

Stenograma

convorbirii avute în zilele de 16-17 iulie 1959 între tovarășii N. Ceaușescu, L. Răutu, Ghizela Vass, Iosif Ardeleanu și tovarășul Gyula Kállay[1].

Ședința, 16 iulie 1959, ora ...

Tov. N. Ceaușescu: Cum ați călătorit?

Tov. Kállay: Mulțumesc, bine. Este un drum foarte scurt. La noi a fost vreme furtunoasă și am crezut că o să fie neplăcut în avion, dar vremea s-a liniștit. Și la noi este foarte cald. Până la începerea secerișului a plouat mult la noi și acum s-a făcut cald.

Tov. L. Răutu: Noi nu prea am avut ploaie, am fost îngrijorați, dar s-a îndreptat vremea. Situația grâului și a porumbului este bună.

Tov. Kállay: Și la noi recolta se prezintă bine. Porumbul a dat în floare.

Dacă ați permite, aș intra în problemă. Aș vrea să mulțumesc conducerii Partidului Muncitoresc Român că într-un timp așa de scurt s-a creat posibilitatea să fac această vizită. În general sunt informat asupra lucrărilor ultimei ședințe plenare a CC al PMR și îmi dau seama de efectele pozitive ale hotărârilor luate. O să le spun tovarășilor noștri că a fost un lucru despre care nu s-a știut. Mă bucur foarte mult și consider că și tovarășii din Ungaria o să se bucure auzind despre aceasta.

Dacă-mi permiteți, aș vrea să vă spun scopul vizitei mele. Scopul acestei vizite nu este ceva oficial, ea nu are un scop deosebit. Cu prilejul tratativelor duse între delegațiile guvernamentale și de partid, care au fost aici, s-a pus de repetate ori chestiunea ca problemele noastre să fie din când în când discutate, ca între noi să aibă loc schimburi de păreri. Tovarășii români au fost atunci de acord. Atât conducerea partidului nostru, cât și a PMR au fost de acord cu aceasta și cred că sunt de acord și acum cu aceasta.

În perioada ce a trecut de atunci au fost între conducerile partidelor noastre mai multe întâlniri în diferite locuri. Consider că în această perioadă ambele părți au fost informate asupra problemelor celor două partide. Totuși, am simțit că ar fi bine ca periodic – nu numai cu ocazia unor întâlniri ocazionale, oficiale, ci și așa cum am venit acum – să facem schimb de păreri. Atunci când delegația noastră guvernamentală și de partid a fost aici, s-a discutat și problema schimburilor de delegați între secțiile Comitetelor Centrale. După câte știu, șefii secțiilor celor două comitete centrale nu prea s-au întâlnit în acest interval și ar fi bine să se rezolve această problemă, organizând – de exemplu – întâlniri ale șefilor secțiilor de propagandă, de industrie etc. Consider util ca tovarășii să se întâlnească din când în când.

În ultima perioadă noi am trimis mai multe delegații de activiști de partid în diferite țări socialiste. Compoziția lor a fost: șefi de secții, membri ai Comitetului Central, secretari ai comitetelor județene de partid, activiști de partid cu munci de răspundere, 15-18 persoane. Considerăm că un asemenea schimb se poate face pe bază de reciprocitate. Cine să înceapă nu este o problemă.

Tov. L. Răutu: La noi nu este o problemă de protocol.

Tov. Kállay: Noi considerăm că ar fi bine să realizăm acest lucru. Mă refer acum la vizita delegației de partid și guvernamentale de anul trecut în țara dv., și această vizită, într-o măsură, a fost un răspuns la vizita delegației de partid și guvernamentale a partidului dv. în 1956, imediat după evenimentele din Ungaria. A

constituit o mare bucurie pentru noi de a veni aici și de a exprima în fața poporului român recunoștința pentru ajutorul prețios pe care l-a acordat Ungariei partidul și poporul dv. Vizita delegației de partid și guvernamentale după contrarevoluție, din 1956, a fost efectuată într-o situație extraordinară, când tovarășii n-au putut face o vizită în toată Ungaria și s-au rezumat numai la vizitarea Budapestei. Noi am dori foarte mult ca o delegație a partidului să facă o vizită la noi în situația actuală, când ar putea să se întâlnească cu poporul muncitor maghiar și să ia contact cu realitatea, efectuând o vizită mai mare prin toată țara. Ne gândim la o asemenea vizită cum am făcut noi la dv., ca să vedeți roadele muncii constructive ale poporului muncitor, să luați contact cu poporul muncitor, cu rezultatele muncii, ceea ce ar constitui o mare bucurie pentru noi. Această vizită urmează să se stabilească la o dată ținând seama de faptul că la noi ne pregătim pentru congres. În acest interval – și până în noiembrie – ar fi greu, însă asupra datei am putea să ne înțelegem.

Tov. L. Răutu: Ați fixat data congresului? Noi îl vom avea aproximativ în luna ianuarie.

Tov. Kállay: Deci după congresele partidelor noastre. Noi am vrea să mai amintim de o promisiune a tovarășului Gheorghiu-Dej făcută când delegația de partid și de guvern a fost aici. Atunci, tov. Gheorghiu-Dej a spus că ar veni în Ungaria, dar nu în vizită oficială, ci amicală, pe 2-3 zile. Noi am așteptat cu răbdare până acum și așa vrea să vă spun că ne-am bucura foarte mult de o asemenea vizită și nu o condiționăm de nici un congres. Rog conducerea partidului să transmită tovarășului Gheorghiu-Dej și tovarășilor din Biroul Politic, conducerii partidului, salutul tovarășului Kádár și al celorlalți tovarăși din conducerea Partidului Socialist Muncitoresc Ungar.

Vroiam să vă arăt care sunt problemele care așa vrea să le supun discuțiilor actuale. Sunt împuternicit de Biroul Politic al partidului nostru de a relata problemele și preocupările cele mai importante ale partidului nostru.

Acesta ar fi grupul al II-lea de probleme: câteva probleme economice din Ungaria, despre schimbările intervenite în problema dezvoltării agriculturii, probleme existente în domeniul ideologic și cultural din Ungaria. Mă voi referi și la pregătirea congresului partidului nostru și alte probleme interne care sunt legate de viața noastră internă.

Grupul al III-lea de probleme se referă la asemenea probleme unde tovarășii noștri probabil că nu văd chestiunile clar și în legătură cu care am cere lămuriri de la conducerea PMR, sau sunt probleme în care – credem – părerea noastră nu se potrivește întocmai; adică: 1) probleme în care nu vedem destul de clar; 2) probleme unde cerem informații și 3) unele probleme unde avem impresia că părerea noastră nu se potrivește întocmai.

Al treilea grup de probleme s-ar referi la probleme ideologice și culturale, probleme care privesc atât pe tovarășii români, cât și pe tovarășii din Ungaria. Este vorba de probleme comune și tocmai pentru că sunt comune am dori ca aceste probleme să fie lămurite, pentru ca alții să nu facă interpretări prin alte căi, deci să fie un punct de vedere comun. Așa vrea să dau câteva amănunte în legătură cu a treia problemă și să arăt la ce ne referim. De exemplu, problema naționalismului. Precum știți, și pentru noi problema naționalismului constituie o problemă mare. Naționalismul ce se manifestă atât la dv., cât și la noi, are unele trăsături comune și au și rădăcini comune.

Ași dori să primesc informații în legătură cu unificarea celor două universități din Cluj, „Babeș” și „Bolyai”, pentru că în Ungaria reacțiunea a folosit această unificare pentru a face propaganda sa. Această unificare a avut un ecou mare în

Ungaria, mai ales în cercurile intelectualității, iar reacțiunea alimentează cu concepțiile sale acest răsunet. Aceste elemente din cadrul universităților noastre folosesc unificarea celor două universități din Cluj pentru crearea unei atmosfere naționaliste. Pentru noi au fost unele greutăți. În ce măsură au fost greutăți în această situație, în urma unificării celor două universități? În măsura în care n-am cunoscut vederile PMR cu privire la unificare, pentru a lua poziție mai hotărâtă în această direcție. Ar fi foarte bine dacă am putea primi relatări cu privire la unificarea universităților, cu privire la întreaga concepție, la ansamblul de măsuri în care se încadrează această măsură. Aceasta ne-ar ușura să luăm o poziție mai hotărâtă împotriva naționaliștilor. Tot ce am putut să citesc despre unificarea celor două universități, am citit, începând cu cuvântarea tov. Gheorghiu-Dej din februarie, toate articolele din ziarul „Előre” care s-au referit la aceasta. Desigur, în primul rând această problemă este o problemă internă a dv., pe de altă parte îmi exprim părerea că consider în esență această măsură justă.

O altă problemă, care aparține acestui grup de probleme, se referă la relațiile culturale între cele două țări și unele neînțelegeri ce se constată în acest domeniu. De pildă, mă refer la editarea în comun a cărților. Editarea în comun este un lucru foarte util și foarte avantajos și în general se dezvoltă în mod sănătos. Atât în privința editării în comun, cât și a editărilor în limba maghiară, sunt câteva laturi în care părerile nu sunt identice. În primăvara acestui an au fost în România doi reprezentanți ai Direcției Generale a Editurilor din Ungaria, care au venit pentru a discuta aceste probleme. Cu prilejul întâlnirii acestor doi reprezentanți cu tov. Bihari, acesta a afirmat, când tovarășii unguri au propus pentru difuzare în RPR culegerea poeziilor lui Petőfi, că nu poate fi difuzată pentru că unele poezii conțin și unele trăsături naționaliste. Nu cunoaștem dacă părerea tov. Bihari a fost părerea partidului sau părerea organelor de stat respective și tocmai de aceea consider că ar fi bine ca în asemenea probleme să fie un schimb de păreri, să cunoaștem poziția dv., pentru că acești oameni care se întorc la noi interpretează cele discutate aici și noi aceste probleme le-am aflat pe căi lăturalnice.

Tov. L. Răutu: Delegația a raportat discuțiile avute ?

Tov. Kállay: Da. Delegația nici n-a știut ce să răspundă la această problemă și venind acasă a relatat aceste lucruri Direcției Generale a Editurilor, de la care am aflat aceste lucruri. Ținem foarte mult, că dacă se ivesc asemenea probleme, diferențe de nuanțe, chiar și la asemenea probleme, care par mărunte, acestea să fie discutate. Noi ținem la dezvoltarea editării în comun și am dori ca și aceste deosebiri de nuanțe să fie eliminate.

După aceea am auzit anumite păreri cu privire la unele filme realizate în Ungaria, în legătură cu care tovarășii de aici au avut anumite păreri care diferă de părerea noastră. De exemplu, ultimul film realizat, „Brigada 39”, n-a fost preluat. În acest grup de probleme sunt și alte chestiuni, însă am vrut să schițez doar acestea.

Apoi mai este un grup de probleme care se referă la legăturile noastre economice. Ar fi de exemplu problema comisiei economice româno-maghiare, care a fost creată în urma vizitei de anul trecut a delegației de partid și de guvern. De exemplu, tov. Apró, membru al Biroului Politic, care se ocupă în mod deosebit de problemele economice, consideră că relațiile economice dintre țara noastră și RPR stagnează, nu se dezvoltă în măsura posibilităților existente. Am dori ca și tovarășii români să analizeze această problemă, ca relațiile comerciale între țara noastră și RPR să devină mai intense și să se folosească mai bine toate posibilitățile. Considerăm că există mai multe posibilități.

De asemenea, tratativele economice între RPR și RP Ungară de multe ori se prelungesc prea mult, nu știm din vina cui. La toamnă urmează să se întrunească comisia economică româno-maghiară și vrem să ridicăm problema cu privire la această comisie, ca până atunci conducerea partidului să analizeze eventual această problemă și să fie luate măsuri, ca la sesiunea din toamnă să se poată realiza intensificarea relațiilor.

Tov. L. Răutu: Întâmplător nu suntem din domeniul economic, însă știm că au avut loc recent la București tratative între delegația economică maghiară, în frunte cu tov. Kiss, președintele CSP, și delegația noastră, în frunte cu tov. Gaston, președintele CSP de la noi, și s-a încheiat un acord. Cum apreciază tovarășul Kállay rezultatele acestor tratative?

Tov. Kállay: Am vrut să relatez aceste probleme. Rămâne să stabilim cum să fie discutate problemele ridicate.

Tov. N. Ceaușescu: În legătură cu vizita tov. Kállay, suntem foarte mulțumiți de venirea lui pentru a face un schimb de păreri asupra unor probleme. Sigur că este foarte justă problema ridicată în ce privește schimbul de delegații și în planul nostru este prevăzută vizita activiștilor de partid. La noi, în regiunea Craiova, a fost o delegație a primilor secretari, apoi trebuie să sosească o delegație.

Tov. L. Răutu: Și pentru 23 august au fost invitați delegați.

Tov. N. Ceaușescu: Și în mai a fost în Ungaria o delegație a noastră muncitorească, în afară de schimburile între delegații în regiuni. Sigur că mai este loc pentru dezvoltarea acestor schimburi de experiență. Noi suntem de acord în sensul celor discutate de conducerile partidelor noastre. În ce privește invitarea unei delegații a partidului nostru în Ungaria, noi o să informăm conducerea partidului. Fără îndoială că în condițiile în care și tovarășii și noi o să aibă posibilitatea, așa cum se va stabili de conducerile partidelor noastre.

În ce privește vizita tovarășului Gheorghiu-Dej, trebuie să spunem că el a fost foarte ocupat, sunt multe probleme, pregătim și noi congresul. Dar noi vom transmite tovarășului Gheorghiu-Dej invitația și în raport cu timpul pe care îl va avea...

Tov. Kállay: Aș vrea să subliniez încă o dată părerea întregului Birou Politic, ca dânsul să vină pentru 2-3 zile, absolut neoficial, să vadă ce vrea, să facă ce vrea, să vâneze, sau altceva. Ținem foarte mult la această vizită.

Tov. Ghizela Vass: Tov. Gheorghiu-Dej a trecut de două ori prin Budapesta, așa că a mai fost acolo.

Tov. Kállay: Cu aceasta nu s-a rezolvat.

Tov. N. Ceaușescu: În orice caz, mulțumim pentru invitație și o vom transmite tovarășului Gheorghiu-Dej. Însă acum se apropie 23 august, a 15-a aniversare. În ce privește problemele pe care le-a enumerat tov. Kállay, noi suntem foarte bucuroși pentru informare, pe care o vom transmite tovarășilor noștri. Credem că ar fi bine ca tov. Kállay să arate punctul de vedere al tovarășilor și după aceea putem să discutăm.

Tov. L. Răutu: Tovarășul deocamdată a schițat aceste probleme, să revenim la ele și să vedem ce anume îi interesează pe tovarăși.

Tov. N. Ceaușescu: În sensul acesta să ia tov. Kállay cuvântul și să începem cu problemele în ordinea în care crede tov. Kállay.

Tov. Kállay: În ce privește prima problemă, privind relațiile între partidele noastre, consider că multe lucruri nu mai sunt de spus. În ce privește plecările de până acum în Ungaria și din Ungaria în RPR, au fost lucruri sănătoase, mă refer la delegația la Craiova, la sosirea unei delegații la Szolnok și în general ceea ce s-a făcut până acum. Asemenea legături începem să dezvoltăm și cu Cehoslovacia; vizite în

regiunile de graniță. Experiența noastră cu privire la rezultatele acestor vizite este pozitivă. Vizitele acestea au fost efectuate pe baza unui plan stabilit în prealabil.

Părerea noastră este însă că aceste legături nu sunt suficiente și nu înlocuiesc legăturile la nivel mai înalt. Nu știu dacă tovarășii cunosc teza noastră, pe care am repetat-o de foarte multe ori după contrarevoluție, că munca partidului nostru este controlată de doi factori: 1) clasa muncitoare maghiară; 2) mișcarea muncitorească internațională, respectiv partidele frățești din țările socialiste. Noi cerem părerea și acasă cu privire la munca partidului, părerea muncitorilor unguri, dar în același timp dorim să primim și părerea partidelor frățești. Considerăm că părerea partidelor frățești asupra activității Partidului Socialist Muncitoresc Ungar, de fiecare dată, ea a fost de un mare ajutor. Tocmai de aceea ne bucurăm foarte mult când delegațiile partidelor frățești vin la noi și văd cum muncim și își spun părerea lor asupra problemelor muncii noastre, care constituie un mare ajutor. De exemplu, ne-am bucurat foarte mult când tov. Hrușcirov, venind din Albania, s-a oprit la noi și cu această ocazie am putut face un schimb de păreri, care ne-a fost de mare ajutor. În concluzie, sunt foarte bune schimburile de delegați din regiunile de frontieră, însă este un lucru foarte util schimbul de experiență la nivel mai înalt.

Tov L. Răutu: Tovarășul pledează o cauză câștigată.

Tov. Ghizela Vass: Rămâne numai de precizat când și cine.

Tov. Kállay: Nu trăim așa departe unul de altul. Ar fi bine un schimb între șefi de secție, membri ai Biroului Politic.

Tov. Ghizela Vass: Cu șefii de secție avem contacte dese.

Tov. Kállay: Dacă avem probleme, putem să ne vedem pentru 1-2 zile, suntem aproape. Nu mai am ce adăuga la această problemă.

Tov. L. Răutu: Problema este foarte justă, suntem de acord. Este numai o problemă practică de stabilit, în termen potrivit și în funcție de preocupările interne ale celor două partide.

Tov. Kállay: Dacă-mi permiteți, aș vorbi despre problemele cele mai importante din Ungaria, să fac o scurtă informare.

După părerea noastră, dezvoltarea în RP Ungară este normală, atât în domeniul economic – și mă refer în mod special la transformarea socialistă a agriculturii –, cât și în alte domenii. Considerăm ca lucrul cel mai important, chiar și din punct de vedere al problemelor economice, consolidarea pe mai departe a situației politice din Ungaria. Înainte de contrarevoluție, greutatea principală a constat în legătura slabă a partidului cu masele, iar acum constatăm că legăturile se dezvoltă, se intensifică, și aceasta are un efect favorabil asupra tuturor domeniilor: economic, agricol și cultural. Chiar și acum, trei ani după contrarevoluție, considerăm ca o problemă decisivă întărirea legăturilor partidului cu masele. Dacă aceste legături sunt bune, atunci se poate constata o dezvoltare atât în domeniul economiei, în transformarea socialistă a agriculturii, cât și în alte probleme.

În ce privește problemele politice, doresc să spun câteva cuvinte în legătură cu partidul. Partidul nostru are circa 430 mii de membri, ceea ce reprezintă cam jumătate din numărul membrilor de partid din Partidul Celor ce Muncesc din Ungaria dinainte de contrarevoluție. Considerăm că această cifră de 430 mii exprimă în mod real raportul dintre numărul comunistilor față de populația Ungariei. În ultimii doi ani, de la conferința de partid, partidul a crescut numai cu câteva zeci de mii. Partidul nostru nu are în planul său mărirea numărului membrilor de partid nici înainte și nici după congres. Noi suntem de părere că cei 430 mii de membri de partid pot face față sarcinilor puse de partid.

Tov. L. Răutu: Ce populație are Ungaria?

Tov. Kállay: Circa 10 milioane. În ultimii doi ani, în ce privește compoziția socială, se constată o îmbunătățire. Înainte de Conferința pe țară a partidului din iunie 1957, circa 47% din numărul total al membrilor de partid au fost muncitori, iar în momentul de față circa 63%. Considerăm că raportul este bun. În concluzie, în ultimii doi ani se constata nu o creștere numerică, ci o creștere calitativă a membrilor de partid.

În ceea ce privește numărul țăranilor membri de partid, este de circa 13%, cifră destul de scăzută, dar este o cifră care este în strânsă legătură cu transformarea socialistă a agriculturii. După contrarevoluție circa 16% din pământul arabil a rămas în proprietatea cooperativelor agricole de producție. Până în primăvară, când s-a înregistrat o creștere mai serioasă în privința transformării socialiste a agriculturii, situația a fost că țăranii individuali nu prea au dorit să vină în partid, dar nici noi nu prea am dorit și insistat asupra acestui lucru. Țăranul individual considera că dacă intră în partid, va fi obligat să intre și în cooperativa de producție agricolă. Și noi am fost de părere să primim în partid țăranii individuali, dar să fim precauți, pentru că ei aduc în partid și concepția lor șovăielnică. Iar acum, când o serie de țăranii individuali au devenit membri ai cooperativelor de producție, au început să se înscrie și în partid. Deci în momentul de față este de așteptat o creștere a acestor 13%.

Vreau să mă opresc și asupra discuțiilor vechi interne de partid. În trecut a existat în interiorul partidului o linie puternică dogmatică, precum și revizionism. Pot să afirm că în momentul de față nici primul, nici celălalt curent nu există în partidul nostru, nu este nici dogmatism ca un curent și nici revizionism. La unii oameni se constată și în momentul de față unele rămășițe ale sectarismului, iar la alții unele rămășițe ale revizionismului, dar care nu se prezintă ca fenomene.

După cum știți și dv., problema transformării socialiste a agriculturii am discutat-o în luna decembrie, cam 3 zile, la o plenară a CC. Am discutat această problemă timp de trei zile nu numai pentru că este o problemă importantă, dar și pentru faptul că la unii oameni s-au constatat unele devieri ori la dreapta, ori la stânga. De exemplu, s-au constatat diferențe de păreri la tovarăși cu munci de răspundere, cum este tov. Fehér Lajos, membru al Biroului Politic[2], și tov. Dögey Imre, ministrul Agriculturii. Cum se poate merge înainte dacă nici tovarăși cu funcții atât de mari nu se potrivesc în păreri? Ambii tovarăși doresc transformarea socialistă a agriculturii și sunt pentru transformarea socialistă a agriculturii, însă deosebirile de vederi au constatat în metode, în anumite procedee. Când am convocat ședința plenară a CC, am hotărât ca plenara să țină până ce se vor clarifica toate problemele. De exemplu, tov. Dögey, ministrul Agriculturii, a fost de părere că munca de convingere nu este așa de importantă, că trebuie folosite anumite metode care s-au folosit și în trecut, de constrângere a țăranilor să intre în cooperativele de producție.

Tov. L. Răutu: Se mai găsesc și la noi asemenea concepții.

Tov. N. Ceaușescu: În aplicarea metodelor la diferiți activiști. Dar conducerea partidului are o linie clară în privința aceasta, de respectare a liberului consimțământ.

Tov. Kállay: Tov. Fehér era atât de precaut în ce privește problema liberului consimțământ, că de multe ori era împotriva unor măsuri organizatorice, considerând că și acestea ar contribui la încălcarea principiului liberului consimțământ. Am discutat 3 zile această problemă; în urma discuției și tovarășii au înțeles această problemă. Tovarășii și-au însușit părerea Comitetului Central, sunt în pos-

turile lor și luptă pentru aplicarea acestei politici, iar în rezultatele obținute se găsește și munca lor. Am dat aceste exemple ca să arăt ceea ce am spus mai înainte, că unii tovarăși mai păstrează anumite rămășițe din trecut.

În continuare aș vrea să revin la legăturile partidului cu masele. Noi ținem cont de situația creată după contrarevoluție. Am fost nevoiți să mergem în mijlocul maselor, în întreprinderi, fabrici, instituții, universități, să luăm cuvântul și să spunem că a fost o contrarevoluție și nu o mișcare democratică. Acum, când situația s-a consolidat, nu am părăsit această metodă și în momentul de față suntem în mijlocul maselor, facem deplasări în fabrici, gospodării colective, la universități, instituții culturale. Avem principiul că este mai bine să cunoști lucrurile la fața locului decât să primești un raport despre acestea. Dacă un tovarăș se interesează de situația dintr-un județ, nu dăm un telefon să cerem raport, ci spunem ca cineva să se deplaseze acolo și să vadă problemele respective. Este o metodă care s-a dovedit foarte bună. Pe de altă parte, folosirea acestei metode contribuie la întărirea legăturilor cu masele. Ne gândim să folosim această metodă, să nu facem deplasări de câteva ore într-un județ, ci pentru mai multe zile, unde mai mulți tovarăși să analizeze profund unele aspecte ale muncii.

O altă problemă, privitoare la legătura partidului cu masele, este problema discuțiilor, ce se efectuează atât în interiorul partidului, cât și în afara partidului. În Ungaria, înainte de contrarevoluție, revizionistii erau acei care au început discuțiile, le-au condus și le-au și terminat; acum, noi suntem acei care ridicăm anumite probleme care urmează să fie puse în discuție și noi le dirijăm. De exemplu, acum câteva săptămâni, Frontul Național Patriotic a ținut o ședință, unde eu am ținut o dare de seamă și am pus în discuție anumite probleme. În cadrul discuțiilor a luat cuvântul și tov. Kádár, care a spus că acei care au ceva probleme de ridicat să le ridice acolo în cadrul ședinței, iar după ce s-a luat o hotărâre în problema respectivă, toată lumea să pornească la aplicarea ei. În multe probleme au fost discuții foarte interesante și se poate constata că acum chiar oamenii care activează în cadrul Frontului Popular lucrează pentru aplicarea hotărârilor adoptate.

Acum câteva cuvinte despre congresul partidului nostru. La congres vrem să ridicăm două probleme: 1) învățămintele principale ale luptei duse de trei ani după contrarevoluție; 2) discutarea următorului plan cincinal în cadrul căruia vrem să construim în esență bazele economice ale socialismului în Ungaria, în domeniul industriei, agriculturii și culturii. Lucrăm la tezele respective. În linii mari, ele sunt gata. În mijlocul lunii august, Comitetul nostru Central va discuta aceste teze, după care vom publica în ziarul „Népszabadság” atât tezele, cât și propunerile de modificare ale statului. Conferințele pentru alegerea delegaților la congres urmează să înceapă în mijlocul lunii septembrie, cu care prilej conferințele de partid vor dezbate și tezele partidului pentru congres. Dăm o mare importanță acestui congres, de la care așteptăm să traseze o linie justă în ce privește construirea socialismului în Ungaria. Cam aceste probleme despre partid.

În problema privind industria, nu doresc să dau aici cifre, pentru că putem să vă punem la dispoziție asemenea date. Când delegația de partid s-a reîntors de la Congresul al XXI-lea al PCUS, la o plenară am discutat poziția pe care partidul nostru o adoptă în legătura cu problemele puse de congres, legat de situația din Ungaria, și am analizat care sunt problemele cele mai urgente de rezolvat în lumina Congresului al XXI-lea. Poate vă amintiți de o hotărâre pe care a luat-o Comitetul nostru Central, prin care cheamă pe muncitori să realizeze principalele prevederi ale planului pe 1960 în anul acesta, în ce privește creșterea producției, a productivității,

scăderii prețului de cost, a ridicării nivelului de trai. Pentru realizarea acestor sarcini, clasa muncitoare din țara noastră a pornit la întreceri în cinstea congresului partidului și în cadrul acestor întreceri luptă pentru realizarea obiectivului propus. Valoarea angajamentelor luate în cadrul acestor întreceri în cinstea congresului se cifrează la 1,7-1,8 miliarde forinți. Deși suntem mulțumiți cu aceste rezultate, totuși hotărârea CC a apărut abia la 5 martie, din care motiv în primul trimestru nu s-a făcut nimic, pentru că până ce s-a prelucrat hotărârea și s-au luat angajamentele, s-a consumat primul trimestru. Considerăm ca aceasta se resimte mult. Cu toate acestea, situația se prezintă în așa fel că sperăm ca aceste angajamente să fie realizate.

Noi suntem foarte preocupați de îndrumarea industriei, problemă ce va fi discutată mai larg la congres și urmează să fie pusă și în hotărârile congresului. Noi considerăm conducerea industriei ca prea birocratică, sunt multe trepte în cadrul conducerii industriei; există minister, direcțiile industriale respective, trusturi, întreprinderi, consilii.

Tov. L. Răutu: Asemenea piramide sunt și la noi.

Tov. Kállay: Vrem să le simplificăm, vrem să eliminăm multe din aceste trepte, pentru că acestea scumpesc producția și o încetinează.

În domeniul industriei, mai sunt încă multe asemenea probleme. În legătură cu conducerea întreprinderilor, intenționăm să comasăm două întreprinderi mari: „Ganz” și „Mávag”, care au fost învecinate și despărțite numai de un gard. Gardul a fost dărâmat și acum există o singură întreprindere. Dar trebuie să spun că n-a fost un lucru ușor, pentru că fiecare parte a apărut partea sa și secretarii de partid, și directorii întreprinderilor au ținut cu fabrica lor, dar noi totuși am trecut la unificare și experiența a fost bună. Noi vrem să extindem aceste lucruri.

Dacă sunteți de acord, aș vrea să spun câteva cuvinte despre agricultură. Până în iarna anului trecut, procentul sectorului socialist, în afară de sectorul de stat, era de 16%. După Plenara CC, care a dezbătut problema transformării socialiste a agriculturii, peste un timp foarte scurt, această cifră s-a ridicat cu 100%, la peste 32%, ceea ce împreună cu sectorul socialist de stat reprezintă 49,9% din terenul arabil. Acest salt în domeniul transformării socialiste a agriculturii s-a făcut într-un mod interesant. Unele județe s-au transformat complet, au devenit cooperativizate, iar în altele s-au înregistrat progrese foarte mici. Trei județe au devenit complet colectivizate. Țăranii muncitori din Ungaria s-au împrietenit cu gândul cooperativizării și știu că mai devreme sau mai târziu va trebui să fie totul cooperativizat.

La alegerile din anul trecut, unii tovarăși erau de părere ca în cadrul adunărilor vorbitorii să nu amintească de problema transformării agriculturii, pentru că o să îndepărtăm pe țărani de noi, însă noi totuși am considerat că trebuie să se vorbească despre această problemă, pentru că după alegeri tot despre aceasta vom vorbi și să nu înșelăm țăranii, ci să le spunem cum stau lucrurile. Dar în perioada alegerilor, despre transformarea socialistă a agriculturii au vorbit atât dușmanii din exterior, cât și cei din interior, care au lansat argumentația că dacă țăranii vor vota pentru candidații partidului, o să voteze pentru intrarea lor în cooperative. Însă țăranii nu s-au speriat și au votat pentru noi, pentru că au văzut că drumul gospodăriilor colective este calea dezvoltării, numai nu erau hotărâți asupra datei intrării lor în cooperativă, anul acesta sau anul viitor. Acum mulți țărani au ridicat problema că de ce nu se dispune printr-o hotărâre ca toți țăranii să intre în cooperative și să fie rezolvată odată pentru totdeauna problema cooperativizării. Noi le-am spus să discute ei cu soțiile și cumnații lor, să-i convingă ei, să nu treacă răspunderea pe spinarea noastră.

Saltul în transformarea socialistă a agriculturii s-a făcut când partidul a venit cu hotărârea de a merge înainte cu construirea cooperativelor de producție agricolă. Situația s-a prezentat în așa fel că după un timp a trebuit să le spunem primilor secretari județeni să oprească organizarea cooperativelor, pentru că se pune problema muncilor agricole de primăvară și mai bine să întărească, să consolideze cooperativele existente, iar la toamnă o să pornim mai departe. Aceasta nu înseamnă că organizarea cooperativelor agricole de producție s-a oprit în această perioadă, ea continuă și acum, se duce muncă politică de masă. Sperăm că la iarnă o să facem iarăși un pas foarte serios în acest domeniu.

Avem o experiență pozitivă în privința cooperativelor nou înființate. Consiliul de Miniștri a constatat dintr-un raport al județelor complet cooperativizate, că producția, cu toate că întregul județ a fost complet cooperativizat, nu a scăzut, că reorganizarea n-a avut repercusiuni asupra producției. La Congres o să ne ocupăm de această problemă în așa fel ca peste puțin timp să terminăm transformarea socialistă a agriculturii.

Acum pe scurt despre probleme ideologice, culturale. Situația s-a consolidat în această direcție atât în domeniul ideologic, cât și cultural. Acum nu se pune problema în mod special de a trece la combaterea unor curente, ci mai mult problema dezvoltării continue a sarcinilor revoluției culturale.

În ultimii ani am adoptat o serie de hotărâri cu caracter ideologic. Pe de o parte am demascat ideologia contrarevoluției și am trasat drumul care trebuie urmat. De exemplu, am elaborat teze privind problemele culturale ale partidului, hotărârea în problema literaturii, o hotărâre de partid cu privire la scriitorii poporaniști, câteva hotărâri importante privind relațiile statului cu biserica. În numărul din august va apare în revista „Társadalmi Szemle” un document de partid important după părerea noastră, despre naționalism. În acest document vrem să dezvăluim rădăcinile naționalismului, metodele sale, metodele de luptă împotriva acestui fenomen și istoricul lui. În Ungaria, aceste hotărâri de partid sunt dezbătute de mase mari. Înainte de a deveni hotărâri de partid, de multe ori asemenea probleme sunt date și oamenilor cinstiți, fără de partid, pentru a-și spune părerea lor.

În momentul de față urmează să reînființăm unele organe culturale care existau înainte de contrarevoluție și care au fost desființate imediat după contrarevoluție, cum ar fi Uniunea Scriitorilor, Uniunea Ziariștilor, Uniunea Artiștilor. Revizionistii au dus o activitate foarte intensă în aceste uniuni și ele au trebuit să fie desființate. Acum majoritatea acestor uniuni a fost reorganizată. De mai mult timp activează Uniunea Ziariștilor, nu de mult a fost reorganizată Uniunea Artiștilor Plastici și în septembrie, înainte de congres, vrem să reorganizăm și Uniunea Scriitorilor și să consolidăm munca în sensul ca aceste uniuni să desfășoare o activitate spre binele Republicii noastre.

Noi ne aflăm acum în fața unei probleme importante, reforma învățământului. Nu vreau să vorbesc de importanța acestei reforme, însă vreau să ating principalele probleme. Până acum de reforma învățământului s-a ocupat o comisie de partid. De circa 3 săptămâni, Consiliul de Miniștri a delegat o comisie guvernamentală pentru a analiza această problemă. Comisia are sarcina să elaboreze un material care peste un an să fie pus în discuția Consiliului de Miniștri și după aceea în discuția Adunării Naționale. Aceasta este o muncă destul de mare.

Vreau să mă opresc asupra problemelor privind legătura statului cu biserica. La noi aceste legături se dezvoltă în mod satisfăcător. Unii episcopi romano-catolici sunt încadrați în mișcarea luptei pentru pace și mișcări asemănătoare. De exem-

plu, monseniorul Grösz este un om activ în cadrul mișcării luptei pentru pace și activează și în cadrul Frontului Popular; o parte a preoților sunt activi în cadrul mișcării pentru pace organizată în cadrul bisericii. În general sunt loiali față de RP Ungară. Problemele care se ridică sunt rezolvate fără mari conflicte cu ei. În privința raportului între stat și biserică, vreau să ridic problema înscrierii la școli. Am primit recent o situație din care reiese ce procente ale elevilor s-au înscris la orele de religie. Anul trecut cca. 43-44% din elevii din școlile elementare au fost înscriși la orele de religie.

Tov. L. Răutu: Unde se desfășoară orele de religie?

Tov. Kállay: Nu în cadrul școlilor, ci în altă parte, în unele locuri, de exemplu pe lângă biserică sau în casa preotului, dar sunt și locuri unde se țin chiar și în cadrul școlii. În unele locuri pentru noi este mai favorabil când preotul ține aceste ore de religie în școală, dar în alte locuri e mai favorabil să le țină la biserică. La școlile medii, numărul elevilor care s-au înscris în anul trecut la orele de religie a fost de cca. 6%. Din situația primită reiese de asemenea că în septembrie 1958, cei care s-au înscris în școlile elementare pentru orele de religie reprezintă 34%, deci se înregistrează o scădere de 9,5%, iar dintre elevii din școlile medii s-au înscris 1,6% pentru orele de religie. Se constată o scădere din an în an de 8-9%.

Tov. L. Răutu: În afară de catolici, mai aveți probabil reformați?

Tov. Kállay: După catolici, cei mai puternici sunt reformații. Cam acestea sunt problemele pe care am vrut să le ridic, ca o scurtă informare.

Tov. N. Ceaușescu: A fost o informare foarte interesantă. Mulțumim tovarășului și conducerii partidului. Tov. Kállay probabil este obosit.

Tov. Kállay: Consider că este bine să stabiliți dv. cum să fie programul mai departe, pentru că eu am venit aici și stau la dispoziția dv.

Tov. L. Răutu: Propunem ca după masă să continuăm, dacă sunteți de acord.

Tov. Kállay: Sigur că da.

Tov. N. Ceaușescu: Să venim după masă la ora 6 și pe urmă luăm masa împreună.

Tov. Kállay: De acord. Cred că după masă o să ajungă timpul să expun toate problemele care au mai rămas de explicat.

Continuarea ședinței. 16.VII.1959, ora 18

Tov. N. Ceaușescu: Ați vizitat ceva?

Tov. Kállay: Am fost la construcțiile Floreasca, apoi la stadionul „Dinamo”, am văzut cartierul Vatra Luminoasă, stadionul 23 August. Tot eu am cuvântul?

Tov. N. Ceaușescu: Da.

Tov. Kállay: Atunci, dacă îmi permiteți, aș trece la cel de-al treilea grup de probleme ridicate în fața dv. Acest grup conține în parte probleme în care am solicitat informări, din partea dv., și alte probleme care, după părerea noastră, n-au fost analizate împreună și în care există și unele diferențe de păreri, care n-au fost aduse în concordanță până în momentul de față. Marea majoritate a problemelor în legătură cu aceasta se referă la problema naționalismului. Am dori ca în aceste probleme să fie un punct de vedere comun între noi și conducerea dv., chiar și în chestiuni mai mărunte legate de această problemă, deoarece naționalismul, precum știți cu toții, poate să dăuneze foarte mult. Aș trece imediat concret la problemele respective.

Am amintit trecător problema unificării celor două universități din Cluj. Doresc să accentuez că părerea membrilor Biroului Politic al partidului nostru este

aceea că consideră această problemă ca o problemă internă a dv. Eu am citit unele materiale care au stat la dispoziția mea și după ce am spus părerea mea celorlalți tovarăși din Biroul Politic, ei au fost de acord cu părerea mea; în fond, tovarășii consideră că unificarea celor două universități a fost o măsură justă. Scopul care se urmărește prin unificarea celor două universități este just. După cum știu, unificarea universităților din Cluj nu știrbește educația în limba maternă a studenților, pentru că învățământul va fi în două limbi, iar unificarea propriu-zisă va da posibilitatea ca studenții aparținând diferitelor naționalități să învețe în comun. Nu vreau să repet, dar conducerea partidului nostru înțelege această măsură, noi înțelegem argumentarea adusă de dv. și suntem de acord cu ea.

Însă felul cum s-a manifestat și s-a ridicat această problemă la noi, ca o problemă politică, despre acest lucru vreau să vorbesc. Vestea unificării celor două universități s-a răspândit destul de repede în Ungaria și, ținând cont de faptul că se găsesc elemente naționaliste reacționare în Ungaria, unificarea celor două universități s-a comentat nu ținând seama de realitatea faptelor, ci după gustul acestor reacționari naționaliști. Sinuciderea lui Szabédi a fost discutată și mult comentată, mai ales în cercurile literare. Mulți oameni cu concepții dăunătoare și oameni insuficient informați, dar de bună credință, au comentat că unificarea a constituit știrbirea drepturilor minorității naționale de aici, ceea ce a dat loc în ultimele 3 luni la comentarea largă a acestei probleme în cercurile intelectuale și nu numai intelectuale, unde au circulat multe zvonuri cu privire la această problemă.

Această unificare a fost descoperită și de reacțiunea internațională, de postul de radio „Europa Liberă”, care a făcut o zarvă mare în problema aceasta, punând întrebări ungarilor, că ce părere au în legătură cu această unificare, în afară de faptul că au alimentat atmosfera din Ungaria cu diferite zvonuri. Și la noi sunt oameni care ascultă aceste emisiuni de radio.

Noi n-am spus părerea noastră cu privire la această problemă nici în presă, nici sub altă formă, n-am spus-o din considerentul că n-am cunoscut părerea partidului dv. în această problemă în amănunt. Aceasta ar fi o problemă, în legătură cu care am dori să primim o informare puțin mai largă. Reacțiunea din Budapesta a răspândit următorul zvon, ca această unificare o să fie extinsă și asupra școlilor din învățământul mediu. Însă asemenea lucruri eu nu le-am văzut în materialele pe care le-am citit.

Părerea Biroului nostru Politic este că în asemenea probleme, cum este problema unificării universităților, în chestiuni legate de problemele minorității maghiare din țara dv., ar fi foarte bine ca în viitor să primim o informare, înainte ce treceți la introducerea unor asemenea măsuri, pentru că asemenea probleme pot fi folosite de reacțiune după gustul lor și e important ca partidul nostru să fie la curent cu aceste probleme.

Noi am mers până la capăt până și în problemele cele mai gingașe și ne-am spus părerea cu privire la ceea ce a trebuit să spunem poporului maghiar. Cu prilejul zilei de 23 august 1957, tov. Szirmay a scris un articol cu privire la sărbătoarea dv. națională. După cum știm, articolul a fost bine primit de conducerea PMR, articol pe care „Scânteia” l-a publicat în întregime. În acest articol a fost pusă și problema că noi n-avem nici o revendicare teritorială față de țara dv. S-a menționat și faptul că vechea conducere a partidului din Ungaria a tratat România puțin de sus, și alte probleme. Iar în februarie 1958, când delegația de partid și guvernamentală din Ungaria a fost aici, noi peste tot unde am fost am declarat că n-avem nici o pretenție teritorială față de România și cel care ridică o astfel de problemă este un reacționar.

Am spus aceasta în fața tovarășilor din conducerea PMR, în cercuri intelectuale, în fața muncitorilor etc. O altă problemă este cum a fost primită această declarație de unii oameni în Ungaria, reacționari, care au spus că suntem trădători de patrie, că am renunțat la Ardeal, și încercau să răspândească diferite zvonuri. Noi am luptat pentru ca masele să înțeleagă această problemă. Există un progres în această situație. Problema nu se mai pune așa de acut cum s-a pus în timpul contrarevoluției.

Noi luptăm împotriva fiecărei manifestări de acest gen. Am arătat înainte de masă că nu peste mult timp în revista teoretică a partidului nostru o să fie publicat un document de partid care se referă la problema naționalismului. În acest document ne ocupăm de problema granițelor și acolo spunem ceea ce am afirmat și aici, că n-avem nici un fel de pretenții teritoriale și cei care ridică această problemă duc o acțiune contrarevoluționară, reacționară. În document dăm și o explicație pentru ce, care este cauza, că Ardealul aparține României.

Tot ceea ce am spus în fața dv., nu înseamnă că în Ungaria în capetele oamenilor, chiar și în ale celor de bună credință, n-ar exista rămășițe ale naționalismului. Acești oameni sunt influențați în această direcție de emisiunile de radio din Occident și de reacțiunea internă. Din această cauză, chiar și probleme care aparent sunt minore, au o mare însemnătate. De aceea este așa cum este și cu unificarea universităților din Cluj. Reacționarii din Ungaria răspândesc diferite zvonuri și duc o activitate reacționară.

De aceea consider necesar și noi dorim ca să fim informați cu privire la unificarea celor două universități, pentru că se ridică astfel de probleme la noi; cu toate că aceasta este o problemă internă a RPR, dar are repercusiuni în Ungaria. Am dori, deci, ca în legătură cu asemenea probleme care au efect și în Ungaria să fim informați și noi. Aceasta ar fi o problemă.

Aș dori să ridic o altă problemă, emigrarea evreilor, care nu este așa de importantă ca celelalte probleme ridicate de mine. Doresc să vă spun ce facem noi în această direcție. Noi am redus la minimum numărul acelor care emigrează în Israel. Imediat după contrarevoluție, numărul evreilor care vroiau să emigreze în Palestina a fost destul de mare, însă acest număr a scăzut destul de mult. A fost o perioadă când au fost oprite cu totul plecările. După o informare primită de la Ministerul nostru de Externe, circa 100 pleacă într-un an, părinți sau rude, nu familii întregi, e vorba de familii dezmembrate, din care o parte trăiește în Ungaria, cealaltă parte în Israel. Aceasta o ridic ca informare pentru tovarășii din conducerea PMR.

În practică, problema plecării evreilor din RPR se confundă cumva cu plecarea evreilor din Ungaria. La ambasada ungară din Cairo, guvernul Nasser[3] a protestat de mai multe ori împotriva faptului că din Ungaria evreii pleacă în masă în Palestina. Dar numărul dat de guvernul Nasser e mult prea mare față de numărul evreilor care au plecat din Ungaria. În practică, problema se prezintă în felul următor: cei care părăsesc România, trec prin Ungaria, mulți dintre aceștia cunosc și limba maghiară, și aceste două chestiuni au fost confundate. În legătură cu neînțelegerea asupra numărului emigranților, guvernul Nasser a trecut acest lucru pe contul Ungariei. Desigur, noi n-am ridicat în fața guvernului Nasser problema că nu pleacă toți din Ungaria, ci din România. Relatez aceasta ca să fiți și dv. în cunoștință de cauză. Reacționarii au răspândit zvonuri în așa fel încât și la noi s-a creat impresia că aceste mase de evrei pleacă din Ungaria. Am dori foarte mult să primim o informare de felul cum se pune problema plecării evreilor la dv. Noi avem părerea în această privință ca plecările să fie reduse la minimum, dar să fie admisă plecarea acelor cu familii dezmembrate, sau din considerente umanitare.

Acum aş vrea să ridic câteva probleme în legătură cu editarea în comun a cărţilor. În legătură cu aceasta, tratativele care au avut loc în primăvară au ridicat câteva probleme. Doi reprezentanţi ai Direcţiei Generale a Editurilor din Ungaria au fost aici şi au discutat cu tov. Mihale planul de editare în comun pe anul 1959/60. În general, pe noi nu ne-ar interesa această problemă, editarea sau răspândirea cărţilor, dar cu ocazia tratativelor au fost ridicate probleme ideologice şi este bine ca ele să fie lămurite. În cadrul tratativelor, tovarăşii români au ridicat problema că nu-şi pot lua angajamentul de a difuza culegerea operelor complete ale lui Petőfi, de asemenea nu pot prelua pentru difuzare în România volumul lui Ady, *Trăiesc în inimile tinere*. Explicaţia din partea tovarăşilor români a fost aceea că aceste opere conţin poezii cu caracter naţionalist. Ca exemplu s-a dat poezia lui Petőfi, *Viaţa sau moartea şi Apelul adresat secuilor*. În poezia *Viaţa sau moartea*, Petőfi tratează problema revoluţiei din 1848 şi în acest cadru trebuie înţelese cuvintele îndreptate împotriva croaţilor, sârbilor şi românilor care au fost antrenaţi împotriva revoluţiei. Noi cunoaştem destul de bine lucrările lui Petőfi şi considerăm că în acea perioadă Petőfi a avut dreptate prin felul cum a pus problema în poezia sa. Considerăm că ar trebui explicat faptul că de ce a afirmat acest lucru Petőfi, care a fost esenţa acestei afirmaţii. Operele lui Petőfi sunt editate în mari tiraje în URSS, el este cel mai mare clasic maghiar.

Problema ridicată în legătură cu operele lui Petőfi s-a ridicat şi cu alte lucrări. Petőfi a premers epocii în care a trăit, el a vorbit în poeziile sale despre revoluţia mondială, atunci când s-a pus problema revoluţiei burghezo-democratice, operele sale în momentul de faţă sunt 99% revoluţionare şi progresiste şi nu pot fi interpretate altfel. Dacă există în operele sale asemenea poezii, cum au amintit tovarăşii români când s-au referit la două poezii, ei au găsit în toate operele lui Petőfi numai două asemenea exemple. Ridic problema dacă n-ar fi bine ca totuşi să fie editate asemenea lucrări, cu o completare, în care cele două poezii să fie explicate printr-un comentariu. Toată creaţia lui Petőfi este revoluţionară. El însuşi a fost un revoluţionar. Însă dacă poezia lui conţine o problemă care se poate interpreta şi în alt fel, şi nu numai aici, dar şi la noi sunt oameni care comentează în diferite feluri operele lui – aceasta se poate explica printr-un comentariu.

În perioada luptei împotriva fascismului, reacţionarii din Ungaria au pus ca lozincă pe drapelul lor versuri de Petőfi. Reacţionarii maghiari au recitat versurile lui Petőfi în faţa muncitorilor în timpul alegerilor, iar când trupele sovietice se apropiau de graniţa Ungariei şi a început eliberarea, şi atunci reacţiunea maghiară a recitat din poeziile lui Petőfi la radio, şi anume „Se apropie rusul, se apropie rusul ...”, în care însă Petőfi se referea la Paşchievici, un general rus care atunci, pe vremea lui, era pentru înăbuşirea revoluţiei. Noi nici atunci, cu toate acestea, n-am renunţat nici la asemenea poezii, însă dăm explicaţiile cuvenite, fiindcă nu se poate confunda armata ţaristă cu armata sovietică. Deci, aceasta ar fi părerea noastră în legătură cu editarea operelor lui Petőfi. Părerea noastră este că operele lui Petőfi se pot edita numai integral şi nu ciuntite, pentru că dacă ar fi editate cu lipsuri, atunci reacţiunea ar da apoi o altă explicaţie.

În legătură cu poeziile asupra cărora s-a oprit tov. Mihale, ar trebui să se procedeze aşa: să nu fie lăsate afară, ci incluse în operele propuse spre editare, însă cu un text explicativ. Cam aceleaşi păreri avem şi în privinţa editării poeziilor lui Ady. Şi el are asemenea poezii care pot fi interpretate şi aşa, şi aşa de către reacţiune. Noi, dacă există asemenea manifestări, luăm poziţie din punct de vedere politic.

O altă problemă pe care vreau s-o ridic este literatura beletristică maghiară, opere care se referă la perioada din secolele XVI-XVII, care conțin probleme istorice, beletristice, din perioada când Ardealul a fost un principat de sine stătător, perioada lui Bocskai, Bethlen, Rákóczi.

Și în privința acestei probleme s-au ridicat anumite obiecțiuni din partea tovarășilor care s-au ocupat de editarea operelor, respectiv de preluarea acestora pentru difuzarea lor în România, și anume în legătură cu operele care întăresc acea concepție reacționară potrivit căreia Ardealul ar trebui să fie independent. Asemenea lucruri există în operele lui Zrínyi Miklós[4], privind cucerirea otomană. Zrínyi spune că nu trebuie să cedăm Oradea niciodată, că este poarta Ungariei. Asemenea lucrări sunt respinse de către tovarășii români de a fi difuzate, din considerentele expuse.

Perioada celor două secole (XVI-XVII), perioada independenței Ardealului, figurează în istoria noastră ca o perioadă progresistă. Vreau să accentuez că nu considerăm ca o tradiție progresistă această perioadă din considerentul că Ardealul a fost atunci independent, sub dominația domnitorilor maghiari, ci din considerentul că din acel Ardeal al secolului XVI-XVII, de aici s-a pornit ideea cuceririi independenței Ungariei față de Habsburgi și s-a luptat împotriva cuceririi otomane, deci Ardealul constituia atunci un centru de unde se pornea ideea luptei împotriva subjugării de către Habsburgi și cuceritorii otomani. Din aceste considerente, considerăm acea perioadă ca o tradiție progresistă și nu pentru că Ardealul a aparținut Ungariei. De aceea, scrierile istorice și lucrările beletristice din acea perioadă a Ardealului constituie un moment progresist. Despre aceste evenimente a scris marele clasic al poporului maghiar Zrínyi, și poeții noștri în acest sens au văzut această problemă. Așa se prezintă situația și la Móricz Zsigmond și la Jókai Mór, la marii clasici maghiari[5].

Există deci asemenea probleme în legătură cu editarea în comun a lucrărilor. Aceasta nu schimbă însă faptul că noi considerăm că Ardealul trebuie să aparțină Republicii Populare Române, care construiește socialismul. Noi nici nu ne gândim că publicând asemenea romane istorice, beletristice, care se referă la cele două secole când Ardealul era independent, noi am promova ideea reacționară a independenței Ardealului; cei ce ridică asemenea idei sunt reacționari și noi luptăm împotriva lor.

O altă problemă în care nu au fost păreri identice, se referă la problema Republicii Sovietice Ungare. În cadrul festivităților organizate la Budapesta cu prilejul aniversării a 40 de ani de la Republica Sovietică Ungară, s-a comis o lipsă regretabilă, o greșeală. În parlament, tov. Münnich Ferenc a ținut o cuvântare festivă. În cadrul acestui discurs a fost exprimată ideea că în țările vecine, Cehoslovacia, România, unde burghezia a încercat să mobilizeze împotriva Republicii Sovietice Ungare masele, ea a reușit să inducă în eroare pe unii muncitori. În același timp, au existat din partea clasei muncitoare manifestații de solidaritate, greve și chiar participări la lupte, manifestări de simpatie cu Republica Sovietică Ungară. Când tov. Münnich a ținut discursul, în elanul expunerii, dânsul a omis să înșire pe lângă celelalte țări și România, unde muncitorii s-au solidarizat prin greve cu Republica Sovietică Ungară. Noi și atunci am regretat și regretăm și acum că s-a făcut această omisiune. Noi cunoaștem faptul că proletariatul din România în perioada din 1919 și-a exprimat solidaritatea sa prin organizarea de greve, de manifestații, atât la Ploiești, București, cât și în alte orașe, față de Republica Sovietică Ungară. Acesta este un fapt istoric. Însă mai există și un alt

fapt istoric, și anume că în acea vreme burghezia română a mobilizat și a luptat împotriva Republicii Sovietice Ungare. Noi niciodată nu confundăm aceste două lucruri și nu îi facem răspunzători pe acei oameni pe care i-a mobilizat burghezia în acel timp, ci burghezia însăși. Problema privind Republica Sovietică Ungară s-a ridicat în ultima perioadă de mai multe ori între noi și dv.

O problemă care s-a ridicat este în legătură cu filmul „Brigada 39”, realizat cu prilejul aniversării Republicii Sovietice Ungare. Acest film a fost realizat după nuvela lui Karikás Frigyes, unul din eroii din 1919, fost comisar politic al brigăzii 39, de altfel un scriitor eminent. După nuvela lui, Darvas József, scriitor de seamă contemporan[6], care a fost înainte de contrarevoluție ministrul Culturii în RP Ungară, a scris scenariul. Nu considerăm că filmul ar fi o capodoperă, și noi l-am criticat din mai multe considerente. Am fost informați că tovarășii români au observații critice cu privire la acest film, pe care nu l-au primit pentru difuzare. Una din observațiile critice a fost că filmul arată numai intervenția burgheziei române și nu arată și solidaritatea clasei muncitoare din acea perioadă.

Este un lucru minor faptul că tovarășii români vor prezenta sau nu filmul acesta aici, dar este interesantă latura politică a problemei. Suntem de părere că față de proletariatul din 1919 din România, în cadrul acestui film, nu este nimic jignitor. În cadrul acestui film sunt numai referiri la atacurile armatei burgheze române, însă nu există nici o scenă în care să fie arătat vreun soldat român. Filmul nu și-a propus ca scop să reprezinte armata burgheză română și în același timp n-a putut să prezinte protestele clasei muncitoare din România din acea perioadă, prin care să fie exprimată solidaritatea cu Republica Sovietică Ungară. Pentru acest lucru este necesar un alt film, care s-ar putea realiza și prin cooperare.

Cu acest prilej ridic problema cooperării în domeniul creării de filme între țările noastre, pentru că sunt multe etape istorice comune și alte probleme comune care s-ar putea prelucra în cadrul unui film de coproducție.

Ar mai fi câteva observații în legătură cu un articol publicat în revista „Korunk” din decembrie 1958, în care se ridică problema luptelor maselor ca factor principal al unirii Ardealului cu România. Articolul a fost scris de mai mulți profesori universitari. Noi nu discutăm aici problema importanței maselor în această chestiune. Deja în anul 1918 atât în Serbia, cât și în Croația și Ardeal au fost organizate și anumite comitete naționale.

În acest articol nu se pomenește de o asemenea problemă decisivă, cum este caracterul imperialist al tratatului de la Trianon, tratat de pace imperialist. Deoarece a fost un tratat de pace imperialist și dictat de imperialiști, aceștia au luat în considerare în ce parte a fost dus războiul, de partea Antantei sau de cealaltă parte, așa că acesta a fost un factor decisiv, după părerea noastră. Acest tratat de pace imperialist de la Trianon n-a fost recunoscut nici de URSS, nici de Internaționala a III-a, nici de Partidul Comunist din Ungaria, și după cum sunt informat nici de Partidul Comunist din România. URSS l-a calificat ca un tratat tâlhăresc și nici un partid care a aparținut Internaționalei Comuniste n-a recunoscut acest tratat. În legătură cu acest articol, scris de cei trei profesori, dacă nu se pomenește de acest fapt, atunci autorii articolului vin în contradicție cu poziția USSR de atunci și cu poziția Internaționalei Comuniste.

La noi, unii membri de partid, care au citit acest articol publicat în „Korunk”, au ridicat aproape cu toții această problemă. Aceștia nu vor să creeze nici o legătură privind unificarea Ardealului după primul război mondial și după cel de al doilea război mondial. După câte știu eu, partidul nostru nici între cele două

războaie nu a avut asemenea pretenții, ca Ardealul să fie cedat Ungariei. Atunci, când Ardealul a fost cedat României după primul război, partidul din Ungaria n-a protestat împotriva acestui fapt, ci pentru că aceasta s-a făcut pe baza unui tratat tâlhăresc, imperialist, și în privința aceasta au protestat și Partidul Comunist al URSS și toate partidele comuniste.

În documentul pe care îl vom publica în august, noi explicăm clar faptul că burghezia maghiară a intrat prima alături de Hitler și a luptat până în ultimul moment în cel de al doilea război mondial și nu se poate pretinde ca Ardealul să fie cedat Ungariei și considerăm că este absolut just că Ardealul aparține României. Însă nu putem trece sub tăcere faptul că rezultatul primului război mondial, că tratatul de pace de la Trianon a fost un tratat imperialist, dictat de părțile învingătoare ale Antantei.

Noi vorbim foarte mult în Ungaria și despre faptul că în ultima etapă a celui de al doilea război mondial ce rol au avut armatele române în eliberarea Ungariei. Am recunoscut rolul activității armatei române în eliberarea Ungariei în multe locuri, am ridicat monumente în cinstea eroilor români căzuți în luptele de eliberare în Ungaria, ceea ce cred că este cunoscut de dv. Consider că fiecare latură a acestei probleme se poate explica așa cum a fost.

Aș vrea să mă refer pe scurt la anumite publicații propuse pentru editare, dicționare, lucrări artistice, unde sunt publicate lucrări reprezentând aspecte din Ardeal. Se face obiecțiunea că de ce nu se explică în legătură cu anumite localități că sunt din România. În legătură cu dicționarele există obiecțiuni privind denumirea orașelor din Ardeal, care sunt menționate cu denumirea lor din timpul Habsburgilor. Considerăm că Direcția Generală a Editurilor din RPR are dreptate în această problemă. Noi mulțumim pentru aceste observații. Am dat indicații Direcției noastre Generale a Editurilor ca să controleze cu atenție aceste lucruri.

S-au mai ridicat obiecțiuni în legătură cu unele lucrări ale clasicilor, care au anumite prefețe sau texte de încheiere, care nu sunt tocmai corespunzătoare. Și în această privință aveți dreptate. Și noi discutăm foarte mult în privința prefețelor și ne necăjim mult pe chestia aceasta. Aceste prefețe se scriu la lucrările clasice în cazul când în text sunt anumite probleme care trebuie puse la punct. Am analizat multe prefețe și am constatat că în loc să pună la punct sau să clarifice anumite probleme, mai mult le încurcă. În rândurile istoricilor noștri sunt încă prea puțini oameni despre care se poate afirma că sunt marxiști și aceste prefețe, din acest considerent, de multe ori sunt altfel întocmite decât trebuie. Considerăm că observațiile în această privință au fost juste și în viitor vom acorda o mai mare atenție acestor probleme. Acestea am dorit să le relatez conducerii partidului cu privire la problemele arătate înainte de masă.

În legătură cu grupul al 4-lea de probleme, care se referă la problemele economice, nici n-aș dori să mă opresc mai mult asupra lor. Tov. Răutu a întrebat cum apreciem rezultatele tratatelor duse de delegațiile conduse de tov. Kiss și Gaston. N-aș putea spune cum suntem mulțumiți în legătură cu rezultatele tratatelor. Însă vreau să spun părerea unanimă a tovarășilor care se ocupă de problemele economice, că relațiile economice între țările noastre nu se dezvoltă conform posibilităților și în anumite domenii se constată chiar o stagnare, de exemplu în problema livrării de cherestea, iar în privința importării unor mașini din Ungaria, ele au dat înapoi. Valoarea mărfurilor de schimb între țările noastre s-a redus de la 200 milioane ruble la 139 milioane ruble. Am dori ca legăturile noastre economice să se dezvolte în continuu.

Tovarășii care se ocupă de problemele economice spun că nici anumite sectoare distincte nu sunt destul de bine coordonate între ele. Sunt și păreri, pe care le-am relatat înainte de masă, că tratativele comerciale se prelungesc prea mult, unele tratative nu se încheie la timp și părerea noastră este că legăturile economice nu trebuie să înregistreze un regres, dar nici o stagnare, ci un progres continuu. Am primit împuternicire de la Biroul nostru Politic să ridic aceste probleme în felul expus aici. Am propune ca până în toamnă, când comisia economică româno-maghiară se va întruni, să se analizeze cu atenție aceste probleme și să se dea indicații tovarășilor care se ocupă cu problemele economice.

Mulțumesc foarte mult că ați acordat atenție relatării tuturor acestor probleme. Nu vreau să fac propuneri în legătură cu programul, dar dacă considerați că, acum fiind ocupați, ar fi mai bine să continuăm mâine, să amânăm, cum doriți.

Tov. L. Răutu: Avem programată o masă comună.

Tov. N. Ceaușescu: Poate este mai bine să continuăm mâine dimineață; azi, până ce avem masa, poate se mai odihnește tov. Kállay.

Tov. Kállay: Mulțumesc. Sunt de acord să facem așa cum considerați dv.

Tov. N. Ceaușescu: Mâine dimineață pe la ora 10,30.

Tov. L. Răutu: Până la această oră mai avem câteva probleme în legătură cu hotărârile plenarei.

Tov. Kállay: Pentru faptul că sunt aici să nu schimbați programul dv. de lucru. Eu pot să lucrez și în timpul nopții.

Tov. L. Răutu: Pentru discuțiile noastre s-a rezervat timp.

Tov. N. Ceaușescu: Poate până la ora 10 tov. Kállay vrea să viziteze ceva, să meargă să vadă piețele, aprovizionarea.

Tov. L. Răutu: Sau poate vrea să meargă în altă parte. Oriunde și orice vrea să vadă tov. Kállay, poate merge, neprotocolar.

Continuarea ședinței, 17.VII.1959, ora 10,30.

Tov. N. Ceaușescu: Acum urmează să ne spunem noi părerea. Ne-am gândit că în ce privește informarea asupra activității partidului nostru, s-o facem mai târziu. Acum dimineața să ne oprim asupra problemelor ridicate ieri după masă de tov. Kállay. Dacă tov. Kállay este de acord?

Tov. Kállay: Da.

Tov. N. Ceaușescu: Aș vrea mai înainte să subliniez că salutăm venirea tov. Kállay și considerăm că aceasta va ajuta la lămurirea problemelor și înțelegerea justă din partea fiecăruia a problemelor. Este adevărat, așa cum a subliniat tov. Kállay, că sunt o serie de probleme care necesitau să fie discutate și lămurite. Noi considerăm că într-adevăr este bine ca asupra problemelor să discutăm așa cum trebuie să vorbească comuniștii, deschis, clar, pentru ca să ajungem la înțelegerea lor. De aceea, și în ceea ce vom spune noi, vom proceda ca atare.

Tov. Kállay a arătat ieri că într-o serie de probleme sunt păreri diferite și care nu au fost aduse în concordanță și a și enumerat aceste probleme. Aceasta este într-adevăr realitatea; sunt o serie de probleme pe care și noi le-am ridicat cu diferite ocazii și care trebuie bine lămurite, pentru a asigura ca să ajungem la un punct de vedere comun pe baza principiilor marxist-leniniste.

Una din problemele acestea, la care s-a referit tov. Kállay, a fost problema naționalismului. Este adevărat că naționalismul este prin esența sa în contradicție cu activitatea comuniștilor și prin originea sa este reacționar și burghez. Trebuie să spun

că totdeauna partidul nostru, PCR și PMR, a avut o poziție principială, marxist-leninistă, și a dus o luptă hotărâtă împotriva oricăror manifestări ale naționalismului, sub orice formă s-a manifestat el. În rezolvarea problemei naționale, partidul nostru s-a călăuzit totdeauna după principiile și învățătura marxist-leninistă. Desigur că elementele reacționare, naționaliste, au încercat, încearcă și vor încerca și în viitor să găsească diferite pretexte pentru a agita o problemă sau alta. În aceste probleme este însă necesar, și partidul nostru procedează ca atare, de a demasca până la capăt orice manifestare a naționalismului și de a lovi fără nici un fel de menajament din orice parte ar veni.

Este cunoscută probabil și pentru tovarăși poziția pe care a luat-o partidul nostru față de diferite manifestări naționaliste; dacă luăm numai perioada de după 23 august 1944, în cazul lui Pătrășcanu, partidul nostru a reacționat ferm și cu toată tăria, ca și față de alte manifestări asemănătoare care au avut loc. Partidul nostru s-a călăuzit totdeauna după indicația lui Lenin, că trebuie să lovești în primul rând în naționaliștii proprii, dar în același timp să fii intransigent și față de naționaliștii de alte naționalități. Naționaliștilor în general nu trebuie să le facem nici o concesie, pentru că uneori concesiiile făcute elementelor naționaliste nu fac decât să întărească activitatea acestor elemente și să le vină în ajutor, așa cum se spune într-un proverb: „dacă îi dai un deget, îți ia mâna toată” și, ca să mă exprim mai plastic, mai bine să-i lovim cu pumnul și să-i distrugem definitiv decât să le dăm un deget.

S-a ridicat aici problema unificării celor două universități din Cluj. Tov. Kállay a pus cam așa problema, după câte am înțeles, că ar vrea să cunoască concepțiile, în ansamblu, după care s-a călăuzit partidul nostru în cazul universităților din Cluj.

Tov. Kállay: Asta este clar. Scopurile de care s-a călăuzit partidul în legătură cu unificarea celor două universități, din cele citite de mine, sunt în esență clare.

Tov. N. Ceaușescu: Trebuie să subliniez că concepția noastră izvorăște din învățământul marxist-leninist în problema națională. Trebuie cunoscut că felul în care au funcționat cele două universități până acum, a creat condițiuni pentru diferite ciocniri și a dat prilej elementelor naționaliste să creeze fricțiuni între studenții români și studenții maghiari și de alte naționalități. S-a ajuns până acolo să avem cămine pentru studenții români și cămine pentru studenții maghiari separat, cantine pentru studenții români, cantine separate pentru studenții maghiari, echipe artistice aparte pentru unii și aparte pentru alții, organizații de UTM pentru maghiari, organizații UTM pentru români și, sigur, organizații de partid aparte. Este oare normal și leninist în acest fel? După câte știm, Lenin s-a ridicat cu deosebită tărie, la timpul respectiv, împotriva oricărei împărțiri a partidului, a activității partidului. Este cunoscută tovarășului Kállay poziția lui Lenin în ce privește rolul școlii în înfrățirea diferitelor naționalități și nu odată el a criticat, și în termeni destul de violenți, pe acei care aveau părerea ca organizațiile de partid și școlile pentru diferitele naționalități în cadrul aceluiași stat și, dacă ar fi să discutăm practic, în cadrul aceluiași oraș, să fie despărțite. Desigur, dacă învățământul este separat, studenții trăiesc separat, aceasta nu duce la apropierea și înfrățirea muncii comune, pentru construirea vieții noi socialiste, ci crează bariere.

Am arătat acestea numai pe scurt, pentru a vedea că continuarea mai departe în felul acesta nu ducea la consolidarea unității frăției poporului român cu naționalitatea maghiară.

În țara noastră, în afară de naționalitatea maghiară, avem naționalitatea germană, sârbă și alte naționalități. În școli și în universități toți sunt pregătiți pentru a putea lucra în întreprinderi, uzine, spre a munci ca ingineri, medici etc. în RPR.

Deci este necesar ca chiar în școli și universități să creăm condițiuni pentru a putea să se simtă cu drepturi depline, să nu se simtă inferiori românii în momentul în care au terminat școala. Tinerii români, maghiari, germani trebuie înfrățiți să construiască socialismul și comunismul. Noi, ca comuniști, avem obligația și datoria de a face totul pentru a asigura pentru toți cetățenii din RPR condițiuni egale de învățatură, de muncă, și de a face totul pentru înfrățirea tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate.

De la aceste considerente, în genere, a pornit partidul nostru considerente care au stat tot timpul la baza concepțiilor partidului nostru. Nu este ceva nou în luarea acestor măsuri în privința universităților din Cluj. Trebuie să subliniez că partidul nostru stă ferm pe poziția învățaturii marxist-leniniste de a asigura naționalităților conlocuitoare posibilitatea de a învăța, de a studia în limba maternă. Cred că în privința aceasta nici nu mai trebuie să dăm multe date. Sunt cunoscute școlile existente la noi, posibilitățile de care se bucură toate naționalitățile de a folosi limba proprie și în relațiile cu organele de stat, de justiție etc.

Trebuie să subliniez că suntem de acord cu cele arătate de tov. Kállay, că problema minorităților este o problemă a politicii partidului și statului nostru, însă pentru că tovarășii au frământat această problemă, considerăm că trebuie să ne ocupăm mai amănunțit de această problemă.

Trebuie subliniat că la noi problema unificării celor două universități nu a constituit de fapt o problemă pentru nimeni și a fost considerată ca o măsură organizatorică logică în cadrul politicii partidului și guvernului nostru. Probabil că ici-colo unele elemente naționaliste au fost deranjate, însă noi când luăm măsuri și când aplicăm politica partidului nostru, nu ne orientăm după ce vor zice naționaliștii sau elementele reacționare, ci după interesele poporului muncitor, pentru a asigura meritul înainte în construcția socialismului. Știm că aceasta nu poate fi pe placul elementelor reacționare și naționaliste, dar nici nu ne-am propus și nici nu ne propunem să facem pe placul lor. Dacă ne-ar lăuda elementele reacționare și naționaliste, ar însemna că muncim prost, așa cum spunea Bebel[7], ar însemna că am greșit undeva. Atât profesorii maghiari și români, cât și întreaga studențime din Cluj au primit cu manifestări de bucurie hotărârea partidului și guvernului în această problemă.

Tov. Kállay spunea că a citit din presă cum a mers începând din februarie munca și prelucrarea acestor măsuri. Desigur, în presă au fost redate problemele principale, însă a fost greu să redai entuziasmul și poziția luată de cei 9000 de studenți și profesori români și maghiari din Cluj. Cei care au ascultat înregistrat pe bandă de magnetofon, au putut constata – prin uralele nesfârșite la adresa conducerii partidului nostru – legătura strânsă și încrederea enormă manifestată de studenții și profesorii români și maghiari în justețea hotărârii luată de partid. Din însărcinarea conducerii partidului am luat parte la prelucrarea hotărârii, la adunarea studenților din februarie și am văzut, nu din auzite, acest entuziasm și felul cum în unanimitate a fost primită de studenți și toți profesorii această hotărâre.

M-am oprit asupra acestei probleme pentru că am rămas surprins când am auzit că ministrul Agriculturii, Dögey, care a vizitat nu de mult țara noastră, când s-a întors a spus că a văzut oameni cu lacrimi în ochi. Desigur, nu știu cu cine s-a întâlnit tov. Dögey și la cine a văzut lacrimi în ochi; în orice caz n-a putut vedea nici la profesorii, nici la studenții din Cluj, care au primit cu bucurie și entuziasm hotărârea partidului. După câte m-am informat însă, dânsul n-a venit în contact nici cu studenții, nici cu profesorii din Cluj, și cu atât mai mult m-a mirat această afirmație a lui.

Tov. Kállay: Dögey s-a referit la unificarea universităților?

Tov. N. Ceaușescu: Da.

Tov. Kállay: Acum aud pentru prima dată.

Tov. L. Răutu: El a spus că a constatat la noi în țară în rândul populației maghiare o atmosferă apăsătoare, care amintea atmosfera din 1949, și mulți oameni i-au strâns mâna cu lacrimi în ochi.

Tov. Kállay: A spus asta acum când a fost aici?

Tov. L. Răutu: Acum când a fost în vizită, a fost însoțit de ministrul Agriculturii de la noi, tov. Cozma[8], care a fost cu el și la Cluj și în alte părți. Când tov. Cozma a aflat acest lucru, adică cele spuse de tov. Dögey, și-a exprimat marea lui surprindere, pentru că a fost mereu împreună cu el. Tov. Cozma a spus că n-a observat nimic din cele afirmate de tov. Dögey.

Tov. Kállay: Cu ce prilej și unde a făcut această afirmație tov. Dögey?

Tov. L. Răutu: Am putea să verificăm.

Tov. Ghizela Vass: S-a întâlnit cu tovarășii de la ambasada noastră din Budapesta și a relatat problemele privind agricultura și printre altele a spus și asta.

Tov. Kállay: Și noi am fost la Tg. Mureș și alte 3 comune din împrejurimi anul trecut și am vizitat gospodării colective ș.a. și n-am văzut oameni cu lacrimi în ochi, dimpotrivă, am întâlnit oameni mulțumiți, bine dispuși. Îmi aduc aminte și de bătrânul Koncz, care ne-a invitat în casa lui să arate ce mobile și ce casă frumoasă are.

Tov. N. Ceaușescu: Tot în legătură cu unificarea universităților. Încă în aprilie s-au unificat căminele, cantinele, organizațiile de UTM, de partid. A fost o manifestare de prietenie, de bucurie, atât a studenților maghiari, cât și a studenților români, ceea ce ne-a arătat încă o dată cât de justă a fost măsura care a luat-o partidul nostru. Desigur că elementelor reacționare naționaliste nu le-a fost pe plac această măsură, pentru că înfrățirea între naționalități, între poporul român și naționalitatea maghiară a fost o lovitură dată naționaliștilor.

Tov. L. Răutu: Aceștia într-adevăr aveau lacrimi în ochi.

Tov. Kállay: Vreau să repet ceea ce am spus ieri: aceste laturi ale problemei sunt clare în fața noastră. Am citit toate comunicările publicate în ziare cu privire la unificarea celor două universități. Pentru mine sunt foarte clare scopurile care s-au urmărit prin unificarea universităților, știu ce înseamnă unificarea și din punct de vedere material, de exemplu unificarea laboratoarelor, cluburilor sportive, culturale.

Tov. N. Ceaușescu: Vreau să subliniem și să reamintim acest lucru, pentru că tov. Kállay a arătat că în Ungaria timp de 3 luni s-a frământat acest lucru. Mai mult, tov. Kállay spune că le sunt în general clare problemele, dar că până acum nu și-au spus părerea și n-au luat poziție față de elementele care agită această problemă, pentru că nu au cunoscut părerea partidului nostru. Dânsul sublinia că în RP Ungară s-a ridicat această problemă ca o problemă politică. Nu înțelegem ce problemă politică se poate ridica în RP Ungară într-o problemă strict internă și în legătură cu măsurile organizatorice care privesc RPR. Desigur, noi înțelegem că elementele reacționare naționaliste se pot agita; dar aceste elemente trebuie să primească răspunsul așa cum trebuie din partea comuniștilor.

Este o problemă a tovarășilor felul cum iau măsuri față de aceste elemente. Noi față de elementele naționaliste nu facem nici un fel de concesii. Chiar recent am avut manifestări naționaliste la Cluj, cu ocazia aniversării a 100 ani de la unirea principatelor, unele manifestări din partea unor elemente naționaliste românești.

Poate la prima vedere ar părea o problemă cu totul minoră, fără prea mare importanță. În fond ea a constat din cântarea unor strofe din „Hora Unirii” pe străzi, în fața casei câtorva profesori cu vederi naționaliste. Dacă n-am vedea caracterul lor naționalist am fi putut trece poate cu ușurință peste aceste manifestări. Noi însă am luat măsuri foarte hotărâte, până la exmatriculare din universitate. Toate acestea sunt manifestări ale naționaliștilor români. Unul din profesori a fost dat afară din învățământul universitar și unii chiar trimiși în judecată.

Noi am luat aceste măsuri pentru că considerăm că nu trebuie să admitem nici un fel de manifestări naționaliste, sub orice formă ar fi și cât de minoră ar părea. De aceea, cel puțin pentru noi, este de neînțeles faptul că o serie de elemente naționaliste din RP Ungară încearcă să acționeze, și cum spunea tov. Kállay, consideră ca o problemă politică chestiunea care privește exclusiv țara noastră, politica partidului și guvernului nostru.

Este adevărat că de această chestiune s-a ocupat și „Europa liberă”; dar nu numai de această problemă de la noi se ocupă „Europa Liberă” și posturile imperiale de radio. Dar pe noi nu ne-a impresionat câtuși de puțin preocuparea acestor posturi de radio. Partidul nostru are o poziție fermă și nu face nici un fel de concesiilor elementelor naționaliste, sub nici o formă; noi am lovit și vom lovi și în viitor cu toată tăria orice încercare a lor de a săpa prietenia cu naționalitățile conlocuitoare.

Au citit tovarășii și în ziar despre principiile pe baza cărora s-a făcut unificarea. În cadrul universității „Babeș-Bolyai”, a universității comune, este asigurată posibilitatea, dreptul – și nu în general, ci prin măsuri organizatorice – de a învăța în limba maternă. Este asigurată predarea în limba maghiară în facultăți a principalelor obiecte, există o secție de limbă și literatură maghiară[9], sunt lectorate pe diferite catedre pentru a asigura predarea în limba maghiară a diferitelor obiecte, deci prin luarea de măsuri practice, organizatorice, partidul nostru a aplicat și aici ferm învățătura leninistă de a asigura posibilitatea învățăturii în limba maternă. Cam pe aceste baze s-a realizat în general unificarea celor două universități. Dar aceasta nu este numai la aceste universități, ci și la Institutul de Agronomie din Cluj este asigurată predarea în limba maghiară a diferitelor discipline.

Noi vrem să informăm tovarășii asupra acestor probleme ca să cunoască și să vadă cum muncește partidul nostru în acest domeniu. Dacă analizăm cum s-a desfășurat și cum se desfășoară munca în privința aceasta, trebuie să spunem că am făcut un pas înainte în întărirea prieteniei și frăției între poporul român și naționalitățile conlocuitoare, tocmai în asigurarea drepturilor depline și posibilităților depline în toate condițiile.

Informativ mai vreau să spun, deși cred că tovarășul cunoaște, în învățământul superior există un institut de medicină cu limba de predare maghiară la Tg. Mureș și un institut de teatru. Deci aceasta este problema cu unificarea universităților din Cluj și felul cum a muncit partidul nostru în această problemă.

Noi considerăm că zgomotul pe care îl fac elementele naționaliste reacționare în jurul acestei probleme urmărește să învenineze sau să aducă prejudicii într-o formă sau alta relațiilor dintre oamenii muncii români și maghiari. Aceste elemente trebuie să primească un răspuns ferm din partea noastră. Desigur, cum spunea tov. Kállay, sunt unii oameni de bună credință care se lasă influențați sau care mai au anumite rămășițe naționaliste. Acești oameni trebuie lămuriți și noi facem în această privință totul ca să înțeleagă lucrurile și să nu se lase influențați, dar nici oamenilor de bună credință, care sub motivul că nu sunt lămuriți au manifestări naționaliste, nu trebuie să le trecem cu vederea manifestările. Pentru că în

fond, de bună credință sau de rea credință, dacă ei au asemenea manifestări și le continuă, aduc servicii nu socialismului, ci dușmanilor socialismului; lipsa de fermitate față de asemenea elemente nu-i aduce la realitate, ci, dimpotrivă, îi încurajează. Și în privința aceasta, partidul nostru acționează ferm și nu admite nici un fel de atitudine împăciuitoare.

Tov. Kállay spunea că reacțiunea din Budapesta vorbește că se va face și unificarea școlilor medii. Și în privința aceasta nu este nimic nou și nimic deosebit în politica partidului nostru în ce privește învățământul. Și aici noi ne conducem după aceleași principii, aceiași învățătură marxist-leninistă, de a asigura ca conținutul învățământului să fie socialist; să dea educație internaționalistă, asigurând posibilitatea învățării în limba minorităților naționale. Sunt la noi un număr de școli pentru diferite naționalități, câteva mii. Sunt și școli create în decursul anilor, unice, cu secții de predare în limba română și în limba naționalității respective.

Tov. L. Răutu: Noi am avut în 1956 o hotărâre a partidului și guvernului cu privire la îmbunătățirea învățământului elementar și mediu. Între altele, acolo se prevedea și înființarea de școli unde să învețe copii de diferite naționalități pe secții, în limba maternă respectivă; în decursul acestor ani s-au creat în jurul a 500 de școli de acest fel.

Tov. Kállay: Cam câte ore sunt pentru predarea limbii române?

Tov. L. Răutu: Aceasta este o problemă foarte dureroasă. Până acum, în școlile și secțiile minorităților naționale, numărul de ore în limba română era extrem de mic, aproximativ egal cu numărul de ore pentru limbile străine. De exemplu, în școlile cu limba de predare maghiară, numărul de ore de limba română era de 2 ori mai mic decât pentru limba maghiară, în afară de faptul că toate obiectele se predau în limba maghiară.

Tov. Kállay: Dar nu există școli medii cu limba de predare maghiară unde nu există predarea limbii române?

Tov. L. Răutu: Nu, așa ceva nu există. Noi avem program unic pentru toate școlile acestea. Peste tot este prevăzută limba română. S-a întâmplat însă în practică, că și cadrele didactice erau slabe ca pregătire și mai ales numărul de ore era mic și atunci absolvenții unei școli medii de limba maghiară nu știau să vorbească românește. Nu trebuie să spunem ce rezultate negative dă aceasta chiar pentru absolventul respectiv.

Tov. Kállay: Mai întâi are simțământ de inferioritate și pe urmă cade într-o situație inferioară.

Tov. N. Ceaușescu: După ce ajunge într-o fabrică, începe să învețe cu greu limba română. Desigur, acestea sunt lipsuri organizatorice ale noastre. Noi am luat unele măsuri organizatorice, dar la baza măsurilor stă principiul asigurării învățământului în limba maternă.

Avem și școli cu 2-3 secții, unde trăiesc în aceeași localitate români, germani, maghiari, sârbi și alte naționalități. Acolo unde populația este numai maghiară sau numai germană, școala este numai în limba respectivă. Aici nu se poate face un șablon, trebuie ținut seama de compoziția populației și de respectarea principiului ca să învețe în limba în care înțelege mai bine. Însă acest lucru nu este ceva nou, pentru că asemenea școli funcționează de ani de zile. Ceea ce cred eu că a făcut reacțiunea să tresalte și să se agite, este faptul că noi am luat măsuri împotriva diferitelor manifestări dușmănoase care au avut loc.

Partidul nostru, în privința învățământului și a muncii cu tineretul, a luat în ultimii ani măsuri pentru intensificarea educației comuniste, pe care tovarășii un-

guri le cunosc. Desigur că problema luptei împotriva diferitelor manifestări dușmănoase, împotriva ideologiei străine, partidul a pus-o cu toată tăria. În ultimul timp am pus accent mai puternic și în școlile medii, unde au fost o serie de deficiențe, inclusiv la cadrele din învățământ. Ați citit poate în ziar, că am avut consfătuiri pe toate raioanele cu toate cadrele din învățământul mediu și elementar, unde s-a pus cu toată tăria problema cum trebuie să-și îndeplinească datoria învățătorii și profesorii. Ei trebuie să predea în școli ideologia socialistă, chiar dacă am lua numai faptul că sunt plătiți de statul nostru democrat popular. Am luat în privința aceasta măsuri foarte serioase.

Tov. L. Răutu: Și caracteristic este că covârșitoarea majoritate a cadrelor didactice nu numai ne-a sprijinit, dar a semnalat o serie de lipsuri, ne-a ajutat să vedem o serie de deficiențe. A fost o manifestație pentru politica partidului.

Tov. N. Ceaușescu: În aceste consfătuiri s-a analizat și felul cum se predă în școlile naționalităților conlocuitoare, și au apărut unele lucruri nu de laudă pentru noi, lucruri care ani de zile s-au întâmplat fără să le cunoaștem. De exemplu, în ce privește manualele, timp de 3 ani a circulat un manual în limba de predare maghiară cu un conținut provocator, contrarevoluționar, după care s-a făcut predarea în școli. Lucrurile acestea au fost dezbătute în consfătuiri și așa cum a subliniat și tov. Răutu, marea majoritate a învățătorilor și a profesorilor, și de limbă maghiară, au venit și au arătat diferite aspecte, au demască și au venit cu propuneri pentru îmbunătățirea muncii.

Tov. I. Ardeleanu: (Citește din manualul de gramatica limbii maghiare cl. a VI-a, unde – în dicționarul de la sfârșitul manualului – cuvintele sunt înșiruite într-un mod provocator).

Tov. L. Răutu: Interesant de adăugat este faptul că din vina tovarășilor care s-au ocupat de editarea de manuale, întocmirea acestui manual a fost încredințată la două elemente fasciste: Nagy Jenő a fost ofițer hitlerist, care a făcut specializarea în Germania, și Fejér Miklós, membru al unei organizații fasciste. Când au fost trași la răspundere și întrebați de ce au făcut aceasta, au spus că ei au luat un dicționar al Academiei de Științe maghiare și au luat de acolo cuvintele. Noi n-am avut posibilitatea să controlăm dacă este adevărat, dar fapt este că sunt cuvinte grupate după același principiu, o provocare.

Tov. N. Ceaușescu: Noi am luat măsuri față de asemenea stări de lucruri și față de alte manifestări dușmănoase. Este natural ca aceste măsuri să nemulțumească elementele reacționare. Cum am mai spus, față de aceștia nu numai că nu trebuie să ne plecăm urechea, dar trebuie să-i lovim în așa fel ca să nu mai ridice capul.

Aceasta ar fi informarea pe care am vrut s-o facem în ce privește școlile. Aici trebuie dusă o muncă îndelungată și trebuie să asigurăm ca școlile să servească educația socialistă a tineretului nostru, indiferent de naționalitate. Aceasta este politică, poziția partidului nostru în problema școlilor.

Tov. L. Răutu: Aș avea o mică completare. În primul rând, în legătură cu structura universității „Babeș-Bolyai”. Un lucru pe care nu l-am tratat în detaliu în presă, însă care a fost foarte detaliat dezbătut de cadrele didactice în consfătuiri și propunerile lor au fost în general primite de conducerea de partid și de stat.

Sunt un număr de 7 facultăți: filologie, drept, fizică, chimie, istorie etc. Toate cadrele didactice au fost preluate de la ambele universități și au fost încadrate în noua structură. Aici, după cum a arătat tov. Ceaușescu, există o secție de limbă și literatură maghiară și în afară de aceasta la fiecare facultate un număr de obiecte profilatoare, principale, se predau atât în limba română, cât și în limba maghiară,

la alegerea studentului, care poate merge fie la expunerea în limba română, fie la cea maghiară. Adică din 300 de obiecte de studiu de la toate facultățile, 1/3 se predă în ambele limbi, și anume cele mai importante obiecte ale fiecărei facultăți. Toate științele sociale se predau în ambele limbi. La celelalte obiecte, care se predau în limba română, dacă există un specialist de înaltă calificare, care nu cunoaște suficient limba română, el predă obiectul în limba maghiară. Aceasta este, în linii mari, structura interioară a universității.

A doua completare pe care am vrut s-o fac este în legătură cu acea frământare pe care au provocat-o anumite elemente naționaliste în Ungaria, în special din mediul intelectualității. Eu trebuie să spun că, desigur că și la noi, există elemente naționaliste, este clar, dar aceste măsuri n-au provocat nici o neliniște sau frământare în țară și tocmai frământarea acestor elemente naționaliste din Ungaria, la care se referea tov. Kállay, au atras atenția elementelor imperialiste asupra acestor probleme. Eu vreau să spun în mod confidențial că noi am constatat că ambasadorul unei țări imperialiste din București a primit observații serioase din partea guvernului lui că de ce n-a știut el chestiunea cu universitățile din Cluj și n-a informat guvernul său și că guvernul țării respective a fost informat de ambasadorul său din Budapesta. Eu spun acest lucru pentru a se vedea cât de mult este în interesul nostru comun ca să nu permitem asemenea agitații ale elementelor naționaliste.

Când am fost împreună la Paris cu tov. Kállay, era și o delegație economică a noastră, în frunte cu tov. Bârlădeanu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri. Ziarul „Le Monde” i-a cerut un interviu despre obiectivele vizitei delegației economice și i-a dat întrebările dinainte. Dar când corespondentul a venit după răspunsuri, a pus pe neașteptate încă o problemă neeconomică: ce este cu desființarea universității maghiare de la Cluj? Și aceasta ne-a confirmat din nou cât de atent urmăresc ei agitațiile unor elemente naționaliste în jurul acestor probleme.

Tov. Ghizela Vass: Și eu aș avea o mică completare. Noi am avut convocați la ședința plenară a CC șefii de misiune din străinătate. Au venit destul de mulți dintre acești tovarăși să mă întrebe ce era la Cluj, ce se vorbește despre aceasta. I-am întrebat de unde au luat acestea și au spus că tovarășii maghiari de la ambasada maghiară au venit să-i întrebe de ce se sinucid oamenii din Cluj, unii făcând reproșuri: „Ce v-ați apucat să faceți?” De exemplu, tov. Mátyás, consilier la ambasada maghiară din Praga, a avut discuții cu ambasadorul nostru Vidrașcu și i-a spus: „Relațiile între noi și voi nu sunt bune”. Tov. Vidrașcu l-a întrebat în ce constă aceasta, întrucât el știe că relațiile sunt bune; tov. Vidrașcu a rămas foarte surprins și supărat și i-a spus: „Cum îți permiți să vorbești asemenea lucruri?”, și l-a luat puțin la ceartă; „Când faci asemenea afirmații, dă-mi dovezi”. Atunci tov. Mátyás a spus: „Nu am nici o dovadă, nu știu nimic, dar așa se vorbește la noi în Ministerul de Externe”.

Cine vorbește acolo? De ce se vorbește așa? De ce cu așa o repeziciune au devenit agitați oamenii de la foarte multe ambasade? De ce aceștia au venit la șefii noștri de misiune să-i întrebe: „Ce este la voi”? Pentru șefii noștri de misiune problema unificării universităților nu era nici o problemă, nu i-am convocat, n-am făcut informări în privința aceasta.

Tov. N. Ceaușescu: În orice caz, este de neînțeles acest lucru. Nici un ambasador al nostru nu-și permite să pună în discuție cu un ambasador al unei țări prietene măsurile din alte țări prietene. Se poate că unii din tovarăși să aibă o părere sau alta, dintr-o țară sau alta, să fi fost informați greșit, să fi înțeles greșit,

dar să înceapă să agite problema și în dreapta, și în stânga, să-și dea cu părerea, aceasta înseamnă deja depășirea atribuțiilor pe care le au.

Tov. Ghizela Vass: Aș mai avea o mică obiecțiune. Tovarășii au ridicat problema că de 3 luni n-au avut informări din partea noastră. Aici avem un ambasador, cu care secția noastră are relații foarte bune, care vine, ne întreabă, este primit de membri ai Biroului Politic; oricând are nevoie de vreo informație, este primit. Vine și cu lucruri mici și cu lucruri importante, totdeauna suntem la dispoziția lui. Pentru noi ar fi fost firesc ca tovarășul ambasador să fi cerut lămuriri în această problemă de la un tovarăș din Biroul Politic, sau un tovarăș care se ocupă cu această muncă. Între noi fie vorba, ambasadorii țărilor prietene nu sunt diplomați capitaliști care au anumite misiuni, adică să vadă tot ce e rău, ci sunt reprezentanții țărilor socialiste, reprezentanții partidelor respective. Menirea lor este ca atunci când se ivește vreo problemă să discutăm deschis, așa cum tov. Kállay a venit acum să discute. O discuție deschisă ar fi evitat multe lucruri și multe greutăți.

Tov. L. Răutu: Ce alte surse mai bune de informație poate avea ambasadorul unei țări prietene decât informarea de la partidul nostru?

Tov. N. Ceaușescu: Mai ales că trebuie avut în vedere că și noi mai avem elemente reacționare, hortiști, legionari și unii dintre ei scriu la ambasade, alții se și duc cu diverse informări. Este, de exemplu, cazul lui Robotos, care mergea la ambasada maghiară și informa denaturat, căuta să ponegrească politica și realizările din țara noastră. După părerea noastră, ambasadele nu trebuie să-și formeze părerea după asemenea informări, ci direct prin legătura cu organele de partid și de stat. Am amintit de Robotos, care a fost redactorul șef al ziarului „Előre” la un moment dat. În timpul contrarevoluției din Ungaria, el a avut o serie de manifestări.

Tov. L. Răutu: Când a izbucnit contrarevoluția, muncitorii de la fabrica „Simó Géza” din Tg. Mureș au avut un miting și au făcut un mesaj foarte puternic către muncitorii din Ungaria. Acest apel a fost transmis la toate ziarele spre publicare și a apărut; numai în „Előre” a apărut ciuntit pe 3/4, s-a scos tot ascuțișul împotriva contrarevoluționarilor. Muncitorii de la „Simó Géza” au protestat cu indignare, s-au adresat CC și acest om a fost dat afară din muncă și apoi exclus din partid. Sigur că asemenea elemente antipartinice nu pot servi pentru îmbunătățirea relațiilor de prietenie și pentru o informare reală.

Tov. N. Ceaușescu: El avea acces la ambasada maghiară.

Tov. Kállay: Și acum are acces?

Tov. N. Ceaușescu: Tov. Keleti dacă vrea să se informeze, să se informeze la noi. El a venit la noi și a spus că Robotos a fost scos pentru că este maghiar. Noi considerăm că ambasadorul trebuie să informeze partidul și guvernul său real și nu după informații primite de la elemente periferice, ci după informări pe care să le capete de la conducerea partidului. Noi, ambasadorilor noștri, nu le admitem nici un fel de legături de a se informa pe alte căi decât de la organele de partid, pentru că ei sunt atașați pe lângă aceste organe de partid. Altceva este în țări capitaliste, unde nu ne dă guvernul informații. Iată de ce problema informării juste și reale are o importanță foarte mare și poate servi la întărirea relațiilor și înțelegerea justă a lucrurilor.

Noi suntem complet de acord cu ce a spus tov. Kállay, că este necesar ca între partidele noastre să ne informăm mai des asupra activității sau asupra diferitelor probleme. Aceasta ne ajută și pe unii și pe alții, ne îmbogățește experiența și ne ajută să ne concentrăm asupra sarcinilor noastre.

Vreau să mă mai ocup de o problemă ridicată de tov. Kállay. Tov. Kállay a vorbit aici de poziția Partidului Muncitoresc Socialist Ungar în ce privește problema

teritorială. Noi trebuie să spunem că considerăm că poziția luată de tov. Kádár, de tov. Kállay, de conducerea partidului, cu diferite ocazii – și când au fost aici, și cu alte ocazii –, prin care au precizat, în ce privește problema teritorială, că nu există între RPR și RP Ungară nici o problemă teritorială, este o poziție într-adevăr justă și care arată că între partidele noastre lucrurile sunt clare. Orice fel de șovăială și neclaritate poate să servească elementelor dușmane și de aceea cu atât mai important și necesar este să fie o poziție clară, pentru că – trebuie s-o reamintim – în trecut Rákosi și alții în privința aceasta nu numai că nu au avut o poziție clară, dar au ridicat în nenumărate rânduri această problemă, pe diferite căi. Dacă această problemă s-a ridicat acut în timpul contrarevoluției, fără nici o îndoială că a fost urmarea poziției lui Rákosi, a vechii conduceri a partidului.

Tov. Kállay: Pentru că n-a creat o poziție clară.

Tov. N. Ceaușescu: Sigur că elemente reacționare, naționaliste, agită această problemă și cum spunea și tov. Kállay, că tovarășii chiar au fost acuzați că sunt trădători.

Tov. L. Răutu: Așa cum ne-o spun și nouă naționaliștii noștri, că și noi suntem trădători, că am vândut teritorii românești etc.

Tov. N. Ceaușescu: Pentru că ei văd că prin clarificarea justă a acestei probleme și lichidarea oricăror imprecizii și neclarități li se ia din mână un instrument de agitație și înăsprire a relațiilor între țările noastre. Nu întâmplător, posturile imperialiste agită din când în când această problemă, pentru că lor le-ar conveni de minune să existe neînțelegeri între țările noastre. Aceasta ar ușura și activitatea împotriva noastră a dușmanilor interni și de la noi, și de la dv. Noi considerăm că felul cum pun problema tovarășii, că cine ridică pretenții teritoriale este un reacționar, este just, așa trebuie pusă problema cu toată fermitatea.

Desigur, există aici o problemă, și anume felul în care explicăm această chestiune, care poate să dea loc la confuzii și la neînțelegeri. Noi considerăm că a pune problema că Ardealul ar reveni României numai pentru că s-a rupt mai înainte cu fascismul și că a luptat alături de armata sovietică, nu este o poziție clară și nu ajută la lămurirea problemei, ci dă o armă în mâna elementelor șoviniste și dușmane. Nu se poate să nu ținem seama de faptul că majoritatea populației din Ardeal este românească și că unirea Transilvaniei cu România la timpul respectiv, deși a fost urmarea unui război imperialist, a fost urmarea dorinței majorității populației. Nu vreau să mă opresc acum asupra tratatului de la Trianon, noi vom vorbi mai târziu despre acesta.

În Transilvania trăiesc un număr însemnat de maghiari, germani și alte naționalități. Partidul nostru a ținut totdeauna seama și ține seama în politica sa națională de populația de alte naționalități. Considerăm însă că în explicarea lucrurilor trebuie să pornim de la faptul că Transilvania aparține României nu datorită unei conjuncturi oarecare, ci că majoritatea populației este românească și, așa cum s-a arătat în diferite documente, de drept a trecut la statul român.

Desigur, este o problemă a tovarășilor felul cum explică și ce explicații dau. Însă, ca comuniști, noi vrem să ne spunem părerea deschis, așa cum se obișnuiește între comuniști. A pune problema în felul acesta, mai cu seamă că tovarășii vor să scoată un document în privința aceasta, că s-au dat divizii mai multe, că s-a făcut datorită unei conjuncturi – nu ajută la clarificarea problemei și la dezarmarea elementelor șoviniste, reacționare. Reacționarii ar putea spune: dar acum nu mai suntem cu Horthy, acum suntem socialiști și noi. A fost de vină Horthy, dar acum am terminat. Lipsa de claritate dă posibilitate elementelor naționaliste să agite în continuare această problemă.

Vă închipuiți dacă am începe și noi să ridicăm problema și să începem discuții într-un fel sau altul, să venim cu contra-argumente. S-ar găsi destule. Aceasta nu ne-ar servi nici nouă, nici tovarășilor. Însă dacă lucrurile vor fi neclare, noi va trebui până la urmă să le clarificăm și să ne exprimăm punctul de vedere clar, pentru că aici – este just ceea ce spunea tov. Kállay – orice nuanță trebuie bine precizată și să ajungem ca nici în nuanțe să nu avem puncte de vedere deosebite, ca să nu dăm elementelor naționaliste ocazia să se agite. Eu nu vreau să mai insist, pentru că vom mai reveni la această problemă.

Tov. L. Răutu: În legătură cu problemele privind editarea în comun, pe care le-a ridicat tov. Kállay, noi apreciem că în general colaborarea între noi în această privință este rodnică. Desigur, apar pe parcurs anumite probleme, organizatorice, tehnice, comerciale, care oricând se pot rezolva în spirit tovarășesc. Noi avem impresia că atunci când a fost la noi delegația Direcției Generale a Editurilor din Ungaria, o serie de probleme au fost rezolvate.

Desigur, și pe noi ne interesează latura politică a acestei probleme, latura principială, pentru că într-adevăr există, după cum știu tovarășii, unele dificultăți legate de conținutul cărților. De altfel, nu este vorba numai de cărți, este vorba și de publicații, și poate uneori în mai mare măsură. Eu aș vrea să-mi exprim părerea că este bine să vorbim cu toată sinceritatea, ca între tovarăși, pentru a căuta să lămurim împreună problemele și să lămurim cauzele acestor dificultăți.

Delegația aceea a Direcției Generale a Editurilor Ungare când a fost aici, ascultând observațiile făcute, a spus tovarășilor noștri că noi suntem foarte exigenți. Recunoaștem, așa este. Evident, nu este vorba numai de cărțile pe care le importăm, este vorba în primul rând de politica noastră internă în domeniul culturii. Și desigur, acele principii și criterii pe care le aplicăm în general, le aplicăm și atunci când este vorba de import de cărți sau import de publicații. De aceea, eu vreau înainte de toate, foarte pe scurt, să caracterizez punctul nostru de vedere în această problemă.

Partidul nostru consideră că în domeniul literaturii și presei este nevoie de un spirit militant, ofensiv din partea partidului. La noi au existat în acest domeniu în trecut manifestări de liberalism. Conducerea partidului a combătut aceste manifestări cu cea mai mare energie. Noi am avut acum vreo 4 ani o discuție cu scriitorii, discuții care au fost conduse de tov. Gheorghiu-Dej, unde tov. Gheorghiu-Dej, pornind de la un caz al unui deklasat care s-a strecurat în rândurile scriitorilor, a pus la un nivel foarte ridicat de principialitate problema luptei împotriva liberalismului în ideologie în general și în literatură în special.

Și noi considerăm că dacă la noi, în domeniul literaturii, nu au avut loc asemenea fenomene, cum s-a întâmplat și în Ungaria, și în anumite țări socialiste, aceasta se datorează faptului că conducerea partidului din timp a luat atitudine. Dacă nu făceam acest lucru, fără îndoială aceste tendințe liberaliste, revizioniste, influența burgheză, s-ar fi amplificat și ar fi dus la fenomene foarte negative.

Eu nu vreau să spun că toate lucrurile decurg neted la noi, ar fi o iluzie. Aici este domeniul unei lupte permanente, de zi cu zi, dar tocmai aceasta impune din partea noastră o atitudine foarte hotărâtă și intransigentă. Elementele anarhice mic burgheze ne-au spus că suntem dogmatici, sectari, staliniști, dar partidul nostru nu s-a lăsat șantajat de asemenea elemente. A existat la un moment dat o părere la unii intelectuali că spiritul de la Geneva, de coexistență pașnică între statele capitaliste și socialiste, trebuie extins și asupra laturii ideologice. Le-am arătat foarte clar și în vorbă și în fapte că nu este vorba de o Genevă ideologică.

În această ordine de idei, în lupta noastră ideologică a ocupat și ocupă un loc foarte important problema valorificării moștenirii culturale. Noi am considerat și considerăm că acesta este domeniul unde naționalismul în materie de ideologie se manifestă cu deosebită putere. El se manifestă în tendința de preluare necritică a întregii moșteniri culturale, fie românească, fie ungurească, tot. Au existat tendințe de a repune în circulație scriitori reacționari, poziții reacționare ale unor scriitori, lucrări depășite ale altor scriitori. Noi am respins toate aceste încercări. Și trebuie să spun că aici își au contribuția lor și organele noastre de cenzură, în frunte cu tov. Ardeleanu.

Anul trecut, un grup de specialiști a întocmit un manual de istoria literaturii române. Datorită lipsei de vigilență a organelor Ministerului Învățământului a fost tipărit tot tirajul. Din fericire, am constatat încă înainte de difuzarea cărții că ea conține grave greșeli ideologice, pe linia idealizării unor scriitori din trecut, pe linia însușirii necritice a tot ce au scris. N-am șovăit să nimicim și să topim tot tirajul, pentru că avem nevoie de un manual marxist de istoria literaturii. Un lucru analog s-a întâmplat cu o culegere de texte din literatura maghiară pentru clasa X. Este o culegere de texte pentru copii. Sarcina noastră este să ne conformăm, în alegerea unor texte, indicației lui Lenin, să luăm din moștenirea culturală a trecutului numai elementele progresiste, și Lenin sublinia de mai multe ori cuvântul „numai”.

De pe această poziție tratăm și problema editării clasicii. Desigur, peste 15-20 ani o să tratăm problema altfel, dar încă n-am construit socialismul, n-am terminat cu lupta de clasă, n-am lichidat influența capitalistă în conștiința oamenilor și nu putem să avem o atitudine de obiectivism academic în această problemă.

Cel mai mare poet al nostru este Eminescu. El a fost într-adevăr un mare poet, a reflectat în operele sale și voința de luptă și mânia poporului, dar ca ziarist era colaborator al unui ziar reacționar. N-am tipărit aceste articole ale lui. Mai mult decât atât, Eminescu are o poezie care este bine cunoscută, toată lumea o cunoaște, unde spune: „De la Nistru pân’ la Tisa, tot românul plânsu-mi s-a”. Noi nu tipărim aceste poezii. Desigur, într-o ediție academică, pentru uzul unui număr restrâns de specialiști, pentru un aparat științific, o să tipărim și aceasta. Dar n-am cuprins-o în nici o culegere destinată publicului cititor[10].

Nicolae Bălcescu a fost un democrat revoluționar, cu poziție foarte avansată pentru timpul său. Marx s-a folosit în operele sale de analiza făcută economiei Principatelor Române de Nicolae Bălcescu. El avea însă și inconsecvențe și tov. Gheorghiu-Dej în repetate rânduri a atras atenția că noi nu trebuie să idealizăm pe cei mai buni reprezentanți ai revoluției burgheze, pentru că totuși n-au fost revoluționari ai proletariatului, și nu publicăm tot ce a spus Bălcescu.

În același fel privim și editarea operelor lui Petőfi. Nu mai este nevoie să spunem că suntem complet de acord cu caracterizarea făcută de tov. Kállay despre Petőfi, că el este un mare clasic al literaturii maghiare, un mare poet avansat. Nu numai în URSS, dar și în țara noastră el a fost și este foarte mult editat. Probabil că ocupăm primul loc după URSS. Unul dintre cei mai buni poeți ai noștri, Eugen Jebeleanu, a tradus o mare parte din operele lui Petőfi într-o minunată ediție românească[11], care a fost editată de mai multe ori.

Tov. Kállay: El se află acum la noi în țară.

Tov. L. Răutu: Și a fost distins în legătură cu traducerea lui Petőfi. Cei mai buni poeți ai noștri au tradus foarte mult din Ady și din alții. Dar nu despre aceasta este vorba. Petőfi avea și el inconsecvențele sale, nu era nici el mai mult decât un revoluționar burghez avansat, cu idei avansate pentru timpul său, dar cu anumite limite și anumite poziții ale lui, care mai ales acum, dar și în trecut, au anumite rezonanțe.

Eu aş pune întrebarea: este oportun oare să publicăm, vorbind de țara noastră, apelul către secui? Ce influență va avea aceasta? Sau alte poezii ale lui? Tov. Kállay s-a referit la poezia lui Petőfi, *Viață sau moarte*, unde el spune:

„Tu sârbule, tu slovacule, neamț, ceh, valahime,
De ce-l mușcați cu toții pe maghiar?
Care v-a apărat pe voi de turci și de tătari.
În mâini maghiare a strălucit sabia,
Am împărțit cu voi cinstit, dacă
Norocul ceva mai bun ne-a dat,
Și-am preluat întotdeauna jumătate
Din povara pe care soarta nemiloasă a pus-o pe umerii voștri.
.....
Sus deci, popor maghiar, contra acestei hoarde de mișei
Ce-ți amenință proprietatea și viața.
.....
Cu lei am luptat odinioară
Și-acum acești păduchi să ne mănânce?”

Populația românească va primi aceasta ca o jignire a demnității sale naționale, elementele naționaliste maghiare din țara noastră vor flutura acest lucru. Elementele naționaliste române o să spună: „lăsați-ne și pe noi, că avem și noi poezii din acestea, dați-ne și nouă *De la Nistru pân' la Tisa* și chiar mai grozave decât această poezie”. Dar va suferi cu ceva cultura dacă noi vom publica o culegere de Petőfi și vom scoate aceste poezii? Ne trebuie poezii despre Ardeal cum e *Îmbrățișarea a două țări*?

„Și vremea a sosit, deși nu repede,
Dar nici prea târziu încă, în timp ce
Sfânta rugăciune a fost ascultată,
În timp ce doi maghiari au devenit una! ...
Tu care până acum ai zăcut în praf
Fii salutat în sânul nostru, Ardeal!
O, frumoasă și dragă soră a națiunii mele,
Apleacă-te, apleacă-te la sânul fratelui tău
Fii salutată de o sută de ori, de o sută de mii de ori

Ce bine ne cade îmbrățișarea.
Și totuși ce mult am întârziat! ...
.....
Suntem împreună și rămânem împreună!
Nu este Dumnezeu și nu-i diavol
Care să poată desface
Brațele noastre îmbrățișate.”

Am fi foarte naivi, după părerea noastră, dacă am oferi gratuit dușmanului nostru arme de acest fel. De aceea, tovarășe Kállay, noi suntem de altă părere în legătură cu ceea ce ați denumit dv. „ciuntirea” operelor clasice. Noi suntem de părere că în actualele condiții este bine să-i ciuntim. În URSS s-a așteptat vreo 35

ani până ce azi să se publice unele romane ale lui Dostoievski. Mai mult de 30 ani nu s-a publicat un mare scriitor, Lescov, și se pot da nenumărate exemple. Și n-a suferit cauza revoluției culturale în URSS din această cauză. Acum au publicat și un roman al lui Dostoievski, care este un pamflet contrarevoluționar. Dar asta după 40 de ani. Avem răbdare să mai așteptăm.

Socot că este insuficient să dăm comentarii și interpretări. Noi suntem de părere că analize critice ale scriitorilor sunt necesare. Noi când scriem despre Eminescu, nu scriem numai despre părțile puternice ale creației lui, arătăm și scăderile în operele lui, în conținutul ideologic al acestor opere.

Tolstoi este cel mai mare scriitor rus, dar Lenin nu s-a temut să arate și părțile lui puternice și părțile lui slabe. Dar de publicat asemenea poezii – și sunt multe – este după părerea noastră un serviciu adus adversarilor noștri. La Arany[12] și Móricz, care sunt mari scriitori clasici, sunt multe pasaje care nu pot fi publicate.

Eu aș vrea să spun mai mult. Câteodată, tovarășii care lucrează în domeniul editorial în Ungaria fac niște lucruri care nu pot fi explicate nici măcar cu respectul față de clasici. De exemplu, ni s-a trimis în 1958 operele complete ale lui József Attila, inclusiv articolele scrise de el după excluderea sa din partid, când a căzut sub influența trozkistă, articole în care consideră bolșevismul o aberație și reproșează bolșevicilor că nu respectă spiritul învățăturii marxiste, unde spune că rușii sunt incapabili să conducă mașinile. Ce justificare poate avea publicarea unui articol contrarevoluționar? Chiar pentru memoria lui József Attila. Aceasta este părerea noastră și considerăm că ea este singura potrivită în condițiile concrete ale construirii socialismului.

Mai am o paranteză. Tov. Kállay a spus că Petőfi, după părerea dânsului, avea dreptate când s-a adresat în așa fel către sârbi, cehi, valahi etc. Nu sunt de acord cu acest lucru. Acesta nu este un adevăr, e o jumătate de adevăr și trebuie să spun că asemenea jumătăți de adevăr noi întâlnim de multe ori în lucrările privind perioada 1848. Noi considerăm că nu este suficient să spui, de exemplu, că conducători ai mișcării naționale române au nutrit iluzii față de habsburgi și să nu vorbim despre faptul că și Kossuth și alți conducători ai revoluției maghiare n-au avut o atitudine justă față de revendicările naționalităților din imperiul habsburgic și că aceasta a fost una din cauzele înfrângerii revoluției.

Tov. Kállay: Și noi îl criticăm pe Kossuth tocmai pentru inconsecvența lui.

Tov. L. Răutu: Eu spun aceasta între altele, pentru că am citit în traducere, dintr-o revistă „Ifjú Kommunista”, așa o frază: „Cei mai mari patrioți maghiari, începând cu Kossuth și Petőfi, până la Ady și József Attila, au făurit cu ardoare solidaritatea poporului maghiar cu vecinii săi”. Mi se pare că aici este vorba de o asemenea idealizare la care m-am referit când am vorbit de Bălcescu și alții.

Acesta este punctul nostru de vedere cu privire la problema editării clasicii și a poziției față de moștenirea literară. Nu știu cum este în Ungaria, dar la noi elementele naționaliste se zbat foarte mult ca să ne vâre pe gât contrabanda ideologică sub firma respectului față de moștenirea culturală. În privința aceasta avem o atitudine fără compromis. Activitatea editorială, poziția noastră în domeniul literaturii, trebuie să servească cauzei formării unei literaturi în fond socialiste, în formă națională.

Tov. N. Ceașescu: Aș vrea să subliniez câteva probleme pe care le-a arătat tov. Răutu foarte just. Dacă noi am publica aceste poezii ale lui Petőfi, noi n-am servi cu nimic cauza prieteniei între poporul român și maghiar, dimpotrivă, am da instrumente în mâna elementelor naționaliste române, în primul rând publicând

asemenea poezii care jignesc poporul român și pe urmă aceste elemente ar putea spune: „dacă aduceți și publicați poeziile lui Petőfi, hai să publicăm și pe Nichifor Crainic[13], pe Goga[14], pe Radu Gyr[15] și pe alții”.

Tov. Ghizela Vass: Avem destule poezii jignitoare la adresa poporului maghiar.

Tov. N. Ceaușescu: Tov. Kállay s-a referit aici la faptul că au publicat chiar unele poezii pe care fascismul maghiar le-a folosit împotriva URSS. Pentru noi este greu să publicăm o poezie împotriva URSS sau împotriva poporului rus în condițiile acestea, când reacțiunea tocmai caută să creeze o anumită atmosferă antisovietică. Eu cel puțin n-am înțeles felul cum pune problema tov. Kállay, ca să publicăm aceste poezii ale lui Petőfi ca să nu dăm armă în mâna reacțiunii. De ce poate să ne acuze reacțiunea că n-am publicat poezii care jignesc de exemplu poporul român sau rus? Cred că, într-adevăr, a publica aceste poezii înseamnă să ajutăm, fără să vrem, reacțiunea să agite și să creeze acea atmosferă între români și maghiari pe care o dorește ea.

Eu consider că trebuie să facem ceea ce servește intereselor apropierei popoarelor noastre, construcției socialismului și să eliminăm, indiferent ale cui sunt, aceste scrieri care sunt împotriva înfrățirii și prieteniei între popoare. N-are decât să strige reacțiunea, și așa strigă; chiar dacă le publicăm, tot strigă. Și dacă le facem concesi, o să ceară alte concesi.

Nu vreau să se supere tov. Kállay, dar în timpul contrarevoluției reacțiunea a cerut una și a mers până la asasinarea comuniștilor pe străzile Budapestei. Ei nu au nici un fel de sentimentalism și nici noi nu trebuie să avem față de ei, și considerăm că nu trebuie să ne punem problema „ce ar zice reacțiunea”, ci împreună să o lovim.

Tov. L. Răutu: În încheierea acestui punct vreau să adaug un lucru, un exemplu, cum încearcă elementele reacționare să strecoare acea contrabandă ideologică despre care vorbeam. Noi avem la Tg. Mureș biblioteca „Teleki”, care este în schimb de publicații cu Biblioteca Academiei de Științe din Ungaria. Acum câte-va săptămâni ei au primit o cutie de la Biblioteca Academiei Maghiare. Ce conține această cutie? Ea conține 3 reviste microfilmate. Este vorba de publicația „Századok” din 1956, în care se găsește discuția istoriografilor maghiari de la cercul „Petőfi” din 1956, lupta împotriva dogmatismului, autocritica lui László Zsigmond, despre deziluzionarea tineretului.

Tov. Kállay: Când ați primit această cutie?

Tov. L. Răutu: La 27 mai, anul acesta. Este un lucru foarte grav, este de acum un lucru penal, nu este o problemă oarecare. Pentru noi aceasta este un nou în- demn la vigilență și la combaterea oricărei umbre de liberalism.

Tov. Kállay: Încă un cuvânt în această problemă, pentru că mă interesează acest pachet de la Academie. Cum a ajuns aici?

Tov. L. Răutu: A venit prin poștă. După masă vă arătăm această cutie și conținutul ei.

Aș vrea să mă mai refer la problemele legate de Republica Sovietică Ungară. În cuvântarea delegației noastre care a participat la aniversare, ne-am exprimat poziția, ne-am referit inclusiv și la faptul că Antanta a folosit, pentru înăbușirea Republicii Sovietice Ungare, România burghezo-moșierască și trupele regale. Partidul nostru această problemă nu a ocolit-o niciodată și n-avea de ce s-o ocolească, pentru că nu s-a simțit niciodată solidară cu [I.I.C] Brătianu și Ferdinand de Hohenzollern. Desigur, acesta este un fapt istoric. În acea vreme nici nu exista PCR. Burghezia și moșierimea au știut să dezorienteze o parte însemnată a populației, imperialiștii au știut să folosească toate mijloacele pentru a înăbuși

Republica Sovietică Ungară. În același timp este un fapt istoric că și în țara noastră, ca și în alte țări, a existat o largă mișcare de solidaritate cu Republica Sovietică Ungară. Nu este cazul să insistăm, să descriem această mișcare.

Noi considerăm că a pune semn de egalitate între clasa muncitoare română, poporul român și clasele exploatare române, este o gravă greșeală și fie că cei care o fac vor sau nu, dar jignesc poporul român, clasa muncitoare română. Putem să luăm exemplul PCUS, care niciodată n-a pus semn de egalitate între popoare și guverne fasciste, reacționari, militariști. Putem vorbi și de intervenția împotriva URSS.

Dar este o realitate istorică, că poporul român din Ardeal a trăit secole sub jugul moșierilor maghiari. Dar niciodată n-am spus și n-am permis să se spună că au trăit sub jugul ungurilor și nu numai că n-am amestecat țăranul maghiar cu groful maghiar, dar am căutat totdeauna să scoatem în evidență momentele de luptă comună ale țăranilor români și unguri împotriva exploatarelor comuni. Și trebuie să spun că pe noi ne-a îndurerat faptul că multe materiale privind Republica Sovietică Ungară au tratat altfel poporul român. Noi când am primit de la redacția din Praga articolul tov. Nemes pentru revista „Probleme ale păcii și socialismului”, eu am fost însărcinat să dau un telefon la Budapesta, am vorbit cu tov. Szirmay și am atras tovarășește atenția că articolul tov. Nemes, care vorbește foarte mult despre rolul armatei române în înăbușirea revoluției ungare, nu acordă aceeași atenție poziției oamenilor muncii din România și chiar s-au adus unele îmbunătățiri în text.

Tov. Kállay: Înainte de apariție?

Tov. L. Răutu: Da, înainte de apariție. Eu aș vrea să arăt tovarășului Kállay articolul tovarășului Münnich Ferenc, care este un tovarăș din conducerea superioară a partidului. Avem tot respectul față de conducerea partidului frate maghiar și trebuie să arătăm lucrurile așa cum sunt. Este un articol în revista „Vaprosi Istorii”, articolul se cheamă *Revoluția din Octombrie și armata roșie maghiară*. Aproape principalul erou nu este revoluția din octombrie, ci rolul României în înăbușirea revoluției. Aceasta de la rândul al 10-lea. Am făcut o statistică – ne-am permis aceasta –, de 51 ori se vorbește despre poporul român și măcar să se fi vorbit despre armata română sau despre burghezie și moșierime. Noi niciodată nu ne-am permis așa ceva la adresa poporului maghiar.

Mai mult decât atât. Aici se vorbește și despre acțiunile de solidaritate cu revoluția din Ungaria, se vorbește despre Iugoslavia, despre un batalion francez, un batalion german, despre prizonieri ruși, despre 60 soldați austrieci, despre ucrainieni din Ucraina Subcarpatică, dar nu există români. Am avut și noi batalioane, trăiesc și acum zeci de participanți. Eu nu înțeleg, nu pot înțelege, nu-mi explic acest articol. Un singur pasaj există despre poporul din țara noastră, însă nu este vorba de români, este vorba de secui și se spune că soldații secui din Transilvania au luptat cu bărbăție pentru patria lor. Pe noi acest articol ne-a îndurerat.

În această lumină poate va înțelege mai bine tov. Kállay sentimentul cu care am văzut și filmul „Brigada 39”. Eu înțeleg că tov. Karikás a luptat într-un sector unde au fost militari români. Dar justifică aceasta că în film mereu se vorbește de români? Români în general, fără o cât de mică străduință de a arăta că era vorba de trupele regale, trupele burghezo-moșierești, nu de poporul, proletariatul român. Tov. Kállay ne-a explicat că nu și-au pus obiectivul de a arăta solidaritatea clasei muncitoare în cadrul acestui film. Se vede că și-au pus un obiectiv de a prezenta unilateral numai armata regală și înăbușirea revoluției. Cui servește lucrul acesta? Dacă începem să fabricăm filme unde – fără să facem o distincție între clasele exploatare maghiare și oamenii muncii maghiari, fără să ne referim la lupta co-

mună a oamenilor muncii români și maghiari – o să vorbim despre asuprirea românilor de către unguri, cui va servi aceasta?

Eu am auzit că un tovarăș spunea că acesta este un adevăr istoric, armata română a participat la înăbușirea revoluției ungare. Și aici avem de-a face cu jumătăți de adevăruri istorice. Și sub forma aceasta a adevărului istoric se pot face multe lucruri, numai ca să sape prăpastie între poporul român și maghiar. Este un adevăr istoric și asuprirea seculară a poporului român în Imperiul austro-ungar. Noi credem că am fi proști internaționaliști și comuniști să scoatem filme care zgândăresc acest lucru.

Tovarășii cunosc probabil că Tito s-a lăudat foarte mult cu solidaritatea iugoslavilor cu Republica Sovietică Ungară și în cuvântarea sa a spus așa: „Unde erau atunci comuniștii cehi și români, care ne dau acum lecții de internaționalism?” Eu cred că asta arată bine cui servește o asemenea punere a problemei. Și asta a fost și durerea noastră, cu acea omisiune a tovarășului Münnich în cuvântarea lui despre care ați vorbit. Închipuiți-vă sentimentele delegației noastre.

Tov. Kállay: Îmi închipui.

Tov. L. Răutu: Când delegația noastră a ținut minte de un text, unde scria românește și nu aude asta. Iar a doua zi, în ziarul „Magyar Nemzet” apare *cu români*, iar în „Népszabadság” apare *fără români*. Aceasta ne-a îndurerat și mai mult decât omisiunea tovarășului Münnich. Și eu spun sincer și ca tovarăș, și pentru că ne ocupăm amândoi de frontul ideologic, nu știu cum s-a putut întâmpla aceasta. Dacă – spun prin absurditate – s-ar fi întâmplat la noi o asemenea omisiune, am fi luat măsuri pentru ca să se repare în presă acest lucru. Noi a trebuit să oprim difuzarea ambelor ziare în țara noastră, căci ce ar spune cititorii noștri dacă ar vedea că în organul Frontului Patriei scrie un lucru și în organul partidului scrie alt lucru.

Mie mi se pare că ar trebui adusă claritate în problemele legate de Republica Sovietică Ungară și în ceea ce privește faptele istorice, și în ceea ce privește principiul ca să cultivăm ceea ce ne unește și ceea ce ne apropie, cum a arătat tov. Ceaușescu, și nu ceea ce sapă prăpăstii între noi și ceea ce poate zgândări resentimente între ambele părți. De câte ori și noi, și tovarășii maghiari am spus că ne mândrim că am lichidat cu vrăjmășia, cultivată de cele două clase exploatoare, între popoarele noastre. Cred că ar fi o mare lipsă de răspundere dacă n-am munci permanent pentru consolidarea acestui mare rezultat de care putem să ne mândrim.

Tov. Ghizela Vass: Eu am o datorie de împlinit în numele tovarășilor bătrâni care au participat la aniversarea Republicii Sovietice Ungare. De la noi au participat 14 tovarăși, participanți în armata roșie de acum 40 ani, printre care un fost procuror militar și un fost ofițer în armata roșie ungară. Am trimis pe acești tovarăși reprezentativi, pentru că participanți la lupte au fost mai mulți. Tov. Kovács[16] a fost însoțitorul lor și trebuie să vă spun că el a avut mari greutăți cu ei, pentru că – în afară de mulțumirea față de tovarășii maghiari care i-au primit frumos – și-au format o părere pe care au vrut s-o expună atunci. Tov. Kovács le-a spus că n-am venit să aducem păreri critice, acestea o să le spuneți acasă și nu i-a lăsat. Tovarășii, când s-au întors, au fost primiți la secție și au expus impresiile lor. Ei au subliniat cu multă căldură felul cum au fost primiți de muncitori, de tovarășii cu care au luptat împreună, în satele unde au umblat; din partea conducerii li s-a organizat un program bun, a fost o preocupare față de ei.

Însă trebuie să vă spun deschis că tovarășii au venit foarte mâhniiți. Dacă au plecat cu mare entuziasm, entuziasmul lor a fost foarte scăzut la întoarcere. Și am să vă redau părerea lor: „Ne-am întâlnit cu tovarăși cu care am luptat, cu tovarăși

din armată, printre care cu tov. general Révész, ministrul finanțelor, care ne-a spus că în unitatea sa au fost mulți români și a povestit multe amintiri comune”.

La o adunare la Békéscsaba au fost invitați tovarășii noștri Drecin Petre și Tiutiu Mihai din Arad, care au fost așezați în prezidiu și, când s-a citit raportul oficial al județenei de partid, s-a omis să se amintească de participarea românilor la luptele revoluționare, deși de față erau români participanți. Se citește cine a ajutat revoluția maghiară, dar nu se vorbește de români.

Tov. Kállay: Primul secretar a omis acest lucru.

Tov. Ghizela Vass: Și aceasta după ce a prezentat pe tovarășii noștri și i-a așezat frumos în prezidiu. Dar documentul pregătit din timp de conducerea de partid s-a referit la sârbi, slovaci, dar la români nu. Tovarășii ne-au spus „Am vrut să ne dăm jos din prezidiu, dar ne-a fost frică de tov. Kovács, care nu ne-a lăsat”. Li s-au luat interviuri publicate în presă, tovarășii au povestit cum s-au înrolat în armata roșie, cum au luptat și că sunt din România. În presă n-a apărut un cuvânt că este vorba de tovarăși veniți din România, care azi trăiesc în RPR. Tovarășii ne-au întrebat: „De ce, deși nici unul n-am făcut parte din armata regală română, în presă autobiografia noastră a fost schimonosită și am fost băgați în armatele regale? De ce cu această ocazie era nevoie să se bage și aceasta?” Concluzia tovarășilor a fost: „Ne recunosc în față, dar public, că am luptat și noi pentru revoluție, tovarășii se feresc să spună, în nici un document public nu s-a spus acest lucru”.

Și au fost mai multe aspecte de acest fel. Nu aș vrea să vă răpesc timpul. Dar aceasta a fost concluzia oamenilor. Noi le-am atras atenția să nu discute despre aceste lucruri și am promis că vom aduce la cunoștință această chestiune acolo unde trebuie.

Tov. L. Răutu: Aș vrea să spun câteva cuvinte și apoi să facem o pauză pentru masă. Eu cred că tovarășii nu ne vor bănuși de sensibilitate excesivă, pentru că atunci când este vorba de aceste scăpări nu sunt lucruri care ating pe cineva personal, dar au un aspect politic și sunt într-un fel interpretate și în Ungaria și în România.

Aici vreau să dau încă două exemple în această privință. A apărut în Ungaria un almanah *Nemzetközi Almanach*, la care avem multe observații de făcut, ajunge să spunem că într-un tabel cronologic se afirmă că nu numai primele cnezate române din Transilvania, dar și cele din Valahia și Moldova se aflau la început sub suveranitate maghiară.

Dar cel mai dureros lucru pentru noi este un tabel cronologic din pagina 385, cu privire la evenimentele din Ungaria, unde – este adevărat – se vorbește despre întâlnirea din ianuarie 1957 la care au participat câteva partide frățești, între care și PMR, dar este complet scăpată acea vizită din noiembrie 1956 pe care tov. Kádár a apreciat-o pozitivă. Este vizita tov. Ciu En-lai, a tov. Anton Jugov și Jivkov, este vizita tov. Ho Si Min[17], numai delegația noastră, în frunte cu tov. Gheorghiu-Dej lipsește. Probabil că aici au lucrat oameni care nu doresc prietenia între partidele și țările noastre.

În revista teoretică a Partidului Muncitoresc Socialist Ungar „Társadalmi Szemle”, nr. 3 din 1959, apare o recenzie despre culegerea de cuvântări ale tov. Kádár János și în această recenzie se descriu diferite rapoarte, cuvântări ținute de tov. Kádár, dar nu se spune nici un cuvânt nici despre vizita delegației noastre în Ungaria, nici despre vizita delegației maghiare la noi, care să fie menționat măcar în treacăt. Autorul n-a găsit de cuviință să facă acest lucru în rând cu celelalte vizite ale partidelor frățești. Desigur, aspectul organizatoric este o problemă exclusiv internă a tovarășilor unguri, atâta putem să spunem, că nu putem găsi întâm-

plătoare aceste chestiuni. Oamenii care le-au făcut nu sunt interesați și nu doresc întărirea prieteniei noastre. Altă explicație nu există.

În sfârșit, o chestiune mică. Eu sunt de acord cu tov. Kállay cu privire la utilitatea unei coproduții româno-maghiare de filme. Să alegem o temă potrivită, care să aibă și o importanță politică și să se preteze la tratare artistică. Cred că ar fi util pentru colaborarea noastră. Noi importăm destul de multe filme ungurești. Am avut rezerve la câteva, altele au fost pozitiv apreciate. Noi am avut, în afară de filmul „Brigada 39”, un caz foarte supărător anul trecut, cu un film de scurt metraj pentru copii, intitulat „Ursul terorist”, film colorat, care descrie cum doi copii trăiesc într-o peșteră, ursul închide bârlogul, copiii sunt ținuti prizonieri de către urs și până la urmă sunt eliberați și ursul este pedepsit. Ursul poartă opinci românești, port românesc, cântă și dansează pe melodia rapsodiei române de Enescu. Noi am considerat că acest film are un substrat ușor de ghicit.

În general se vede că elementele naționaliste caută toate căile pentru a aduce jigniri celei mai elementare demnități naționale. Vă dau numai două exemple, dar din păcate sunt foarte multe. O revistă „Rádió Technika” scrie despre „turmele de tâlhari valahi”, o altă revistă „Élet és Irodalom”, referindu-se la întrecerea economică dintre URSS și SUA, scrie despre URSS: „iar planul următor va lăsa în urmă SUA, cum i-a lăsat Sf. Pavel pe valahi”.

Tov. I. Ardeleanu: Trebuie să arăt că această așa-zisă zicală maghiară se folosește foarte larg și în publicații și în cărți, unde vrei și unde nu vrei.

Tov. Kállay: Ce fel de publicații?

Tov. I. Ardeleanu: În revistele actuale.

Tov. L. Răutu: Nu vreau să înmulțesc exemplele. Vreau numai să spun că niciodată nu veți găsi nicăieri, în nici o publicație sau carte românească din București sau din cel mai îndepărtat fund al provinciei, măcar o aluzie jignitoare la adresa poporului maghiar sau la adresa oricărui alt popor. Probabil că acționează elemente naționaliste, contrarevoluționare, șovine. Noi ridicăm problema, pentru că suntem convinși că asemenea încercări ar trebui înăbușite cu cea mai mare asprime. Nici nu ne imaginăm cum se poate face în acest fel educație internaționalistă și cum se poate tolera un asemenea lucru. Eu cu asta aș vrea să termin.

Tov. N. Ceaușescu: S-a vorbit de vizita delegației Dir. Gen. a Editurilor.

Tov. L. Răutu: Noi am spus, și tov. Kállay a spus, că considerăm și utilă și rodnică colaborarea noastră în domeniul editărilor. Ați văzut ce dificultăți întâmpinăm pentru că, ca rezultat al tuturor acestor fenomene, a trebuit să renunțăm la foarte multe cărți propuse de partea maghiară. Și dacă vor mai veni asemenea lucrări, și pe viitor o să le respingem, aceasta este clar. Sperăm că se vor lua măsuri ca asemenea stări de lucruri să nu se mai producă. În orice caz avem cu toții dorința să dezvoltăm aceste relații. În legătură cu aceasta vrem să spunem că, înainte de venirea delegației editoriale maghiare, tov. Keleti, ambasadorul RP Ungare la București, a făcut o vizită tovarășei Constanța Crăciun, șeful Departamentului Culturii, membru al CC al PMR. El i-a adus la cunoștință diferite detalii despre unele probleme organizatorice, tehnice, comerciale ale schimbului de cărți, ceea ce era un lucru firesc, probleme ce trebuiau verificate, discutate. Însă în încheiere, spre surprinderea tovarășei Constanța Crăciun, el s-a exprimat cam în felul următor: „Noi ne întrebăm dacă partea românească mai dorește în general să continue schimbul editorial”. Noi am fost foarte surprinși de acest fel de a pune problema, mai ales că n-am știut dacă o pune din proprie inițiativă sau din însărcinarea guvernului. Cum poate fi pusă la îndoială dorința noastră de a dezvolta relațiile cu RP Ungară?

Când a venit delegația editorială maghiară, după discuții și tratative, după ce s-au rezolvat problemele între cele două delegații, șeful delegației maghiare, mi se pare că împreună cu tov. Keleti, a făcut o vizită tovarășului Mihale, director general al editurilor. La această întâlnire, șeful delegației – după ce a vorbit despre alte probleme – l-a rugat pe tov. Mihale ca acea întrebare pusă de tov. Keleti să fie considerată ca nulă, ca și cum n-ar fi fost pusă. Aceasta este foarte bine, această declarație a mai limpezit puțin lucrurile, dar vă închipuiți în ce situație este acest tov. Keleti, care vine și pune asemenea întrebări. Înseamnă că a făcut-o din proprie inițiativă și eu repet, îți pui întrebarea, cum poți să pui la îndoială bunele noastre intenții? Nu știu în ce măsură un tovarăș cu asemenea mentalitate poate să servească cauza dezvoltării relațiilor între popoarele noastre. A fost un moment neplăcut, nu mi s-a mai întâmplat o asemenea situație.

Tov. N. Ceaușescu: Să amânăm discuțiile pentru ora 6 după masă? Tov. Kállay este de acord?

Tov. Kállay: De acord.

Continuarea ședinței, 17.VII.1959, ora 18

Tov. N. Ceaușescu: Înainte am vrea să informăm pe tov. Kállay în legătură cu programul care va avea loc diseară. Tov. Gheorghiu-Dej invită pe tov. Kállay la o masă.

Tov. Kállay: Mulțumesc.

Tov. N. Ceaușescu: În raport cu aceasta trebuie să ne organizăm și să terminăm și noi.

Tov. Kállay: La ce oră v-ați gândit?

Tov. N. Ceaușescu: În jurul orei 8,30-9.

Tov. L. Răutu: Să lucrăm până pe la ora 8.

Tov. Kállay: Cum credeți să fie încheierea? În cursul zilei de azi sau pentru mâine?

Tov. L. Răutu: În ce ne privește, terminăm azi, din partea noastră. Dacă dv. mai aveți probleme...

Tov. Kállay: După cum am impresia, tovarășii doresc să mai continue, încă au de spus unele lucruri.

Tov. L. Răutu: Da.

Tov. Kállay: Aș cere în cadrul acestor două ore să mi se acorde câteva minute pentru a mă referi la câteva probleme.

Tov. L. Răutu: Vom căuta să ne comprimăm. De fapt eu mai am puține lucruri de spus.

Tov. Kállay: Înainte aș vrea să spun că la început, când am sosit, s-a ridicat propunerea unei mici excursii, o deplasare la Constanța, la care nu m-am gândit acasă, n-am avut un asemenea proiect. În cazul când această excursie ar îngreuna discuțiile, atunci nici nu aș insista. Dar se pare că discuțiile o să fie încheiate în ziua de azi. Dacă pentru ziua de mâine nu este programat nimic pentru muncă, atunci – în loc de duminică – aș face această mică deplasare mâine dimineață, iar mâine seara de la Constanța aș putea pleca acasă, bineînțeles numai în cazul dacă nu creez vreo complicație.

Tov. N. Ceaușescu: Noi suntem foarte bucuroși să meargă tov. Kállay, nu este nici un fel complicație.

Tov. L. Răutu: Eu aș vrea să mai ating două probleme. Este problema Trianonului și, legat de aceasta, articolul din „Korunk”, la care s-a referit tov. Kállay.

Suntem desigur absolut de acord în ce privește aprecierea tratatului de la Trianon, ca un tratat imperialist. Poziția partidului nostru față de acest tratat este poziția față de însuși războiul imperialist. Este știut că și partidul nostru și toate celelalte partide frățești au considerat războiul imperialist ca război nedrept și tratatele imperialiste ca tratate nedrepte. Oricare ar fi fost rezultatul războiului imperialist, tratatele imperialiste nu pot fi decât tratate nedrepte și imperialiste.

Primul război mondial s-a încheiat cu tratatul de la Versailles, care a fost un tratat imperialist. Grupurile imperialiste învingătoare și-au dictat voința grupului imperialist învins. Tratatele având și un ascuțit puternic antisovietic. Tot sistemul de tratate – de la St. Germain, Sèvres, Trianon – toate au avut un caracter imperialist. Aceasta am spus-o anterior și o spunem consecvent. Și cred că este foarte important să nu prezentăm poziția față de tratatul de la Trianon ca ceva izolat de celelalte elemente la care m-am referit. Nu poate fi separat tratatul de la Trianon de problema războiului, de tratatul de la Versailles; altfel s-ar putea crea cumva impresia că noi suntem numai împotriva tratatului de la Trianon și nu împotriva tuturor tratatelor imperialiste.

Eu spun aceasta pentru că unele probleme care au apărut în Ungaria tratează oarecum izolat Trianon-ul de problema războiului, a luptei împotriva războiului și de Versailles. Noi considerăm foarte justă și foarte prețioasă aprecierea pe care a făcut-o tov. Kállay, fiindcă în același sens ne pronunțăm și noi împotriva tratatului de la Trianon, nu pentru că Ardealul a trecut sau nu la România, ci pentru că a fost un tratat imperialist. De asemenea, noi nu uităm că în jurul Trianon-ului s-a dus lupta în continuare între diverse burghezii și diverse imperialisme.

Noi ne-am pronunțat de pe poziții principale împotriva tratatelor imperialiste, inclusiv Trianon-ul; burghezia maghiară, horthiștii au luptat împotriva Trianon-ului de pe poziții reacționare. Burghezia română tot de pe poziții reacționare lupta pentru menținerea Trianon-ului și noi niciodată n-am considerat că avem ceva comun nici cu unii, nici cu alții.

La Congresul al V-lea din 1931 al PCR, care ne-a dat documentele de bază strategice și tactice, s-a adus și o critică la adresa unor organizații de partid din Transilvania de atunci, care au mers la remorca campaniei lordului Rothermere pentru revizuirea tratatului de la Trianon. Ce am contrapus noi poziției burgheziei și maghiare, și române, și a tuturor celorlalte burghezii? Am contrapus lupta pentru dreptul naționalităților de a dispune de propria lor soartă, pentru rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale și am spus atunci clar că rezolvarea problemei naționale este posibilă numai prin lupta comuna a poporului român și a tuturor naționalităților, prin răsturnarea burgheziei, prin înfăptuirea revoluției și trecerea la construirea socialismului.

Am convingerea că pe această poziție principală nu ne desparte nimic. Eu vreau să exprim numai o părere, că acest tratat de la Trianon are o vechime de zeci de ani și de zeci de ani este mort și îngropat. Sunt multe probleme pe care noi nu le putem să le vedem cu deplină claritate. Noi nu am înțeles prea bine reactualizarea problemei Trianon-ului în ultima vreme. Noi ne-am pus întrebarea dacă nu se întâmplă așa, că reacțiunea ne împinge să ducem discuții pe o platformă care să-i convină ei și să începem în 1959 să întoarcem pe față și pe dos un cadavru. Și trebuie să spun că nici naționaliștii noștri nu sunt deloc contra să se discute asemenea probleme. Lor le convine foarte mult să spună că Ardealul este al României datorită Trianon-ului, că trebuie să-i mulțumim lui Clemenceau[18], lui Lloyd George[19], lui Brătianu și Ferdinand de Hohenzollern pentru aceasta.

Așa că trebuie să spunem sincer că nu face mare plăcere când ne vin broșuri de tot felul, unde problema Trianon-ului este întoarsă și pe față și pe dos, pentru că noi nu dorim deloc să discutăm cu naționaliștii și cu reacționarii, pentru că noi nu discutăm cu ei, noi metode de convingere păstrăm pentru oamenii muncii, iar pentru ei nu avem metode de convingere și cu atât mai puțin vrem să discutăm de pe o platformă pe care ei ne împing. Aceasta cu atât mai mult cu cât în materialele care au apărut în Ungaria în legătură cu problema Trianon-ului, lucrurile nu sunt tratate cu acea claritate cu care le-a expus aici tov. Kállay, ci într-un mod foarte contraindicat și foarte confuz.

Eu vreau să revin la acea paralelă care se face mereu între tratatul de la Trianon și tratatul de la Paris. Tov. Ceaușescu s-a referit de acum la această problemă. Noi socotim foarte subred argumentul acesta, că soluția dată problemei granițelor după cel de al doilea război mondial este rezultatul numai a participării României la războiul antihitlerist. În primul rând noi și aici acceptăm discuții cu naționaliștii; ce le spunem naționaliștilor la învinuirea lor că „de ce ați renunțat la Ardeal?”; li se răspunde așa: „România încă în timpul războiului a format o divizie de voluntari, românii au ieșit din război și au trecut de partea armatei sovietice; Ungaria n-a făcut aceasta și clasele dominante de atunci au fost vinovate că Ardealul este al României și nu al Ungariei”. Aceasta este argumentația pe care am văzut-o. Sigur că noi înșine într-adevăr apreciem în mod corespunzător faptul că, la chemarea partidului nostru, armata română a întors armele și a trecut de partea URSS. Dar lucrurile nu se pot reduce la aceasta.

Eu cred că trebuie să vă așteptați ca naționaliștii să vă răspundă în felul următor: „Foarte bine, clasele dominante n-au trecut de partea coaliției antihitleriste, ele poartă răspunderea, dar acum s-a terminat cu clasele dominante, de ce ne mai pedepsește pe noi, de ce nu ni se dă acum Ardealul?” Vedeți, pe această platformă se poate discuta foarte mult. Am văzut în unele materiale și în tezele tineretului muncitor din „Ifjú Kommunista” o asemenea idee, zice că „dacă am fi participat mai activ, sau mai devreme, am fi obținut o soluțiune mai avantajoasă a problemei granițelor”; de exemplu, dacă ar fi existat și o divizie voluntară de maghiari, ce s-ar fi făcut? S-ar fi împărțit juma-juma? Aceasta se știe cine a încercat s-o facă.

Unde considerăm noi că este cusurul argumentației din acest material? În faptul că nu se spune clar și deschis că în Transilvania marea majoritate a populației este românească. Au fost unele materiale ale tovarășilor unguri unde aceasta problemă era pusă; este pusă însă foarte rar și nu ca argument de bază. Iar în materiale unde se tratează problema Trianon-Paris, ele lipsesc de regulă.

Există tendința de a trata Transilvania ca un teritoriu parcă ar fi o Sahară acolo, sau o bucată dintr-o hârtie care poate fi croită așa și altfel. Or, acolo sunt oameni vii, Transilvania este locuită de 6 milioane de oameni, există 1,5 milioane de unguri, din care compact sunt așezați cei din Regiunea Autonomă Maghiară, aproximativ 6-700 mii, ceilalți sunt foarte amestecați cu românii ca așezare și sunt 4 milioane români și cred că nimeni nu își închipuie că acești români ar dori să facă parte din Ungaria. Aici cred că este slăbiciunea argumentației antinaționaliste în acest document. Nu spun un lucru nou, este cunoscut de toată lumea, că în Transilvania sunt oameni vii, nu este numai un teritoriu, un ansamblu de bogății, acolo trăiește o populație.

În acest sens ni se pare nouă că trebuie clarificată problema. Nu Divizia „Tudor Vladimirescu”[20] este lucrul principal și nici măcar participarea – care a fost foarte importantă – a armatei române, ci faptul că după cel de al doilea război mon-

dial, care nu a fost un război imperialist din partea URSS, s-a dat această soluție conform năzuințelor majorității populației din Ardeal.

Eu am văzut o broșură, *Paris-Trianon*, apărută în ediția Asociației de prietenie ungaro-sovietică, și acolo se încearcă a se introduce ideea că soluția dată la Paris n-a fost dorită de URSS, că a existat un raport de forțe și URSS a fost silită s-o accepte, că ea n-a dispus de majoritate de voturi. Se spune destul de direct în câteva locuri acest lucru. Credem că aceasta nu-i servește nimănui, ne pune în stare de slăbiciune față de elementele naționaliste față de care trebuie să fim în ofensivă.

Sigur că naționaliștii ne șantajează, că „suntem trădători”, ne spun și nouă că „am vândut Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul”. Trebuie să spun că de la început, de la 23 august 1944, n-am admis nici o discuție în chestiunea aceasta, dar singurul argument împotriva celor care încercau asemenea argumente a fost pumnul. Acesta este limbajul cu care vorbim naționaliștilor, îi lovim, și lovim în primul rând în naționaliștii români, și îi împușcăm când este cazul, fără să ne pară rău. Sigur, nu creăm privilegii nici pentru alți naționaliști, maghiari, evrei, germani. Aceasta în ce privește problema Trianon-ului.

În sfârșit, în legătură cu articolul tovarășilor Daicoviciu, Bányai, Cheresteșiu. Este un articol apărut în revista istorică a Academiei RPR, scris de câțiva istorici. Noi nu considerăm că este un articol perfect, avem și obiecții și eu sunt de acord că articolul avea de câștigat dacă în mod expres vorbea de poziția noastră față de Trianon, cu toate că el se ocupă de o perioadă anumită mult premergătoare Trianon-ului și articolul a fost scris cu prilejul unei aniversări. Eu cred că nu este lipsit de interes pentru tovarăși care este geneza acestui articol. Tovarășul Kállay pomenea că au puțini istorici marxiști, la rândul nostru și noi avem puțini istorici marxiști. Acesta este un produs care se fabrică extrem de greu.

Tov. Kállay: În timp lung, chiar și când materia primă este bună.

Tov. L. Răutu: Istoricii noștri, ca și ai dv., sunt formați în majoritate la școala burgheză și cu puternice influențe naționaliste, pe care noi le combatem destul de serios. Anul trecut am avut multe discuții cu ei, deoarece unii istorici de formație burgheză au contestat poziția noastră cu privire la caracterul nedrept al primului război imperialist, de ambele părți. Ei au spus că, în urma războiului, populația din Ardeal s-a reunit cu tot poporul și deci, aceasta, o datorăm războiului, datorăm burgheziei. Articolul tocmai avea ca scop să răspundă acestei teze.

Articolul, în câteva cuvinte, pornește de la următoarea idee: În Europa dinainte de război, procesul de încheiere a statelor naționale în răsăritul Europei, cum spune Lenin, încă nu se terminase și Lenin arăta că unul din aspectele acestei situații este faptul că un număr foarte important de români se află în afara statului „lor” național. El punea „lor” în ghilimele, pentru că era vorba de un stat burghezo-moșieresc. Năzuința populației române din Transilvania de a fi unită cu restul poporului român era o năzuință istoricește justă. Ea s-a împlinit datorită unei împrejurări. Ea s-a împlinit datorită prăbușirii Imperiului austro-ungar, această „temniță a popoarelor”, cum spunea Lenin, și aceasta s-a împlinit datorită faptului că, sub influența Revoluției din Octombrie, în fostul Imperiu habsburgic s-a desfășurat o largă mișcare de masă, inclusiv o puternică mișcare de eliberare națională, a cehilor, slovacilor, polonezilor, românilor etc și pe resturile Imperiului habsburgic au luat naștere Cehoslovacia, Iugoslavia și Ungaria ca state de sine stătătoare. Tot atunci s-a împlinit și năzuința populației române din Transilvania de a se uni cu restul poporului român. Sigur că nu era o mișcare revoluționară puternică; lipsa unui partid comunist puternic a făcut că burghezia a reușit să cucerească hegemonia în

această mișcare națională, ea a împiedicat rezolvarea consecventă a problemei naționale. Acesta este un fapt. Antanta, puterile imperialiste, au folosit năzuințele juste ale acestor popoare. Formarea acestor state naționale a fost pecetluită în tratatele făcute de Antantă, dar faptul că formarea Cehoslovaciei a fost creată de tratatul de la Versailles nu înseamnă deloc că formarea unui stat cehoslovac nu era istoricește justă, și nici faptul că trecerea Transilvaniei la România a fost pecetluită prin tratatul de la Trianon nu schimbă faptul că aceasta a corespuns cu năzuințele populației române din Transilvania.

Aceasta este pe scurt poziția care, mai reușit, mai nereușit, este expusă în articol. Și trebuie să spun că articolul are un merit, demască puterile imperialiste, demască burghezia, arată că oamenii muncii din Transilvania vroiau un stat democrat, arată că în timpul acestei mișcări oamenii muncii spuneau că nu vrem nici Habsburgi, nici Hohenzollerni și, deși nu vorbește în mod direct despre Trianon, totuși ia o poziție și față de această problemă și spune cam în felul următor: „Să precizăm că aripa stângă a mișcării socialiste de atunci fixa în organul oficial al mișcării socialiste următoarea poziție: Nu prin război, ci dimpotrivă, prin înfrângerea războiului, prin triumful revoluției asupra războiului vom ajunge la acea societate în care, odată cu dispariția luptei dintre clase, vor dispărea antagonismele și subjugările naționale. Aceasta este misiunea de azi și opera de mâine a muncitorimii conștiente” – spuneau ei.

Eu nu sunt de părere că acest articol ar veni în contradicție cu Internaționala Comunistă și cu partidele comuniste. El poate avea lipsuri sau scăpări, însă el are o poziție și o linie – după părerea noastră – corespunzătoare cu realitatea istorică.

Istoricii sovietici tratează problema absolut identic. Academia de Științe a URSS editează o *Istorie Universală* în 10 volume[21]. S-a scos cu prilejul celei de a 40-a aniversări a Revoluției din Octombrie un volum sub titlul *Rusia Sovietică și lumea capitalistă*, în care se tratează aceeași problemă. Am aici un extras, este lung să-l citesc acum, este aceeași problemă și în același fel pusă. Am să citesc o singură frază. Capitolul este intitulat: „Însemnătatea istorică a lichidării Imperiului austro-ungar și formarea statelor naționale” și acolo vorbește despre importanța lichidării Imperiului habsburgic pentru națiunile subjugate din Austro-Ungaria, și spune: „Pe ruinele imperiului peticit au fost create noi state naționale independente, Austria, Ungaria, Cehoslovacia, Iugoslavia; populația poloneză a căpătat posibilitatea...”

Tov. Kállay: E foarte interesant că începe cu Austria.

Tov. L. Răutu: „... să se reunească într-un stat, iar populația românească a Transilvaniei cu partea principală a poporului român”. Aceasta coincide și cu poziția noastră și ea coincide cu adevărul istoric. Asta am vrut să spunem în legătură cu acest articol.

Eu vreau în încheiere să spun încă un lucru. Trebuie să vă spun, tovarășe Kállay, că în afară de diferite confuzii ideologice la care ne-am referit, există în publicații, cărți și la radio manifestări revizioniste directe în sensul granițelor. Noi apreciem foarte mult ce a spus tov. Kállay ieri, că tovarășii consideră necesar să ia măsuri ca să nu se facă confuzii cu localități, nume de localități. Dar eu trebuie să spun că acum sunt extrem de multe. Ba apare un studiu despre lacuri și sunt trecute împreună lacurile din Ungaria și România, ba este vorba de monumente de arhitectură, de muzică, ceramică – toate muzeele sunt mobilizate. Anul trecut am primit un catalog filatelic. În acesta figurau clișeele unor timbre, ca timbre „25 ani de regentă a lui Horthy”, timbrul „Mișcarea pro Transilvania”, timbrul „Mișcarea pentru unirea cu teritoriile din nord și răsărit”, timbre cu harta „Ungariei mari” etc.

Nu vreau să dau multe exemple, unul singur trebuie să-l dau. La radio, acum în iunie, se transmit cântece la Radio „Kossuth” din Budapesta. Ce cântec alege? Un cântec din timpul revoluției din 1919, adevărat, dar ce conținut are? „Veniți în Ardeal, intrați în rânduri, săbiile voastre niciodată nu vor putea fi știrbite, acesta este marele Ardeal în furtuna sângelui, suntem așteptați acolo pentru a-l apăra, a-l salva. Cu arma în mână, cântecul pe buze, marea victorie nu rămâne pe cer...” Și un alt cântec despre Ardeal: „Aș vrea să fiu stejar în Ardeal, să se facă foc din mine, căci stejarul arde fără fum, iar inima mea nu e niciodată fără tristețe”. Primul cântec s-a transmis în zilele de 11, 14, 17 iunie 1959 de mai multe ori la Radio „Kossuth” și la „Petőfi”. Am primit scrisori din Transilvania de la tovarăși, oameni cinstiți, care întrebau: „Ce este cu aceste cântece?”. Dar ce spun naționaliștii, vă puteți închipui. Noi considerăm că sunt lucruri care ar trebui lichidate, dăunează foarte mult atmosferei, toarnă apă la moara celei mai turbate reacțiuni și române, și maghiare.

Eu sunt foarte de acord cu tov. Kállay în ce privește importanța luptei împotriva naționalismului de ambele părți și cele spuse acum aici au tocmai scopul ca să vedem clar cum acționează naționaliștii, ca să putem lovi în ei fără compromisuri pentru binele cauzei noastre comune.

Tov. N. Ceaușescu: Au mai rămas câteva probleme ridicate de tov. Kállay, pe care vom căuta, pe scurt, să le lămurim. Tov. Kállay a ridicat aici problema emigrării evreilor, în sensul de a vedea cum privim noi această problemă și preocuparea tovarășilor în privința aceasta. Aici prea multe n-avem de spus, pentru că în fond punctul nostru de vedere corespunde în întregime cu al tovarășilor. Și noi suntem de aceeași părere, de a da posibilitate să plece numai acelor care sunt despartți de familie și în scopul unificării familiilor.

Este adevărat că la un moment dat a fost un număr puțin mai mare, însă era și urmare a faptului că ani de zile am oprit practic complet plecările și atunci s-a adunat un număr mai mare. Însă acum nici la noi nu este o problemă, sunt cazuri izolate de plecări. Deci problema se rezolvă în același fel ca și la tovarăși. Cred că aici lucrurile sunt clare.

În ce privește problema tratatelor economice. Pe noi ne miră totuși felul cum s-a ridicat problema de către tov. Kállay, pentru că, după ce a fost aici tov. Kiss, în general s-a ajuns la înțelegere și s-a încheiat un tratat economic și pe anul acesta, și s-a prevăzut în principiu tratatul până în 1965. Întârzierea, dacă se poate vorbi de o întârziere, se datorește faptului că s-a pus acum și problema de a se coordona în general planul cu toate țările lagărului nostru socialist. După câte știu, noi am încheiat în timpul Congresului al XXI-lea, adică în ianuarie, tratatul cu Bulgaria. Aceasta pentru că a fost strâns legat și de planul șeptenal al URSS. Așa că – cred – n-are rost să căutăm cine a întârziat mai mult sau mai puțin, pentru că condițiunile obiective au fost de așa natură.

În ce privește problema că ar fi o stagnare în dezvoltarea relațiilor economice, noi avem aici situația pe mai mulți ani de felul cum s-au dezvoltat schimburile. Cred că n-are rost să discutăm în amănunțime, însă în afară de perioada 1956-57, când evenimintele din Ungaria au influențat puțin asupra schimburilor, în general an de an, dacă luăm cifrele, acestea aproape s-au menținut din 1951 în continuu cam la același nivel. În 1958 este de acum o creștere față de 1957. De exemplu, noi am importat în 1957 din RPU mărfuri în valoare de 37 mil. ruble și am exportat pt. 65 mil. ruble. Adevărat, în aceste 65 mil. sunt și cele 20 mil. ruble acordate în urma situației din Ungaria. În 1958 am importat de 42 mil. ruble și am exportat de 56 mil. ruble, deci este o creștere și la import și la export. Scăzând cele 20 milioane credit din 1957, este

o creștere de peste 10 milioane la export. În 1959 planul prevede un import de 50,8 mil. ruble și un export de 70,5 mil. ruble, deci este de asemenea o creștere față de 1958, așa că din punctul de vedere al cifrelor nu se poate vorbi de o stagnare.

Este adevărat că în legătură cu cheresteaua este o scădere la o anumită categorie, nu la toate. În afară de cheresteaua de brad la care este o scădere, la restul, în general, se menține nivelul din 1958 și chiar la unele categorii este o creștere. Trebuie să spunem că noi în ultimul timp am redus mult producția de cherestea. După cum ne-au explicat tovarășii care au dus tratativele economice, în afară de cantitățile prevăzute în tratatul pe 1959, a mai rămas o cantitate de cca. 15 mii m.c. cherestea de brad care a fost oferită tovarășilor maghiari și tovarășii au spus să nu fie inclusă în tratat, urmând să vadă cum se va acoperi.

Sunt și probleme unde avem noi chestiuni de ridicat. Iată de exemplu, a fost redusă cantitatea de aluminiu pe care o primeam. Noi am dori să luăm laminate pe care le exportă tovarășii maghiari și în alte părți. Tovarășii noștri mai ridică și problema calității la o serie de utilaje și în ce privește nivelul tehnic. Este clar că acum, când problema nivelului tehnic este una din problemele care preocupă tot lagărul nostru, și noi trebuie să punem această problemă.

Tov. Kállay: Concret despre ce utilaj este vorba?

Tov. N. Ceaușescu: Diferite utilaje: autocamioane, utilaj industrial, inclusiv cel de la Ocna Mureșului, instalațiile uzinei sodice. O serie de cazuri arată că ele nu sunt la nivelul tehnicii înaintate.

Tov. L. Răutu: Desigur, nu generalizăm. Au fost asemenea cazuri.

Tov. N. Ceaușescu: Și aceasta îngreunează schimburile. Din cifre rezultă că exportăm mai mult decât importăm. Sunt și nepotriviri în ceea ce noi avem de oferit tovarășilor și ceea ce cer tovarășii și ceea ce cerem noi și ceea ce ne pot oferi tovarășii. Eu am aici o serie de liste, cred că nu are rost să le cercetăm în amănunt, însă de aici reiese o problemă just ridicată de tov. Kállay, că va trebui ca și din partea noastră, și din partea tovarășilor maghiari să se facă eforturi pentru a găsi căile pentru a lărgi schimburile și a îmbunătăți colaborarea. Este nevoie ca și noi și tovarășii maghiari, ca toate țările noastre să depună eforturi, să întărească colaborarea, să ridicăm și calitatea produselor noastre, ele să corespundă cerințelor.

Tov. L. Răutu: Mi se pare că tovarășii spuneau că s-au înțeles despre o listă de produse asupra căreia să se studieze posibilitatea dezvoltării acestor schimburi.

Tov. N. Ceaușescu: Sigur că noi suntem de acord ca până în toamnă tovarășii să studieze problemele, să le pregătească mai bine, pentru a vedea ce posibilități sunt pentru a îmbunătăți în continuu schimburile. De exemplu, în ce privește gazul metan, nu numai că nu este vorba de stagnare, dar înșiși tovarășii au cerut mai puțin decât este prevăzut în contract, pentru că n-au pregătit condițiunile de folosire.

Tov. L. Răutu: Pentru anul viitor este prevăzut mai mult de 200 mil. m.c.

Tov. N. Ceaușescu: Trebuie să spunem că din partea noastră este toată dorința de a îmbunătăți în continuu schimburile comerciale cu tovarășii maghiari. Dar aceasta cere eforturi din partea ambelor țări. Cred că în privința aceasta ajunge atât, noi nu suntem specialiști să începem să discutăm în amănunt. Tovarășul tot a spus că ridică principal problema și noi ne-am limitat tot la acest cadru principal.

Acum a mai rămas o singură problemă, obligația din partea noastră de a face o informare asupra preocupărilor actuale ale partidului nostru. Dacă și tov. Kállay este de acord, ținând seama ca a exprimat și dorința ca mâine să schimbăm programul, adică ceea ce era prevăzut pentru duminică să facem mâine, să facem această informare mai scurtă. De acord?

Tov. Kállay: Să facem totul independent de plecarea mea. Ceea ce putem să facem azi, să facem azi, dar acel program să nu ne tulbure deloc. Dacă avem timp, să-l facem, dacă nu, nu.

Tov. N. Ceaușescu: Începem informarea cu partidul. Partidul nostru numără actualmente 780 mii membri, dintre care peste 51% sunt muncitori, 21% sunt țărani și 27% și ceva sunt intelectuali, ofițeri, funcționari. Aici este cuprins și activul de partid. Socotind însă ca muncitori și pe cei din activul de partid, avem peste 54% muncitori în partid.

Tov. L. Răutu: Aceasta este de fapt compoziția reală.

Tov. N. Ceaușescu: Ceea ce vreau să subliniez aici este că, în ultimul an, partidul nostru a acordat o atenție mai mare atragerii țăranilor colectivști în partid și am obținut și rezultate. Acum, în fiecare lună primim în partid cca. 2500-3000 țărani colectivști. Noi am pus problema întăririi organizațiilor de partid la sate, ținând seama de sarcinile pe care ni le propunem în agricultură, atât în ce privește transformarea socialistă a agriculturii, cât și în ce privește creșterea producției agricole.

În general trebuie să spunem că partidul se bucură de o mare autoritate în rândul oamenilor muncii și este strâns legat de oamenii muncii, de clasa muncitoare. Din totalul membrilor de partid, peste 70% lucrează nemijlocit în producție, aceasta dă și posibilitatea ca să se asigure introducerea liniei partidului în rândurile oamenilor muncii și conducerea de către partid a îndeplinirii sarcinilor în industrie și agricultura.

O altă problemă în ce privește activitatea partidului și de care conducerea partidului nostru se preocupă este problema educației comuniste, ridicarea ideologică a membrilor de partid. Sunt cuprinși în diferite forme ale învățământului de partid aproape toți membrii de partid și candidații de partid și aceasta are o importanță foarte mare în ce privește creșterea nivelului ideologic, a poziției ferme a membrilor de partid în îndeplinirea sarcinilor lor.

O altă preocupare asupra căreia ne concentrăm în mod deosebit, este problema creșterii de cadre atât pentru munca de partid, cât și de stat, cu nivel politic și cu cunoștințe profesionale, tehnice corespunzătoare. Noi am luat în ultimul timp o măsură ca să creăm pe lângă fiecare comitet orășenesc, raional, regional de partid, un activ de partid care să constituie rezerva de cadre, membri de partid cu care comitetele de partid respective să se sfătuiască în problemele muncii din raion, regiune sau oraș, să atragă în rezolvarea diferitelor probleme de partid și de stat și în felul acesta de a avea întotdeauna un număr de cadre din diferite sectoare pregătite, în stare să ocupe orice muncă la nivelul respectiv. Un asemenea activ vrem să creăm și la Comitetul Central, cu peste 1000-1500 tovarăși, pe care CC să-i convoace, cu care să dezbată probleme ale muncii de partid și considerăm că aceasta va ajuta și organele de partid spre a rezolva mai just problemele, având un ajutor din partea acestui activ în studierea problemelor, în găsirea soluțiilor celor mai juste, pentru rezolvarea problemelor și ne va da și posibilitatea ca să rezolvăm mai just munca de promovare a cadrelor, cunoscând oamenii mai bine, cunoscându-i cum muncesc și capacitatea lor.

O altă preocupare a partidului în ultimul timp a fost în legătură cu îmbunătățirea învățământului mediu. Am amintit de altfel și dimineață că au fost organizate consfătuiri cu toți profesorii și învățătorii pe raioane, unde s-a pus în dezbaterile tuturor profesorilor și învățătorilor problema ridicării nivelului învățământului, atât în ce privește felul de predare, instrucția, cât și în ce privește conținutul socialist al învățământului. Trebuie spus că dezbaterile care au avut loc

au dat rezultate foarte bune. Desigur, va trebui să continuăm munca, să exercităm un control, pentru ca aceste rezultate să le consolidăm și să obținem îmbunătățirile pe care le dorim.

Acestea sunt câteva probleme mari în domeniul muncii interne de partid. În ce privește economia.

Tov. Kállay: Hotărârile Plenarei spun foarte multe.

Tov. N. Ceaușescu: Noi pe baza hotărârilor plenarei din noiembrie am desfășurat o muncă foarte largă de mobilizare a clasei muncitoare, a oamenilor muncii, pentru îndeplinirea și depășirea planului de stat, și trebuie spus că aici organizațiile de partid au depus o muncă în genere cu rezultate bune, de asemenea sindicatele, UTM, și ca rezultat am obținut depășirea planului pe primele 6 luni.

Acum, pe baza hotărârii Biroului Politic, se lucrează la pregătirea unei schițe-plan de perspectivă până în 1975, în care vor fi trasate jaloanele principale ale dezvoltării ramurilor mari ale economiei. În același timp se lucrează la planul până în 1965, ca primă etapă. Ne gândim la un plan de 6 ani până în 1965, pentru a ne alinia și cu planul URSS. În această privință, o atenție deosebită se dă industriei și în special industriei grele, industriei chimice, pentru care avem materii prime și posibilități de a le dezvolta. Ca orientare dată de conducerea partidului în dezvoltarea industriei noastre, în înzestrarea întreprinderilor și construirea de noi uzine, este: să ne orientăm spre tehnica cea mai înaintată, în așa fel ca investițiile pe care le facem să dea maximum de randament.

Acestea sunt în mare problemele actuale la care lucrăm. Urmează ca planul de 6 ani să fie supus Congresului, care va avea loc probabil la începutul anului viitor, de fapt încă nu este stabilită data.

În ce privește agricultura. Sectorul socialist al agriculturii reprezintă azi peste 67% ca suprafață și, în ce privește numărul familiilor, aproape 70%. Trebuie spus că, în ultimul an, sectorul socialist a crescut într-un tempo rapid. Dacă am lua propriu-zis regiunile de șes, acolo este aproape complet terminată colectivizarea, însă avem regiuni de deal și de munte unde în general noi nu grăbim tempoul.

În rândul țăranilor este o stare de spirit bună, ei privesc cu încredere politica partidului și merg spre cooperativizare. Desigur, sunt create condițiile ca în anii imediat următori să fie rezolvată problema cooperativizării complete. După cum știu tovarășii, cu chiaburii practic am terminat prin decretul din aprilie. De fapt au fost obligați să predea întregul pământ ce nu-l pot munci cu forțele proprii și s-au preluat peste 200 mii hectare, din care cea mai mare parte s-a predat gospodăriilor agricole de stat și o parte gospodăriilor agricole colective. În felul acesta, de fapt problema chiaburilor, în ce privește puterea lor economică, a fost rezolvată. Noi am prevăzut că acei care vor vrea – și gospodăriile colective vor hotărî că merită să-i primească – vor putea fi primiți în gospodării colective, fără a avea însă dreptul de a face parte din conducere. Legat de aceasta, în ce privește învățământul pentru fiii de chiaburi, s-a și admis ca acei care nu au alte manifestări să poată intra în școlile medii și chiar la universități.

Tov. Kállay: Am o întrebare. Procedeu este același la școli față de acești fii de chiaburi ca și față de copiii de muncitori și țărani sau pot numai să fie admiși în școlile medii?

Tov. L. Răutu: Nu sunt nici un fel de alte criterii decât că acești fii de chiaburi trebuie să reușească la examen. Însă noi urmărim atât în școala medie, cât și la universități să avem o anumită compoziție socială. De aceea, până acum limitam foarte mult posibilitatea fiilor de chiaburi de a merge la școlile medii și în-

vătământul superior. Acum, întrucât au predat pământul și s-au încadrat în muncă ca țărani muncitori, sunt tratați ca fii de țărani muncitori.

Tov. N. Ceașescu: Cu o deosebire, că din totalul pe care-l primim la universități, 50% din acei pentru care aprobăm burse, trebuie să fie fii de muncitori și țărani muncitori, iar fiii de chiaburi nu intră în această categorie.

Tov. L. Răutu: Desigur, sunt unele facultăți unde noi căutăm să nu pătrundă fii de chiaburi, cum sunt filosofia, dreptul, institutele pedagogice etc.

Tov. N. Ceașescu: O atenție deosebită acordă partidul problemei ridicării producției agricole. În această privință acordăm, în primul rând, un rol deosebit gospodăriilor agricole de stat. Ele au azi cca. 1,2 milioane hectare teren arabil. Aici am dat și mașini agricole necesare și vrem ca suprafețele să fie însămânțate cu semințe de înaltă productivitate, unele chiar din import. Noi vrem ca în 2-3 ani ele să ne asigure cea mai mare parte a fondului centralizat de cereale și la un preț de cost redus. Avem toate condițiile pentru a rezolva această problemă. Anul acesta avem regiuni întregi care dau peste 2000 kg. grâu la hectar la GAS, avem regiuni și cu 2200 kg. la ha. În general, cea mai mare parte, aproape toată suprafața la GAS, este însămânțată cu porumb hibrid.

De asemenea, acordăm atenție mare dezvoltării creșterii animalelor la GAS. Aici nu stăm chiar așa de bine, îndeosebi la vitele mari, la vaci. Însă în următorii câțiva ani trebuie să dezvoltăm acest sector, să avem un număr corespunzător de vite. De altfel, trebuie să spunem că, în ce privește fondul centralizat al statului, chiar anul trecut și anul acesta GAS dă o parte însemnată. De asemenea, dăm tot sprijinul gospodăriilor colective și întovăririlor în ce privește ridicarea producției agricole și creșterii animalelor și considerăm că în următorii ani problema agriculturii trebuie să fie în centrul atenției noastre pentru a ridica atât producția, cât și productivitatea muncii.

Legat de dezvoltarea agriculturii, ne preocupăm în mod serios de problema irigațiilor, ținând seama că avem regiuni întregi unde seceta ne produce greutate. Desigur, aceasta cere un oarecare timp, însă vrem să mergem într-un ritm mult mai mare decât am mers până acum.

Aceasta pe scurt despre preocupările noastre în ce privește industria și agricultura. Aici poate ar fi cazul să arătăm că sarcinile puse acum un an de plenară, de a rezolva problema zahărului și uleiului, se rezolvă în acest an, în sensul de a nu fi nevoiți să importăm zahăr și ulei. Ca rezultat al îndeplinirii sarcinilor în dezvoltarea producției s-au creat și condițiile pentru a aduce o nouă îmbunătățire nivelului de viață. A citit tov. Kállay hotărârile Plenarei CC, nu vreau să le mai explic. Ceea ce se poate spune este că au fost primite de oamenii muncii cu entuziasm și satisfacție. Fără îndoială că sarcinile puse în ce privește creșterea productivității, reducerea prețului de cost, vor fi nu numai îndeplinite, ci chiar depășite. Pe scurt cam acestea ar fi problemele principale de care se preocupă actualmente partidul nostru.

Și acum aș vrea să spun 2-3 cuvinte în încheierea discuțiilor, adică a ceea ce noi am avut de spus. Noi am căutat să arătăm lucrurile fără nici un fel de diplomație, așa cum trebuie să fie între comuniști. Noi, așa cum a subliniat și tov. Kállay, că vrea să pună lucrurile deschis și le-a pus deschis, am căutat să arătăm cum vedem aceste probleme, cum le rezolvă partidul nostru și unde credem că ar trebui să ajungem la un punct de vedere comun, cum spunea și tov. Kállay, pentru a nu da posibilitate elementelor reacționare și naționaliste să folosească diferite crăpături pentru a căuta să acționeze.

Tov. Kállay: Cred că în ceea ce privește vederile noastre, nu există nici o problemă. În ceea ce privește judecarea anumitor chestiuni, există anumite păreri diferite.

Tov. N. Ceaușescu: Cu timpul vom ajunge să le înțelegem în același fel, pentru că stând pe aceeași poziție a învățaturii marxist-leniniste, este imposibil să nu ajungem la același punct de vedere. Este clar că e și dorința noastră, ca și a tovarășilor, de a face totul, de a reuși ca activitatea partidelor noastre să servească interesul construcției socialismului, interesele oamenilor muncii și cu aceasta să ne aducem și contribuția la întărirea lagărului nostru socialist, în frunte cu URSS, la victoria socialismului și comunismului. Cu aceasta am teminat.

Tov. Kállay: Cum stăm cu timpul?

Tov. L. Răutu: Putem să mai stăm o jumătate de oră. Dacă tov. Kállay are nevoie de mai mult timp, putem continua mâine dimineață.

Tov. Kállay: Să lăsăm tot programul pe mâine, o să vin altă dată.

Tov. N. Ceaușescu: Cum credeți.

Tov. Kállay: De fapt eu n-am nevoie de mult timp.

Tov. N. Ceaușescu: Atunci să continuăm acum.

Tov. Kállay: Nu aș vrea ca tov. Gheorghiu-Dej să ne aștepte.

Tov. L. Răutu: Noi o să anunțăm că venim pe la 9½.

Tov. Kállay: Atunci este timp. Înainte de toate ceva despre discuțiile noastre. Îmi exprim părerea că discuția a devenit tocmai ceea ce ne-am gândit să fie; o discuție deschisă, sinceră, tovarășească, prietenească. Eu consider că este o discuție foarte utilă. Consider că nu am organizat degeaba această „sesiune” de ședințe de două zile. Este adevărat că n-a durat 6 săptămâni ca la Geneva, dar în orice caz ne-am apropiat mai mult.

Acum în ce privește problemele. Nu vreau să revin asupra problemelor unde nu văd nici măcar umbra unor deosebiri de păreri. Vreau să ridic numai câteva probleme. Înainte de toate sunt convins că la tovarăși există convingerea că noi dorim să existe un punct de vedere comun asupra tuturor problemelor, așa cum în majoritatea covârșitoare a chestiunilor acest lucru există. După discuțiile desfășurate în cele două zile, în mine s-a format părerea că, chiar și în ceea ce privește problemele în legătură cu care realmente sau în aparență există o mică deosebire de păreri, această deosebire mică există în special fiindcă nu ne cunoaștem suficient concepția reciprocă asupra acestor chestiuni. Consider că aceste probleme pot fi rezolvate în cadrul unor asemenea discuții prietenești.

Tovarășii au încercat să arate părerile lor chiar din punct de vedere ideologic, teoretic, asupra unor probleme. Au făcut aceasta de exemplu în ceea ce privește unificarea celor două universități și trebuie să spun că în ceea ce privește aprecierea politicii naționale leniniste nici înainte de venirea mea aici nu au existat între noi deosebiri. Azi pot să spun numai ceea ce am spus și ieri, că din ceea ce am citit din documentele pe care le-am studiat, aceasta corespunde politicii naționale leniniste. În acest fel, această chestiune, la noi acasă, nu este o problemă.

Vreau să ridic în fața dv. ceea ce am spus și ieri și asupra căroră tovarășii în mod hotărât nu au revenit, că în probleme de așa amploare care privesc sute de mii de oameni, să primim informații de partid frățesc, pentru a cunoaște poziția dv. Spun sincer că în ceea ce privește problema unificării universităților era bine să primim o informare directă. Sub ce formă n-are importanță, de la o secție la alta, sau vine cineva de la noi sau de la dv.

Tov. L. Răutu: Era bine să primiți și era bine dacă o cereați.

Tov. Kállay: Și noi suntem ocupați, dar la un moment dat, când am văzut că este nevoie, până la urmă am venit și am cerut această informare, chiar și cu întârziere. O altă problemă pe care vreau s-o menționez este că discuțiile au arătat că, periodic, este bine a se organiza astfel de discuții la un nivel mai înalt. Sunt probleme de așa natură încât nici conducerea Direcției Generale a Editurilor sau conducerile unor comitete județene nu le pot rezolva între ele.

Tov. L. Răutu: Sigur.

Tov. Kállay: Într-o jumătate de an și din Biroul Politic poate cineva să rupă 2 zile pentru ca să vină la noi, la fel și noi oricând cu plăcere venim aici. În ce privește judecarea anumitor probleme și în special probleme legate de naționalism, de mai multe ori tovarășii au accentuat că față de naționaliști nu pot exista concesiile, o atitudine împăciuitoare, că aceste probleme trebuie să fie judecate în mod ferm. Eu cred că în legătură cu aceasta se poate cădea de acord.

Tov. N. Ceaușescu: Complet de acord.

Tov. Kállay: Părerea mea totuși este că situația noastră și situația dv. nu este întocmai identică. În ce văd eu diferența? Nu în faptul că față de naționaliști trebuie să fim fermi, că trebuie să lovim naționaliștii, reacționarii și contrarevoluționarii; dacă tovarășii trec în revistă aceste „colecții” de lucruri care apar la noi, în tovarăși poate să se formeze părerea că la noi nu există suficientă fermitate față de asemenea elemente. Să nu se supere tovarășii, această regulă elementară, că unor asemenea elemente n-ai voie să dai degetul, am învățat-o și noi. Și dacă tovarășii judecă asupra rezultatelor luptei noastre de 2-3 ani și dacă fac o comparație cu situația de acum 2-3 ani, dacă se pune problema cum de s-a ajuns la aceste schimbări foarte serioase, fiindcă toată lumea recunoaște că este vorba de o schimbare fundamentală – oare ar fi putut să aibă loc aceste schimbări dacă partidul ar fi judecat aceste chestiuni cu împăciuire? Din păcate, trebuie să spun că contrarevoluția la noi a pătruns peste tot unde se poate pătrunde. Adevărul este că pe contrarevoluționari noi n-am fi putut să-i izgonim din aceste locuri prin împăciuitorism și nici făcând rugăciuni. Sunt de acord cu tov. Răutu că cu aceste elemente poți să vorbești numai cu pumnul. Putem să ne rugăm mult și bine: „Dragi revizionisti, retrageți-vă din locurile acestea” – că tot nu o făceau.

Trebuie să spun că noi apreciem foarte mult ajutorul URSS și al partidelor frățesti, dar în același timp, prin faptul că armata sovietică ne-a ajutat în înfrângerea contrarevoluției, n-am fi putut să lichidăm contrarevoluția. Această luptă a trebuit s-o ducă înainte de toate partidul, fiindcă revizionismul nu poate să fie învins cu tancuri și prin lupte de stradă.

Tov. L. Răutu: Foarte just, absolut de acord.

Tov. Kállay: Sunt de acord că aici este nevoie de fermitate și cred că acest lucru l-am făcut. Tovarășii n-au vorbit despre acest lucru, dar eu aș dori s-o fac: în ce vād eu deosebirea între situația din România și din Ungaria. La noi, până la contrarevoluție, partidul nu a desfășurat o activitate consecventă aici, în problema națională și nici în alte multe probleme. Tovarășii singuri au amintit de Rákosi, poziția sa șovăielnică și schimbătoare în problema Ardealului și în ce măsură această poziție a ajutat naționalismul și revizionismul. Sunt convins, cu toate că nu cunosc în amănunțime munca tovarășilor români, că tovarășii români și până în 1956 au desfășurat o activitate susținută și consecventă împotriva naționalismului și aceasta este o deosebire care nu poate fi subapreciată.

Mai vād o deosebire și în următoarea problemă. Tocmai fiindcă la noi nici în problema națională, nici în multe alte probleme nu s-a desfășurat mai înainte o

muncă susținută, permanentă, în schimb, așa cum se știe, înainte de 1956 revizionistilor și contrarevoluționarilor li s-a permis să dezvolte vederile lor, la noi este o situație grea – și aceasta nu se referă numai la intelectualitate, dar se referă și la o parte a muncitorilor și țăranilor, că în capetele oamenilor nu există păreri clarificate asupra multor probleme importante. În capetele oamenilor mai există foarte multe confuzii, chiar și în capetele unor oameni care sunt devotați democrației populare există astfel de confuzii.

Specificul acestei perioade de trecere constă tocmai în faptul că în același timp când oamenii sunt devotați democrației populare, adică acestui regim care asigură ridicarea nivelului material, dezvoltarea culturală a țării, în același timp în capetele oamenilor există rămășițe naționaliste, clericaliste, rămășițe religioase și alte rămășițe. Sunt convins că și în RPR în capetele unor serii de oameni, care sunt fideli democrației populare, mai există rămășițe multe, cum ar fi naționalism, concepții mistice etc. Probabil că la noi mai mult se manifestă acest lucru, întrucât, așa cum am arătat, munca ideologică a fost neglijată și s-a dat frâu liber diferitelor propagande contrarevoluționare și revizioniste, ceea ce a creat confuzii mai mari în capetele oamenilor. Educația acestor mase este pentru noi o problemă decisivă, fiindcă aceste mase, chiar dacă în capetele lor există confuzii, noi nu putem să le considerăm ca elemente dușmane și trebuie să ocupăm de ele. Noi nu putem să împingem aceste mase, care sunt adevărate ale democrației populare, în tabăra dușmană.

Tov. L. Răutu: Desigur.

Tov. Kállay: Ne-am izola pe noi și am da dreptate propagandei americane, care spune că majoritatea covârșitoare din populația Ungariei este dușmană a regimului.

Tov. Kádár, înainte cu câteva săptămâni, la Consfătuirea Frontului Patriotic, a criticat foarte aspru pe Veres Péter, care era prezent acolo și i-a arătat cum vedem noi rolul pe care el l-a jucat. Dar chiar și în fața opiniei publice, tov. Kádár a spus: „Când cineva despre tine, Veres Péter, a spus că ești dușman al democrației populare, te-am apărât întotdeauna și am spus că nu ești dușman al democrației populare. Dar în același timp noi pe tine, Veres Péter, te vom critica oriunde pentru vederile tale greșite”. Noi cam în acest sens desfășurăm munca și trebuie să declarăm că acest lucru nu este ușor.

Aș vrea să menționez în legătură cu poziția fermă pe care trebuie să o avem, că înainte de a ne hotărî să lovim, este necesar să ne lămurim care este poziția noastră într-o anumită problemă, trebuie să elaborăm poziția partidului în toate problemele și atunci când luptăm pentru realizarea părerii elaborate de partid și ne ciocnim de opoziție, atunci este nevoie de a lovi, de a lua măsuri administrative, de a pune în fața judecății etc. Dar înainte de toate trebuie să ne precizăm poziția noastră, fiindcă dacă poziția noastră nu este clară, atunci nici fronturile nu sunt clare și nu știm unde să lovim. De aceea acordăm o foarte mare importanță necesității lămuririi punctului nostru de vedere.

În mod concret, în ce privește problema naționalismului. În ultimii 2 ani, trebuie să spun categoric, noi am dus o mare luptă împotriva naționalismului. Oare acea lozincă a contrarevoluției, că „fiecare ungar este frate”, nu era o lozincă de cel mai sălbatic naționalism, oare noi această lozincă n-am zdrobit-o? Și am zdrobit și pe acei care au susținut-o. La noi, contrarevoluționarii și naționaliștii au avut și lozincă pe care o știți, „Ardealul înapoi”. Noi am spus în legătură cu aceasta și aici la dv., și la noi acasă, că noi nu avem nici un fel de pretenții teritoriale față de România și că oricine ridică această problemă este reacționar și contrarevoluționar și că ungurii care trăiesc aici, aici le este locul și aici trebuie să construiască socialismul, în

cadrul Republicii Populare Române. Trebuie să vă spun că cu această lozincă nu are nimeni curajul să se ridice la noi și nici nu sfătuim pe nimeni s-o ridice

Antisovietismul care s-a manifestat la noi, n-a fost oare cea mai înverșunată formă de manifestare a naționalismului? Care este situația? Situația actuală nici nu se poate compara cu situația de acum 2 ani. Afirm că marea majoritate a populației noastre este adepta sinceră a prieteniei cu URSS, și această situație am obținut-o în lupte hotărâte împotriva revizionistilor, care au răspândit fel de fel de lucruri despre prietenia noastră cu URSS și prin combaterea minciunilor pe care le-au răspândit. Nu doresc însă să continui pe această temă, care este clară. Toate rezultatele pe care le-am obținut în privința aceasta, le-am obținut prin luptă împotriva acelor elemente, împotriva naționalismului, inclusiv prin faptul că pe Imre Nagy l-am pus în fața judecății și l-am lichidat. Acest lucru nu se putea rezolva altfel.

În ce privește partea cealaltă a problemei. Noi vrem să continuăm lupta împotriva naționalismului și cred că am ajuns în cadrul luptei împotriva naționalismului până la acel moment când putem acorda atenție și faptelor enumerate aici ca exemplu în apariția anumitor publicații. Faptul că după 3 ani noi vom publica documentul amintit în legătură cu naționalismul, înseamnă că vrem să continuăm lupta împotriva naționalismului pe o bază mai largă, arătând cum se manifestă în diferite domenii de activitate, în știință, literatură, învățământ, în domeniul cultural etc.

Ne-ați arătat aici anumite manuale în care unii naționaliști sau unii șovini de la dv. au lăsat urmele lor. Sunt convinși că și la noi, sau chiar într-o măsură mult mai mare, sunt asemenea lucruri. Noi intenționăm acum să ne ocupăm de aceste domenii și să vedem ce se găsește în ele, să vedem în mod planificat problemele din domeniul literaturii, al științelor istorice, al filosofiei, în manualele școlare etc. Noi intenționăm să începem aceasta acum. Până acum, din păcate, numai în linii mari ne-am ocupat de combaterea naționalismului, combătând lozinci bătătoare la ochi, de exemplu „Ardealul înapoi”, sau lozinci antisovietice. Dar de aici încolo urmează să ne ocupăm și de asemenea probleme puțin mai mărunte și să vedem ce este în *Nemzetközi Almanach* și celelalte publicații. Și vreau să vă spun că faptul că am venit aici este legat și de acest lucru, fiindcă cu diferite prilejuri, în presă sau în articole, am putut constata că, în anumite probleme, părerea noastră nu coincide întocmai. Noi în ultimul timp am învățat că dacă vrem să luptăm împotriva unui fenomen cu succes, nu putem lupta dacă concepția noastră nu coincide cu concepția tovarășilor noștri, chiar dacă există numai nuanțe de deosebire între concepțiile noastre și ale prietenilor noștri cei mai buni.

Acum vreau să trec în revistă pe scurt lucrurile cele mai importante care s-au ridicat. În ce privește unificarea celor două universități, precum și unele explicații date de tovarăși cu privire la unele lucruri, eu mi le însușesc și sunt de acord cu aceste explicații. Nu văd în acest moment nici un lucru asupra căruia ar trebui să ducem discuții. În legătură cu plecarea evreilor, mulțumesc pentru informare, sunt absolut de aceeași părere.

În ce privește problema editorială, cum ar fi problema editării operelor lui Petőfi, eu înțeleg cu totul poziția tovarășilor români în această problemă, poziție exprimată cu privire la unele poezii ale lui Petőfi și Eminescu. Și noi suntem de acord că trebuie să preluăm numai moștenirea cea mai progresistă a trecutului și nu trebuie să fetișizăm chiar figurile progresiste din trecut. Noi acasă niciodată nu ne-am gândit ca din operele lui Petőfi să lăsăm afară măcar o poezie și probabil că nici nu o să facem aceasta la noi acasă. Poeziile lui Petőfi erau atât de răspândite și cunoscute că în orice casă țărănească se găsea Biblia și poeziile lui Petőfi, chiar

în vremurile din trecut, așa că poeziile lui Petőfi sunt cunoscute de mase largi. La noi nu se pune problema unei ediții academice. La noi, după eliberare, în fiecare an au apărut diferite ediții de culegeri de poezii în sute de mii de exemplare. Noi trebuia mai înainte să vedem cum să procedăm cu poeziile; să apară acum operele ciuntite consider că măsura aceasta ar fi fără efect. Eu înțeleg absolut cu totul poziția tovarășilor. Și acum afirm că editarea în comun este un lucru util și necesar, însă în asemenea probleme dv. să procedați conform părerilor dv. În orice caz, dacă dv. o să respingeți anumite cărți pentru editare, partidul nostru n-o să pună problema că „vrem sau nu mai vrem să edităm în comun”. Făcând abstracție de aceste cazuri, editarea în comun o să se dezvolte cu succes.

În ce privește părerile dv. exprimate cu privire la Tratatul de la Trianon, cu privire la alipirea Ardealului la România, cu privire la Republica Sovietică Ungară și cu privire la participarea muncitorilor români la luptele revoluționare, eu pot să afirm că cunosc acum poziția dv. Eu până acum n-aș fi putut să afirm că cunosc poziția PMR în această problemă, pentru că până acum am citit și de ici și de colo câte ceva și n-am putut să-mi formez o părere în ansamblu. În momentul de față trebuie să spun că în ceea ce privește desfășurarea ideilor și concepțiilor tovarășilor este de înțeles pentru mine și este absolut clară și poate fi acceptată, începând cu faptul că acest Tratat de la Trianon nu trebuie reînviat din morți. Nu despre aceasta trebuie să organizăm discuții, pentru a face pe placul reacțiunii. Este de înțeles și poziția tovarășilor exprimată în privința formării statului român de sine stătător. Eu nici n-aș intra mai amănunțit în această problemă, cred că cunosc acum părerea tovarășilor.

La întoarcerea mea, eu însumi am să mă ocup cu aceste probleme, începând cu articolul scris de Nemes, cu articolul tov. Münnich și alte articole și am să le citesc acum și din alte considerente în spiritul discuțiilor de azi. O să vedem puțin și aceste probleme.

Cu privire la articolul publicat în „Korunk”, la noi s-a ridicat din partea unora numai problema că autorii articolului au trecut cu vederea tratarea problemei Trianonului. Deci ar merita să vedem și această problemă.

Spun că la noi, fără îndoială, se găsesc oameni cărora le place să plaseze în diferite locuri niște ace, fie că este vorba de *Almanahul internațional*, sau de anumite filme de scurt metraj, fie de răspândirea unor „zicale populare”, cum ar fi „cum i-a lăsat Sf. Pavel pe valahi”. Aceasta este absolut clar. Noi va trebui să urmărim aceste lucruri cu mult mai multă atenție. Nu știu în ce măsură avem posibilitatea aceasta înainte de congresul nostru, dar noi am hotărât să ducem o luptă fermă, consecventă împotriva acelor naționaliști care au ridicat capul atât de înverșunat în timpul contrarevoluției și să ducem consecvent la capăt această luptă. Cred că nici un partid frățesc nu este în stare să spună că cunoaște mai bine ce înseamnă cât de dăunător este naționalismul, ca partidul nostru.

Tovarășii s-au referit aici și la problema dezvoltării legăturilor noastre economice. Eu nu vreau să mă opresc asupra acestei probleme. Mi-am notat ceea ce tovarășii au spus în esență, noi acasă o să discutăm despre această problemă. Însă eu vreau să repet propunerea ca și dv., tovarăși, să dispuneți ca oamenii de specialitate care se ocupă de problemele economice, până la sesiunea de toamnă să revizuiască posibilitățile de dezvoltare ale legăturilor noastre comerciale

Tov. L. Răutu: De acord.

Tov. Kállay: Eu vă mulțumesc foarte mult pentru informarea făcută asupra muncii partidului în diferitele domenii. Consider chiar la prima vedere foarte important tot ce s-a făcut aici. Sunt probleme cu care merită să ne ocupăm și noi.

Vreau să vă mulțumesc și pentru toate discuțiile purtate aici în aceste zile. Eu consider, în ce mă privește personal, că n-am petrecut degeaba aceste zile.

Tov. L. Răutu: Așa credem și noi.

Tov. Kállay: Dacă vreți să continuăm discuțiile, sunt de acord să le continuăm mâine.

Tov. N. Ceaușescu: Cred că nu este necesar. Cred că toți tovarășii noștri sunt de acord că discuțiile care au avut loc au fost utile și au dat posibilitate să cunoaștem mai bine felul de a privi lucrurile de către fiecare și poziția față de diferite probleme. De asemenea, cred că cu toții suntem de acord că asupra unui număr însemnat de probleme, fundamentale, aș putea spune, în general punctele noastre de vedere sunt comune, nu există nici un fel de divergențe. Cred că este foarte just, că discuțiile și schimburile de păreri între noi pot și vor trebui să fie mai dese pentru a lămuri acele probleme care se ivesc în decursul activității.

Noi trebuie să apreciem faptul că tov. Kállay consideră justă politica noastră națională și felul cum am rezolvat problema unificării universităților din Cluj. Sigur, este just să facem schimb de informații asupra diferitelor probleme sau măsuri care se iau, pentru a le cunoaște, fie noi, fie tovarășii. Aceasta pentru a nu primi pe altă cale anumite informații incomplete. Informările directe ne vor ajuta să cunoaștem cum rezolvă un partid sau celălalt probleme diferite, ne ajută să tragem învățăminte. În acest sens, schimburile de păreri le considerăm utile și necesare.

Sunt probleme asupra cărora tov. Kállay a spus că necesită ca tovarășii să se mai gândească. Noi am exprimat în mod sincer punctul nostru de vedere și cum rezolvăm noi diferite probleme în activitatea practică a partidului nostru. Desigur că sunt condiții deosebite în fiecare țară și fiecare își rezolvă problemele conform cu hotărârile conducerii partidului. Conducerea partidului nostru a considerat și consideră ca un mare succes al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar că în zdrobirea contrarevoluției și înfrângerea elementelor naționaliste și contrarevoluționare au obținut rezultate deosebite.

Tov. L. Răutu: Și în general toate rezultatele obținute de tovarăși în politica lor în acești câțiva ani.

Tov. N. Ceaușescu: Rezultatele obținute se datoresc muncii partidului, a clasei muncitoare, a poporului condus de partid. În nici o țară problemele nu pot fi rezolvate decât prin munca partidului și a clasei muncitoare respective. Colaborarea între partide și țările noastre socialiste, ajutorul frățesc, au o importanță foarte mare, dar hotărâtoare este munca clasei muncitoare, a partidului. Noi suntem complet de acord cu felul cum tov. Kállay a subliniat această problemă, care nici nu poate fi pusă altfel. Noi înțelegem greutățile pe care le-au avut tovarășii și efortul pe care trebuie să-l facă după contrarevoluție. Sigur, n-a fost ușor.

Tov. L. Răutu: Inclusiv și faptul că au avut de suferit anumite urmări ale greșelilor vechii conduceri.

Tov. N. Ceaușescu: Este adevărat ce a spus tov. Kállay, că noi n-am avut asemenea situație nici în trecut, nici în ultimii ani. Din acest punct de vedere situația a fost cu totul alta și aici suntem de asemenea de acord. Cred că a reieșit că în poziția principală față de naționalism nu există nici un fel de deosebire. Îl privim ca un pericol în fața căruia trebuie să acționăm cu hotărâre. Sigur că manifestările naționaliste nu pot fi lichidate peste noapte. Am arătat unele izbucniri care le-am avut recent la Cluj și fără îndoială că elemente naționaliste reacționare mai sunt și la noi și tocmai de aceea ne și preocupă ca să nu dăm nici o armă acestor elemente spre a le putea folosi. În acest spirit s-au și ridicat acele probleme cu privire la lite-

ratură etc. Desigur, este o problemă a tovarășilor și dâșii vor stabili și hotărî cum vor crede să acționeze în această problemă.

Eu consider că tov. Kállay a spus foarte just că dacă nu putem primi unele sau altele din cărți ce nu sunt potrivite pentru noi, nu poate fi în nici un caz un motiv de a pune problema că nu mai vrem să edităm în comun.

Tov. Kállay: Nu este o problemă dacă preluăm sau nu preluăm o anumită publicație sau carte. Principalul [motiv] pentru care am ridicat această chestiune și ieri și azi este că, în ceea ce privește aspectul politic, să fim clari și să coincidă părerile noastre.

Tov. N. Ceaușescu: Aici se vede că în general vederile noastre coincid, pentru că într-adevăr sunt unele lucruri care nu pot servi întăririi relațiilor de prietenie. Noi apreciem cele spuse de tov. Kállay, că dâșii vor face totul ca acele ace care sunt presărate în diferite locuri, pe cât posibil să fi eliminate.

Tov. L. Răutu: Mai ales că câte o dată nu sunt ace, ci țepi.

Tov. N. Ceaușescu: Ceea ce a spus tov. Kállay, că lupta împotriva naționalismului este o luptă grea, lungă, știm și noi, și noi luptăm. Aceasta nu se poate rezolva prin decret, cere o muncă îndelungată și tocmai ținând seama că popoarele noastre sunt vecine, au multe probleme comune. Trebuie să ne sprijinim în această luptă și să nu dăm arme care pot servi reacțiunii dintr-o parte sau alta.

Tov. Kállay: Trebuie să spun sincer că părerea mea este că nici tovarășii români, nici noi nu putem lupta cu rezultate bune împotriva naționalismului, dacă nu coordonăm această luptă și nu o ducem împreună.

Tov. N. Ceaușescu și L. Răutu: De acord.

Tov. L. Răutu: Și cred că tov. Kállay n-a înțeles că ducem lupta împotriva naționalismului numai cu pumnul despre care s-a vorbit. Aici noi ne-am referit la dușmanii deschiși.

Tov. N. Ceaușescu: Inclusiv în ce privește fermitatea ...

Tov. L. Răutu: Dar altceva este că trebuie dusă o intensă și permanentă muncă de lămurire, de eliberare a conștiinței oamenilor cinstiți și de bună credință de balastul ideologic. Este vorba de a tăia acele canale care alimentează în mintea oamenilor cinstiți, rămășițele concepțiilor reacționare.

Tov. N. Ceaușescu: Noi avem convingerea fermă că orice vor încerca naționalistii și la noi și la dv., activitatea partidului nostru, linia partidului nostru este mai puternică și va învinge orice încercare a lor. În încheiere aș vrea din nou să subliniez că și noi considerăm că discuțiile au fost utile, folositoare pentru noi însăși, pentru cei care am participat aici, ne-a dat posibilitatea să lămurim multe probleme.

Tov. L. Răutu: Și că ele vor contribui la întărirea relațiilor frățești între partidele noastre.

Tov. N. Ceaușescu: Rugăm pe tovarășul, când vă veți întâlni cu tovarășii din conducere, să transmiteți Biroului Politic, conducerii partidului, tov. Kádár, salutări din partea conducerii partidului nostru, din partea Biroului nostru Politic, a tov. Gheorghiu-Dej. Cu aceasta, cred că putem încheia ședința.

Tov. Kállay: Vreau să mulțumesc tuturor tovarășilor că au dat atâta timp pentru aceste discuții.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 30/1959, f.2-87)

[1] Gyula Kállay (1910-1996) era secretar de stat, unul din cei mai influenți oameni politici din Ungaria și apropiat al lui Kádár (împreună cu care a și fost arestat pentru scurtă vreme după procesul lui Rajk), devenind între 1965-1967 președinte al guvernului maghiar.

- [2] Lajos Fehér (1917-1981), absolvent al colegiului reformat din Debrecen, după război îndeplinind mai multe atribuții pe linie de partid, îndeosebi în chestiuni de ideologie. A fost redactor șef la „Népszabadság”, însă retrogradat la 24 noiembrie 1956, datorită grevei unor ziariști (până în 1959). Din aprilie 1957 a condus secția de agricultură a CC al MSZMP. În 1959, la Congresul al VII-lea al MSZMP, este ales secretar al CC. În noiembrie 1962 va deveni adjunct al primului ministru, răspunzând de Apărare, Interne, Administrație Publică și Justiție.
- [3] Gamal Abdel Nasser (1918-1970) era de la 21 februarie 1958 președintele Republicii Arabe Unite (RAU), creată prin unirea Siriei, Egiptului și Yemenului. În 1961 Siria s-a retras, proclamându-și independența sub numele de Republica Arabă Siriană, iar mai târziu, în 1963, RAU s-a constituit într-un stat federal, cu capitala la Cairo. Nasser a condus și mai departe RAU ca președinte, până la decesul său, în 1970.
- [4] Miklós Zrínyi (1620-1664), om politic și poet maghiar, participant la luptele împotriva otomanilor, autor al unor studii istorice și militare. În 1651 a compus un impresionant poem baroc despre *Dezastrul de la Sziget*, devenind astfel creatorul epopeii maghiare.
- [5] Móricz Zsigmond (1879-1942), romancier, nuvelist și dramaturg maghiar, cu înclinații romantice, redactor la publicațiile „Nyugat” (1929-1933) și „Kelet Népe” (1939-1942). În opera sa este surprins omul de rând, cu viața lui cotidiană. Mór Jókai (1825-1904), creator al romanului istoric maghiar, autor a peste o sută de volume, pentru multe inspirându-se din lupta de eliberare națională a Ungariei.
- [6] Darvas József (1912-1973), scriitor și om politic, ministru al Cultelor și Învățământului Public între 25 februarie 1950 și 4 iulie 1953.
- [7] August Bebel (1840-1913), om politic german, aderent la prima Internațională socialistă (1866), redactor șef la „Semaine démocratique” și la „Volksstaat”. Ales pentru prima oară deputat în Reichstag, în 1867, va fi apoi mereu reales până la moartea sa. În 1869 a fondat, alături de Liebknecht, Partidul Muncitoresc Social-Democrat din Germania (*Sozialdemokratische Arbeiterpartei Deutschlands*), devenit din 1890 *Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, opunându-se totodată politiciii lui Bismarck, motiv pentru care a și fost arestat (1872-1874).
- [8] Este vorba de Ion Cozma, ministru al Agriculturii între 1957-1962, ulterior președinte al Comitetului Executiv al Sfatului Popular București (1962-1968), ministru al Turismului (1970-1978), ambasador în Polonia (1978-1984) și Egipt (1985-1987).
- [9] În 1959, la Facultatea de filologie a Universității din Cluj (decan era Mircea Zăciu) funcționa o catedră de limba maghiară și o alta, separat, de literatură maghiară. Printre membrii corpului profesoral se cuvin a fi amintiți: Iuliu Márton (șef de catedră), Attila T. Szabó, Mózes Gálffy, Zoltán Szabó, Dezideriu Balogh, Paul Teiszler, Márta Vámszer, Piroska Benedek-Gergely, Mária Józsa-Nagy, Ștefan Vöö, Ioan Zsemlyei, Francisc Kósa și Ioan Péntek (la limba maghiară); Iuliu Csehi (șef de catedră), Edgár Balogh, Elemér Jancsó, Árpád Antal, Paul Sóni, Iosif Szigeti, Nicolae Mitruț, Valentin Pataki, Ileana Georgescu, Iulia Vajda, Dezideriu Kozma și Gustav Láng (la literatură maghiară). Pentru acest aspect, vezi *Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj în anii 1959-1965*, Cluj, 1965, p.251-259.
- [10] Asupra edițiilor Eminescu la noi, inclusiv în limba maghiară, vezi Constantin Mălinaș, *Îndreptări și completări la bibliografia edițiilor Eminescu în limba română*, în vol. *Eminescu: sens, timp și devenire istorică*, ed. Gh. Buzatu, Șt. Lemny și I. Saizu, Iași, Universitatea „Al.I. Cuza”, 1988, p.1046-1052. În afara impresionantei ediții critice începută de Perpessicius în 1939, din care abia volumul IX se ocupă de publicistica lui Eminescu (1980), vezi și antologia de texte politice citată mai sus, *Eminescu: sens, timp și devenire istorică*, cu o continuare apărută în 1990, sub îngrijirea lui Gh. Buzatu, Stela Chepteia și I. Saizu (Iași, Universitatea „Al.I. Cuza”). Se cuvine a fi menționat și volumul îngrijit de Ambrus Miskolczy, dedicat lui Mihai Eminescu, în seria „Annales. Cultura-Historia-Philologia”, I, apărut la Budapesta, Universitatea „Eötvös Loránd”, 1993.
- [11] Eugen Jebeleanu (1911-1991), poet, publicist și traducător din limba maghiară (în 1949 a tipărit un volum de *Poeme maghiare*), membru al Academiei Române.
- [12] János Arany (1817-1882), poet maghiar, născut la Salonta Mare, autor al epopeii *Toldi*, ce are ca personaj principal un erou popular medieval.
- [13] Nichifor Crainic (1889-1972), poet și filosof, cu studii de teologie la București și Viena, conducător al revistelor „Lumina” și „Gândirea”. A promovat o doctrină bazată pe autohtonism, neo-ortodoxism și naționalism, fiind totodată profesor la Facultatea de teologie din Chișinău, apoi la Seminarul teologic din București. În vremea guvernării legionare a fost secretar general la Ministerul Cultelor, motiv pentru care a fost condamnat și închis de regimul comunist, fiind eliberat abia în 1964. Vezi volumele lui de memorialistică: *Zile albe, zile negre. Memorii*, ed. N. Lemnar, București, Edit. Gândirea, 1991; *Memorii. Pribeag în țara*

mea. *Mărturii din închisoare*, ed. Al. Condrescu, București, Muzeul Literaturii Române, 1996 (reeditat în 1998).

[14] Octavian Goga (1881-1938) a fost fondatorul Partidului Național-Agrar (1932), care va fuziona cu Liga Apărării Național-Creștine a lui A.C. Cuza în Partidul Național-Creștin, cu orientare declarat antisemită și filogermană. Pentru o lună și jumătate s-a aflat la cârma guvernului (decembrie 1937-februarie 1938), perioadă în care au fost emise mai multe legi rasiale.

[15] Radu Gyr (1905-1975), poet și eseist, absolvent al facultății de litere și filozofie din București. Ca membru al Mișcării Legionare, este redactor la „Buna-Vestire”, iar în 1940-1941 a ocupat funcția de director general al teatrelor și operelor din România. După rebeliunea legionară din ianuarie 1941 este judecat alături de alți 86 intelectuali de extremă dreapta și condamnat la 12 ani închisoare. Acceptă să meargă pe front în linia întâi, drept pentru care pedeapsa este comutată, în 1942 fiind grav rănit. După război este din nou judecat și condamnat în cadrul celui de-al doilea proces al criminalilor de război, rămânând în închisoare până în 1963 (cu o intermitență de doi ani), când este grațiat.

[16] Este vorba de György Kovács (n. 1911), jurnalist și prozator fecund, activist al Partidului Comunist. Stabilît din 1937 la Târgu Mureș, activitatea lui scriitoricească după 1944 face saltul de la „realismul critic” interbelic la „realismul socialist”. Din numeroasele volume publicate menționăm: *A vörös szamár* [Măgarul roșu] (1940), *Árnyék a völgyben* [Umbre în vale] (1946), *Foggal és körömmel* [Cu ghiarele și dinții] (1949), *Katonasír* [Mormânt de ostaș] (1960), *Sánta lelkek* [Suflete oloage] (1962), *A ki nem mondott szó* [Cuvântul nerostit] (1964), *Döglött gránát* [Grenadă moartă] (1970), *Pusztulás* [Dezastru] (1971) ș.a.

[17] Ho Si Min (1890-1969), conducătorul Armatei de Eliberare Națională vietnameză și apoi șef al statului, recunoscut independent din 1954.

[18] Georges Clemenceau (1841-1929), medic și om politic francez, apărător al lui Dreyfus, președinte al Consiliului de Miniștri (1906-1909), iar la sfârșitul primului război mondial a prezidat Conferința de pace de la Paris.

[19] David Lloyd George (1863-1945), avocat și om politic englez, în anii primului război mondial a condus departamentul munițiilor, a fost ministru de Război și apoi prim-ministru (1916-1922). La Conferința de pace de la Paris a intrat adeseori în polemică cu Clemenceau, urmărind să continue politica tradițională britanică și susținând într-o oarecare măsură Germania învinsă.

[20] Divizia de voluntari „Tudor Vladimirescu” a fost constituită în URSS, în 1943, din prizonieri români. Aceasta a participat alături de armata sovietică la luptele din Ungaria, la 9 februarie 1946 acordându-se unui grup de 58 de ofițeri medalia „Victoria”.

[21] Este vorba de *Istoria Universală* în 10 volume, sub redacția principală a lui E.M. Jukov, din care au apărut în traducere românească primele trei tomuri, începând cu 1958, la Editura Științifică.

82

REFERAT

Prin hotărârea Biroului Politic al CC al PMR din 17 ianuarie 1956 s-a stabilit înființarea Comisiei de partid pentru problemele naționalităților conlocuitoare, cu sarcina de a studia problemele economice, politice și social-culturale ale minorităților naționale din RPR, a controla felul cum se aplică în practică hotărârile și directivele partidului și guvernului în problema națională și a prezenta conducerii partidului propuneri privind rezolvarea diferitelor probleme privind minoritățile naționale[1]. Prin aceeași hotărâre s-a aprobat înființarea unui aparat restrâns al acestei comisii.

De la înființarea sa, deși Comisia de partid pentru problemele naționalităților conlocuitoare s-a întrunit de câteva ori, de fapt ea n-a funcționat, iar sarcinile Comisiei au fost preluate de către aparatul acesteia, care nu avea nici posibilitatea și nici competența necesară de a le rezolva. În legătură cu această problemă, Secretariatul CC al PMR supune spre aprobare Biroului Politic al CC al PMR următoarele:

1. Desființarea Comisiei de partid pentru problemele naționalităților conlocuitoare și a aparatului acesteia.

2. Pentru a examina periodic probleme ale minorităților naționale din RPR și a le prezenta Secretarului CC al PMR, să fie însărcinat un colectiv condus de tov. Ceaușescu Nicolae, membru al Biroului Politic, secretar al CC al PMR și șef al Direcției Organizatorice, și tov. Răutu Leonte, membru supleant al Biroului Politic al CC al PMR și șef al Direcției de Propagandă și Cultură a CC al PMR

Din colectivul respectiv să facă parte următorii tovarăși: Stoica Gheorghe, membru al CC al PMR; Breitenhoffer Anton[2], membru al CC al PMR; Csupor Ludovic, membru al CC al PMR, prim-secretar al Comit. Reg. de Partid al Reg. Aut. Maghiare[3]; Berghianu Maxim, membru supleant al CC al PMR, prim-secretar al Comit. Reg. de Partid Stalin[4]; Martin Isac, membru supleant al CC al PMR, prim-secretar al Comit. Reg. de partid Timișoara[5]; Vaida Vasile, membru supleant al CC al PMR, prim-secretar al Comit. Reg. de Partid Cluj; Takács Ludovic, profesor universitar la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj; Ardeleanu Iosif, director general al Direcției Presei și Tipăriturilor.

3. Trecerea atribuțiilor aparatului Comisiei de partid pentru problemele naționalităților conlocuitoare asupra secțiilor CC al PMR.

18.IX.1959. I.V.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cămară, dos. 26/1959, f.111-112)

[1] Vezi în acest volum și doc. 1.

[2] Anton Breitenhoffer (n. 1912), membru al CC al PCR (1955-1979) și al Consiliului de Stat (1965-1969), iar între 1954 și 1975 redactor șef la „Neuer Weg”.

[3] Ludovic Csupor (n. 1911) fusese anterior prim-secretar al Comitetului de partid din regiunile Bihor și Stalin, iar între 1953 și 1961 la Regiunea Autonomă Maghiară. Era totodată membru al CC al PCR (1955-1969), membru al Prezidiului Marii Adunări Naționale (1954-1961), iar din 1965 va fi secretar al Uniunii Generale a Sindicatelor din România.

[4] Maxim Berghianu (n. 1925), membru al CC al PCR (1955-1989), ulterior va fi prim-secretar al regiunii Cluj (1964) și al județului Ilfov (1978), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1965-1967), președinte al Consiliului de Stat al Planificării (1965-1972), ministru al Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe (1972-1978), ministru secretar de stat la Agricultură și Industria Alimentară (1979-1981), ministru al Muncii (1981-1990).

[5] Isac Martin, prim-secretar al Comitetului Regional Banat între 1951-1952 și 1956-1960, ulterior președinte al Consiliului central al sindicatelor (1961-1965) și membru al Consiliului de Stat (1961-1963). A fost totodată membru al CC al PCR (1960-1969).

83

Magyar Népköztársaság Nagykövetsége
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Szám: 295/1959.sz.t.

Bukarest, 1959. szeptember 26.
Szigorúan titkos!

Tárgy: Kisebbségi értesülések a romániai magyar ügyekkel kapcsolatban.

A romániai magyar iskolák felső tagozatai számára ebben az évben ismételtén új tankönyveket adnak ki. A múlt évben kiadott tankönyvek közül különösen a földrajz- és történelemkönyvekben újabb hibákat fedeztek fel. E könyvek ellenőr-

zése alkalmával kiderült, a tankönyv összeállítói tendenciózan úgy csoportosítottak neveket és fogalmakat, hogy azok a szocializmus ügyének rágalmozását jelelték. A tankönyv végén pl. közölték az egyes előforduló idegen szavak román nyelvű fordítását, és egymás alatt a következőképpen csoportosították: Gorkij után a goromba szó következett, Ifjú Munkás Szövetség után az irgalmatlan szó, Moszkva után a mogorva szó stb. A párt ellenőrző bizottsága felelősségre vonta az Oktatás- és Művelődésügyi Minisztérium Nemzetközi Vezérigazgatóságának vezetőjét, dr. Bányai László elvtársat, egyetemi tanárt. A tankönyvek kéziratát ugyanis a szerzők előzetesen Bányai elvtárshoz küldték be, aki pecsétjével látta el, s engedélyezte a könyvek kinyomtatását. Bányai elvtárs azzal védekezett, hogy a kéziratokat nem olvasta el, amit természetesen nem fogadtak el mentségül.

Tekintettel Bányai elvtárs illegális múltjára, a pártból nem zárták ki, viszont felmentették vezérigazgatói tisztsége alól, jelenleg a Párttörténelmi Intézetben történelmi kutatásokkal foglalkozik. Egyébként fia mint ösztöndíjas Moszkvában tanult, s 1956 októberében egy memorandumot szerkesztett, amelyben kimondta, hogy a románoknak semmi keresnivalójuk nincs Erdélyben, és szélsőséges követelményekkel állt elő. Emiatt természetesen az egyetemről eltávolították, és visszahívták.

Az Oktatás- és Művelődésügyi Minisztériumban volt nemzetiségi vezérigazgatóságot egyébként a nyár folyamán megszüntették. Hírek szerint a vezérigazgatóság feladatkörét egyelőre még nem pontosan körvonalazott formában Takács Lajos elvtárs vezetésével fogja ellátni a minisztérium néhány munkatársa. Takács Lajos a Bolyai egyetem rektora volt, akit az egyetem egyesítése után tanácsosi ranggal a minisztériumba osztottak be.

Szeptember 15-én megkezdődött a tanítás a romániai általános iskolákban. A bukaresti általános magyar iskola tanítási folyamatában az elmúlt évhez viszonyítva lényeges változás történt. Az eddigi heti 2 órai román nyelvoktatást heti 6 órára emelték fel. Emellett ugyancsak ettől az iskolai évtől kezdődően első ízben, román nyelven adják elő a történelmet és a földrajzot. Ez az intézkedés a tanulók és szülők körében meglepetést keltett.

Keleti Ferenc nagykövet

Sík Endre külügyminiszter elvtársnak, Budapest

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Ungare
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Nr.: 295/1959.s.s.

București, 26 septembrie 1959
Strict secret!

Subiect: Scurte informații despre chestiunile maghiare din România

În acest an se editează manuale noi pentru ciclurile superioare ale școlilor maghiare. Anul trecut, în manualele editate, mai ales cele de geografie și istorie, s-au găsit noi greșeli. Cu ocazia verificării acestor manuale, s-a descoperit că autorii manualelor au grupat în mod tendențios numele și noțiunile, astfel încât acestea să compromită cauza socialismului. De exemplu, la sfârșitul manualului au inclus lista unor cuvinte de limbă străină traduse în limba română și le-au grupat

unele sub altele în felul următor: după Gorki urmează cuvântul „goromba” [grosolan], după „Ifjú Munkás Szövetség” [Uniunea Tinerilor Muncitori] urmează „irgalmatlan” [neîndurător], după Moscova urmează „mogorva” [ursuz]. Comisia de Control a tras la răspundere pe șeful Direcției naționalităților al Ministerului Educației și Culturii, tov. dr. László Bányai, profesor universitar. Asta deoarece autorii manualelor au trimis manuscrisul tovarășului Bányai, care l-a ștampilat, aprobând astfel tipărirea manualului. Tovarășul Bányai a susținut că nu a citit manuscrisul, ceea ce – normal – nu a fost acceptat ca scuză.

Dat fiind trecutul în ilegalitate al tovarășului Bányai, el nu a fost exclus din partid, dar a fost schimbat din postul de director general, iar actualmente lucrează în Institutul de Istorie a Partidului. De altfel, fiul lui este bursier la Moscova și în 1956 a redactat un memorandum în care a afirmat că românii nu au ce căuta în Transilvania și a formulat unele pretenții extremiste. Normal, din această cauză a fost îndepărtat de la universitate.

De altfel, în cursul verii, la Ministerul Educației și Culturii s-a suspendat postul de director general pentru naționalități. Zvonurile spun că deocamdată sarcinile acestui director general, într-o formă nu prea clar conturată, vor fi executate de unele persoane angajate de minister sub conducerea tovarășului Lajos Takács. El a fost rectorul Universității „Bolyai”, iar după unificarea universităților a obținut rangul de consilier la minister.

La 15 septembrie a început predarea în școlile generale din România. În procesul de învățământ din școala generală maghiară din București s-a petrecut o schimbare esențială comparativ cu anul trecut. Numărul orelor de limba română s-a ridicat la șase pe săptămână în loc de cele două ore pe săptămână anul trecut. În plus, din acest an școlar, pentru prima oară, istoria și geografia vor fi predate în limba română. Aceste măsuri au surprins neplăcut atât elevii, cât și părinții.

Ferenc Keleti, ambasador

Tovarășului Ministru de Externe Endre Sík, Budapesta

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-k-Rom-18/g-005884-1959)

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj

Informare

**cu privire la unele manifestări dușmănoase naționalist-șovine
semnalate în ultimul timp în regiunea Cluj**

Măsurile luate de partid și guvern pentru ridicarea continuă a nivelului de trai au creat un puternic avânt al maselor de oameni ai muncii pentru îndeplinirea sarcinilor de plan în toate ramurile de activitate. Muncitorii și țăranii muncitori, români, maghiari și germani, din regiunea noastră muncesc împreună cu însuflețire, pentru realizarea sarcinilor trasate de partid și guvern. Cu mare satisfacție au fost

primite de majoritatea covârșitoare a celor ce muncesc măsurile luate de partid pentru îmbunătățirea învățământului mediu și superior, măsuri care crează condiții optime fiilor de oameni ai muncii de a urma diferite școli. Unificarea universităților din Cluj, crearea de școli unice cu mai multe limbi de predare, a dus la întărirea frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Rezultatele pozitive obținute în școlile unice în educarea tinerei generații în spiritul internaționalismului proletar și patriotismului socialist a făcut ca și în alte localități din regiune să fie cerută de către cadrele didactice și părinții elevilor crearea de școli unice.

Pentru a nega rezultatele obținute în urma măsurilor politice luate de organele de partid și de stat, elementele dușmănoase național-șovine din rândul românilor și maghiarilor și-au intensificat activitatea în ultimul timp. Aceste elemente, denaturând măsurile luate de partid și guvern și evenimentele internaționale, urmăresc, prin zvonuri și acțiuni dușmănoase, să creeze nesiguranță și să învrăjbească populația de diferite naționalități din regiunea noastră.

Marea majoritate a acestor elemente provin din rândul intelectualilor, din rândul acelor oameni care în trecut au făcut parte din diferite partide fasciste.

Intensificarea activității naționalist-șovine din ultimul timp se datorează și faptului că o serie de elemente necorespunzătoare, care vin în vizită din RP Ungară, precum și cei care merg în diferite vizite în RPU, lansează diferite zvonuri cu caracter dușmănos și revizionist. Anul acesta, în regiunea Cluj au venit din RPU peste 3000 persoane, iar de aici au fost în vizită în RPU cca. 2500 persoane. Dintre aceștia, o parte sunt cunoscuți ca elemente naționalist-șovine cu trecut politic fascist. Astfel, sunt vizitați de rude și prieteni din RPU foști moșieri, foști conducători ai partidelor fasciste, primesc vize de mai multe ori elemente care și în vizitele anterioare au avut manifestări dușmănoase.

Intensificarea activității elementelor dușmănoase este alimentată și de posturile de radio imperialiste, care lansează diferite minciuni, care sunt apoi răspândite de aceste elemente. Prin activitatea lor dușmănoasă și prin lansarea diferitelor zvonuri, aceste elemente caută să semene neîncredere în politica partidului în problema națională. Au fost lansate diferite zvonuri cu privire la o așa-zisă acțiune de „românizare” și „lichidarea” învățământului și a institutelor de cultură în limba maghiară. Astfel, de exemplu, Kovács Ioan, fost membru în partidul „Crucea cu săgeți”, a afirmat că toate orașele maghiare se românizează și tineretul maghiar este lipsit de posibilitatea de a învăța în institute superioare de învățământ. Balogh Francisc din Jibou a spus de asemenea că unificarea școlilor și universităților din Cluj înseamnă începutul unei acțiuni care va avea ca sfârșit interzicerea de a se vorbi ungurește.

Unele persoane venite din RPU au manifestat un interes foarte mare față de problemele unificării universităților, lansând în același timp diferite zvonuri tendențioase. Astfel, din afirmațiile făcute de Kovács Nicolae, funcționar, fost membru în partidul „Crucea cu săgeți”, rezultă că niște cunoscuți din Budapesta, veniți în vizită, au spus că la Academia din Budapesta au avut loc puternice manifestații de protest în legătură cu unificarea universităților clujene și a sinuciderii unor profesori maghiari. Márton Gyula, fost prorector la Universitatea „Bolyai”, întors dintr-o vizită în RPU, a afirmat că oamenii din RPU sunt îngrijorați de transformările în legătură cu universitatea clujeană.

Aceste elemente nu se mulțumesc numai cu lansarea de zvonuri, ci instigă chiar la acțiuni de împotrivire. De exemplu, profesorul Fehér-Egyházi Ștefan din orașul Dej, într-o dicuție a acuzat pe maghiarii din Ardeal de lașitate, susținând că trebuiau să protesteze împotriva unificării universităților. Péter Nicolae, în prezent

arestat, a desfășurat o intensă activitate naționalistă în rândul tineretului maghiar, difuzând diferite poezii cu caracter revizionist și contrarevoluționar.

În ultimul timp s-au intensificat manifestările revizioniste ale naționaliștilor maghiari, precum și activitatea naționaliștilor români. Au fost lansate diferite zvonuri în legătură cu o eventuală cedare a Ardealului către RP Ungară. De pildă, profesorul Xantus Ioan, cunoscut element naționalist din Cluj, a afirmat că fiica lui din RPU, venind în vizită la Cluj în luna septembrie a.c., i-a spus că la Budapesta se discută în mod sigur de unificarea Ardealului cu Ungaria, de asemenea Balint Ghizela din Budapesta a spus părinților din Cluj că anul acesta este ultima dată când vine în Ardeal cu pașaport. Zvonuri cu privire la cedarea Ardealului RP Ungare au fost răspândite și în unele comune de către elemente naționaliste maghiare, mai ales de foștii chiaburi.

Activitatea elementelor revizioniste s-a intensificat în special în urma vizitei tovarășului N.S. Hrușciiov în SUA și apoi a vizitei în RPR, în legătură cu această vizită lansându-se tot felul de zvonuri. Sunt elemente ca Orban Gheorghe, arhitectul Bert Péter, Fekete Francisc, Halmágyi Lőrinc, toți din Cluj, au făcut diferite afirmații din care rezultă că în convorbirile dintre N.S. Hrușciiov și Eisenhower au fost ridicate o serie de probleme care vizează direct situația din țările democrat-populare. Cu această ocazie, s-a cerut de către Eisenhower să se aducă o serie de schimbări de ordin politic în aceste state. S-a pus ca o condiție cedarea Ardealului Ungariei, care este susținută de puterile occidentale în urma contrarevoluției din 1956.

În legătură cu vizita tovarășului N.S. Hrușciiov în RPR s-au lansat zvonuri că această călătorie ar fi avut scopul de a se documenta la fața locului pentru a-și întocmi punctul de vedere ce-l va susține la conferința celor 4 mari puteri în această problemă. Alte elemente au afirmat că tovarășul Hrușciiov s-a întâlnit în RPR cu conducătorii statelor de democrație populară și s-ar fi tratat problema creării unei zone demilitarizate, alipirea României la URSS și unificarea Austriei cu Ungaria.

Unele elemente naționaliste maghiare, în comentariile lor cu caracter revizionist, fac legătura între problema Ardealului și recenta vizită în Regiunea Autonomă Maghiară a delegației condusă de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Astfel, fostul ziarist Szikszai Árpád a spus că această vizită confirmă faptul că s-a pus iarăși problema cedării Ardealului către Ungaria.

Folosind zvonurile revizioniste în legătură cu Ardealul, naționaliștii români caută să creeze neliniște și învrăjbire între cele două naționalități. De pildă, Anca Vasile, salariat la CFR Cluj, a afirmat că vizita lui N.S. Hrușciiov în Ardeal este legată de pretențiile Ungariei asupra Ardealului, iar tovarășul Hrușciiov a venit să se convingă dacă sunt mai mulți români sau unguri în Ardeal. De asemenea, inginerul Pop Teodor din Cluj a afirmat că tovarășul Hrușciiov a avut întrevederi cu reprezentanții guvernelor român, maghiar și iugoslav, în legătură cu unele rectificări de frontieră.

Evenimentele internaționale din ultimul timp au fost folosite de elementele dușmănoase pentru a încerca să submineze încrederea oamenilor muncii în trăinicia regimului nostru democrat popular și dragostea față de URSS. Astfel, Simon Alexandru, fost ajutor de primar PNT la Cluj, a spus despre vizita tovarășului Hrușciiov în RPR că a avut ca scop să se discute concesiile ce urmează să fie făcute puterilor occidentale. Un alt element dușmănos, Nagy Géza, fost profesor, a afirmat că întâlnirea lui Hrușciiov cu Eisenhower va aduce în curând „eliberarea noastră”. Neagoe Dumitru, contabil la Industria Sârmei, a spus că pe tovarășul Hrușciiov nu l-au interesat peisajele țării, ci bogățiile țării noastre, uraniul și posibilitățile unor noi contractări.

Unele persoane venite din RPU și în această direcție au diferite manifestări dușmănoase. Unii dintre aceștia, ca de exemplu Kis Iosif din Budapesta, dr. Kishalmi Ludovic și alții caută să prezinte lucrurile ca și cum RP Ungară ar sta din nou în fața contrarevoluției, afirmând că totul este pregătit în acest scop, că există grupuri înarmate, populația nefiind mulțumită de regimul existent, care se menține numai cu ajutorul armatelor sovietice. Cu ocazia vizitelor acestor elemente, încearcă să instige populația maghiară din regiune împotriva regimului, ca de exemplu inginerul Budovski Carol din Budapesta, care a afirmat că de la ultima vizită a sa situația s-a mai înrăutățit în RPR. Se miră cum populația maghiară de aici are o asemenea „răbdare de oaie” și de ce nu și-a creat oameni de conducere și organizare. În Ungaria nivelul de trai este mai ridicat, deoarece poporul a știut să-și pretindă drepturile. Profesoara Zsigmond Iuliana, după ce a revenit în toamna acestui an din RPU, s-a pronunțat că cei din Ungaria privesc cu dispreț pe maghiarii din Ardeal, deoarece aceștia nu s-au alăturat contrarevoluției. Ca urmare a comentariilor cu privire la situația economică mai bună și a mai multor „libertăți” din RPU circulă zvonul că RP Ungară este dispusă să primească 200.000 persoane din RPR. În urma acestui zvon, o serie de persoane din rândul intelectualilor discută că o să ceară cetățenia maghiară. În ultimul timp au fost și unele acțiuni dușmănoase fățișe. Astfel, de exemplu, în seara zilei de 7 noiembrie, un dușman înrăit al regimului și al URSS a aruncat într-un bufet din orașul Cluj o fiolă cu gaze lacrimogene.

În general, toate aceste zvonuri și manifestări dușmănoase arătate se restrâng la un anumit cerc format din intelectuali naționaliști români și maghiari, elemente cu trecut politic fascist. În rândul maselor de muncitori, țărani și intelectuali atmosfera este bună, politica partidului și guvernului fiind susținută fără rezerve. Trebuie să arătăm că nici în rândul studențimii, care în anii trecuți era ușor influențată de diferite elemente dușmănoase, aceste zvonuri și manifestări nu au avut nici un ecou. Acest lucru dovedește justetea măsurilor luate de partid pentru îmbunătățirea învățământului superior.

Față de creșterea activității elementelor dușmănoase și naționaliste, Comitetul Regional de Partid își propune să intensifice prin diferitele mijloace de propagandă popularizarea realizărilor obținute în dezvoltarea economiei și culturii în țara noastră. Se vor lua măsuri pentru popularizarea succeselor uriașe obținute de URSS în dezvoltarea științei, a economiei și a culturii, a ajutorului acordat țării noastre în toate domeniile de activitate. Se vor organiza conferințe și vor fi publicate în presă materiale în legătură cu realizările obținute în întărirea frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Vor fi popularizate mai larg succesele obținute în întărirea prieteniei și colaborării dintre țara noastră și RP Ungară. Comitetul Regional de Partid va lua măsuri pentru întărirea vigilenței membrilor de partid și a tuturor oamenilor muncii, pentru mărirea combativității oamenilor cinstiți față de acțiunile elementelor dușmănoase. Se vor lua măsuri de demascare în continuare în adunări publice a acelor elemente care lansează zvonuri provocatoare și reacționare.

Totodată, propunem CC al PMR să se studieze posibilitatea ca organele competente să țină seamă la aprobarea vizitelor în RPR și RPU de trecutul politic și atitudinea persoanelor respective.

Prim-secretar
[indescifrabil]

Cluj, la 11 noiembrie 1959

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 19/1959, f.158-163)

**Note din ziua de 24 noiembrie 1959,
de la primirea de către tov. Gh. Gheorghiu-Dej a tov. F. Keleti,
ambasador extraordinar și plenipotențiar al RP Ungare în RPR,
în legătură cu plecarea lui definitivă din RPR**

Tov. Keleti: Mulțumește pentru primire; știe că tovarășii sunt foarte ocupați cu planul pe 1960, cu bugetul, doar suntem la sfârșitul anului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acestea sunt problemele mari de care ne ocupăm – dezvoltarea economiei. Dacă obținem rezultate bune, aceasta influențează și asupra bunei stări, asupra bunei dispoziții a oamenilor.

Tov. Keleti: În luna august, Plenara CC al PMR a pus problema realizării unor economii în valoare de un miliard. Clasa muncitoare din România – după informațiile de care dispunem – va realiza aproape două miliarde.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Oricât de bine sunt făcute socotelile, totuși mai sunt rezerve, rezultă că dacă căutăm găsim. Aceasta arată influența mare a partidului asupra oamenilor. Și noi creștem pe fiecare treaptă, cunoaștem tot mai mult, gospodărim mai bine, ne dăm seama de lipsuri și greutate. Nu trebuie să ne fie rușine de ele, ci să le atacăm frontal. În materie de construcții au fost foarte multe sovăieli, tendința de a merge lin; cheltuiam bani mulți și construim puțin. După ce am discutat și ne-am luat la trântă pe această problemă, s-a produs un salt foarte serios. Am realizat în linii mari sarcinile date de conducerea partidului în construcții. Dușmanul a fost luat prin surprindere; după ce s-a dezmeticit, a încercat să ne taie calea, să ne împiedice să construim mult, ieftin și bine. Au fost cazuri izolate de încercări de a crea nemulțumiri, făcând unele construcții neconfortabile. Noi vom organiza acum o adunare cu arhitecți, proiectanți, constructori și oameni ai muncii care urmează să beneficieze de locuințele ce s-au construit. Întâlnindu-se cu locatarii, ei trebuie să arate de ce au făcut anumite porcării. Când au fost luați la zor, ei au căutat să dea anumite explicații, să spună că au vrut să fie locuința mai intimă etc. Au încercat să arunce praf în ochii oamenilor, spunând că trebuie să facă față unei tendințe generale. Cetățeanul nu înțelege aceasta și se întreabă de ce nu se pune casa cu frontul spre stradă, de ce nu se asigură confortul minim necesar? Cauze – sunt banii statului, își permit să facă lucru de proastă calitate și să nemulțumească și cetățenii. Cetățeanul întreabă cine e de vină, el răspunde: guvernul. Acesta spune: proiectantul, dar cetățeanul întreabă: dar unde este guvernul? Dușmanul s-a concentrat să compromită ideea reducerii prețului de cost. Primim bătălia aceasta. Îi aducem la Floreasca pe toți cei care și-au bătut joc de banii statului. Să răspundă populației. Dacă populația îi va lăuda și noi îi vom lăuda, dacă nu, și noi îi vom bate. Atragem populația să controleze dacă se construiește ieftin și bine. Cetățeanul este direct interesat. Aceasta va fi ca orientare pentru ca toată țara să vadă cum se desfășoară discuția.

Tov. Keleti: În ultimii 2-3 ani am urmărit lupta dusă de partid pentru reducerea prețului de cost în construcții. Am discutat cu mulți tovarăși conducători și am vizitat locuințe în Galați, București. Presa a relatat pe larg preocuparea Sfatului Popular în această privință. În ultimele 6 luni – din câte sunt informat – s-a ajuns de la 120 mii lei la 40.000 lei; asta este un lucru deosebit, deoarece este caz unic, o asemenea reducere este un miracol economic. Când am comunicat aceste știri to-

varășilor din Budapesta au primit cu îndoială, deoarece era reducerea foarte mare. Am spus să vină să vadă la fața locului. Și noi construim încă scump și aceasta este o problemă generală a întregului lagăr.

Am dat atenție și altor domenii unde s-au realizat progrese, am uimit pe tov. din Ungaria când au venit în RPR. În august 1956 toate țările noastre aveau greutăți economice. Imediat după venirea mea la București, în Ungaria a început contrarevoluția, ceea ce a constituit o problemă pentru tot lagărul. Ajutorul dat a cerut eforturi economice. A fost problema Suez-ului, care a determinat cheltuieli militare mai mari în țările noastre. De la începutul anului 1957 a început o schimbare în politica economică a RPR: desființarea cotelor, introducerea ajutorului pentru copii, reglementarea pensiei, noul sistem de salarizare. În 1958 a continuat acest proces și mai ales 1959 a determinat o și mai mare întorsătură când s-a realizat atacul frontal în construcții de locuințe și apoi Hotărârea CC cu problema îmbunătățirii salariilor, a pensiilor, reducerea prețurilor etc. Eu am văzut numai o bucatică din viața poporului român, dar îmi dau seama de marea dezvoltare pe care a mers România.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Patriotismul burgheziei române era în buzunar și în băncile din Elveția; ei n-au adus, ci au dus; au putut să ducă de fapt numai bacșipurile date de marile puteri, pentru că bogățiile țării erau vândute societăților străine care s-au aruncat asupra țării ca hienele; sărăcia și mizeria erau tot mai mari. România era considerată ca un hinterland agrar al marilor puteri. Nu trebuia să fie petrol în România, se închidea. Țara era scoasă la mezat.

Noi acum tragem din greu pentru că trebuie industrializată țara, fără de care nu se merge mai departe. Construcția socialistă la sate eliberează forță de muncă; intrarea femeii în producție; aceasta înseamnă forță de muncă, căreia trebuie să-i dai de lucru. Dacă nu se dezvoltă proporțional economia, poate să apară surplus de forță de muncă și nu poate fi exportată. Ramurile economice trebuie să se dezvolte, să avem lipsă de forță de muncă. Acestea vor fi semnele că economia se dezvoltă sănătos. Când se ivesc cereri pentru lucru, nu mai este fenomen sănătos. La noi nu este o problemă, dar poate deveni dacă nu grăbim ritmul dezvoltării economice.

Tov. Keleti: Trebuie luat în considerare că atunci când se construiau fabrici, acestea înghițeau mii de oameni. Azi, cu tehnica nouă, numărul muncitorilor este scăzut. Dezvoltarea tehnicii la noi pune alte probleme decât la capitaliști. Noi putem să le și rezolvăm.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cehii vor să investească 312 miliarde coroane – ritmul 11,9%. Ei își propun să reducă săptămâna de lucru, să ridice nivelul salariilor, să crească producția industrială peste 50%, producția mijloacelor de producție cu peste 60% în viitorul plan de 5 ani. Privitor la reutilizarea industriei și construirea industriei noi, dintre țările de democrație populară, CSR este cea mai puternică. Sigur, a pornit de la o bază mai mare. CSR este o forță economică în plină dezvoltare. Când am fost cu delegația în Cehoslovacia, am vizitat o locuință nouă și am surprins o familie. Am văzut un apartament, fără să fi fost prevăzut aceasta în program. Am văzut o familie cu nivel de viață și cultură ridicat; era familia unui ospătar și erau 6 persoane. Aș vrea să trăiască intelectualii noștri cum trăia acest ospătar. La noi mai sunt diferențieri. O parte a intelectualității are condiții foarte bune, alții mai mijlocii, iar unii o duc mai slab. Când am vizitat familia m-am gândit că întreaga intelectualitate să aibă acest nivel mediu. Asta arată și stadiul de dezvoltare al CSR. Cehoslovacia are de peste două ori venitul național al României. Sarcinile ce și le propun: să intre în construcția comunismului. Iată de ce trebuie să alergăm.

Tov. Keleti: În CSR clasa muncitoare a luat puterea în condiții când era o industrie dezvoltată, nivel cultural înaintat. La noi au fost alte condiții, mai vitrege.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ungaria este după CSR o țară tot dezvoltată și se dezvoltă cu impetuozitate. De la contrarevoluție încoace mai ales – și înainte –, RPU a fost mai industrializată și a avut un nivel de trai mai ridicat.

Tov. Keleti: Sunt condiții extraordinare în RPR pentru dezvoltarea industriei, deoarece sunt toate materiile prime, cadre și cred că se poate ca la pragul comunismului să ajungem deodată toate țările socialiste, așa cum a spus tov. Hrușciov.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Popoarele noastre sunt popoare vrednice.

Tov. Keleti: Este o plăcere să vezi cât de strânsă este legătura între țările noastre în jurul URSS și cum ne ajutăm reciproc, din ce în ce mai multilateral. Ungaria are puține materii prime. În condițiile capitalismului țara era la cheremul capitaliștilor străini. Poporul maghiar n-ar putea atinge aceste rezultate în condițiile capitalismului; toți ne ajută și ne asigură materiile prime, din URSS și celelalte țări de democrație populară. Planurile la noi sunt gata până în 1965 și este stabilit cât vom produce și de ce materii prime avem nevoie și care le vom primi din țările democrat-populare. Produsele de export până în 1965 în proporție de 75% sunt protocoale și cca. 75% din materii prime vom primi tot din aceste țări. Niciodată nu am avut asemenea situații favorabile la începutul planului cincinal.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Rog să-i transmiteți tov. Kádár și celorlalți tovarăși din Biroul Politic salutări din partea CC și a mea personal, felicitări tov. Dobi că a fost primit în partid.

Tov. Keleti: Mulțumesc și v-aș dori tov. Dej sănătate și viață lungă pentru a conduce mulți ani RPR pe drumul construirii unei vieți noi și mai fericite, și pentru ceilalți conducători ai RPR, pentru a duce poporul român spre o viață mai fericită.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 40/1959, f.1-5)

86

Stenograma

Luată în ședința ținută la sediul Comitetului Regional Cluj al PMR, cu unele cadre didactice din conducerea Universității „Babeș-Bolyai”, în ziua de 26 noiembrie 1959

La ședință au participat următorii tovarăși: Vaida Vasile, Barbu Cornel, Tompa Ștefan, Breban Iosif, Bucșa Remus și Kulcsar Francisc – membri ai Biroului Comitetului Regional de partid; Demeter János, prorector al Universității „Babeș-Bolyai”; Csehi Gyula, profesor la Universitatea „Babeș-Bolyai”; Balogh Edgár, profesor; Răduțiu Ioan, secretar al Comitetului de partid pe centrul universitar; Dancsuly Andrei, șeful Secției Știință și Cultură a Comitetului Regional de partid.

Tov. Csehi Gyula: La conferința noastră de partid am văzut că unii tov. au ridicat probleme care i-au frământat pe ei și personal și pe mine și nu s-a spus nici da, nici ba, deși au luat cuvântul o serie de tov. cu munci de răspundere. Și eu personal am ajuns în situația ca să nu mai știu că este bine dacă figurează înscrisuri numai în limba română sau dacă este just, că dacă predarea se face în două limbi, acest lucru să fie arătat și în forma exterioară. Eu personal cred că

ar fi mai just, mai frumos, ca forma exterioară a Universității să corespundă conținutului ei.

Eu personal sunt în relații bune cu tov. Daicoviciu și nu pot să mă plâng de atitudinea lui, totuși într-o discuție avută cu dânsul a spus că limba oficială este limba română și considerând cumva că celelalte limbi sunt neoficiale. Eu nu cred că ar trebui făcută așa o delimitare de terminologie între limba oficială și alte limbi, pentru că aceasta ar putea să aibă o influență negativă. Iată de ce am crezut de cuviință să vin în fața Biroului Regional. Comitetul de partid și centrul universitar nu joacă în viața Universității noastre rolul de for politic conducător în domeniul respectiv. Aici aș dori să spun câteva cuvinte despre tovarășul Daicoviciu.

Tov. Daicoviciu are un mare merit, el tinde totdeauna să facă ceea ce cere partidul. În același timp, tov. Daicoviciu are o serie de trăsături, de obiceiuri, care nu sunt pe o linie justă. Este despotic, brutal, este o persoană puternică care copleșește mediul[1]. Aceasta se răsfârâge asupra Comitetului de partid, că nu se vede o conducere a secretarului de partid, rolurile sunt inversate. Eu sunt convins că dacă tov. Daicoviciu vrea să lucreze bine, trebuie să fie condus de către un colectiv.

În problema acelor inscripții, eram convins că aceasta este poziția personală a tovarășului Daicoviciu și poate credeam că el mai are în această privință și dezlegarea unor organe ale ministerului, dacă greșesc este rău pentru mine, dar și așa am căzut eu în problema aceasta.

În ceea ce privește așa zisa problemă a lui Szabédi și Csendes. Aici aș dori să precizez un lucru. Această problemă eu am arătat-o ca o frământare personală a mea, pe care nu am discutat-o cu altcineva. Tov. Szabédi a păcătuit față de partid și pentru aceste păcate a fost aspru criticat și pedepsit. Eu am avut în multe probleme poziție față de poziția tovarășului Szabédi. Am vrut să arăt tovarășului Vaida că sinuciderea lui Szabédi, în momentul când s-a desfășurat această acțiune a noastră, a produs în opinia publică comentarii și stări de spirit care nu erau în favoarea noastră. Eu atunci eram absent de la Cluj. Dacă noi eram mai atenți cu acest om și aveam mai multă grijă, puteam să scăpăm acest om. Cred că era exagerat și nejust cum s-a procedat cu el, când a luat prima dată cuvântul.

A fost acuzat de diversiune naționalistă, cred că nu era cazul. În multe cazuri mi s-a părut că observ că în lupta aceasta necesară de a combate orice manifestare de izolare națională, câteodată pierdem măsura și simțul acela de tact care este necesar în aceste probleme. În aceste momente față de nedușmani, problema aceasta a tactului și a găsirii formelor cele mai potrivite de conviețuire și de strângere a rândurilor are o importanță mare. Sub acest raport am dat eu informarea aceea în legătură cu inscripțiile.

În ceea ce privește cazul lui Csendes, am spus lui tov. Vaida că nici nu știu ce s-a putut întâmpla. Am vrut să arăt un lucru, că de câte ori se fac greșeli pentru lipsă de tact, sau exagerări, acestea exercită o presiune asupra opiniei publice, care există chiar dacă nu se manifestă. Eu nu cred să fi spus, sau dacă am spus nu este gândirea mea, că politica națională a partidului s-ar schimba din an în an. Partidul are o singură politică națională, numai formele, sarcinile noastre se schimbă din an în an. La noi, când intervine o schimbare, se întâmplă că ne orientăm greșit și greoi. Eu cred că noi trebuie să fim atenți ca să nu admitem nici o concesie înspre naționalism și în același timp să fim atenți să nu cădem în exagerări. Bineînțeles, în cursul muncii abateri mici sunt posibile, însă trebuie să fim ajutați de organele competente de partid, ca aceste abateri să nu se repete. Eu sunt convins că dacă

vom reuși să îmbunătățim munca de partid în universitate, problemele acestea nu vor mai apare.

Tov. Vaida Vasile: Nu ai spus aici în legătură cu scoaterea unor cadre?

Tov. Csehi: Știți că cu ocazia reorganizării s-a căzut de acord ca să se predea în limba română și unele materii și în limba maghiară. A fost un caz, este vorba de predarea istoriei artelor, care, după înțelegere, trebuia să se facă în limba maghiară. Am avut un om pentru aceasta, pe tov. Bakatös, pe care tovarășii nu l-au agreat, spunând că nu are diplomă. Aceasta este adevărat, însă în loc să se fi căutat, ca să se pună un alt om în locul lui, s-a mers pe linia de a nu mai preda istoria artelor în limba maghiară.

Tov. Barbu Cornel: Nu am înțeles în legătură cu așa-zisul proiect Csendes-Roșca?

Tov. Csehi: Eu nu vreau în afară să se discute problemele, desigur că s-au petrecut aceste lucruri care au fost larg dezbătute. În ceea ce privește pe tov. Csendes, eu într-un fel sau altul am auzit că ar fi existat un document legat de transformarea acestor două universități, care nu ar fi fost realizat, și că el ar fi fost autorul acestui plan, și că aceasta ar fi avut un efect care ar fi contribuit la „hotărârea” lui. Deși cunosc foarte bine documentele lăsate de tov. Csendes, care au fost arătate în consiliu, totuși nici eu personal nu am putut să mă conving că numai problema aceasta ar fi determinat acest fapt pe care îl regretăm cu toții.

Am spus tov. Vaida că nu am spus, în afară de profesorul Zaicovschi de la Moscova, care a fost aici, el personal cunoștea ce s-a întâmplat cu tov. Szabédi. Aceasta este o problemă strict personală a mea.

Tov. Vaida: Nu-mi este clar. Ar fi prezentat ei un proiect care a fost respins?

Tov. Csehi: Da.

Tov. Dancsuly: De unde ați auzit acest lucru?

Tov. Csehi: Problema aceasta nu aș putea să spun că în timpul acela de la cine am auzit, dar îmi aduc aminte că chiar mai mulți au spus. Aceste probleme au fost discutate atunci.

Tov. Vaida: Aici nu înțeleg. Ar fi fost el criticat pentru acest proiect sau a fost acceptat și a fost criticat de alții? Tov. Csendes, în colectivul care era format atunci, a lucrat foarte bine și a avut o poziție foarte justă. Aici nu-mi este clar că din partea cui a suferit el și a avut neplăceri?

Tov. Csehi: Aici discutăm un lucru care s-a desfășurat în conștiința unui om, unde nimeni nu știe ce a putut exista, toată lumea îl știa un om bun și un om ordonat. În același timp, era un om extrem de scrupulos și conștiincios. Un lucru este cert, că dacă tov. Szabédi, sinuciderea lui nu a surprins pe nimeni care îl cunoștea că era un om dezechilibrat sufletește, pe când Csendes era model de echilibru. De aceea, negăsind aceste motive la tov. Csendes, s-a pus întrebarea ce a putut să gândească el.

Tov. Breban Iosif: Ce s-a presupus în legătură cu această problemă? Ce l-a frapat pe el, a cui atitudine negativă față de poziția lui l-a influențat în așa măsură ca să ajungă la sinucidere?

Tov. Balogh Edgár: Noi toți atunci am fost enervați, atunci când s-a întâmplat cazul cu Csendes. Probabil că tov. Csehi a exagerat problema aceasta despre care am vorbit cu dânsul. Eu am fost de părere atunci, părerea mea psihologică, nu l-am cunoscut așa de bine pe Csendes, și i-am pus întrebarea că oare acest om nu a luat la cunoștință că el a semnat acest proiect care s-a făcut aici în Cluj, care a fost completat și schimbat cumva la București, că nu cumva acest om pedant a simțit ceva sufletește, că el nu a făcut imediat acest proiect, să ia

această atitudine, pe care ulterior partidul a luat-o. Eu nu m-am ocupat mai departe de acest caz și nu am auzit alte păreri.

Eu trebuie să întreb pe tov. Csehi, că el nu repetă ceea ce am spus, pentru că atunci problema s-a rezumat numai la ceea ce am spus eu. Aceasta a fost părerea mea și eu cred că aici este secretul. Nu pot să-mi închipui ce s-a întâmplat cu acest om. Că el văzând că se schimbă pe baza criticii și autocriticii un program și se ia o hotărâre justă, care nu corespunde programului pe care el l-a făcut.

Tov. Vaida: Noi am avut un principiu de la CC, cum să lucrăm în problema unificării. Aici nu avem nici o abatere. Hotărârile luate au fost luate sub rezerva că la CC și la Ministerul Învățământului poate suferă modificare. Noi ne-am consultat numai asupra unor propuneri și am avut unele discuții într-adevăr. Când am plecat la București nu am avut nici un proiect al lui Roșca sau al lui Csendes, am plecat cu un proiect al întregului colectiv. La București adevărul este că tovarășii la vreo trei probleme au fost mai largi decât ceea ce am propus noi. Așa că nu ai putea spune că proiectul a suferit nu știu ce schimbare, și chiar schimbarea făcută a fost înspre bine. Așa că cu Csendes nu avea absolut nimic, nimeni. Dacă este vorba de acesta, mai repede poate să fie alții supărați. Csendes în această problemă a fost într-adevăr foarte „Csendes”.

Tov. Csehi: Eu cred că aici oarecum discutăm lucruri care sunt foarte grele, este vorba de stări de lucruri sufletești, pe care nu le cunoaștem. Problema aceasta nu a fost ridicată în fața tov. Vaida ca o problemă actuală. Tov. Vaida m-a întrebat: „Cum se poate ca d-ta ca comunist să fii atât de sensibil?”.

Tov. Vaida: D-ta ai lărgit puțin aceasta tov. Csehi. D-ta ai mai spus ceva, că și în Uniunea Sovietică s-au sinucis unii scriitori și se scrie de ei în presă și noi de ce nu ne apucăm să scriem despre acești oameni. Aceasta a fost concluzia d-tale, la care eu am spus că să nu facem această comparație. Pentru noi într-adevăr a fost foarte neplăcută sinuciderea acestor tovarăși și am discutat aceasta cu tov. Balogh. Eu am susținut și atunci și acum că aceștia s-au sinucis și că nu este just să se publice.

Tov. Balogh Edgár: Chestiunea cu publicarea, în acest sens am avut eu o propunere către partid, propunerea mea a fost, pentru că la mine în redacție este materialul într-un articol, și am propus că până când nu se consolidează Universitatea noastră, nu putem publica acest material, ca să nu fie legat cazul lui Szabédi de problema Universității. Când noi vom consolida Universitatea și nu va fi posibilă atacarea Universității de către elementele naționaliste, atunci vom publica cazul. Eu nu am auzit din partea partidului ca să nu publicăm. Noi, redacția, am hotărât ca să nu publicăm deocamdată moștenirea literară a poetului.

Tov. Csehi: În legătură cu casa de cultură a studenților. Aceasta este un organ care concentrează activitatea cultural-artistică. Eu am arătat că nu este bine că unele conferințe despre aspectele literare, despre propaganda ateistă, nu se țin și în limba maghiară. Am propus ca să se includă – de altfel am și precizat că nu este vorba ca să dublăm numărul de conferințe –, un număr de conferințe să figureze și în limba maghiară. De unde a ieșit de aici o problemă. Acest tânăr care se ocupă de casa de cultură a venit întâmplător la redacția „Korunk”, unde l-am întrebat următoarele: „Era vorba să mergeți la partid să întrebați în legătură cu ținerea conferințelor și în limba maghiară, ați fost?” A răspuns că nu a fost. Atunci tov. Balogh, care lucra la o masă alăturată, fără ca să știe despre ce este vorba, a spus: „Măi frate, dacă nu ne dați voi să facem conferințele acestea, apoi le facem noi separat”. Tov. Balogh nu a știut că este vorba despre casa de cultură a studenților, ci credea că este vorba de o facultate. Noi am clarificat acest lucru.

Tov. Barbu: Dar dvs. ați discutat și ați fost de acord.

Tov. Răduțiu: Când noi am discutat programul la casa de cultură, dacă vă amintiți ce am spus eu privitor la conferințe, când am spus ca să se facă un număr și în limba maghiară.

Tov. Csehi: S-a spus că trebuie clarificată problema.

Tov. Barbu: Dvs. la ședință ați făcut propunere și s-a căzut de acord ca să se facă conferințe și în limba maghiară.

Tov. Csehi: Acolo s-a spus că deocamdată sunt conferințe numai românești și că nu s-a luat încă legătura cu partidul. Ca să aflăm întâmplător, în mod neoficial de la tov. Meleg, că s-a dus și cu o conferință maghiară. Față de tov. Balogh, care a avut un cuvânt necugetat, și față de mine care nu am avut nici un cuvânt, s-a spus că am intenționa să facem o casă particulară, nu am avut acest gând.

Tov. Balogh Edgár: Acolo tov. [Ernő] Gáll a spus că sunt invitați și nu pot să facă conferință în limba română. Tânărul a spus că așa s-a hotărât. Atunci am spus că cum noi „Korunk” trebuie să facem aceste conferințe, noi trebuie să le primim. Părerea mea a fost că ei unde lucrează, trebuie să facă conferințe și în limba română, și în limba maghiară.

Tov. Vaida: Sunt de acord că trebuie și în limba română și în limba maghiară, însă nu sunt de acord ca conferința care este în limba română să fie și în limba maghiară.

Tov. Breban: La manuale sunteți de părere că manualele nu corespund cum se întocmesc, din punct de vedere al educației socialiste sau din alte puncte de vedere.

Tov. Csehi: Au deficiențe în primul rând în ceea ce privește educația socialistă.

Tov. Vaida: Tov. Csehi, recunoaște că în manuale s-au strecurat înainte greșeli, în schimb acum se trece în cealaltă extremă, că din cauza să nu se greșească o expresie sau alta, nu se mai vorbește despre loc, se scoate materialul, și din cauza aceasta pot să fie manualele sărace și să nu redea problemele necesare pentru educația elevilor. Eu aș avea o întrebare. Atunci când am discutat cu tov. Csehi a reieșit că dvs. împreună cu tov. Balogh și cu alții ați discutat despre aceste probleme.

Tov. Csehi: Da, am spus atunci că tov. Demeter este frământat de aceste probleme, însă el nu le mai ridică.

Tov. Vaida: Totuși de unde ai luat d-ta aceasta?

Tov. Csehi: Tov. Demeter a luat cuvântul la conferință și a spus în așa fel că nu am mai înțeles despre ce este vorba. A spus așa, că conducerea universității ar putea să îndrepte întrucâtva stilul de muncă care îl are.

Tov. Vaida: Despre stilul de muncă avem multe de spus chiar și afară de problemele acestea.

Tov. Csehi: La tov. Demeter numai o impresie am avut că este frământat de unele probleme, iar la tov. Balogh am putut să văd mai bine acest lucru deoarece lucrez cu dânsul împreună.

Tov. Vaida: Ce credeți tov. Csehi, că poziția în cuvântarea sa a lui Szabédi și a altor tov. care acolo au fost criticați, a fost o poziție care să lămurească problemele și să fie susținute?

Tov. Csehi: Tov. Nagy a spus acolo o serie de lucruri, pentru care trebuia criticat și pus la punct. În legătură cu textul apărut în ziar, erau o serie de lucruri exagerate, care astăzi s-a văzut că nu corespund. În ceea ce privește tov. Balogh cred că tov. Balogh a luat just cuvântul.

Tov. Vaida: Aceasta s-a recunoscut, că tov. Balogh a luat poziție justă.

Tov. Csehi: Cred că de felul cum a decurs ședința, Szabédi a primit calificativul cam exagerat, pentru cuvântarea care a avut-o.

Tov. Vaida: Eu am stat de vorbă cu omul înainte de a lua cuvântul și i-am spus să se pregătească. El a spus că este cu totul de acord că a greșit și vine să-și facă autocritică. Omul a fost de acord, a vrut să fie de acord în vorbe, dar în conștiința lui nu a putut să fie de acord. Și atunci când a luat cuvântul s-a abătut și de la notițele care le-a avut. Ce părere ai în astfel de momente, când se face o astfel de organizare, atunci din sentimente pentru unul sau altul partidul poate să renunțe la problemele sale pentru că la unii există sensibilitate. Dar se vede că și această sensibilitate există numai unilateral.

Tov. Tompa: Dacă este vorba de problema aceasta, cred că poziția aceasta a lui Szabédi era cunoscută de către tov. Csehi.

Tov. Vaida: Tov. Csehi spunea că nu a rămas chiar așa de surprins de lucrul făcut de Szabédi, pe de altă parte spunea că totuși putea fi salvat. Într-adevăr, este regretabil faptul că s-a întâmplat așa. Dar este foarte periculos a lăsa astfel de impresii, deoarece de acestea se pot folosi elementele dușmănoase.

Tov. Breban: El a avut o doză așa de mare de șovinism, întrucât chiar dacă căuta să se stăpânească nu reușea, așa s-a întâmplat și la ședința aceea. Noi ar trebui să vedem și latura cealaltă, că dacă un om ajunge să se sinucidă înseamnă că nu a ajuns să fie un om puternic, pe de altă parte se poate vedea că tolerarea unor astfel de atitudini era mult dăunătoare partidului decât luarea poziției. Și nici un membru de partid, care privește problemele de pe poziția partidului, nu poate tolera aceasta. Adică cum să fie salvat? Să fi tolerat manifestările naționaliste. Cred că nu se poate pune această problemă.

Tov. Balogh Edgár: Sincer să fiu, nu-mi mai place pornirea la aceste probleme. Eu sunt obișnuit ca să pornesc la anumite fapte printr-o analiză, și analizând din punct de vedere ideologic aceste fapte se poate ajunge la o concluzie. Dar aici a fost vorba despre stări sufletești, psihice, care nu sunt, după părerea mea, destul de serioase. De a porni de aici până la rezolvarea unor chestiuni, așa ajungem la pălăvrăgeală.

În problema națională dacă s-a schimbat ceva, de exemplu când a fost problema cu Universitatea s-a făcut un studiu, un proiect, ne-am întâlnit la București. Eu de fapt atunci am fost enervat, aceasta este o chestiune psihologică, dar văzând dezvoltarea problemelor în mod clasic, am renunțat, și atunci nu văd de ce a fost pus aici că așa am fost enervat. Eu m-am liniștit la o adunare unde mi-am spus părerea mea și dacă nu s-a aranjat așa cum am spus, totuși am făcut o clarificare și am ajuns ca să facem sintetizarea pe baza unei analize leniniste și am pornit la muncă. Nu știu dacă ar fi o problemă așa de mare care să justifice să ne ocupăm cu opinia publică, cu starea de enervare și să revenim la unele probleme din trecut. Cu aceste probleme am terminat când s-a făcut unificarea.

Nu pot să înțeleg destul de clar despre ce este vorba, de exemplu dacă un tânăr a venit odată și i-am spus că „ei, tovarășe, dacă nu țineți conferințe în limba maghiară, atunci facem noi” și după aceea s-a terminat această problemă, Gáll Ernő a ținut în limba maghiară. Cred că nu este o problemă esențială. Așa că cred că trebuie să pipăim unde sunt anumite fapte.

Cu inscripțiile nu am auzit. Tov. Csehi a luat măsuri și s-a scris la mine la cabinet și în limba română și în limba maghiară. Eu nu știu dacă înainte de a veni la partid s-a ridicat problema la consiliul de la universitate în legătură cu această problemă a inscripțiilor. Cred că unele probleme din acestea acolo trebuie să fie clarificate.

În afară de aceasta am revenit la problema Csendes. Aici m-am simțit oarecum vizat. Eu atunci am avut impresia că acest om neîncercat, care ulterior s-a văzut că nu a fost un comunist, nu a luptat pentru nimic, a fost serviabil care a spus că dacă „așa a vrut, poftim așa fac”. Deci a avut o atitudine și hotărâre servilă, mai ales că a auzit acolo linia trasată de tov. Gh. Dej. Am întrebat între mai mulți profesori și între tov. Csehi, că nu cumva aceasta a fost problema. Nu-mi amintesc că s-a ocupat pe mai departe cineva de problema aceasta.

Sau cu problema Szabédi. Îmi vine foarte greu să vorbesc despre acesta, pentru că de fapt plâng pentru el până astăzi. Dar dacă el ar fi fost în stare să se susțină și ar fi între noi, ar vedea că am organizat așa chestiunea în mod partinic și marxist-leninist, așa cum trebuie. Dar această teamă că se schimbă linia partidului în problema națională nu s-a făcut, așa că sunt convins că, dacă ar fi putut să se susțină, ar fi astăzi între noi.

Așa că eu vă rog că ar trebui să trecem la anumite puncte și stăm la dispoziția partidului. Eu nu știu care anume probleme concrete sunt ridicate. De fapt nu știu de ce sunt tocmai eu chemat. Așa că eu vă cer să revenim dacă acum este nevoie cu tov. Csehi de exemplu cu problema manualelor. Eu nu cunosc problema mai concret. Sunt anumite conflicte între Direcția Presei și „Korunk”. Am pregătit la „Korunk” probleme pe care le vom înainta Comitetului executiv. Cred că nici aici nu este cazul să ne enervăm. Problema este concretă care este, ce linie este trasată în linia manualelor. Am fost la o adunare în București. Acolo a fost vorba că în manuale trebuie făcut în mod pedagogic o încercare de a introduce în manuale tot ce este frumos din tradiția și cultura maghiară, dar educația socialistă în RPR să nu fie cumva ștearsă.

Eu am auzit unele teorii care au fost respinse de partid. A fost o teorie că tot ce este afară din România de astăzi nu intră în manuale. Aceasta a fost respinsă pentru că a fost ridicolă. Tot așa a fost respins, și tov. Csehi a precizat atunci că din punct de vedere sintetic chiar dacă este cel mai frumos lucru în limba maghiară, dacă exprimă patriotismul vechi maghiar – eu nu spun naționalist – să nu fie cuprins în manualele noastre. Eu vă rog, sunt foarte mândru dacă ne invitați la anumite probleme concret, dar acum nu știu de ce ne ocupăm cu chestiuni așa vagi, psihologice.

Tov. Demeter János: Vreau să subliniez că măsurile luate în vederea unificării celor două universități au fost îndeplinite corect. De altfel, aceste măsuri au fost elaborate de noi potrivit indicațiilor primite de la Biroul Politic al CC. De aceea, în primul rând noi am fost interesați direct, din toate punctele de vedere, ca această acțiune să fie dusă la bun sfârșit. Eu sunt de părere că în general întregul corp didactic este mulțumit de felul cum această unificare a avut loc.

Toate disciplinele care au fost prevăzute să fie predate și în limba maghiară, în afară de disciplina pe care a amintit-o tov. Csehi, toate au fost predate și în limba maghiară. Faptul că istoria artelor nu este predată în limba maghiară, are o explicație concretă, pe care o cunoaște și tov. Csehi. Această disciplină nu a avut un cadru specializat, nici la Universitatea „Bolyai”. La univ. a fost predată de un tov. Bakatós, care nu avea mi se pare ca pregătire numai bacalaureatul. Deși în principiu această disciplină poate fi predată în limba maghiară, dar fiindcă nu există cadre corespunzătoare în momentul de față am căzut de acord ca studenții să urmeze cursul lui tov. Vătășeanu[2]. Și conducerea universității este de părere că studenții vor fi mulțumiți în urma acestor cursuri. Eu am întrebat pe tov. Csehi dacă nu avem un cadru corespunzător, tov. Csehi a amintit un nume care însă nu are această specialitate. După părerea mea a fost dusă la bun sfârșit și problema re-

zolvării cadrelor, deoarece nici un cadru nu a rămas neîncadrat în câmpul muncii și problema pensiilor a fost rezolvată. Am pregătit și avansări pentru unele cadre tinere care au fost încadrate din una sau cealaltă universitate.

Aș vrea să vorbesc și despre atmosfera care există pentru a vedea lucrurile clar. În această privință sunt de acord cu tov. Balogh ca să pornim de la fapte. Între studenți părerea mea este că este o atmosferă bună, care se poate vedea. Am constatat că există o atenție reciprocă între studenți, pot să spun chiar mai mare ca între corpul didactic. Atmosfera este bună și între corpul didactic, mai ales că acum, după ce cu tov. rector și tov. Roșca am convocat separat conducerea fiecărei facultăți și am pus și problema experienței bune care o avem până acum, în ceea ce privește rezultatele unificării, însă totuși ici colo la unele facultăți, unde au existat fricțiuni și atunci când eram separați, de exemplu la matematici-fizică, acolo există și acum, dar problemele acestea nu le văd prea importante.

Am fost sesizat că tov. șef de catedră Lászlófi, care este un om bolnăvicios, este supărat că în laboratorul lui nu se aranjează unele lucruri în timp ce la alt coleg român s-au aranjat, și de aceea a început să creadă că aceasta se datorește problemei naționale. Noi i-am arătat că nu a avut dreptate, deoarece dânsului nu i s-au aranjat lucrurile în laborator, deoarece nu s-a interesat în suficientă măsură pentru acestea. Deși două ore l-am lămurit, când a plecat s-a întors din ușă și a spus că totuși își menține demisia.

Am fost sesizați de două probleme cu caracter politic, care am crezut că trebuie să fie văzute și dat fiind că eu nu am vrut să fac investigații pe cale națională, eu am venit cu aceste două informații la regiune, la tov. Dancsuly. Aceasta este situația reală la universitate și deci nu există așa probleme pe care noi acum trebuie să le analizăm și să ne pună pe gânduri. Se poate că eventual încă unii nu s-au liniștit, că între doi sau trei se mai discută, dar nu am fost sesizați de asemenea simptome.

Eu vreau să adaug la toate acestea, aceasta nu este o părere incidentală, aceasta a fost părerea mea și înainte și am susținut-o întotdeauna. Acum este o altă problemă, metoda conducerii Universității. În această privință noi mai avem mult de făcut, sunt unele rămășițe ale metodelor vechi, pentru acestea răspund și eu, dar vreau să spun că atmosfera este bună și deci în conducere nu există fricțiuni.

Eu am observat o bunăvoință în această privință din partea tov. rector Daicoviciu și din partea tov. Roșca. Nu am nici o obiecțiune față de îmbunătățirea metodelor de muncă sau față de munca colectivă, însă realitatea este că suntem acolo obișnuiți fiecare altfel. Eu am inițiat ca noi împreună să ne deplasăm la toate facultățile să stăm de vorbă cu fiecare separat și să vedem toate problemele ce există acolo, aceasta ne-a dat posibilitatea ca toți să fim împreună și să cunoaștem problemele concrete. Eu în acest sens am pus problema și la Comitetul de partid, cred că nici tov. Răduțiu nu a dedus din critica făcută că eu aș fi pus problemele în alt sens.

În problema lui Csendes. Acest tov. mi-a fost un tov. foarte apropiat și îi cunosc problema cred că destul de bine. Eu de la început am avut o altă prezumție și sunt și acum convins că s-a întâmplat ceva în familie. Era ceva extrem de curios în familie. În ziua anterioară acestei sinucideri am observat un lucru curios. De exemplu, stăteam de vorbă lângă tov. Csendes și trecea pe lângă noi soția dânsului împreună cu altcineva și i-am spus că uite soția și el și-a întors capul în altă parte. Cu o zi înainte soția lui a plecat la Satu Mare, deși Csendes s-a opus, și atunci Csendes i-ar fi spus că „să te gândești că aș putea să plec și eu”.

Tov. Vaida: Soția lui a și spus că ea se simte vinovată, deoarece l-a lăsat singur pe soțul ei înainte de a se sinucide.

Tov. Demeter: Noi am fost mulțumiți de munca tovarășului Csehi.

Tov. Breban: Nici nu s-a pus problema aceasta.

Tov. Demeter: Eu cred că noi nu avem așa probleme ca tov. Csehi să fie așa de sensibil. Trebuie să ne organizăm mai bine munca și să îmbunătățim conținutul. Eu cred că aceasta este oglinda reală a situației.

Tov. Breban: Totuși aici s-a ridicat problema aceasta a inscripțiilor, dacă puteți să ne precizați poziția dvs., întrucât sunteți în conducerea Universității?

Tov. Demeter: Cum s-a ajuns la situația aceasta? Prima dată problema aceasta a fost ridicată de tov. Macrea[3] într-o ședință de consiliu a Universității și a fost ridicată în sensul că au început să reapară inscripții maghiare și a fost îngrijorat de această chestiune și atunci tov. Daicoviciu a fost foarte supărat că de ce vine cu astfel de probleme tovarășul Macrea. După ședință l-a chemat de o parte și i-a făcut o morală, că de ce pune problema în felul acesta.

Atunci am făcut o vizită în fiecare clădire și am constatat că în clădirea veche la „Bolyai” există numai inscripții maghiare și nu există inscripții românești, atunci am luat pe tov. Felseghi, Fekete[4] și le-am spus că este o situație neplăcută, care dă loc la comentarii și să nu aștepte ca tov. Macrea să facă chestiunea aceasta, ci chiar ei să vină cu propuneri să se facă inscripții în limba română. Dânșii au venit atunci cu propuneri în scris să se facă inscripții și în limba română. Tov. Daicoviciu în legătură cu această problemă a spus că prima dată trebuie să discute problema, după aceea am și uitat toată problema și atunci când a fost conferința pe Universitate, a fost ridicată problema de tov. Takács. Am făcut încă o dată vizită în clădire și am văzut că au fost luate toate inscripțiile maghiare și au pus și românești. Aceasta nu a fost o măsură personală a tov. Daicoviciu. Totuși, discutând cu tov. Barbu și întrebat fiind de această problemă am spus că părerea mea este că inscripțiile în sine nu au importanță practică. Problema însă primește o importanță politică, în cazul dacă în această problemă se manifestă nerăbdare și grabă. De exemplu dacă ajungem la situația ca să nu existe nici o inscripție maghiară ar putea cauza o atmosferă nesănătoasă. După părerea mea la acele catedre, cum este aceea de limba și literatura maghiară, catedrele de științe sociale, unde se predă și în limba maghiară, acolo ar trebui să fie inscripții și în limba maghiară.

Tov. Breban: La conferința de partid, dacă cineva dintre dvs. după ce a ridicat tov. Takacs această problemă, a luat cuvântul și să-și fi fixat poziția.

Tov. Demeter: Eu nu am fost cel mai indicat ca să răspund la această observație, mai ales că se pune problema în legătură cu comitetul de partid, care nu a luat atitudine în această problemă și pentru că au fost acolo organe superioare de partid, de aceea eu nu am luat cuvântul în legătură cu această problemă.

Tov. Breban: Într-adevăr, aici așa cum a arătat tov. Balogh, aici sunt probleme așa zise sufletești și anumite probleme concrete, practice. Problemele sufletești nu sunt însă rupte de părerea și concepția oamenilor. Părerea și concepția oglesc stările sufletești și frământările.

Partidul nostru întotdeauna în problema națională și-a reafirmat poziția sa. Cred că astfel de păreri, că și-ar fi schimbat partidul poziția în problema națională, nu au nici o justificare și nu trebuie noi să confundăm și ar fi greșit să confundăm adoptarea măsurilor de aplicare a politicii naționale a partidului în diferite etape. Noi știm că există o linie politică care se aplică potrivit împrejurărilor. De asemenea, nu putem să nu facem distincția că partidul pornește de la linia internaționalismului proletar. De aceea, politica este de apropierea naționalităților conlocuitoare.

Când se ridică o problemă, după părerea mea, noi trebuie să privim întotdeauna sub acest aspect, este corespunzătoare liniei politice a partidului, este pe linia apropierii popoarelor, sau nu este în concordanță cu linia partidului nostru. De ce ridic această problemă? Eu am discutat separat și cu tov. Csehi și i-am spus și dânsului, pentru că am discutat multe probleme contradictorii, că există de multe ori tendința de a ne lega de probleme strict secundare, fără a avea vreo legătură cu problemele de fond pentru rezolvarea problemei naționale. Și până unde am ajuns noi în această discuție? Că la un moment dat dânsul a făcut o comparație între democrația burgheză și democrația populară, în privința înscripțiilor. Nu trebuie să-l lămuiesc eu pe tov. Csehi, cum a rezolvat regimul burghez problema națională, și cum o rezolvă regimul nostru, dar noi alunecăm numai pe această pantă și ne cramponăm de unele probleme care nu au nici un rol în rezolvarea problemelor.

Aici vrea tov. Balogh să revin asupra stărilor sufletești și să arăt că în ce măsură oglindesc acestea confuziile din concepție, întrucât tovarășii nu iau poziție în anumite probleme. De exemplu să luăm problema aceasta a conferințelor în limba maghiară, care este de altfel o problemă justă, pentru care trebuia să venim la partid și să arătăm cum stau lucrurile și să insistăm pentru îndreptarea acestei situații, în schimb facem o serie întreagă de presupuneri.

A doua chestiune, tov. Csehi ridică problema cu manualele. Dacă această problemă există într-adevăr și sunt în detrimentul educației socialiste, avem obligația să le arătăm tovarășilor noștri, iar noi aici nu venim să arătăm partidului că de la greșelile într-un sens se ajunge la alte denaturări care nu servesc interesele partidului. Deci noi nu venim cu problema aceasta, în același timp venim cu fel de fel de chestiuni existente și neexistente și se fac multe teorii.

La fel, tov. Balogh a spus aici despre patriotismul vechi. Noi îi spunem patriotism burghez naționalist, iar dânsul patriotism vechi. Nu există patriotism vechi și nou. Nu trebuie să vă spun eu că Petőfi nu a fost un marxist și deci a avut idei naționaliste burgheze. Partidul a spus foarte clar, tot ceea ce este bun din această moștenire luăm, iar tot ceea ce nu servește cauzei clasei muncitoare o punem la o parte, indiferent de cine este vorba. Dar de a pune problema în acest fel de patriotism vechi, eu spun că este legat de anumite confuzii în concepția, de frica noastră de a spune lucrurilor pe nume.

Tov. Csehi plânge și pe Csendes, și pe Szabédi, tovarășul Balogh plânge după Szabédi. Noi ne-am spus părerea – și partidul și-a spus părerea – că consider aceasta o chestiune nejustă, toată procedura lor cu care noi nu suntem de acord. Era bine ca să nu se întâmple aceste lucruri. Dar noi nu putem pune sentimentalismul personal în detrimentul cauzei, și prin acest sentimentalism să neglijăm fondul problemei, nu putem face acest lucru. Tocmai prin acest sentimentalism al nostru ajungem să imprimăm această idee, că cineva ar răspunde pentru aceste lucruri. Noi trebuie să privim lucrurile de pe poziție marxistă. Noi pe fiecare om trebuie să-l salvăm pentru societate, cu atât mai mult dacă sunt alături de partid, dar dacă acești oameni nu înțeleg cu tot sprijinul permanent primit din partea partidului. Szabédi a primit ajutor din partea partidului, cum nu a primit nimeni. Csendes a fost crescut de partid și ridicat de către noi, la vârsta de 21 de ani a fost profesor. Dacă ei, după tot sprijinul acesta, au ajuns în această situație, aceasta dovedește că ei au avut idei care nu le-au dat posibilitate să se încadreze în linia dată, să înțeleagă și să-și însușească ceea ce s-a pus în fața lor. Se poate să mai ridicăm noi comuniști, să venim cu astfel de probleme? Aceasta dovedește confuzii în concepția tovarășilor, în primul rând a tov. Csehi și a tov. Balogh.

Eu nu sunt împotriva informării partidului, tov. Csehi. Tov. fac foarte just dacă vin la organul de partid și arată problemele ce îi frământă, acest lucru este foarte just și nu trebuie să renunțăm la această metodă. Tovarășii să nu înțeleagă că dacă sunt criticați nu mai trebuie să vină să informeze partidul, pentru că ceea ce discutăm aici este cu scopul de a ajuta partidul pentru a vedea lucrurile în mod just. Este mult mai rău dacă nu se ridică problemele să se clarifice. Noi trebuie să ne arătăm părerea și să ajutăm să înțeleagă tovarășii aceste lucruri.

Eu am spus tov. Csehi și repet că și în concepția dânsului se manifestă o rămășiță a concepției mic burgheze, sentimentalismul acesta, umanitarismul acesta. Umanitarismul nu în aceasta constă, că mă doare de unul care nu vrea să înțeleagă linia partidului, ci umanitarismul înseamnă ca să ne alăturăm acelor care vor să ajute partidul cu toate eforturile. Atunci când amintim de acest umanitarism, înseamnă că în concepția tovarășilor se manifestă lucruri greșite în concepția lor. Cu aceasta ajungem până acolo ca să se dea unor probleme aspectul național, deși nu este vorba despre așa ceva. Eu nu văd metodele de conducere a tov. Daicoviciu că ar avea ceva cu problema națională. Lipsurilor care există nu putem să le dăm alt caracter. Sunt de acord că mai sunt lipsuri serioase în ceea ce privește conducerea organului de partid de acolo, poate să fie și în alte părți, într-adevăr o conducere mai calificată poate să exercite o influență mai mare, dar aceasta nu reprezintă fondul problemei, fiindcă de aceste probleme se ocupă tot organul de partid, și metodele de conducere nu au nimic cu problema națională.

Părerea mea este că tov. trebuie să analizeze foarte serios anumite vederi, anumite concepții din conștiința lor, să nu alimenteze în continuu aceste manifestări naționaliste. Eu înțeleg să fii foarte sensibil față de dușmanul de clasă, și să nu lași nici o manifestare, aceasta înțeleg, să trag învățăminte din suferințele mele. Dar să duc eu această sensibilitate, așa cum face tov. Csehi, și să o accentuez împotriva tovarășilor mei, nu înțeleg această logică și nu văd să aibă nici o bază reală. În primul rând tov. Csehi, Balogh, care spun că de aceea sunt așa de sensibili, că au avut de suferit în regimul burghez, noi trebuie să vedem că suntem comuniști și să nu venim cu această sensibilitate. Tovarășii trebuie să fie exemplu pentru membrii de partid mai tineri asupra tuturor problemelor și să dea dovadă de combativitate, dar nicidecum tovarășii să se găsească pe această poziție de sensibilitate națională.

Consider că este just că s-a convocat această ședință ca să ajute pe tovarăși, întrucât să nu mai existe posibilitate din partea tovarășilor să mai revină asupra acestor chestiuni, și să se situeze pe o poziție partinică.

Tov. Tompa Ștefan: Îmi pare că esența problemelor care le discutăm sunt în ultimă instanță – dacă le analizăm – unele stări de spirit care se mai ridică la unii tov. în legătură cu aspectele problemei naționale legate de unificarea universității. Tov. Csehi a ridicat unele probleme care trebuie să fie lămurite. Sunt de acord cu tov. Balogh, că aceste probleme sunt puțin într-o stare semi-solidă, legate de lucruri care unele se pare că sunt mai puțin palpabile. Chiar în această situație stând lucrurile, arată că sunt unele probleme care avizează unele probleme de fond, a căror discutare a fost neapărat necesară. Eu cred că așa cum a arătat aici tov. Breban, problemele de fond privind aspectul problemelor naționale la Universitatea „Babeș-Bolyai” sunt rezolvate. Se pune întrebarea dacă s-a rezolvat sau nu în cadrul Universității unificate problema națională. Cred că nici unul dintre noi nu putem avea îndoială că nu s-a rezolvat aceasta și efectele arată justetea lor.

Egalitatea în drepturi a minorităților naționale este asigurată. Înainte de unificare a fost ridicată problema dacă numărul studenților maghiari va fi cel mai corespunzător

tor. Situația este cunoscută că numărul studenților maghiari nu rămâne cu nimic sub numărul studenților care au învățat la „Bolyai”. Din punct de vedere al unor probleme de bază, de crearea condițiilor pentru educarea naționalităților conlocuitoare a studenților noștri, aici cred că nimeni nu poate să fie de altă părere, decât că înregistrăm succese foarte însemnate. Aceste fapte cred că nu pot fi trecute cu vederea. Dacă privim de pe această bază problemele, aş pune întrebarea, de ce natură ar fi problemele care se pot ridica de tov. noștri cu munci de răspundere la universitate, cum este tov. Csehi. Ar putea să fie ridicate – aici sunt de acord cum a spus tov. Breban – unele aspecte de încălcare a liniei juste, sau a unor manifestări șovine din partea unora sau altora, acestea dacă apar trebuie să fie ridicate și vom hotărî ca fiecare caz în parte să fie pus și rezolvat în spiritul politicii partidului nostru.

Eu am impresia că problemele ridicate de tov. Csehi sunt în bună măsură probleme de altă natură și aici aş vrea să mă opresc la această problemă ridicată de pe poziția datorată unor sensibilități. La această sensibilitate la care s-au mai referit și alți tovarăși aş mai adăuga numai că sensibilitate față de anumite manifestări șovine concrete și reale. Aici cred că nu sensibilitate trebuie din partea noastră, mă refer la tov. Csehi și la alții, aici trebuie să vorbim de poziția clară, fermă pe care tov. trebuia să o ia față de aceste probleme. Dacă vorbim de sensibilitate, și eu sunt de aceeași părere că aceasta reprezintă anumite forme de manifestare a unor presiuni a căror influență se mai manifestă din partea unor tov. Aceste manifestări nu au alt conținut decât o tendință de a menține linia aceasta în problema națională. De exemplu, știu că s-au ridicat la un moment dat asemenea păreri, că este bine ca tineretul maghiar să învețe limba română, dar vedeți, treaba aceasta trebuie făcută așa, ca să nu fie forțați, considerându-se de către unii că ar învăța-o studenții maghiari prin disciplină și că aparținând la așa-zisa sensibilitate, ar trebui făcută învățarea limbii române așa ca să nu forțăm. Acest exemplu este o concretizare că asemenea referiri la sensibilitate reflectă în fond o rezistență din partea unor cercuri sub influența unor persoane naționaliste, față de învățarea limbii române.

Eu sunt de părere că problemele ridicate de tov. Csehi poartă amprenta și că sensibilitatea tov. Csehi are influența unor presiuni naționaliste a unor rămășițe de acest fel în concepția tov. Csehi.

Problema ridicată cu Szabédi și cu Csendes, pe mine m-a surprins că tov. Csehi pune această problemă, de așa-zisa salvare a lui Szabédi. Eu pun întrebarea cine ar fi putut să-l salveze pe Szabédi. Este pusă această problemă de către tov. Csehi, că partidul sau noi sau cine a rămas de a face ceea ce trebuia pentru a salva pe Szabédi. Dar este foarte bine știut de către tov. Csehi ce probleme l-au frământat pe acest om și ce fisură era la el în toate problemele fundamentale și că unele probleme din concepția lui și pe care le-a ridicat au venit în contradicție cu unele probleme fundamentale în ceea ce privește problemele partidului.

Această salvare ar fi însemnat că atunci când era pusă o problemă greșită fundamentală, să nu fi fost luată poziție față de aceasta, sau să nu fi fost luată atitudine de combatere. Dar el ce poziție categorică a luat împotriva liniei partidului în problemele fundamentale? Nu vreau să ridic aici, lucrurile sunt bine cunoscute, însă era clar că de a nu proceda în consecință, ar fi însemnat atitudine conciliatoare față de unele concepții care erau diametral opuse liniei partidului.

Problema Csendes care se ridică, nu este oare și aceasta forma prin care se manifestă că a avut asupra ta influență părerea acelor care au încercat ca și din cazul Csendes să creeze un cap de acțiune, ca să facă din el unul care a ajuns într-un conflict de nesoluționat pentru faptul că a luat poziție, care a luat-o în discuția

unificării, cu atât mai mult că a fost aici formulat de cineva dintre tov. o chestiune, care de asemenea trebuie despicată, este vorba de problema servilismului. Aceasta este o problemă veche, care în 1956 de asemenea a fost ridicată. Eu cred că punerea acestei probleme arată de asemenea unele confuzii. Se poate să vorbească un comunist de servilitate față de linia partidului, mai ales când declară că suntem de acord cu această linie a partidului, în spiritul care s-a muncit acolo. Nu ascunde oare însăși această concepție despre servilism o influență a acelor care poate ar încerca să contrapună pe tovarășii noștri cu linia partidului? Eu nu vreau să călăresc pe cuvinte și nu vreau să afirm că tov. Balogh sau altcineva ar fi spus ca o părere a lor proprie, însă că în dosul acestor cuvinte se ascund anumite lucruri, de acest lucru sunt convins.

De multe ori se spune că problema națională în multe cazuri este o problemă de tact și că a ține cont de această sensibilitate ar avea un rol mare. Aș vrea să subliniez următorul aspect. De a vorbi de sensibilitate în acest sens din partea tovarășilor noștri, eu consider greșit. Dacă suntem de acord cu politica partidului în problema națională nu văd posibilitatea sensibilității. Sensibilitatea o văd în două forme, pentru combaterea manifestărilor naționalist-șovine, maghiare și române, cu aceeași fermitate cu care combatem aceste manifestări șovine, cu aceeași fermitate avem obligativitate să luptăm pentru încălcarea liniei în sensul opus. Eu cred că ar fi greșit dacă cineva ar trage concluzia că cine l-a pus să vorbească, pe tov. Csehi sau pe altcineva, deoarece la partid este locul unde problemele trebuie să fie ridicate.

Cred că discutarea problemelor în această ședință ar trebui să se soldeze cu o asemenea poziție clară din ambele puncte de vedere ale tovarășilor, care cred că va putea să contribuie la ducerea pe mai departe a sarcinilor mari care stau în fața universității.

Tov. Dancsuly Andrei: Aș vrea să-mi spun părerea la două întrebări puse de tov. Balogh. Tov. Balogh a spus că unele probleme au fost discutate mai înainte și că de ce se mai ridică acum. Cred că este necesar să fie ridicate din nou tocmai pentru a arăta concepția tovarășilor care o au în aceste probleme. Tov. Balogh a spus că mai bine să discutăm faptele, și acest lucru în general este just, însă în ceea ce privește munca unor tov. cu munci de răspundere, cred că acest aspect psihic trebuie neapărat lămurit și clarificat foarte bine, fiindcă el chiar dacă nu se manifestă în anumite fapte palpabile, dar se manifestă în atitudinea lui și în activitate, și el se manifestă oarecum într-o faptă sau alta.

În problema națională, în problema educării internaționalist-proletare, recunoașteți și este un lucru cunoscut că s-au obținut rezultate foarte frumoase, de asemenea și cu unificarea universității. Foarte mulți din aceia care la început au avut rezerve, astăzi nu au aceste rezerve, pentru că faptele concrete au arătat justetea măsurilor luate. Sigur că ar fi naiv dacă am crede că manifestările naționaliste se înlătură într-un an sau doi, elementele naționaliste vor să ațâțe în continuu acest spirit naționalist. Cred că noi va trebui să fim foarte atenți în viitor, ca să rezolvăm toate problemele, ca să nu dăm posibilitatea naționaliștilor de a întreprinde și de a se folosi de acestea, însă pe de altă parte eu cred că greșită ar fi și atitudinea aceea de a face ecou al naționaliștilor, de a crea problemă națională acolo unde nu este și unde problema este foarte simplă.

Tov. Vaida: Nu trebuie nimeni ca din problemele lui personale să facă problemă națională, față de aceștia trebuie să fim fără cruțare.

Tov. Dancsuly: Acum dacă se ridică o problemă de nemulțumire între un român sau maghiar, imediat se face problemă națională. Convingerea mea personală este că

tov. Csehi și Balogh în anumite probleme s-au lăsat influențați de naționaliștii maghiari, de atmosfera aceasta, care caută ei să o creeze. De exemplu, problema cu Csendes știți foarte bine chiar dvs., că înainte de sinuciderea lui a fost considerat de către naționaliștii maghiari că „servește interesele naționaliștilor români”. La dânsul niciodată nu s-a ridicat problema aceasta, că ar avea păreri contrarii celor spuse în proiectul nostru, însă imediat după ce s-a sinucis s-a legat sinuciderea de problemele naționale, și dvs. ați făcut ecou din aceasta. În problema cu Szabédi, cunoașteți foarte bine lucrarea lui de filologie, în care s-a manifestat foarte bolnăvicios.

Tov. Vaida: Dânsul mi-a spus mie că ori face lucrarea aceasta, ori viața.

Tov. Dancsuly: Când a venit critica acestei lucrări, la un moment dat spunea Szabédi că „îmi este milă de voi, că peste un an se va descoperi genialitatea lucrării și va râde lumea de ei”. Când lucrarea nu a fost acceptată, sigur că acest lucru l-a frământat.

În problema manualelor, știți că au fost o serie de lipsuri și că pentru înlăturarea acestor lipsuri, în parte este posibil că se fac unele greșeli. Dar dvs. știți că am discutat împreună cu delegatul CC că elaborarea de noi manuale este o problemă de partid și ați fost rugați în această privință să lămuriți toate problemele. S-a stabilit ca să se discute și programa pentru a găsi un echilibru just. De ce nu ați sesizat acest pericol de a sări peste cal? De ce dăm noi atunci așa un ecou și ne lășăm influențați de naționaliștii maghiari, ca să scoată de acum limba maghiară și să scoată toate ramurile culturii maghiare.

În concluzie, eu cred că trebuie să aveți mai multă încredere în linia partidului, și de felul cum se rezolvă problemele. Și cu unificarea Universității au fost multe discuții, și dvs. ați avut multe îndoieli și chiar la București, se discuta ore întregi teoretic și când am ajuns la acțiuni practice în 10 minute s-a căzut de acord. Nu este vorba că la București s-a schimbat acest proiect, ci numai s-a perfecționat. După părerea mea, nu este vorba de o sensibilitate, este vorba de a nu ne lăsa duși sau influențați de naționaliști, ci a vedea foarte clar ceea ce este al naționaliștilor și care este linia partidului.

Consider că este foarte bine ca tovarășii ori de câte ori au probleme de lămurit să vină la partid să se lămurească, aceasta pentru ca acolo unde muncesc ei să putem influența pozitiv, și să avem atitudine față de aceia care pun problemele în mod tendențios.

Tov. Barbu Cornel: Eu vreau să încep cu ceea ce tov. Balogh a spus aici, că a fost o perioadă când au fost manifestări naționaliste ca rezultat al unor psihoze ale unor oameni și că acum, odată cu unificarea universității, atât la dânsul, cât și la alții toate acestea s-au clarificat și de ce noi acum mai discutăm aceste probleme! Și oarecum tov. Balogh a rămas mirat că de ce l-am invitat aici. Să luăm concret lucrurile, pentru că dânsul a spus că trebuie să discutăm despre fapte. Noi concret am avut afirmațiile tovarășului Csehi. Acum eu sunt de acord cu tov. Balogh ca să nu facem problemă de unde nu este, însă dacă sunt probleme, să le discutăm deschis aici.

Acum când am trecut să analizăm această problemă în mod concret ce a reieșit. La multe probleme tov. Csehi nu a putut să ne dea concret un răspuns de unde știe aceste lucruri. După părerea mea, aceste lucruri au plecat însuși de la tov. Csehi, care după cum s-a pronunțat au existat anumite îndoieli din partea dânsului în legătură cu rezolvarea unor probleme. De exemplu, în legătură cu Szabédi, dânsul a arătat că l-a cunoscut pe acesta ca un om care putea să-și rupă gâtul, iar pe de altă parte spunea că acest om putea să fie salvat. Nu știu cum putea să fie salvat când el avea asemenea concepții.

La conferința de partid de la Universitate, un singur tov. a ridicat problema cu inscripțiile, tov. Takacs și o chestiune cu tovarăsa Ripan. Aceasta a fost de fapt problema față de care nici eu în acele momente nu am luat cuvântul și să arăt care este poziția mea. Imediat după aceea m-am gândit de ce tov. fac probleme din acestea, când noi am rezolvat probleme de fond. Eu nu știu ce vrea tov. Csehi când spune că trebuie să facem ca forma exterioară să corespundă conținutului interior. Cred că tov. Csehi are el încă ceva rezervă când vine cu anumite probleme pe care nu poate concret să le arate cine i le-a spus. Eu la acest lucru mă gândesc, de ce plecăm noi de la o stare a noastră și cred că acest lucru este la tov. Csehi, și încă o dată subliniez ca să nu creadă că a făcut greșit că a sesizat, însă tot ceea ce a ridicat în fond nu rezistă.

Problema cu Csendes și proiectul acela nu rezistă. Chestiunea tov. Demeter nu se referă la probleme cu aspecte naționale ci era vorba de metodele de muncă ale tovarășului Daicoviciu. Tov. Csehi a spus așa că noi pierdem simțul de tact, că în asemenea locuri dacă dăm dovadă de lipsă de tact ar exercita presiuni asupra opiniei publice. Eu nu sunt de acord cu acest lucru. Deoarece cum au arătat ceilalți tov. elementele naționaliste fac presiuni din afară, care influențează pe unii tov. de ai noștri, care pot să cadă sub influența acestor presiuni. Eu sunt de acord că problemele fundamentale ale unificării universității s-au rezolvat. Părerea mea este că la tovarășii noștri nu este vorba de sensibilitate, deoarece această sensibilitate are repercusiuni. Tovarășii trebuie să stea ferm pe o poziție de partid, și atunci ei vor putea să dea o ripostă elementelor naționaliste.

Tov. Răduțiu: Și părerea noastră, a Comitetului de partid, este că atmosfera este bună la universitate. Există totuși unele lucruri care pot provoca discuții de acestea de izolare națională. De exemplu, la Institutul de Arte Plastice la adunarea UTM, unde a participat și tov. Iliescu, aici un număr de 4-5 studenți au purtat discuții în limba maghiară, aceasta nu este rău. În pauză tov. Iliescu de curiozitate a discutat cu unul din aceștia și a constatat că cunoștea perfect limba română.

Cu privire la corpul didactic nu s-au sesizat că ar exista anumite frământări, în afară de două cazuri de la facultatea de filologie și la chimie, care au fost discutate aici, cu privire la tov. Macrea și alte manifestări care au fost acolo. Ce cred că este nejust: faptul că anumite sesizări din acestea nu se fac la organul de partid respectiv, la birourile organizațiilor de bază, și cred că în această direcție va trebui să orientăm oamenii că dacă au ceva de spus să meargă la birourile organizațiilor de bază.

În legătură cu conferința pe universitate, o singură discuție a fost, după părerea mea, ne la nivelul ei, în sensul că tov. Takács a venit cu următoarea expresie: „Că aduce în discuție conferinței un zvon care l-a auzit pe stradă în legătură cu tov. Raluca[5]”. După aceea s-a sculat un tov. care a participat la acea ședință de deschidere cu tov. Ripan și a spus că nu este adevărat ceea ce se spune că ar fi afirmat tov. Raluca.

În legătură cu tov. Daicoviciu am spus că rămân surprins că unii tov. discută pe la colțuri despre atitudinea tov. Daicoviciu, iar în această ședință nu au luat cuvântul să-l critice și am spus că nu trebuie să le fie frică tovarășilor să-l critice și că eu nefiind salariatul universității am să-l critic. În legătură cu inscripțiile, tov. Meleg mi-a spus că tov. Csehi este nemulțumit pentru că la catedra dânsului este inscripție numai în limba română.

La filologie, conducerea facultății a analizat această chestiune pentru că erau o serie de frământări și s-a ajuns la concluzia ca la catedra de limba și literatura maghiară să se scrie în ambele limbi, iar la alte catedre să rămână inscripțiile

numai în limba română. Însă a apărut o chestiune interesantă. A doua zi după conferința de partid, la secția fără frecvență era scris pe ușă în limba română, secția fără frecvență. Secretarul de aici a luat chestiunea aceasta și după aceea apare înscripția în limba maghiară și nu mai apare în limba română. Acestea sunt lucruri destul de nejuste.

Există tendința ca unele realități să fie denaturate. La conferința UTM a facultății de chimie, conducea conferința tov. Negru, secretar al Comitetului Regional UTM. Patru tov. au vorbit în limba maghiară, când a luat cuvântul al 5-lea, și tov. Negru a întrebat dacă cunoaște limba română să vorbească în limba română, și a spus că mai bine se poate exprima în limba maghiară și a vorbit ungurește. Ca să ajungă informații la secția de știință că tov. Negru l-a oprit să vorbească în limba maghiară. În legătură cu programul casei de cultură, acest program a fost discutat în ședința de birou și tov. Csehi a ridicat observația în sensul că nu s-a arătat câte conferințe se țin în limba maghiară.

Tov. Csehi: Acolo era un plan scris, în care nu figura nici o conferință în limba maghiară.

Tov. Răduțiu: Eu în concluzie am precizat, atunci, că observațiile sunt juste, în sensul că un număr de conferințe să se țină în limba maghiară, însă să nu se țină de acum o traducere a fiecărei conferințe din limba română în limba maghiară.

Tov. Demeter: Tov. Răduțiu este de părere că în primul rând eu sunt sesizat de o problemă cu aspect național și atunci pe cei care vin să mă sesizeze să-i îndrept la organizația de bază și m-a lăsat să înțeleg că așa face ecou acestor nemulțumiri.

Tov. Vaida: După câte am înțeles, tov. Răduțiu a vrut să spună că atunci când vin și vă sesizează anumite probleme, nu trebuie ca maghiarii să meargă la d-ta și românii la tov. Daicoviciu.

Tov. Kulcsar Francisc: Eu am fost informat aproape despre toate problemele care au fost arătate aici. De exemplu că tov. Ripan a spus să se vorbească numai în limba română, s-a dovedit că nu a fost așa. Că tov. Balogh a spus să se facă o casă de cultură studentească în limba maghiară, de asemenea nu s-a dovedit a fi adevărat. Aceasta dovedește că sunt unii cărora le place să răstălmăcească unele lucruri. Aș vrea să subliniez că la comitetul nostru pe centrul universitar trebuie să se ia măsuri ca să nu se mai rezolve unele lucruri cu întârziere. Noi am discutat cu tov. Răduțiu toate problemele acestea.

Tov. Vaida Vasile: În ceea ce privește politica partidului nostru în problema națională, nu avem decât cu toată tăria să o susținem ca o politică justă, care este precizată – putem spune – încă de la înființarea partidului nostru. În cadrul acestei politici naționale a trebuit să fie luată această măsură de unificare a celor două Universități, măsură care a fost foarte bine analizată înainte de a se lua. Eu cred că pe toți nu are decât să ne bucure acest fapt, că toate cele spuse de către conducerea partidului nostru și-au arătat roadele în viață și că toate zvonurile care au fost în legătură cu această unificare au suferit un eșec.

De felul cum am lucrat pentru această unificare, noi am primit o apreciere bună atunci când ne-am prezentat la București, această apreciere am primit-o și în ședința Biroului Politic când am fost cu toții și am primit-o și într-un cerc mai restrâns când am fost cu tovarășii. Dar eu cred că mai mare este satisfacția, care trebuie să ne bucure pe toți, că astăzi avem o serie de rezultate, arătate de tov. aici și că lucrurile merg bine. Trebuie să spun că noi ne interesăm îndeaproape și avem sarcina să ne ocupăm de această problemă și trebuie să vă spun că din toate informările rezultă că avem numai lucruri bune în ceea ce privește apropierea tinerilor

studenți români și maghiari. Acum să spunem că la Universitate lucrurile merg perfect de bine am greși.

Eu am să încep în primul rând cu munca de partid, despre care nu am putea spune că este la înălțimea sarcinilor. Eu sunt de acord cu tov. Balogh, care spune că nu prea înțelege discuțiile acestea și de ce este chemat aici. Aici dacă este vorba că pe cine să criticăm dacă este aici, atunci trebuie să spunem că trebuie să-l criticăm pe tov. Csehi. Pe mine mă bucură acest lucru că problema se vede că nu a fost discutată prea larg și că mai mult este o deducție a tov. Csehi, care cred că nu este bine să venim și să vorbim despre presupuneri. La fel, sunt de acord cu tov. Balogh, că dacă sunt anumite fapte să venim să le discutăm. Dânsul a spus că a avut câteva enervări din acestea. Într-adevăr a avut și dânsul a venit și le-a spus atunci în ședința Biroului Politic. Îmi amintesc că tov. Gh. Dej cu multă răbdare a pus întrebarea și de trei ori, dacă suntem de acord de felul cum s-au pus lucrurile acolo. Noi de acolo am plecat cu toții lămurii, și modificările care au fost făcute au fost scrise și atunci a venit hotărârea. Nu au fost alte hotărâri înainte. Noi când ne-am dus acolo, ne-am dus sigur, cu probleme stabilite de comun acord.

Eu sunt de acord cu tov. ca să ridicăm problemele atunci când le avem și în această privință sunt de acord că just a procedat tov. Csehi că a venit și a ridicat problemele acestea care îl ocupă, însă avem și noi dreptul să-i spunem tovarășului Csehi cu ce probleme suntem de acord din cele ridicate și cu care nu suntem de acord. În general, eu sunt de acord cu tov. Csehi, că lucrurile trebuie lămurite și că unele lucruri nu ar fi fost lămurite. Noi am și vorbit la timpul său că noi trebuie să lămurim problemele cu curaj. Și nu suntem de acord cu sistemul acesta cum procedează tov. Daicoviciu, că pentru orice lucru mărunț vine și spune că mă duc la partid, în loc ca să analizeze dânsii acolo o serie de lucruri pe care le pot.

Să luăm problemele ridicate de tov. Csehi. Că noi, membrii de partid maghiari, suntem sensibili. I-am spus atunci părerea mea și o spun și acum, trebuie să terminăm cu aceasta. Noi sensibili trebuie să fim, ca să se respecte linia partidului, atunci trebuie să fim sensibili chiar dacă unii se supără. Și aici mă refer la acel tânăr. Ați spus că nu trebuia să fie luat chiar așa Szabédi. Nu tovarăși. Atunci când se iau asemenea hotărâri, nu trebuie să lăsăm ca anumiți oameni măcinați de anumite sentimente să vină să lase anumite umbre și știrbiri din ceea ce se discută și se hotărăște. Cred că acolo trebuia să fie puse lucrurile la punct. De aceea cred că problema sensibilității așa trebuie înțeleasă și să ferim partidul de orice atacuri împotriva lui. Dar sensibilitate din aceasta, că fiecare își permite ce vrea și noi să ne supărăm dacă se iau măsuri împotriva lui, cred că nu putem fi de acord cu aceasta. Tov. Csehi se dă exemplu pe dânsul, că are sensibilitate, deoarece a avut de suferit în această privință în trecut și că a rămas cu aceasta, cred că nu este just a pune problema în felul acesta și a motiva deci în felul acesta atitudinea noastră care am avut-o.

Tov. Csehi este un om care repede spune ceea ce are, nu este un om închis și aceasta e bine, însă el ia foarte repede unele lucruri din afară și are încă o serie de rezerve și noi i-am arătat acest lucru tovarășului Csehi. Se vede că tov. Csehi mai păstrează încă această rezervă. Noi recomandăm tov. Csehi ca să se debaraseze de această rezervă și mentalitate și să aibă mai multă încredere în politica partidului. Cred că am procedat bine că stăm de vorbă cu tov. Csehi, pentru a pune capăt acestei așa-zise sensibilități, pentru că ele încep să-și scoată capul. Același lucru se manifestă și la tov. Balogh, aceasta în ceea ce privește problemele de sensibilitate.

În ceea ce privește problemele de la Universitate, tov. Csehi cred că nu are dreptate cu acea catedră de istoria artei, unde se predă în limba maghiară. Noi

putem să cerem tovarășilor pe care i-am pus acolo să respecte linia partidului, să aibă grijă să fie pusă bine în aplicare. Eu cred că tov. Csehi putea să discute această problemă cu tov. Demeter și Daicoviciu. Tov. Csehi mi-a ridicat problema aceasta cu Daicoviciu, noi suntem aici activiști de partid și trebuie să clarificăm lucrurile. Tov. Csehi a spus că noi îl cunoaștem pe Daicoviciu. Noi îl cunoaștem într-adevăr, însă un lucru bun ce este la Daicoviciu este că ceea ce spune partidul el face și acest lucru trebuie să fie folosit de către noi. Apoi că de Daicoviciu trebuie să avem grijă, că are o serie de apucături, că repede și bruschează, aceasta este adevărat și este de acum o sarcină a noastră ca să nu-l lăsăm să „sară peste cal”.

Ceea ce i-aș recomanda tov. Csehi și în ceea ce privește Universitatea: să nu se lase influențat de anumite elemente și să nu se apuce să presupună și să deducă nu știu ce. Eu cred că trebuie să le spunem tov. Csehi și Balogh că este puțin periculoasă atitudinea dâșilor, dacă ne referim la cazul lui Szabédi. Încă o dată spun dacă este vorba de sensibilitate, să fim sensibili pentru apărarea liniei partidului și să nu venim cu fel de fel de presupuneri. Vine tov. Csehi și spune că la acea ședință, când a fost criticat Szabédi, a fost lipsă de tact. Eu am avut ocazia să-l cunosc pe acest Szabédi destul de bine și pot să spun că s-a bucurat de o atenție deosebită din partea partidului. Nu este nici un secret că Szabédi a avut la el acasă vreo 10 zile acel memoriu a lui Dobay și nu a anunțat pe nimeni, nu a venit să spună, deși cunoștea memoriul, că ce este în acel memoriu și că ce vor bandiții să ne facă. Cunoașteți foarte bine că nu s-a luat nici o măsură împotriva lui, tocmai pentru considerentul ca să-l menajăm. Cunoașteți că ani de zile Szabédi nu a scris nimic și când l-am întrebat mi-a spus că nu poate să ne scrie pentru că se compromite, adică partidul se poate compromite, dar el, Szabédi, nu poate să se compromită. Când l-am întrebat cu ce se compromite, mi-a spus că el a scris despre Tito și despre Stalin și acum cum să vină să scrie altceva. Cu toate acestea s-a hotărât să-l trimitem pe Szabédi în Uniunea Sovietică.

În legătură cu contrarevoluția din Ungaria, Szabédi a avut o atitudine cu totul străină. Am căutat să-i explicăm ca până la urmă să spună că nu scrie nimic despre Uniunea Sovietică, pentru că de ce Uniunea Sovietică a intervenit în Ungaria. După aceea, Szabédi a primit ordinul muncii clasa I și a fost premiat. Eu cred că acestea sunt probe* grăitoare ale grijii și răbdării care a avut-o partidul față de acest om și atunci se pune problema că s-a greșit că a fost criticat în acea adunare, dar ce trebuia? Să nu-l criticăm?

În ceea ce privește faptul că s-a sinucis, într-adevăr nu este plăcut pentru nimeni. Dar eu am scrisoarea originală de la el, în care scrie textual că actul de unificare a Universității este o treaptă superioară. De aceea, eu vă rog, tov. Csehi și tov. Balogh, ca în această privință să nu aveți nici o frământare. Cu toate greșelile lui, nu a spus nimeni că Szabédi a fost un element dușmănos. Așa s-au petrecut lucrurile tov. Csehi și Balogh, și atunci de ce să se pună problema în felul acesta, că de ce nu a fost salvat? Pe de altă parte, să luăm cazurile întâmplare în familia lui, că nu este primul caz de sinucidere, nu mai vorbesc de poeziile lui scrise mai înainte.

În ceea ce privește problema cu Csendes, a fost o surpriză foarte mare. Nu este just tov. Csehi ca să ne lăsăm duși de anumite presupuneri. Nu este bine să venim să susținem astfel de teorii, că datorită proiectului Csendes-Roșca. Eu nu cunosc astfel de proiect, aici este tov. Demeter, Dancsuly, să arate dacă au avut cunoștință de asemenea proiect. Eu trebuie să spun că Csendes a fost cel mai apropiat colaborator al nostru prin însușirile care le avea el. Atunci când s-a întâmplat cazul cu Szabédi, el a condamnat acest caz spunând că Szabédi a fost un barbar față de viața lui.

Csendes, în scrisoarea care ne-a trimis-o, se referea la boala lui, spunea că el crede că a făcut totul pentru partid și roagă ca miliția să nu cerceteze de unde a avut morfina, deoarece și-a procurat-o încă în 1951 la București. Deci se vede că omul încă de mai demult avea anumite frământări personale.

Toate aceste lucruri, gestul lui neplăcut, să nu venim acum să le răstălmăcim. Sunt de acord cu tov. Balogh să le lăsăm trecutului pentru că sunt foarte periculoase.

De aceea, tovarăși, eu cred că am procedat bine ca să se discute aceste lucruri și să nu venim să facem din toate lucrurile mici, personale, problemă națională.

Trebuie ajutat acest cetățean de la universitate care vrea să-și dea demisia, însă dacă vedem că el are atitudine naționalistă trebuie să i se aprobe imediat demisia.

În ceea ce privește chestiunea aceasta cu inscripțiile este o problemă foarte minoră față de problemele fundamentale ale politicii naționale a partidului, însă trebuie să fim atenți față de aceasta. Tov. Csehi a afirmat că la universitate nu există limba maghiară.

După părerea mea și tov. Takács fără tact a procedat în conferința de partid. Trebuie să ne ferim de astfel de lucruri, mai ales când avem această atmosferă bună și când vedem că aceste lucruri vin din partea elementelor naționaliste și să fim prezenți să luăm măsuri împotriva lor, să nu ne lăsăm târați de aceste probleme mărunte, că uite acolo cum este inscripția. Altfel se poate ca probleme din acestea să ne dea mult de lucru, de aceea noi nu trebuie să le creem.

Noi trebuie să facem încă mult pentru îmbunătățirea relațiilor de la universitate, trebuie să găsim formele cele mai bune, ca să nu fie nici o izolare națională.

În ceea ce privește problema organizației de partid, eu am spus și tov. Csehi și spun și acum că în mare măsură are dreptate, și aici comitetul nostru de partid trebuie să fie mult mai activ, mai energic, mai operativ. În unele locuri nu sunt sesizate problemele. Eu sunt de acord cu tov. Răduțiu că unele lucruri se denaturează, tocmai aici trebuie să fim atenți.

Tovarășilor de la UTM trebuie să le cerem mai multă răbdare și orientare în problemele cu studenții. Trebuie să atragem atenția comitetului de partid, deoarece în unele ședințe de organizație s-au manifestat unele ieșiri de-a dreptul dușmănoase. De asemenea trebuie să atragem atenția comitetului de partid în legătură cu secretarul comitetului de partid de la Universitatea „Babeș-Bolyai”, Topan. Noi trebuie să avem acolo un secretar combativ. De aceea, noi trebuie să recomandăm comitetului de partid pe centrul universitar ca cu toată tăria să vegheze și să sesizeze problemele de acolo, de asemenea să ia atitudine față de manifestările ce se ivesc.

Problemele care le-am discutat nu sunt probleme nu știu cât de mari, însă dacă nu am fi luat măsuri să le punem capăt ele puteau deveni probleme foarte grave. Tov. Csehi este un tov. bun, muncește mult, dar se lasă influențat de unele presiuni.

Tov. Csehi: Aș dori să spun că eu am înțeles că tonul tovarășesc care l-ați întrebuințat față de mine ascunde o severitate față de mine, că sunt recomandări pentru activitatea mea de viitor.

În ceea ce privește această problemă cu Szabédi și cu Csendes, sunt probleme personale ale mele și nu le-am discutat cu nimeni. Eu promit că sunt complet lămurit cu aceste lucruri și voi termina cu ele.

În al treilea rând eu cred că principalul pentru mine – și aceasta va trebui să fie o preocupare – este că într-adevăr trebuie să schimb acele atitudini care fac contradicții între gândirile mele din timpul zilei și din timpul nopții.

Pentru mine în mod practic a fost foarte folositoare această consfătuire, că nu am epuizat toate posibilitățile în sensul de a acționa acolo unde trebuie să acționez.

Eu nu aş putea să recunosc acum momentan că în mine ar fi rezerve față de linia partidului și față de măsurile luate. Sunt convins că unificarea universității a creat condiții care pot să ducă la o fuziune.

Eu voi încerca și cred că voi reuși să transpun în viață aceste învățăminte.

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 17/1959, f.41-69)

* În original era cuvântul „probleme”.

[1] La această succintă caracterizare, considerăm oportun să adăugăm și fragmente dintr-o „Informare” din 28 august 1958, adresată de primul secretar V. Vaida organelor centrale de partid din București:

„Printre oamenii de știință din orașul Cluj, care în cadrul relațiilor dintre țara noastră și alte țări au făcut diferite vizite în unele țări capitaliste este și Daicoviciu Constantin, rectorul Universității «V. Babeș» din Cluj. Având în vedere pe de o parte activitatea și poziția politică din trecut a profesorului Daicoviciu Constantin, iar pe de altă parte faptul că aceste vizite și schimburi de delegații cu unele țări capitaliste din Europa sunt în ultimul timp tot mai numeroase, considerăm necesar să informăm Secretariatul CC al PMR asupra activității din trecut a profesorului Daicoviciu, precum și asupra unor sesizări în legătură cu atitudinea sa din prezent.

Înainte de 1940, Daicoviciu Constantin a fost membru al Partidului Național Liberal, fiind la Cluj unul dintre prietenii intimi ai fostului ministru liberal Ștefănescu-Goangă. În acești ani, a făcut întotdeauna «politica guvernului», fiind pe rând simpatizant liberal, țărănist, carlist, legionar și apoi iar țărănist. În perioada guvernării legionare a fost numit decan al Facultății de litere la Sibiu, fiind schimbat din această funcție odată cu reprimarea rebeliunii. Cu ocazia unor festivități legionare la Sibiu, Daicoviciu a apărut în cămașă verde de mătăasă, elogiind pe profesorul german Hormioz, ce se afla în vizită la Universitate, spunându-i acestuia «porniți împotriva dușmanului nostru comun, URSS, și veți avea tot sprijinul nostru». Aceasta s-a întâmplat cu 6 luni înainte de izbucnirea războiului contra URSS. Daicoviciu avea chiar cartea *Legionarii* cu o dedicație personală a lui Codreanu. Între anii 1941-43 a fost membru al Asociației Româno-Germane, fiind mereu în anturajul profesorilor germani veniți în țară pentru a introduce în învățământul superior ideologia fascistă. După eșecul suferit cu activitatea legionară se orientează din nou spre PNȚ, în care scop are o întrevedere cu Iuliu Maniu în anul 1943.

După 23 august 1944 este prieten intim cu conducătorul PNȚ, Ionel Pop, iar de anul nou 1945 conduce o delegație de profesori universitari la Maniu, care se afla în vizită la Sibiu, pentru a-l felicita și a-l asigura de sentimentele de admirație. În anul 1945, dându-și seama că situația politică din țară nu este în favoarea lui Maniu și a celorlalte partide burgheze, se orientează în sens invers, înscriindu-se în Uniunea Patriotică și apoi pătrunde în PCR. Cu toate acestea, continuă să aibă legături cu partidul și curentele reacționare, lucru dovedit prin faptul că participă la ședința de constituire a Asociației Româno-Americane din Transilvania, fiind ales membru în comitetul de conducere. Din materialul existent rezultă că Daicoviciu Constantin este un om de știință burghez, carierist, tipul intelectualului oportunista. Din informațiile pe care le au organele de stat rezultă că și-a exprimat părerea că într-o țară de mărimea țării noastre nu se poate face altă politică decât «dichelism», adică germanofil sub nemți, rusofil sub ruși etc.

În perioada anilor 1940-1948 Daicoviciu a fost în stânse relații de prietenie cu Cianciolo Umberto, până la plecarea acestuia din țară, directorul Institutului de cultură italiană din Sibiu și Cluj. Cu ocazia deplasării făcute în 1956 în Italia, Daicoviciu Constantin l-a căutat pe Cianciolo U. la domiciliu. Din materialele obținute de la MAI rezultă de asemenea că Daicoviciu întreține corespondență cu un anumit Filippo Dozzi din Italia, plecat din țara noastră în 1949, și care lucrează în slujba serviciului de spionaj american, ocupându-se de țările de democrație populară. Din cele declarate de prof. Prodan David, care l-a însoțit pe Daicoviciu Constantin în Italia, rezultă că l-au întâlnit pe Filippo Dozzi la Roma.

Cu prilejul participării la Congresul internațional de arheologie clasică, Daicoviciu Constantin a luat legătura cu fugarul român Adameșteanu Dinu, stabilit în Italia, care, din informațiile ce le au organele MAI, are legătură cu Opran Mihael, agent al serviciului de spionaj american în Franța. Cu ocazia deplasării la Viena, din iunie 1958, Daicoviciu Constantin a luat legătura cu un cetățean austriac, iar la reîntoarcerea în țară a trimis o scrisoare rudelor acestuia de la Câmpulung Moldovenesc. Menționăm că numai în anul 1958 prof. Daicoviciu Constantin a fost în Italia, cca 5 săptămâni în Austria, iar în prezent este plecat în RD Germană.

Daicoviciu Constantin are de asemenea legături cu mulți cetățeni străini din țările capitaliste care vizitează țara noastră. Astfel, în perioada cât cetățeanul american Krocket John Thomas a deschis expoziția de arhitectură SUA la Cluj, acesta a luat de mai multe ori legătura cu Daicoviciu Constantin, care i-a prezentat pe Bogdan Mihai, urmărit de organele de Securitate. În iulie a.c., un ziarist iugoslav, care a venit la Cluj, l-a vizitat pe Daicoviciu Constantin, cu care s-a întreținut un timp îndelungat etc.

Din cele arătate mai sus rezultă că prof. Daicoviciu Constantin este un om lipsit de orice scrupul moral, descompus, care din dorința de a parveni a căutat să fie întotdeauna alături de partidele de guvernământ, fiind pe rând țărănist, liberal, fascist, iar din 1945 declarându-se «comunist». Din afirmațiile făcute față de unele persoane reiese atitudinea oportunistă a lui Daicoviciu Constantin. Astfel, fiind întrebat ce va face după ce se schimbă situația, a răspuns foarte senin: «schimbăm cămașa». De asemenea, fiind întrebat de câțiva prieteni dacă a făcut bine înscriindu-se la comuniști, le-a răspuns: «sunteți niște proști, eu știu cel puțin că am trăit bine, nu mi-a lipsit nimic și dacă situația se va schimba îmi voi face și eu anii de pedeapsă». Trecutul lui Daicoviciu Constantin și atitudinea sa din prezent fiind cunoscută de multe persoane, este larg comentată în orașul Cluj, în special după prelucrarea documentelor Plenarei CC al PMR din 9-13 iunie 1958. Considerăm că față de atitudinea și trecutul lui, prof. Daicoviciu nu prezintă nici un fel de încredere, în special pentru a prezenta țara noastră în diferite relații cu țările capitaliste.[...]”. (*Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj*, fond 13, dos. 2/1958, f. 74-78).

[2] Virgil Vătășianu (1902-1993), cu doctoratul susținut la Viena în 1927, apoi bibliotecar la BCU din Cluj (1925-1938) și profesor de istoria artelor la Universitatea de aici. Membru corespondent al Academiei Române din 1963, iar din 1974 membru titular. A publicat numeroase studii de specialitate, în anul din care avem documentul de față apărând *Istoria artei feudale în țările române* (1959).

[3] Dimitrie Macrea (1907-1988), absolvent al Facultății de litere și filozofie din Cluj (1935), colaborator al lui Sextil Pușcariu la *Dicționarul limbii române* și la *Atlasul lingvistic român*. Din 1952 este profesor la Universitatea din Cluj și director adjunct la Institutul de lingvistică (1958-1966), transferat apoi la București. În 1965 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

[4] György Fekete era profesor la Facultatea de științe juridice, catedra de drept civil.

[5] Raluca Ripan (1894-1975), absolventă a facultății de științe din Iași (secția chimie), profesor la Universitatea din Cluj (catedra de chimie anorganică și analitică), la care a fost rector între 1952-1957. Membru al Prezidiului Marii Adunări Naționale (1957-1961) și mulți ani deputat de Cluj. Membru titular al Academiei Române (2 noiembrie 1948).

87

Informare

cu privire la unele aspecte în problema națională din regiunea Cluj

Populația regiunii Cluj pe naționalități are următoarea componență: (la recensământul din 1956):

Români	963.748	76%
Maghiari	257.974	20,5%
Germani	8335	0,66%
Evrei	8459	0,67%
Alții	20.557	2,17%

Alături de populația de naționalitate română, celelalte naționalități conlocuitoare participă activ în producție și la conducerea treburilor obștești. Astfel, la ultimele alegeri de deputați pentru Sfaturile Populare comunale, raionale și

Sfatul Popular regional, din totalul de 10.518 deputați au fost aleși un număr însemnat de deputați din rândul minorităților naționale, după cum urmează:

Deputați români	8640	82%
Deputați maghiari	1758	16,7%
Deputați germani	57	0,56%
Deputați evrei	42	0,40%
Alții	21	0,34%

În cadrul organizației regionale de partid, din totalul de 44.983 membri de partid, 14.696 (30%) sunt maghiari și 60 (0,12%) sunt germani. Iar din totalul de 9230 candidați de partid, 1850 sunt maghiari și 48 germani.

În cadrul organizației UTM, compoziția pe naționalități este corespunzătoare:

Români	80.808	78%
Maghiari	20.580	20%
Germani	1007	0,98%
Alte naționalități	288	0,20%

În urma apariției hotărârii partidului și guvernului din 1956, în regiunea Cluj s-au luat măsuri de creare de școli cu secții în limbile naționalităților conlocuitoare. Aceste școli au desființat izolarea artificială creată din școlile pe naționalități, au dus la întărirea prieteniei dintre elevii români și ai minorităților naționale, a legăturilor dintre cadrele didactice de diferite naționalități, la strângerea legăturilor dintre părinții elevilor și a contribuit în același timp la însușirea mai temeinică a limbii române de către tinerii de alte naționalități. Exemple convingătoare în acest sens sunt școlile medii din Huedin și Bistrița, prima funcționând cu limba de predare română și maghiară, iar cea de-a doua cu limba de predare română, maghiară și germană.

Ținând seama că în școlile cu secții de predare în limba română și limbile naționalităților conlocuitoare s-au obținut în anii precedenți rezultate mult mai bune din punct de vedere al educației elevilor în spiritul prieteniei și frăției dintre naționalitățile din patria noastră, organele locale de partid și de stat au depus un efort susținut pentru a se crea în anul școlar 1959/1960 cât mai multe școli cu secție de predare în două sau în 3 limbi, acolo unde condițiile au corespuns pentru acest lucru.

În anul școlar trecut, din 1570 școli elementare și medii, 143 au fost școli cu secții, 216 au funcționat cu limba de predare maghiară și 5 școli cu limba de predare germană. În urma măsurilor luate, în acest an școlar au fost create încă 78 de școli unice, astfel că, în prezent, funcționează 1187 școli cu limba de predare română, 221 școli cu 2 sau 3 secții și 99 de școli cu limba de predare maghiară.

Crearea școlilor cu secții a dus la o îmbunătățire a bazei materiale a școlilor și la creșterea simțitoare a numărului de elevi din rândul minorităților naționale. Astfel, în anul școlar 1955/1956, în învățământul mediu din regiune (cl. VIII-XI) erau cuprinși 1960 elevi maghiari și 84 germani; în anul școlar 1958/1959 numărul elevilor maghiari (clasele VIII-XI) a ajuns la 2956, iar al elevilor germani la 99. În acest an școlar, din totalul de 10.847 elevi ai școlilor medii, un număr de 3466

elevi sunt maghiari (adică 32% din totalul elevilor) și 105 sunt germani. Menționăm că cei 3466 elevi maghiari și cei 105 elevi germani sunt elevi care urmează școala medie în limba maternă; în afară de aceștia mai sunt elevi maghiari și germani care urmează la secțiile cu limba de predare română.

Anul acesta s-au luat măsuri pentru îmbunătățirea învățământului superior. Faptul că până în acest an au existat două universități cu limbi de predare diferite, a fost o piedică în munca de educare a studenților în spiritul internaționalismului proletar și al înfrățirii tineretului român cu cel al minorităților naționale. Existența a două universități separate, pe lângă faptul că nu a întărit prietenia între tineretul român și minoritățile naționale, a făcut ca și baza materială să fie divizată, influențând negativ asupra procesului instructiv-educativ în cele două universități. Unificarea celor două universități a făcut posibilă crearea unei universități puternice, cu o bază materială mult mai serioasă. Sub acest aspect, s-a îmbunătățit și situația de la Institutul Agronomic, unde de asemenea s-a făcut unificarea celor două facultăți.

Prin unificarea organizațiilor de partid și a organizațiilor de masă s-a întărit simțitor munca politico-educativă din Universitate. S-a întărit activitatea cultural-sportivă prin unificarea echipelor culturale și a formațiilor sportive.

Înainte de unificarea celor două universități, la Universitatea „Babeș” erau 3043 studenți cu frecvență, iar la „Bolyai” 1195 studenți. În acest an, în cadrul universității unificate sunt 4502 studenți, din care 3159 români, 1285 maghiari, 36 germani, 22 de alte naționalități. Față de anul școlar trecut, când la Universitatea „Bolyai” au fost admiși în anul I 303 studenți maghiari, numărul studenților maghiari admiși în acest an în universitatea unificată este de 316 (fără examenul suplimentar de bursă, care este în curs de desfășurare). Analizând situația studenților din anul I admiși la examene pe întreg centrul universitar, se vede că din cei 1749 studenți admiși în anul I, la cele 6 institute de învățământ superior din Cluj, 409 sunt maghiari (23,5%) și 53 germani (3%). Aceste cifre reprezintă de asemenea o creștere față de anul școlar trecut.

În cadrul universității unificate, din totalul de 663 cadre didactice, 258 sunt maghiari, ceea ce reprezintă 39%. În conducerea universității sunt de asemenea 2 prorectori și 3 decani de naționalitate maghiară.

Unificarea școlilor și universităților din Cluj nu a fost numai o măsură administrativă, ci un complex de măsuri politico-educative, menite să contribuie la întărirea educației comuniste în școli și universități. Întărirea organizațiilor de partid din școli și universități, a organizațiilor de masă și de tineret, vor duce cu siguranță la îmbunătățirea procesului de instruire a tineretului și la ridicarea calitativă a educației comuniste.

În regiune sunt cca. 8500 germani (8335 la recensământul din 1956), ceea ce reprezintă 0,6% din populația totală a regiunii. Dintre aceștia, marea majoritate (peste 6000) sunt în raionul și orașul Bistrița.

Numărul membrilor de partid de naționalitate germană este foarte redus în comparație cu numărul populației, în total în regiune sunt 60 de membri de partid, ceea ce nu reprezintă nici 1% din numărul populației germane, iar candidații de partid sunt 48.

În raionul Bistrița sunt în unele funcții de răspundere cetățeni de naționalitate germană. Astfel, sunt 3 președinți de gospodărie colectivă, un președinte de sfat comunal, 3 activiști UTM, circa 120 de tovarăși în activul fără de partid pe lângă organizațiile de bază.

În general, la populația germană din regiune se observă încă o atitudine de pasivitate și izolare față de restul populației, români și maghiari. Sunt de asemenea tendințe de emigrare din partea unora, astfel, în raionul Bistrița, în anul 1958, 59 de germani și-au făcut cereri de emigrare în Germania Occidentală, iar în acest an peste 60.

Unii dintre germanii repatriați din Occident caută să întrețină o atmosferă necorespunzătoare, făcând propagandă în favoarea sistemului capitalist. De asemenea, majoritatea celor repatriați, deși au primit înapoi, conform Decretului 81, casa și grădina, tind să se stabilească în orașul Bistrița și să nu mai lucreze în agricultură.

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 19/1959, f.251-254)

88

Ministerul Afacerilor Interne
Direcția Regională Cluj

27 februarie 1960

Referat privind pe numitul Jenei Blaziu, fost șeful remizei de locomotive CFR Luduș

La data de 29 iulie 1959 a fost deschis dosarul de verificare nr. 1396, asupra numitului Jenei Blaziu, membru PMR, în care sens a fost cerut în prealabil avizul tov. prim-secretar al raionului PMR Luduș.

În procesul desfășurării urmăririi informative s-a stabilit că numitul Jenei Blaziu desfășoară activitate de agitație contrarevoluționară, fapt ce a fost probat prin declarațiile unor martori.

Pe baza materialelor existente la data de 19 septembrie 1959, s-a trecut la reținerea numitului Jenei Blaziu în vederea anchetării și trimiterii lui în judecată. Înainte a de a se trece la arestarea acestuia, s-a cerut aprobarea tov. prim-secretar al raionului PMR Luduș, care a fost de acord să fie luată această măsură.

Jenei Blaziu este născut la 17 iulie 1906 în C[âmpia] Turzii, raionul Turda, regiunea Cluj, fiul lui Blaziu și Susana, de cetățenie română, naționalitatea maghiară, originea socială muncitorească, poziția socială funcționar, are ca studii 4 clase liceu și școala de mecanici de locomotivă, este de profesie mecanic de locomotivă, înainte de arestare îndeplinea funcția de șef al remizei de locomotive CFR Luduș, căsătorit, are doi copii, a fost membru PMR.

În timpul anchetei, Jenei Blaziu nu a recunoscut că ar fi afirmat unele expresii dușmănoase, care erau confirmate de martori. În această cauză au fost audiați ca martori numiți: Mathe Tiberiu, lăcătuș mecanic, Opriș Ioan, mecanic de pompă, Rusu Laurean, mecanic de locomotivă, Nechita Petru, muncitor CFR, Fehér Alexandru, funcționar CFR.

Din declarațiile martorilor rezultă că Jenei Blaziu a afirmat că evenimentele contrarevoluționare care au avut loc în RP Ungară s-ar fi datorat situației de mizerie în care trăiau muncitorii din RP Ungară și că masele muncitoare s-ar fi răsculat împotriva armatei sovietice existente în RP Ungară.

Din declarațiile martorilor rezultă de asemenea că Jenei Blaziu a făcut comparații între nivelul de trai existent în țara noastră în timpul regimului burghe-

zo-moșieresc și cel din prezent, scoțând în evidență că în trecut nivelul de trai al muncitorilor ar fi fost mai ridicat. În acest sens, el a afirmat că în trecut mecanicii de locomotivă „lucrau cu mânuși albe și erau curați, pe câtă vreme astăzi muncitorii sunt murdari și în cerul gurii”. A afirmat de asemenea că în țările capitaliste nivelul de trai ar fi mai ridicat decât nivelul de trai existent în țara noastră, în care sens a afirmat că în SUA șomerii au mașină proprie, pe câtă vreme în țara noastră muncitorii nu ar avea cu ce să trăiască, deoarece sunt salarii de mizerie.

Martorii Opreș Ioan și Nechita Petru declară că Jenei Blaziu a afirmat că dacă nu ar fi venit la conducere regimul democrat-popular din RPR, copiii lui ar fi ajuns „oameni mari”, însă datorită acestui regim au fost nevoiți să rămână „simplici funcționari”, iar el „simplu șef de remiză CFR”.

Martorii audiați în cauză au declarat că Jenei Blaziu a ascultat posturile de radio imperialiste și a răspândit știrile calomniatoare auzite la aceste posturi de radio, afirmând totodată că presa noastră democratică ar fi publicat minciuni, pe câtă vreme – zicea el – posturile de radio imperialiste arată adevărul. În mai multe rânduri, Jenei Blaziu – referindu-se la actul de diversiune care a avut loc la Luduș – a afirmat că „membrii PMR sunt învățați de partid să comită asemenea acte și că 99% dintre membrii PMR ar fi reacționari”.

Martorul Rusu Laurean și Fehér Alexandru, atât cu ocazia anchetei penale, cât și în instanță au declarat printre altele că Jenei Blaziu avea o comportare naționalistă, în care sens înjura pe muncitorii de naționalitate română și le zicea „büdös oláh” [valah puturos]. Tot martorul Fehér Alexandru a declarat că Jenei Blaziu a afirmat că „va lupta până nu va mai fi nici un român în remiza CFR Luduș”.

Martorii Mathe Tiberiu, Opreș Ioan și Nechita Petru au declarat că Jenei Blaziu ar fi afirmat că Partidul Muncitoresc Român a dărâmat casele muncitorilor și i-a lăsat pe drumuri fără a le da locuințe sau altceva în schimb. Se referea prin aceasta la faptul că unele case au fost dărâmate pentru a se construi Fabrica de Zahăr de la Luduș.

Martorii audiați în cauză au menținut întru totul declarațiile în fața instanței de judecată, unii din ei relatând chiar fapte în plus față de cele declarate la ancheta penală. Se menționează de asemenea că martorul Hangău Ioan, propus de apărare în instanță, a declarat printre altele că inculpatul a afirmat: „Uite,ăștia sunt comuniștii de astăzi, toți sunt foarte reacționari, 99%”. De asemenea, martorul apărării Antal Iosif a declarat că inculpatul a ascultat posturile de radio imperialiste.

Cu ocazia judecării procesului în fond, respectiv la prima înfățișare, lucrătorul operativ Filip Gheorghe, care audiasse martorii, a stat de vorbă cu ei înainte de judecarea procesului. Procesul fiind amânat de mai multe ori, la celelalte înfățișări nu s-a mai stat de vorbă cu martorii. După cum a relatat lt. maj. Maniu Traian, care a fost președintele completului de judecată în această cauză, tov. maior Gruia Manea, nici unul din martorii audiați în instanță nu s-a prezentat în stare de ebrietate.

Se menționează de asemenea că prin adresa nr. 51.243, din 21.X.1959, Dir. Reg. MAI Cluj, a trimis Comitetului Regional PMR Cluj carnetul de membru PMR nr. 175-151, a numitului Jenei Blaziu.

Anchetator penal prim
Lt. maj. Murărețu Constantin

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond13, dos. 33/1960, f.103-105)

Buletin informativ**Jurnalul inf. nr. 42.086 din 7 mai 1960**

În baza dispozițiilor Departamentului Cultelor, organele regionale ale acestui departament, începând cu data de 15 aprilie a.c., au invitat zilnic câte 6-7 preoți romano-catolici aparținători protopopiatului Cluj, în scopul de a le verifica gestiunea și modul cum respectă instrucțiunile financiare. Cu această ocazie, pe lângă controlul financiar, s-a mai discutat cu preoții romano-catolici și următoarele probleme:

- Problema catehizării copiilor, indicându-li-se să facă catehizări sâmbăta după masă și duminica.

- Căsătoriile mixte.

- S-au dat îndrumări ca preoții romano-catolici să intre în casa de pensii.

Preoții romano-catolici Hajdu Iuliu din raionul Beclean și György Árpád din raionul Cluj, nemulțumiți că protopopul Baráth Béla a acceptat ca preoții să fie chemați în scopul arătat mai sus la Departamentul Cultelor, s-au deplasat în ziua de 29 aprilie a.c. la Alba Iulia și au comunicat acest caz episcopului Márton Áron.

În aceeași zi, protopopul Baráth Béla a fost chemat la Alba Iulia, unde a fost tras la răspundere de episcopul Márton Áron, pentru că nu i-a raportat din timp aceste probleme, întrucât organele regionale ale Departamentului Cultelor nu au dreptul a convoca preoții romano-catolici la diferite ședințe. În același timp i-a atras atenția ca în viitor să nu execute îndrumările organelor Departamentului Cultelor până când nu-i va raporta.

Menționăm că preoții romano-catolici Hajdu Iuliu și György Árpád sunt cunoscuți de organele noastre ca elemente dușmănoase.

(Arh.St.Cluj, Comitetul Reginal PCR Cluj, fond 13, dos. 33/1960, f.69-70)

NOTĂ TELEFONICĂ

în legătură cu mitingul ce a avut loc în 29 mai a.c. în Iernut GAC,
privind situația internațională

Mitingul a fost deschis de tov. Kerekes, secretar al Comitetului Raional PMR Luduș. Au participat peste 450 cetățeni. Au luat cuvântul 8 dintre participanți, și anume: 1. Moldvai Gheorghe, director șc. Horticole Iernut; 2. György Iuliu, director, șc. de 7 ani Beșineu; 3. Korfanto Maria, învățătoare; 4. Hărăstășan Victor, secretarul comit. comunal de partid; 5. Pârlea Ioan, director școala de 7 ani Iernut; 6. Nagy Alexandru, învățător, președintele sindicatului; 7. Szántó Alexandru, președintele GAC Iernut; 8. Hamar Ioan, colectivist.

Dintre vorbitori arătăm de exemplu:

Tov. Moldvai Gheorghe arată că oamenii muncii din Iernut au luat la cunoștință cu indignare de torpilarea conferinței la nivel înalt. Milioane de oameni au așteptat cu nerăbdare rezultatele acestei conferințe. Cercurile americane reacționare voiau să vorbească de pace și în fond să facă ațăări și cate de spionaj. Oamenii muncii condamnă ațăările cercurile reacționare americane și salută din toată inima poziția justă a guvernului sovietic.

Tov. György Iuliu arată că oamenii muncii din patria noastră, alături de țările lagărului socialist în frunte cu Uniunea Sovietică, au luptat și luptă pentru întărirea păcii. Arată că poziția reacțiunii americane este clară și se vede că aceștia sunt cu două fețe, vorbesc una și fac alta. Guvernul și reacțiunea din SUA sunt nerisoiși și atitudinea lor este de răs. Oamenii muncii din comună condamnă cu asprime și protestează contra atitudinii mârșave a imperialiștilor americani.

Atmosfera a fost bună. La sfârșitul mitingului s-a dat citire unei moțiuni.

Cluj, la 30.V.1960

Transmis la București azi 30.V.1960, ora 8,30

Tov. Dragomirescu

Transmite

Mănecan Ilie

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 36/1960, f.63)

91

[1 septembrie 1960]

Un sat din Transilvania: Erneul Mare

La 9 km de Târgu Mureș se află localitatea Erneul Mare, un sat de circa 3000 locuitori care se ocupau cu agricultura. Era un sat mijlociu, unde cam jumătate din locuitori poseda în medie 5-6 ha de familie, cealaltă jumătate, neavând pământ, practica diverse meserii sau lucra pe câmpurile celor câțiva mari proprietari din localitate.

Înainte de regimul comunist, satul ducea o viață liniștită și îndestulată. Era acolo o primărie, un post de jandarmi, o cooperativă satească bine aprovizionată, o măcelărie, 4 cârciumi și o frizerie. Se găseau de toate, lumea era mulțumită și muncea cu spor pentru a cumpăra cât mai mult pământ și a-și îmbunătăți traiul. Fiecare căuta să aibă o gospodărie cât mai bine înzestrată și prezentabilă, grija cea mare o constituiau copiii, pe care fiecare vroia să-i vadă cu un viitor cât mai frumos. În fiecare duminică se ieșea la dans în costume naționale și se sărbătoreau diversele sărbători cu tot respectul tradițiilor. Chiar cei fără pământ de cultură, care lucrau pe moșiile din localitate, cunoșteau o viață îndestulătoare și căutau să-și aranjeze cât mai bine viitorul. Cu toții creșteau vite și mai ales oi, ce erau o specialitate a regiunii. Chiar și cei mai nevoiași aveau câteva oi, și mai multe mii de cornute și câteva mii de oi se găseau în sat, aparținând locuitorilor lui.

După venirea regimului comunist situația s-a schimbat în mod radical. S-a instituit un Sfat Popular condus de pleava localității și care a căutat în special să se răzbune pe cei de care aveau invidie. S-a instalat un post de miliție cu 2 milițieni și s-au instituit patrulă de săteni. În perioada 1952-53 au fost confiscate toate prăvăliile și cooperativa satească, nerămânând decât acei care practica diverse meserii și care puteau să-și păstreze atelierul, au fost confiscate pământurile

moșierilor din localitate. S-au luat mai întâi cele 300 ha ale inginerului Ștefan Dolanyi, ce se găsea cu familia la Budapesta și care nu s-a mai înapoiat în localitate; i s-au confiscat de asemenea toate bunurile și animalele. S-au confiscat pământurile celui mai mare proprietar din sat, Mátyás Nagy, ce a fost arestat și bătut și schingiuit până într-atât că după eliberarea sa, în 1957, a încetat din viață scurt timp după eliberare. Tot așa a fost arestat în 1956 proprietarul Ghiuri Iavasi, de 28 ani, și care a ieșit fără dinți din cauza bătăii, pentru că se arătase ostil regimului. Tot pentru că s-a împotrivit colectivizării, a fost arestat István Ghiulay, de 48 ani, căruia i s-a confiscat întreaga avere. Eliberat, el a trebuit să părăsească satul și lucrează acum la o fabrică de sticlă. Copilul său nu a mai fost admis la facultate. În fine, țăranul Gábor Elek, de 50 ani, a fost și el arestat timp de 3 luni pentru că refuzase să intre în colectiv.

Cu asemenea măsuri prin care se instaura teroarea pentru a băga frica în locuitori, s-a început colectivizarea în 1954, făcându-se colhoz pe pământurile confiscate de la marii proprietari. În acest colhoz a intrat la început cine a vrut, el fiind condus de Koci Holmadi, care era în sat un fel de golan ce nu făcuse niciodată nimic. În același timp, s-au impus cote mari de predare țăranilor ce-și păstraseră pământurile. Presiunea regimului s-a întărit treptat, până când s-a venit cu măsuri severe în 1957 pentru terminarea colectivizării întregii regiuni: în 1958 colectivizarea era complet terminată la Erneul Mare.

La colectivul din sat nu merge agricultura și se înregistrează deficite importante. În schimb însă merge creșterea oilor, deoarece sunt pășuni suficiente și țăranii se pricep, fiindu-le milă și de animale. Colhozul are astăzi circa 4000 oi și fiecare țăran are dreptul să crească pe lângă casă 10 oi și o vacă, ceea ce și face, dându-le toată atenția, pentru a mai putea face față nevoilor lor, ce nu reușesc să și le îndeplinească cu ce câștigă la colhoz. În acest fel, numărul oilor a crescut în sat față de cele circa 5000 ce se găseau înainte; dar a scăzut numărul cornutelor, din care satul poseda înainte peste 2000. Țăranii sunt azi săraci și nemulțumiți. Ce câștigă la colhoz le ajunge de abia ca să mănânce, nu mai au îmbrăcăminte și nici nu pot să-și facă. Chiar și cei ce lucrau ca muncitori agricoli pe pământurile marilor proprietari dinainte afirmă că era mult mai bine și că puteau să-și facă mult mai multe din lucrul lor decât acum, când nu mai sunt liberi și nu mai pot pune nimic deoparte.

În sat se vede de la intrare că belșugul de odinioară și veselia au dispărut. Acum există doar o cooperativă a regimului, care este destul de bine aprovizionată, dar nu ca înainte; mai ființează o cârciumă, iar dacă cineva dorește să cumpere carne, trebuie să meargă până la Târgul Mureș. Cârciuma este, firește, a regimului. În 1957 s-a înființat un cămin cultural într-o casă nouă, construită pe terenurile lui Mátyás Nagy, pentru a se ține ședințe diverse de îndoctrinare; s-a mai înființat o bibliotecă și un cinema în acel cămin. Dar țăranii nu vin deloc la ședințe, iar biblioteca a fost până la urmă desființată. Pentru a putea dansa, tinerii plătesc cu ce reale, din produsele prisosite, o orchestră de dans o dată la două săptămâni. De Paști, regimul nu a dat voie țăranilor să danseze, dar ei organizează serbări și dansuri cu ocazia diverselor sărbători comuniste.

În sat domnește tensiune din cauza stării de spirit a țăranilor care urăsc regimul. Țăranii sunt deci obligați să delege în fiecare seară câte 10 oameni, cu schimbul, pentru a face de pază în diferite puncte sau în fața clădirilor oficiale, care trebuie să le apere în caz de răzmeriță provocată de nemulțumirea oamenilor. Trei din țărani trebuie să facă de pază la Sfatul Popular, trei la sediul col-

hozului, 1 în fața cooperativei, 1 în fața căminului etc. Ei sunt direct responsabili de pază până vine miliția în caz de alarmă. Dar țăranii nu sunt înarmați decât cu băte.

După câțiva ani de regim comunist, satul a suferit schimbări profunde și caracteristice. Lumea e săracă și nu se mai gândește deloc la viitor, nu mai caută să se prezinte bine, să întrețină casele sau să asigure un viitor mai bun copiilor lor. Veselia nu se mai ivește nici la nunțile care au loc din când în când, în condiții mizere. Se trăiește în prezent și se urăște regimul. Când țăranii obțin ceva bani din munca lor, de obicei la 1 mai sau Anul Nou, își beau toți banii la cârciumă, ca să mai uite, se iau la bătaie și se produc incidente grave. Astfel, la 1 mai 1957 s-a încins o bătaie provocată de discuții privitoare la regim, din care au fost omorâți 10 săteni. O schimbare totală în viața unui sat de sub regimul comunist.

(Open Society Archives, Budapest, Box 28-Romania, Item No. 3170/60)

92

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj

Informare

privind unele manifestări național-șoviniste ce au avut loc cu ocazia turneului de fotbal a echipelor „Honvéd” și „Diósgyőr”,
din Republica Populară Ungară, în Cluj

După meciul de fotbal susținut în ziua de 27 august a.c., la masa comună a echipelor „Honvéd” și „Știința”, ce a avut loc la cantina-restaurant de pe str. Dr. Petru Groza (responsabil Budai), pe masă erau așezate garoafe numai roșii și albe cu frunze verzi în formă de lanț. La un moment dat, unii cetățeni de la mesele din jur, care au venit la jucătorii echipei „Honvéd”, au luat flori și le-au așezat în piept în ordinea culorilor din steagul maghiar. Când s-a sesizat acest aspect, florile de pe masă au fost împrăștiate. În timpul mesei au venit trei fotografi care, în mod vădit, au început să facă poze numai echipei „Honvéd” și mai ales colonelului, conducător al lotului. S-a intervenit pe loc la acești fotografi și s-a discutat cu ei privind felul cum să facă fotografiile, adică să fotografieze pe toți tovarășii de la mese. Alături de mese era un aparat de radio cu picup, care a cântat cântece maghiare și occidentale. S-a intervenit de două ori pentru a se cânta și cântece românești, s-a răspuns că nu au plăci românești, apoi s-a închis picupul și au cântat muzicanții cântece românești și maghiare.

Jucătorul Budai de la „Honvéd”, într-o discuție purtată cu tov. Archideanu, secretarul Comitetului orașenesc PMR Cluj, a spus: „Să ne petrecem bine în acest oraș curat unguresc, al ungarilor. În acest oraș te simți ca în Ungaria, vezi în majoritatea locurilor scris firme și se vorbește în limba maghiară”. Ca răspuns, tov. Archideanu i-a spus printre altele: „Într-adevăr că ne simțim bine, deoarece populația acestui oraș din RPR, unde locuiesc români și maghiari, a făcut acestei echipe din țara prietenă și vecină o primire călduroasă, știind că aceste întâlniri contribuie la înfrățirea celor două popoare și oricând veți veni la noi în țară, veți fi bine primiți ca reprezentanți ai unei țări surori”.

În ziua de 30 august a.c., în timpul meciului Știința Cluj-Diósgyőr, în minutul 88, la scorul de 4:4, arbitrul a acordat un 11 metri în favoarea echipei „Știința” pentru faultarea unui jucător. În urma deciziei arbitrului, jucătorii de la Diósgyőr au protestat. În acest timp a intrat pe teren antrenorul echipei Diósgyőr, Bodola, care a spus jucătorilor echipei Diósgyőr să părăsească terenul, lucru ce și s-a petrecut. Acest act a provocat manifestarea de dezaprobare din partea publicului prezent la meci. La masa comună ce a avut loc în seara aceleiași zile, antrenorul Bodola – într-o discuție cu câțiva tovarăși – a afirmat că el a scos echipa de pe teren pentru că el este numai de 6 săptămâni antrenor la echipa Diósgyőr și că cele 3 meciuri din campionatul maghiar le-au pierdut, iar dacă vor pierde și aici ce vor spune cei din țară despre el. Apoi a mai afirmat foarte revoltat că el a fost acuzat de populația clujeană că și-a trimis soția în lagăr, unde a fost exterminată, ori el în 1942 a divorțat de ea și că dacă a fost dusă în lagăr, aceasta a fost soarta evreilor pe care unii și au meritat-o. A mai arătat că în 1945 autoritățile române l-au arestat timp de 8 luni de zile pe nedrept, că apoi a trebuit să-și părăsească țara și de ce a trebuit să-și părăsească el țara. Deci, cu acestea a încercat el să justifice scoaterea echipei de pe teren. A reieșit foarte clar din discuții că el nutrește ură față de statul nostru.

În discuțiile cu conducătorul lotului maghiar, care este membru al CC al Partidului Socialist Muncitoresc Țărănesc din Ungaria și secretarul Comitetului de partid al Combinatului Metalurgic Diósgyőr, tov. relatează că „antrenorul, în loc să se ocupe de educarea sportivilor în spirit nou, într-o zi plimbându-se prin Cluj s-a oprit în fața unei case spunându-le jucătorilor că acest bloc a fost proprietatea lui și a avut 16 apartamente, însă valahii au naționalizat-o. A mai spus tot atunci că a primit odată de la Gabriel Marinescu 350.000 lei, cu care și-a cumpărat un restaurant în Budapesta, care de asemenea a fost naționalizat. Deci, iată ce probleme îl preocupă pe antrenorul nostru”. Conducătorul lotului mai spunea că el, când a văzut ce face antrenorul, a plecat de pe tribună să oprească ieșirea de pe teren a jucătorilor, însă nu i-a mai ajuns. La masa comună care s-a desfășurat într-o atmosferă prietenească, conducătorul lotului maghiar a dezaprobat ceea ce s-a petrecut pe teren (scoaterea jucătorilor) și ne-a spus că întorși în țară vor lua măsuri corespunzătoare.

În urma meciului, ziarul „Făclia” a relatat pe larg și concret că decizia arbitrului a fost justă și a dezaprobat atitudinea antrenorului Bodola, pe când ziarul „Igazság” a anunțat pe scurt felul cum s-au petrecut faptele, fără a le comenta și a lua poziție. Față de poziția ziarului „Igazság”, Comitetul regional de partid a discutat cu redacția ziarului și cu lucrătorii acestuia și le-a tras foarte serios atenția privind grija pentru materialele ce apar în ziar.

Cluj, la 23 septembrie 1960

Secretar
[indescifrabil]

Instructor cu Informarea de Partid
[indescifrabil]

(Arh.St.Cluj, Comitet Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 35/1960, f.49-51)

ICRM Cluj
Str. Dr. P. Groza nr. 21

NOTĂ INFORMATIVĂ

În ziua de 5 nov. a.c. am primit o sesizare de la tov. Todoruț Ioan, voiajor, care mi-a declarat următoarele:

La data de mai sus, stând în depozitul central din str. 6 Martie, l-a auzit pe Kuthi Nicolae, UTM-ist, care spunea că ce sărbătoare mai e și asta, 7 nov., nașcocii ale sovieticilor, dar pentru noi nu e nici o sărbătoare. Atunci tov. Todoruț Ioan, fiind m[embru] d[e] p[artid], a început să-l lămurească pe Kuthi N., explicându-i că ce însemnătate are ziua de 7 nov. Atunci Kuthi Nicolae din nou a spus că nicidecum nu recunoaște că ar fi o sărbătoare a noastră, n-au decât să o sărbătorească sovieticii. Tov. Todoruț I. a spus lui Kuthi că astfel de atitudini au numai contrarevoluționarii, atunci Kuthi N. a spus că „da, am fost și eu contrarevoluționar”.

Tov. Popa Ioan declară că era prezent la discuții și l-a auzit pe Kuthi N. spunând că este contra de a sărbători ziua de 7 nov., deoarece nici sovieticii nu sărbătoresc sărbătorile noastre. La aluzia făcută de către tov. Todoruț I. a auzit și Popa Ioan, când Kuthi Nicolae a spus că poate că „sunt și eu contrarevoluționar”, apoi s-a calmat puțin și a ieșit afară. De altfel, țin să amintesc că Kuthi N. este un UTM-ist foarte pasiv, fapt care s-a dovedit în ultimul timp, dacă a fost chemat la deschiderea învățământului de partid a spus că nu vine, că merge la cinematograf, nu ia parte la ședințe și la nici un fel de munci cu caracter obșteșc.

La întreprinderea noastră a avut funcția de gestionar, dar mereu a avut lipsuri și a fost imputat cu sume destul de mari, totuși nu a fost scos din depozit, decât degradat la munca de muncitor.

Secretar BOB
Ana Chioreanu

Cluj, la 7 nov. 1960

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 36/1960, f.140)

Magyar Népköztársaság Nagykövetsége, Bukarest Bukarest, 1960. december 28.
Ambassade de la République Populaire Hongroise „Szigorúan titkos!”
Szám: 9/Né/Sz.t./1960.

Tárgy: Mogyorós Sándor elvtárs véleménye a Magyarországon tapasztalt nacionalista megnyilvánulásokról

December 26-án disznótoros vacsorát rendeztem Rónai Sándor elvtárs és felesége tiszteletére, melyen jelen voltak: Mogyorós Sándor, az RMP Politikai Bizottságának tagja, Constantin Pîrvulescu, az RNK Nagy Nemzetgyűlése elnöke, Anton Moisescu, az RNK Elnöki Tanácsának elnökhelyettese, Gheorghe Stoica, az Elnöki

Tanács titkára, Petre Dragoiescu, a Nagy Nemzetgyűlés alelnöke, Mircea Biji, a Nagy Nemzetgyűlés titkára és Dionisie Ionescu, az Állami Protokoll Hivatal vezetője, feleségükkel együtt.

A vacsora kellemes baráti hangulatban zajlott le, melynek során több pohárköszöntő hangzott el, s csak Mogyorós elvtárs kb. 55 perces fejtegetésének egyes részei tették nyomottá a hangulatot. Fejtegetésének fontosabb mozzanatait az alábbiakban ismertetem:

Rónai és Pîrvulescu elvtársak pohárköszöntői után – mely alkalommal mindkét fél részéről a magyar-román testvéri barátság jelentőségét méltatták – Mogyorós elvtárs hosszas fejtegetésbe kezdett a magyar-román kapcsolatok kérdéséről, a nacionalizmus elleni harcról stb. Megállapította: a két ország közötti kapcsolatok jók, olyannyira – véleménye szerint –, hogy nem is lehet jobbátételéről beszélni, inkább elmélyítéséről lehetne szó. Beszélt a felszabadulás előtti időkről, az uralmon lévő burzsoá-földesúri osztály népeinket egymásra uszító politikájáról és azokról az óriási eredményekről, melyeket a felszabadulás után a két nép közötti baráti kapcsolatok és a jószomszédi viszony megteremtése terén elértünk. Ennek kapcsán Mogyorós elvtárs néhány olyan kérdés fejtegetésébe bocsátkozott, amelynek lényege az volt, hogy a magyar népben általában mélyebbek a nacionalista gyökerek, és Magyarországon e téren sok még a tennivaló. Mogyorós elvtárs bevezetőként hangsúlyozta, hogy nem a Román Munkáspárt egyik vezetőjeként vagy a Minisztertanács alelnöki minőségében beszél, hanem mint egyik kommunista a másikkal, őszintén el akarja mondani a véleményét a Magyarországon korábban tapasztalt jelenségekről.

Többször járt Magyarországon – mondotta –, és az a tapasztalata, hogy a vezető fórumok nem fordítanak kellő figyelmet a nacionalizmus és sovinizmus elleni harcra, ami azután különösen az ellenforradalom idején mutatkozott meg leplezetlenül. Az ellenforradalom után közvetlenül a román párt- és kormányküldöttséggel Budapesten járt, s a saját szemével látta a házak falára meszelt határrevízióra utaló nacionalista jelszavakat, „Erdélyt vissza!” stb. Véleménye szerint ez azzal magyarázható, hogy a korábbi vezetés Magyarországon nem lépett fel kellő eréllyel a nacionalizmus ellen, és nem foglalt el egyértelmű álláspontot ebben a kérdésben. Ennek alátámasztásául utalt arra, hogy 1945 elején magyarországi utazása alkalmával meglehetősen éles nacionalista, szovjetellenes hangulatot tapasztalt a magyar lakosság körében, mind vidéken, mind az üzemekben. Felhívta erre Rákosi és több más akkori pártvezető figyelmét, akik ahelyett hogy elítélték volna ezt a helytelen magatartást, védelmükbe vették, azzal mentegetve a dolgot, hogy a magyarországi felszabadulás körülményei mások voltak, mint Romániában.

Mogyorós elvtárs elmondotta, hogy akkoriban több helyen járt Magyarországon, különböző vitákat folytatott a magyar elvtársakkal, s arról is beszélt, hogy a Magyar Kommunista Párt akkori vezetősége nem a legbarátságosabban fogadta a nem hivatalos küldetésben Magyarországra érkező román pártküldöttséget, amit bizonyít az is, hogy nem teljesítették kérésüket, hogy részt vegyenek a gyűléseken, és felszólalhassanak. Ennek kapcsán Mogyorós elvtárs szembeállította a román párt felszabadulás utáni politikáját, elmondotta, hogyan harcoltak, milyen keményen léptek fel a szovjetellenes hangok ellen, melynek meg is volt az eredménye.

A továbbiakban Mogyorós elvtárs arról beszélt, hogy az MSZMP ellenforradalom utáni politikáját helyesli, nagyra értékeli a nacionalizmus elleni felvilágosító munkát, s különösen nagyra becsüli Kádár elvtársnak romániai látogatása alkalmával kifejtett álláspontját a határok kérdésében. E pozitívumok hangsúlyozása mellett azonban újabb nacionalista jelenségekre figyelt fel Magyarországon – mondotta

–, ami neki nem tetszik, s úgy látja, hogy a vezető fórumok sem lépnek fel kellő eréllyel ellene, mert még a pártfunkcionáriusok körében is terjed az a helytelen nézet, hogy „mi magyarok szegények vagyunk, nincsenek nyersanyagaink, nagy nehézségekkel küzdünk” stb. Ez az állandó sopánkodás, a nehézségekre való utalás rendkívül veszélyes, és az a véleménye, hogy ezt a reakció terjeszti, mert amögött, hogy „szegények vagyunk”, voltaképpen az a reakciós nacionalista koncepció rejlik, hogy a határokat revidálni kell, mert „szegénységünk” oka az, hogy Erdély, Felvidék nem Magyarországhoz tartozik.

Miután Mogyorós elvtárs befejezte mondanivalóját, Rónai elvtárs hozzászólt, hangsúlyozta, hogy mint a Magyar Szocialista Munkáspárt egyik vezetőségi tagja, szükségét érzi, hogy a Mogyorós elvtárs által elmondott hasznos gondolatokat tartalmazó fejtegetéshez hozzászóljon. Rónai elvtárs beszélt a szocializmust építő országok vezetőinek felelősségéről, amely kétirányú: a lakosság életszínvonalának állandó emelésére, valamint az emberek gondolkodásmódjának megváltoztatására irányuló feladat; a marxizmus-leninizmus eszméinek elültetése és gyökereztetése az emberek tudatában. Az állam vezetőinek olyanoknak kell lenniük, mint a jó kertészeknek: gondosan irtani a gyomot, a revizionista, sovinszta maradványokat és gondozni, művelni a jót. Beszélt arról, hogy valamennyi szocialista országban élnek nemzeti kisebbségek. Ezekben az országokban a szocializmus eszméi győzedelmeskedtek, és a nemzetiségi problémákat a szocializmus szellemében, a lenini nemzetiségi politika elvei alapján kell megoldanunk, mint ahogy ez Romániában és más szocialista országban is érvényre jut. A gondos kertész – mondotta folytatva Rónai elvtárs – a nacionalizmus és sovinizmus maradványait kigyomlálja az emberek tudatából, és helyébe a marxizmus-leninizmus igaz eszméit ülteti el. Beszédét azzal fejezte be, hogy ezen mindnyájunknak munkálkodni kell, mert nincs az a teli szekér, melyre még egy villával ne lehetne rakni.

Némety Béla nagykövet

Külügyminisztérium, Sík Endre miniszter elvtársnak, Budapest

[Adnotare marginală: „Aktásítani. Csak min. h. eng. adható ki. I/27”]

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Ungare

București, 28 decembrie 1960

Ambassade de la République Populaire Hongroise

Strict secret!

Număr: 9/Ne/S.s./1960

Subiect: Opinia tovarășului Sándor Mogyorós despre manifestările naționaliste percepute în Ungaria

În data de 26 decembrie am organizat o cină de pomană a porcului în onoarea tovarășului Sándor Rónai[1] și a soției lui, la care am invitat următoarele persoane: Sándor Mogyorós, membru al Comitetului Politic al PMR, Constantin Pârvulescu, președintele Marii Adunări Naționale a RPR, Anton Moisescu, vicepreședinte al Comitetului Director al RPR[2], Gheorghe Stoica, secretarul Consiliului Director, Petre Drăgoiescu, vicepreședintele Marii Adunări Naționale[3], Mircea Biji, secre-

tarul Marii Adunări Naționale[4] și Dionisie Ionescu, șeful Oficiului pentru Protocol de Stat, împreună cu soțiile[5].

Cina a decurs într-o atmosferă plăcută, prietenească. S-au rostit mai multe toasturi și singurele lucruri care au făcut atmosfera mai apăsătoare au fost unele părți din cuvântarea tovarășului Mogyorós, care a durat aproximativ 55 de minute. În cele ce urmează voi prezenta punctele mai importante ale acestei luări de cuvânt.

După toasturile rostite de tovarășii Rónai și Pârvulescu – în care ambii au apreciat semnificația pe care o are prietenia frățească ungaro-română –, tovarășul Mogyorós s-a lansat în discutarea relațiilor ungaro-române, a luptei împotriva naționalismului etc. A afirmat că relațiile dintre cele două țări sunt bune, într-atât încât, în opinia lui, ele nu pot fi îmbunătățite, ci mai degrabă ar trebui adâncite. A vorbit despre perioada de dinainte de eliberare, despre politica burghezo-moșierească de îndușmănire a popoarelor și despre acele rezultate uriașe pe care le-am obținut după eliberare în domeniul relațiilor de prietenie și bună vecinătate dintre cele două popoare. În legătură cu acest aspect, tovarășul Mogyorós s-a lansat în discutarea unor chestiuni a căror esență a fost că, în general, rădăcinile naționaliste sunt mai adânc înfipte în poporul maghiar și că în Ungaria mai sunt multe de făcut în această privință. În introducere, tovarășul Mogyorós a subliniat că nu din poziția de conducător al Partidului Muncitoresc Român, sau ca vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, ci ca comunist care se adresează altor comuniști, el dorește să își spună părerea sincer despre fenomenele percepute mai devreme în Ungaria.

A fost în Ungaria de mai multe ori – a declarat – și a văzut că forurile conducătoare nu acordă atenție suficientă luptei împotriva naționalismului și șovinismului, care s-au manifestat față în față mai ales în timpul contrarevoluției. După contrarevoluție, imediat a fost la Budapesta cu delegația română de partid și delegația guvernamentală și a văzut cu ochii lui sloganele naționaliste vopsite pe pereții caselor: „Ardealul înapoi!” și altele. După părerea sa, acest lucru se explică prin faptul că mai devreme conducerea din Ungaria nu a luat poziție cu suficientă hotărâre împotriva naționalismului și nu a adoptat o poziție unanimă în această chestiune. Ca dovadă a acestei afirmații a menționat că la începutul anului 1945, cu ocazia unei călătorii în Ungaria, a observat o atmosferă naționalistă, antisovietică deosebit de ascuțită în rândurile populației ungare, atât la țară, cât și în uzine. A atras atenția tovarășului Rákosi și altor tovarăși din conducerea de partid, care – în loc să condamne această atitudine greșită – au apărat acest punct de vedere, scuzându-se că circumstanțele eliberării în Ungaria au fost diferite de cele din România.

Tovarășul Mogyorós a mai spus că în acea vreme a fost de mai multe ori în Ungaria, purtând diferite discuții cu tovarășii unguri, vorbind și despre faptul că în acea vreme conducerea Partidului Comunist ungar nu s-a manifestat foarte prietenește față de delegația neoficială a Partidului Comunist din România, ceea ce este dovedit și de faptul că nu le-au dat curs rugăminții de a participa și a lua cuvântul la sedințe. În legătură cu acest lucru, tovarășul Mogyorós a oferit exemplul politicii partidului românesc de după eliberare, detaliind felul în care au luptat, modul hotărât în care au acționat împotriva vocilor antisovietice, ceea ce a condus la rezultatele dorite.

În cele ce au urmat, tovarășul Mogyorós a vorbit despre faptul că aprobă politica Partidului Socialist Muncitoresc Ungar de după contrarevoluție, prețuiește eforturile propagandistice împotriva naționalismului și în special stimează punctul de vedere exprimat de tovarășul Kádár cu ocazia vizitei în România în privința hotarelor. Pe lângă aceste aspecte pozitive însă, a remarcat alte fenomene naționaliste în Ungaria – spunea –, ceea ce lui nu îi face plăcere să vadă și crede că nici

forurile conducătoare nu au o poziție destul de categorică, deoarece această perspectivă greșită este răspândită inclusiv în rândurile funcționarilor de partid, că „noi, ungurii, suntem sărmani, nu avem materii prime, ne confruntăm cu greutate mari etc”. Această continuă tânguială și referirile făcute la greutate sunt deosebit de periculoase și părerea lui este că ele sunt răspândite de forțe reacționare, deoarece în spatele afirmației că „suntem săraci” de fapt se ascunde concepția reacționară naționalistă, că granițele trebuie revăzute, deoarece motivul „sărăciei” noastre este faptul că Ardealul, precum și părți din Slovacia nu aparțin Ungariei.

După ce tovarășul Mogyorós și-a terminat intervenția, tovarășul Rónai a luat cuvântul și a subliniat că, din poziția de membru al conducerii Partidului Socialist Muncitoresc Ungar, simte nevoia să adauge câteva lucruri la acele observații utile menționate de tovarășul Mogyorós. Tovarășul Rónai a vorbit despre responsabilitatea ce revine conducătorilor țărilor care construiesc socialismul, care este ambivalentă: ridicarea continuă a nivelului de trai al populației, precum și schimbarea mentalității oamenilor; sădirea idealurilor marxism-leninismului și înflorirea acestora în mentalitățile oamenilor. Conducătorii de stat trebuie să fie precum bunii grădinari: trebuie să îndepărteze cu multă grijă buruienile, adică rămășițele revizioniste și șovine, și să îngrijească, să cultive binele. A vorbit despre faptul că în fiecare țară socialistă trăiesc minorități naționale. În aceste țări au triumfat idealurile socialismului, iar problemele cauzate de naționalități trebuie soluționate în spiritul socialismului, în lumina principiilor leniniste de politică a naționalităților, așa cum acestea s-au afirmat în România și în alte țări socialiste. Grădinarul grijului – a continuat tovarășul Rónai – va scoate rămășițele naționalismului și șovinismului din conștiința oamenilor și în loc va planta idealurile adevărate ale marxism-leninismului. El și-a încheiat cuvântarea spunând că fiecare dintre noi trebuie să lucreze la acest aspect, pentru că nu există căruță plină pe care să nu mai poți încărcă încă un pic.

Béla Némety, ambasador

Ministerul Afacerilor Externe, tovarășului ministru Endre Sík. Budapesta

[Adnotare marginală: „A se îndosaria. Nu poate fi consultat decât cu aprobarea ministrului adjunct. I/27”]

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-4/bc-008-1961, f.1-4)

[1] Sándor Rónai (1892-1965), inițial de profesie zidar. După al doilea război mondial a fost ministru al Alimentației Publice (1945), al Comerțului (1945-1949), al Comerțului Exterior (1949-1950). Din 1952 a fost președinte al Adunării Naționale (până în 1963, când se pensionează).

[2] Anton Moisescu (n. 1913), membru al CC al PCR (1955-1969), ministru plenipotențiar în SUA (1954-1956) și Argentina (1956-1957), secretar al Consiliului Central al Sindicatelor (din 1957), iar între 1962-1971 președinte al Societății de Cruce Roșie.

[3] Petre Drăgoiescu (n. 1882), membru al CC al PCR (1948-1965), vicepreședinte al Marii Adunări Naționale (1957-1961), iar o vreme a fost președinte al Consiliului Învățământului de cultură generală din Ministerul Învățământului (1965).

[4] Mircea Biji (1913-1992), director general al Direcției Centrale de Statistică (până în 1965), apoi vicepreședinte al Consiliului Național al Cercetării Științifice (1965-1969). Din 1958 a fost și secretar general al Marii Adunări Naționale.

[5] Dionisie Ionescu fusese prefect al județului Bacău (1947-1948), ambasador în Egipt (1955-1958), iar apoi va îndeplini funcția de șef al ceremonialului de stat.

Partidul Comunist Român
Comitetul Orășenesc Cluj

Informare operativă

Privind unele aspecte cu confecționarea unor căciulițe
la întreprinderea „Varga Katalin”

Se constată că la întreprinderea „Varga Katalin” din deșeuri se confecționează căciulițe pentru schi și altă întrebuințare. Cu această ocazie, din neatenția personalului, eventual intenționat, ceea ce nu a reieșit cu ocazia cercetărilor, s-a confecționat una căciuliță care a fost colorată cu tricolorul maghiar (roșu, alb și verde), căciuliță care a ajuns în comerț și cumpărată de un muncitor de la Întreprinderea „Unirea”, care în mod intenționat a umblat cu această căciuliță din secții în secții. Această căciuliță a fost luată de la cetățeanul susnumit și i s-a propus că în locul acesteia se va da alta, dar cetățeanul refuză și pretinde căciulița respectivă.

Menționăm că la întreprinderea „Varga Katalin” au mai fost până în anul trecut manifestări naționaliste, când o serie de salariați la 15 martie purtau cocarde maghiare.

Cu ocazia cercetărilor făcute a reieșit că în comerțul de stat se găsesc din abundență asemenea căciulițe. Din informările pe care le avem, reiese că aceste căciulițe sunt confecționate de un atelier, unde lucrează personal de la stațiuni de odihnă a partidului pe perioada de iarnă. Ținând cont de faptul că astfel de lucruri crează atmosferă necorespunzătoare în rândul populației, Comitetul Orășenesc de partid a luat următoarele măsuri:

S-au dat indicații ca întreprinderea „Varga Katalin” să scoată din producție combinația de culori respective și ca în viitor să fie mai atenți.

Comerțul de stat va dirija aceste produse în localitățile unde nu se găsesc diferite naționalități.

Propunem Comitetului Regional de partid de a fi sesizate organele competente pentru a fi scoase din comerț aceste produse și pe viitor să nu se producă combinația acestor culori, pentru a preîntâmpina anumite manifestări nesănătoase din partea unor elemente naționaliste-șovine.

Cluj, la 10 ianuarie 1961

Prim-secretar
Duca Aurel

Instructor
Gergely Ioan

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regioanl PCR Cluj, fond 13, dos. 41/1961)

Magyar Népköztársaság Nagykövetsége
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Szám: 3/Né-/1961.sz.t.

Bukarest, 1961. február 26.
Szigorúan titkos!
Különösen fontos!

Tárgy: Román Népköztársaság. A magyar-román kapcsolatok értékelése.

I. Politikai téren a magyar-román kapcsolatok alakulását értékelve megállapíthatjuk, hogy az 1960-as évben tovább javultak kapcsolataink, melyeket a két ország együttműködésének területén elért konkrét eredményeken túl elsősorban a pozitív irányban megváltozott légkör jellemez, mely lehetővé teszi, hogy a jövőben a még meg nem oldott kérdések is rendezésre kerüljenek. Ez a politikai légkörváltozás szoros összefüggésben van azokkal a politikai és gazdasági eredményekkel, melyeket az MSZMP vezetésével elértünk. Eredményeink, melyek világosan kifejezésre jutottak az MSZMP VII. Kongresszusán, a nemzetközi kommunista mozgalom vezetői részéről elhangzott pozitív értékelésekben – nem utolsósorban Hruscsov elvtárs nagy jelentőségű hozzászólása és egyetértése politikai irányvonalunkkal kapcsolatban – lehetetlenné tette azoknak az élet megcáfolta véleményeknek a fenntartását, hogy Magyarországon baj van, s nem helyes irányban fejlődnek a dolgok. Ennek felismerése után megszűnt a bizalmatlanságnak az a foka, amikor a politikai fenntartások rányomták bélyegüket a kapcsolatok fejlesztése érdekében tett kezdeményező lépéseinkre.

Meg kell emlékeznünk vezetőink romániai látogatásainak pozitív hatásáról, ami a korábban gyenge lábon álló személyes kapcsolatok kiszélesítését eredményezte, és alapot teremtett arra, hogy az 1961-es évben számos román vezető magyarországi látogatására kerüljön sor, ami véleményem szerint a kapcsolatok további szélesítését és a vitás, rendezetlen problémák megoldását fogja elősegíteni.

Nyugodtan megállapíthatom, hogy a pártjaink és azok vezetői között meglévő rendkívül szívélyes viszony kifejezésre jutott abban is, ahogy vezetőinket itt-tartózkodásuk ideje alatt fogadták, abban, hogy Dej elvtárs más vezető elvtársak társaságában ebéden látta vendégül őket, valamint az ebéd ideje alatt folytatott nagyon őszinte és baráti beszélgetésekben. Jelentősnek kell értékelnünk a román vezető személyiségeknek a magyar-román kapcsolatokra vonatkozó kedvező nyilatkozatait, valamint a Külügyminisztérium és más intézmények vezetőinek és tisztviselőinek az együttműködésre irányuló készségét és számos felmerült, kisebb probléma megoldása érdekében tett gyors intézkedését.

A román hivatalos szervekkel megjavult kapcsolataink kialakulásához az előbb említetteken túl kétségtávan annak is köze van, hogy a nagykövetség részéről nem a problémák kiélezését tapasztalták, hanem nagyfokú türelmet és a vitás kérdések jóindulatú megoldására való törekvést láthatták. Tekintettel arra, hogy az elmúlt év egyik fő feladata a nagykövetség részére a bizalom megnyerésében foglalható össze, a rendezetlen kérdések megoldását nem erőltettük. Ez természetesen a ki-felé való mozgás bizonyos visszatartását is maga után vonta. Annak leszögezésével, hogy az elmúlt év folyamán számos konkrét eredményt értünk el, aminek felsorolását mellőzhetőnek tartom, a megoldásra váró feladatok rendezésének ütemével nem lehetünk elégedettek, és nem kevés azoknak a problémáknak a száma, melyek megoldásának elhúzódása zavarja országaink kapcsolatait.

1. Elsőnek kell megemlíteni a bizalmatlanságnak még fellelhető jeleit, melyet különösen középszinten, a Magyarországon tapasztalható szabadabb bírálattal és a felszámolt merev vezetési módszerek helyett rugalmasabb, emberibb módszerek alkalmazásával kapcsolatban tanúsítanak. Egyes önkényeskedő helyi vezetők – információink szerint – leszereltetik a televíziós készülékeket azokban a kultúrházakban és magánszemélyeknél, ahol Budapest műsorát lehet venni. Jugoszlávia felé eső területeken hasonló esetek fordultak elő.

2. Az erdélyi magyar kisebbség irányában kifejtett politikában is vannak problémák. Még a KÜM vezetői közül is egyesek (Málnásan külügyminiszter-helyettes) azon a nézeten vannak, hogy a rokoni látogatások fokozottabb megengedése nem célravezető, mert ezzel lehetőséget teremtenének ellenséges tevékenység folytatására. A látogatások engedélyezésének jelenlegi méreteit teljesen kielégítőnek tartják. Ez a nézet világosan mutatja, hogy miért nem megy olyan ütemben kapcsolataink fejlesztése a Román Népköztársasággal, mint szeretnénk, és miért nem megy előre számos területen meglévő vitás kérdések rendezése.

3. Ha helyes az a meglátásom, hogy egyes vezetőkben még mindig van bizonyos attól való félelem, hogy a magyarok esetleg a Szovjetunióhoz fordulnak területrendezési kérelmükkel – mint ahogy tudomásom szerint Pogacseanu volt nagykövetük nem tudott menekülni ettől a gondolatától, és mindenkitől ez irányban érdeklődött (lehet, hogy csak saját kezdeményezésére csinálta?) –, úgy érthetővé válna, miért igyekeznek olyan helyzetet teremteni, hogy az egyes magyarok lakosságának összetételét megváltoztassák. Példa erre a nemrég végrehajtott területi átstrukturálással kapcsolatban szerzett információim, de ezt láthatjuk Kolozsváron is, ahol korábban a lakosság döntő többsége magyar nemzetiségű volt. A román ajkúak nagyméretű odatelepítésén túl azt a módszert választották, hogy a Kolozsvár környéki románlakta falvakat Kolozsvárhoz csatolták, amivel elérték, hogy jelenleg Kolozsvár lakosságának nagyobb részét románok teszik ki.

4. Ugyancsak említést érdemelnek a magyar nyelvű középiskolák összevonása érdekében tett intézkedések. Ezeknek az intézkedéseknek célja az lehet, hogy az ország minden tájegységén biztosítsák a román lakosság többségét, hogy még véletlenül se lehessen szóvá tenni, hogy egyes területek kisebbségi lakosságának helyzetével problémák vannak. (Ez olyan feltételezés, melyet nagyon félve írok le.)

5. A fenti problémák miatt a magyar nemzetiségű értelmiség körében passzivitás, a közügyektől való visszahúzódás figyelhető meg, ami a román helyi vezetők között tovább rontja a magyarok iránti kapcsolatot és bizalmat.

II. Gazdasági kapcsolataink fejlődésének elemzése során is feltételezem a tényszámok ismeretét, így azon túl, hogy megemlítem az összforgalom növekedésének 71%-os emelkedését az 1959-es év forgalmához viszonyítva (1959-ben 141,8 millió rubel, 1960-ban 243,5 millió rubel), megállapíthatjuk, hogy az 1960-as év megszilárdította és továbbfejlesztette az 1959-es évben bekövetkezett fordulatot. Az 1960-as évben a két ország kölcsönösen kisegítette egymást bizonyos gazdasági nehézségek jelentkezésekor (hús- és zsírkérélmünk, 1500 tonna U vas román kérése stb.)

Sajnos, negatív jelenségek is tapasztalhatók:

1. Az év végéig egészségtelen nagyságú passzív szaldónk alakult ki, melynek rendezésére tett lépéseink (listák átnyújtása) nem jártak sikerrel, és zavarják az 1961-es megállapodás aláírását.

2. Az albizottságok 1960 februárjában történt feloszlátása visszavetette a két ország gazdasági együttműködési lehetőségeinek kutatását, mert ez időtől kezdve

nem tevékenykedtek az albizottságokban dolgozó elvtársak, akik felvethették volna a reális ismereteken alapuló elgondolásait.

3. Az éves szállításoknál a magyar lemaradás túlhaladta a román fél lemaradását.

4. A leszállított berendezések egy részével minőségi problémák merültek fel, mint pl. a fényűtség, paradicsom- és baromfivonal, Berva motorkerékpár stb.

Román részről:

1. Nem mutattak hajlandóságot az Ocna-Mureș-i szódagyár és a buciumeni elszámolások rendezésére.

2. Valószínűleg a szoldóra való tekintettel bizonyos taktikázást tapasztaltunk egyes árufeleségek szállításánál, mint pl. fa stb.

3. Érdemben nem reagáltak a Műszaki Együttműködési Bizottság részére átadott javaslatainkra.

4. Nagymértékben csökkent a Magyar Népköztársaságba utazó román gazdasági szakemberek száma.

III. Kulturális kapcsolataink az 1960-as évben tovább fejlődtek, és bár a megkötött munkatervünk az előző évi megállapodáshoz viszonyítva nagyobb volumenű cseréket és jelentősebb akciókat irányzott elő, azt az év végéig maradéktalanul teljesítettük. Az egyezményes kulturális kapcsolatok fejlődését mutatják a közös könyvkiadási, filmforgalmazási, rádió és televízió, a koncertirodák között közvetlen megállapodások mellett többek között az egyes alkotó szövetségek (képző- és építőművészeti), valamint az egyes egyetemek között létrejött megállapodások. Különösen figyelemre méltó, hogy rendezvényeink minőségi színvonala jelentősen emelkedett, nagy sikerrel zárult a színházi csere, szolisták fellépése és jelentős kulturális személyiségek látogatásai egymás országában.

Az általános pozitív fejlődés mellett nem lehetünk megelégedve az egyes területeken elért fejlődéssel, mert a lehetőségek messze nincsenek kihasználva, és számos olyan, a Központ által is ismert negatív jelenség van a két ország kulturális kapcsolatában, melyeknek kiküszöbölése elkövetkezendő munkánk legfontosabb feladata kell, hogy legyen. Így többek között:

1. Legfontosabb negatív jelenség a tudományos együttműködés terén beállott visszaesés, melyért a Román Tudományos Akadémiát, illetve a román felet terheli a felelősség. Nem használták ki a munkatervben meghatározott kereteket, nem fogadták kutatóinkat stb.

2. Román művészegyüttesek egyáltalán nem jártak Magyarországon.

3. Nem kielégítő a képzőművészeti kiállítások rendezése és propagandája.

4. A színművek, zeneművek kölcsönös bemutatása és propagandája messze alatta marad az igényeknek.

5. Nincs megoldva a magyar sajtótermékek nagyobb mérvű terjesztésének problémája.

IV. Sajtókapcsolataink fejlődése elsősorban a személyes kapcsolatok terén mutat fejlődést. Számos magyar újságíró töltötte szabadságát és volt riportkörúton Romániában (Szakasits, Darvas, Siklósi stb.). Az újságíró-szövetségek között kialakult jó kapcsolatok a szerkesztőségek közötti kapcsolatok alakulására is kedvező kihatással vannak. Megkezdődött a vidéki és üzemi lapok közötti kapcsolatok felvétele.

Nem kielégítő azonban a román sajtó tájékoztató munkája a Magyar Népköztársaság eredményeiről. Nagyon ritkán és szűkszavúan tudósít eredményeinkről és a magyarországi eseményekről.

V. Az eddig megkötött egyezményeink gyakorlati alkalmazása tekintetében számos megoldatlan probléma van, ahol a román elvtársak merev álláspontja miatt

nem tudunk előrehaladni. Ezeknek kihatásai az ügyfeleket érintik, és közöttünk okoz elsősorban elégedetlenséget. A Központ által is ismert nehézségek kiküszöbölése megkívánná, hogy magasabb szinten tegyük szóvá a zavaró jelenségeket.

Konzuláris tevékenységünk az adott keretek és a román értelmezés szerint zavartalannak mondható. Jó kapcsolataink a KÜM konzuli részlegével sok felmerülő probléma gyakorlati megoldását teszi lehetővé.

VI. Javaslatok az értékelésből adódó feladatokra: lásd 1961. I. félévi munkatervünket.

Összefoglalva az elmúlt év értékelését, kapcsolataink fejlődőek, de még nem zavarmentesek. A KÜM munkáját is egyre inkább jellemző következetesség, a külképviseleteknek nyújtott és nyújtandó segítség lehetővé teszi, hogy az 1961-es év folyamán újabb eredményeket érjünk el a két ország kapcsolatainak továbbfejlesztésében és a vitás, rendezetlen kérdések megoldásában.

Némety Béla nagykövet

Külügyminisztérium, Sík Endre miniszter elvtársnak, Budapest.

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Maghiare
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Nr. 3/Né-/1961.secret.

București, 26 februarie 1961
Strict secret!
Deosebit de important!

Subiect: Republica Populară Română. Evaluarea relațiilor româno-maghiare

I. În domeniul politic, evaluând relațiile româno-maghiare se poate constata că în anul 1960 s-au îmbunătățit în continuare relațiile noastre, care, dincolo de rezultatele concrete obținute în domeniul cooperării celor două țări, se caracterizează în primul rând printr-o atmosferă schimbată în sensul pozitiv, ceea ce face posibil ca problemele care nu și-au găsit încă o rezolvare în viitor să fie soluționate. Această schimbare de atmosferă politică este în strânsă legătură cu rezultatele politice și economice la care am ajuns sub conducerea PMSU [Partidul Muncitoresc Socialist Ungar]. Rezultatele noastre, exprimate clar în aprecierile pozitive din partea conducătorilor mișcării comuniste internaționale la cel de-al VII-lea Congres al PMSU[1] – nu în ultimul rând luarea de cuvânt și acordul de o mare importanță a tovarășului Hrușciov în legătură cu linia noastră politică – au făcut imposibilă susținerea acelor opinii infirmate de viață, conform cărora în Ungaria ar fi probleme și lucrurile nu merg în direcția corectă. După ce ne-am dat seama de acest lucru, a dispărut neîncrederea la acel grad la care reținerile politice și-au pus amprenta pe inițiativele noastre întreprinse în vederea dezvoltării relațiilor.

Trebuie să amintim efectul pozitiv al vizitelor conducătorilor noștri în România, ceea ce a avut ca rezultat lărgirea relațiilor personale anterior slab dezvoltate, iar în anul 1961 a pus bazele vizitelor în Ungaria a multor conducători români, ceea ce – după părerea mea – va ajuta la lărgirea pe mai departe a relațiilor și la rezolvarea problemelor încă nesoluționate.

Liniștit pot constata că relațiile deosebit de cordiale existente între partidele noastre și conducătorii acestora s-au concretizat și prin faptul că conducătorii noștri în timpul șederii lor aici au fost primiți, că împreună cu alți tovarăși au fost invitați la masă de către tovarășul Dej, iar în timpul mesei au avut loc discuții foarte sincere și prietenești. Trebuie evaluate ca importante declarațiile favorabile referitoare la relațiile româno-maghiare din partea personalităților române din conducere și dispoziția conducătorilor și funcționarilor din Ministerul de Externe și din alte instituții pentru cooperare, precum și măsurile rapide luate pentru rezolvarea mai multor probleme mai mici apărute.

Existența unor relații mai bune între noi și organele oficiale române se leagă, în afara celor amintite, fără îndoială și de faptul că din partea Ambasadei s-a remarcat nu o tensionare a relațiilor, ci multă răbdare și strădania de-a rezolva cu bunăvoință problemele controversate. Având în vedere că una din sarcinile principale ale Ambasadei pe anul trecut a fost câștigarea încrederii, nu am forțat soluționarea problemelor nerezolvate. Acest lucru în mod firesc a atras după sine și o anumită reținere a mișcărilor spre exterior. Cu precizarea că de-a lungul anului trecut am obținut numeroase rezultate concrete, a căror enumerare consider că poate fi trecută cu vederea, nu putem fi mulțumiți cu ritmul soluționării problemelor de rezolvat, iar numărul acelor probleme a căror soluționare îndelungată deranjează relațiile dintre țările noastre nu este mic.

1. În primul rând trebuie amintite semnele neîncrederii, încă existente, care se observă în special la nivel mediu în legătură cu critica mai liberă remarcată în Ungaria, cu aplicarea unor metode mai elastice, mai umane, în locul unor metode de conducere rigide, deja înlăturate. Unii conducători locali autocrați – după informațiile noastre – demontează aparatele de televiziune din casele de cultură și, la persoane particulare, unde se poate prinde emisiunea Budapestei. Pe teritoriile dinspre Iugoslavia se întâlnesc situații asemănătoare.

2. Există probleme și în politica ce vizează minoritatea maghiară din Ardeal. Chiar și unii dintre conducătorii MAE (ministrul adjunct al Afacerilor Externe, tovarășul Mălnășan) sunt de părere că o mai mare permitere a vizitelor rudelor nu este indicată, deoarece cu aceasta s-ar ivi ocazia unor activități dușmănoase. Consideră măsura aprobării vizitelor din prezent întru totul satisfăcătoare. Această opinie arată clar de ce nu se dezvoltă în ritmul dorit relațiile noastre cu Republica Populară Română și de ce nu înaintează într-un șir de domenii soluționarea problemelor controversate existente.

3. Dacă este corectă părerea mea, că unii dintre conducători se tem încă de faptul că maghiarii eventual s-ar putea adresa Uniunii Sovietice cerând revizuirea teritorială – precum, după cunoștințele mele, Pogăceanu, fostul ambasador de la noi nu se putea debarasa de acest gând și se interesa de la toți în acest sens (poate că a făcut-o doar la proprie inițiativă?) –, s-ar clarifica astfel de ce se încearcă schimbarea componenței populației în anumite regiuni locuite de maghiari. Exemplul pentru acest lucru sunt informațiile mele referitoare la reorganizarea teritorială efectuată nu demult, dar același lucru îl putem observa și la Cluj, unde anterior majoritatea populației era de naționalitate maghiară. Dincolo de colonizările în mare număr a populației de limbă română, au ales metoda de a anexa la Cluj – din punct de vedere teritorial – satele românești din jur, astfel au reușit ca cea mai mare parte a populației Clujului să fie în prezent cea românească.

4. De asemenea, merită să amintim măsurile luate pentru concentrarea școlilor medii de limbă maghiară. Aceste măsuri au probabil scopul de a asigura în toate

regiunile țării majoritatea populației românești, ca nici din întâmplare să nu se poată spune că ar fi probleme cu situația populației minoritare din unele teritorii. Aceasta este o presupunere pe care o scriu foarte temător.

5. Din cauza problemelor de mai sus, în mijlocul intelectualității maghiare se observă pasivitate, o reținere față de treburile obștești, ceea ce printre conducătorii locali români degradează în continuare relațiile și încrederea față de maghiari.

II. Relațiile noastre economice, făcând o analiză, presupun de asemenea că se cunoaște situația în cifre, așa că dincolo de faptul că amintesc creșterea cu 71% a circulației totale a mărfurilor, față de circulația anului 1959 (în 1959 – 141,8 milioane de ruble, în 1960 – 243,5 milioane de ruble), putem constata că anul 1960 a consolidat și a perfecționat schimburile din 1959. În anul 1960 cele două țări se ajutau reciproc la apariția unor greutatea de ordin economic (cererea noastră de carne și untură, cererea din partea românilor a 1500 de t de fier U etc).

Din păcate se constată și fenomene negative:

1. Până la sfârșitul anului ni s-a format un sold pasiv nesănătos de mare, în cazul căruia măsurile luate de noi pentru rezolvarea situației (înmânarea unor liste) nu au avut succes și periclitează semnarea acordului pe 1961.

2. Dizolvarea subcomisiilor din februarie 1960 a exclus cercetarea posibilităților de cooperare economică între cele două țări, deoarece din acest moment tovarășii care lucrau în aceste subcomisii și care ar fi putut formula opiniile lor bazate pe cunoștințe reale nu au mai activat.

3. La livrările anuale rămânerea în urmă a maghiarilor a depășit pe cea a părții române.

4. La o parte a instalațiilor s-au ivit probleme de calitate, ca de exemplu: linia de roșii și de păsări, motocicletă Berva etc.

Din partea română:

1. Nu s-au arătat dispuși să rezolve decontările de la Buciumeni și de la fabrica de sodă caustică din Ocna Mureș.

2. Probabil din cauza soldului am observat o anumită „manevră” la transportul unor mărfuri, ca de exemplu lemn etc.

3. În fond nu au reacționat la propunerile noastre înaintate pentru Comisia de Cooperare Tehnică.

4. A scăzut considerabil numărul specialiștilor români în economie care călătoreau în Republica Populară Ungară.

III. Relațiile noastre culturale s-au dezvoltat în continuare în anul 1960 și, cu toate că față de înțelegerea din anul precedent planul nostru de lucru încheiat a preconizat schimburi de un mai mare volum și acțiuni mai mari, până la sfârșitul anului am îndeplinit planul în întregime. Dezvoltarea relațiilor culturale convenite rezultă atât din acordurile directe ce vizează publicațiile, comercializarea filmelor, radioul și televiziunea, între agențiile pentru concerte, cât și – printre altele – din cele dintre unele asociații de creație (de arte plastice și arhitectură) și cele dintre unele universități. O deosebită atenție merită faptul că nivelul calitativ al manifestațiilor noastre a crescut mult, schimbul teatral, interpretarea soliștilor și vizita reciprocă a unor personalități culturale importante în țările lor s-a încheiat cu mare succes.

Pe lângă o dezvoltare pozitivă generală nu putem fi mulțumiți cu dezvoltarea obținută pe anumite regiuni, deoarece posibilitățile nici pe departe nu sunt pe deplin folosite, iar în relațiile culturale dintre cele două țări există nenumărate

fenomene negative cunoscute și de către Centru, a căror înlăturare trebuie să fie cea mai importantă sarcină a activității noastre viitoare. Astfel, printre altele:

1. Cel mai important fenomen negativ este regresul în domeniul cooperării științifice, pentru care responsabilitatea o poartă Academia Română de Științe, respectiv partea română. Nu s-au folosit de cadrul prevăzut în planul de muncă, nu i-au primit pe cercetătorii noștri etc.

2. Formații artistice românești nu au fost deloc în Ungaria.

3. Nu sunt suficiente organizarea expozițiilor de artă plastică și propaganda lor.

4. Prezentarea reciprocă a pieselor de teatru și muzicale, cât și propaganda lor rămâne mult sub nivelul așteptărilor.

5. Nu s-a rezolvat problema difuzării mai largi a produselor de presă maghiară.

IV. Relațiile noastre de presă se dezvoltă în primul rând în domeniul relațiilor personale. O mulțime de ziariști maghiari și-au petrecut concediul și au făcut călătorii pentru a scrie reportaje în România (Szakasits, Darvas, Siklósi etc). Relațiile bune existente între uniunile ziariștilor au o influență favorabilă și asupra dezvoltării relațiilor dintre redacții. A început încheierea relațiilor între organele de presă din provincie și cele de uzină.

Nu este însă satisfăcătoare munca de informare a presei românești despre rezultatele Republicii Populare Ungare. Se dau doar foarte rar și sumar informații despre rezultatele noastre și evenimentele din Ungaria.

V. Referitor la punerea în practică a acordurilor noastre încheiate până acum există o sumedenie de probleme nerezolvate, unde din cauza poziției rigide a tovarășilor români nu putem progresa. Toate acestea au repercursiuni asupra clienților și crează nemulțumiri în primul rând printre ei. Înlăturarea greutăților cunoscute și de Centru ar presupune ca fenomenele ce deranjează să fie discutate la nivel mai înalt.

Activitatea noastră consulară, în cadrul dat și după interpretarea românească, se poate considera nestingherită. Relațiile noastre bune cu departamentul consular al MAE face posibilă rezolvarea mai multor probleme practice.

VI. Propuneri: pentru sarcinile provenite din evaluare: vezi planul nostru de lucru din semestrul I al anului 1961.

Sistematizând evaluarea anului trecut, relațiile noastre sunt progresive, dar încă nu sunt lipsite de dificultăți. Consecvența ce caracterizează din ce în ce mai mult și munca MAE, ajutorul acordat și care urmează să fie acordat reprezentanței diplomatice face posibil ca în cursul anului 1961 să obținem noi rezultate în dezvoltarea relațiilor dintre cele două țări și în soluționarea problemelor controversate, nerezolvate.

Béla Némety, ambasador

Ministerul Afacerilor Externe, tovarășului ministru Endre Sík. Budapesta

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-4/bc-0020-1961, f.1-6)

[1] Este vorba de Congresul al VII-lea al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, care s-a desfășurat între 30 noiembrie-5 decembrie 1959, în cadrul căruia s-au stabilit – printre altele – sarcinile celui de-al doilea plan economic cincinal.

CC al PMR
Secția relațiilor externe

NOTĂ

despre vizita făcută de tov. Corneliu Mănescu[1], ambasadorul RPR la Budapesta, tovarășului Nemes Dezső, membru în Biroul Politic al CC al PMSU[2], redactor șef al ziarului „Népszabadság”

Nemes Dezső m-a primit în ziua de 1 martie [1961]. A început discuția prin a mă întreba dacă am mai fost în Ungaria înainte de a fi numit ambasador și ce sarcini am îndeplinit în ultimul timp. A început conversația în limba rusă și am sesizat din primul moment că evită discuția prin intermediul translatorului. La întrebarea pusă în legătură cu aceasta, a motivat că acest procedeu ar cere mult timp. Mi s-a părut destul de străvezie dorința sa de a nu prelungi prea mult discuția. I-am răspuns că bănuiesc că are multă treabă, dar putem face economie de timp discutând problemele într-un mod cât mai concret. Declarându-se de acord, conversația a continuat cu ajutorul translatorului.

Mi-a spus că dânsul a fost în România în perioada 1949-1950, când a lucrat în redacția revistei teoretice „Pentru pace trainică, pentru democrație populară”. Atunci a avut ocazia să-l cunoască pe tov. Gh. Gheorghiu-Dej. Tot atunci a cunoscut pe Iosif Chișinevski și pe Ana Pauker. De aceștia din urmă s-a interesat ce fac în prezent, unde lucrează etc. Îi cunoaște din acel timp pe tovarășii Valter Roman și Iosif Bogdan[3] cu care – aceștia cunoscând limba maghiară – s-a putut înțelege bine. La aceasta, am făcut remarcă că necunoașterea limbii maghiare nu poate să constituie o piedică în întreținerea unor bune relații.

În toamna anului trecut, la Consfătuirea de la Moscova a partidelor comuniste și muncitorești, l-a reîntâlnit pe tov. Valter Roman. Mi-a spus că mai cunoaște de asemenea pe un anume Kertész, ilegalist, fost membru al partidului ungar în timpul lui Horthy, emigrat în URSS în timpul războiului antihitlerist și care „în momentul de față e pensionar la Cluj, cu o pensie bună”.

– „Deci s-a stabilit în România” l-am întrebat.

– „În Transilvania” mi-a răspuns.

Părându-mi-se că localizarea nu e lipsită de o anumită semnificație am subliniat încă o dată că „tov. Kertész se află de fapt în România”.

– „Da, în România” a fost ultimul răspuns.

În continuare, Nemes Dezső a spus că la Consfătuirea de la Moscova s-a întâlnit des cu membrii delegației române în Comisia de redactare a Declarației comune și că colaborarea a fost rodnică. „N-a fost o muncă ușoară elaborarea proiectului și definitivarea textului Declarației Comune”. L-a cunoscut și pe tov. Petre Borilă în cadrul muncii acestei comisii. Contribuția delegației române a considerat-o ca fiind „foarte importantă”.

– „Lucrați mult tovarășe Nemes” i-am spus. „Conduceți organul central al partidului, scrieți articole, vă mai faceți timp pentru a publica și lucrări, studii”.

– „Da. Sunt foarte ocupat. Pentru cărți, cu regret, n-ai timp decât în concediu”.

– „Ați vizitat și China”.

– „Am vizitat China în iarna anilor 1958-1959. Cu acea ocazie am avut o discuție de 4 ore și jumătate cu Liu Șao-ți[4]. Discuția s-a axat în primul rând pe probleme ale construcției socialismului. Ea a decurs într-un spirit tovărășesc, sincer, cu toate că în multe privințe părerile noastre au diferit”.

– „Îmi închipui că discuția a fost interesantă. Spuneți-mi vă rog, tov. Nemes, care pe care ați reușit să vă convingeți până la urmă și în ce măsură?”

– „Nu știu în ce măsură l-am convins eu pe el. Lui i-a fost greu să mă convingă pe mine, și nu numai pentru că și noi comiseseam unele greșeli în construcția socialismului, pe timpul lui Rákosi. Despre Rákosi, Liu Șao-ți a spus că a fost totuși un revoluționar. Eu i-am răspuns că a fost un revoluționar care a mântit acest nume. Cu unele probleme puse de mine, Liu Șao-ți s-a declarat a fi de acord, despre altele a considerat că mai pot fi discutate. A mai fost și o a treia categorie de probleme cu care n-a fost de acord, dintre acelea unde poziția lor era greșită. Mulți n-au înțeles atunci calea greșită aleasă de chinezi în construcția socialismului. Greșelile, abaterile lor au ieșit puternic în evidență la Consfătuirea de la Moscova”.

– „Consfătuirea de la Moscova – am intervenit eu – a confirmat cu claritate că multe dintre acele fenomene care păreau unora că aparțin de specificul construcției socialiste în China erau de fapt abateri grave de la linia general valabilă marxist-leninistă. Tovarășii chinezi au folosit idei și metode pe care au încercat să le transplanteze și în alte părți. Privite lucrurile prin această prismă, apare cu atât mai serioasă răspunderea acelor ideologi care într-un anumit moment n-au înțeles esența și natura acelor greșeli și au încercat să le promoveze, să le recomande spre aplicare și altora”.

– „De acord. Așa e. De altfel, asupra celor constatate de mine în China mi-am spus părerea într-o dare de seamă, pentru uz intern, din care se poate constata ce fel de aprecieri am făcut eu, încă acum doi ani, cu privire la metodele întrebuițate de chinezi. Acest material vi-l pot pune la dispoziție, pentru a-l consulta. Îl puteți păstra la d-voastră 10 zile, până la reîntoarcerea mea din Polonia. Materialul, chiar recent, îl dădusem spre informare unui activist care va fi noul nostru corespondent la Pekin”.

Tov. Nemes, vădit stingherit de făgașul pe care l-a luat discuția, a sunat brusc secretara și i-a dat dispoziție să aducă un material. După scurt timp, secretara, comunicându-i că nu găsește materialul, a primit dispoziție să-l caute până îl găsește și să-l prezinte. După 10-15 minute l-a prezentat. Discuția a continuat.

– „Cred că ați văzut lucruri interesante în China – l-am întrebat. Comune populare, v-ați întâlnit cu experiența «marilor salturi» și alte «realizări». Ce impresie v-au făcut?”

– „Într-adevăr, am văzut lucruri interesante – a confirmat Nemes Dezső. Chinezii au comis însă multe greșeli în construcția socialismului. Am constatat că ei amestecă principiile «comunismului de consum» ale lui Babeuf[5] cu principiile comunismului modern. În toate acțiunile pun un prea mare entuziasm. Din câteva cazuri constatate de mine am dedus că numai entuziasmul nu rezolvă problemele construcției socialismului. La Canton am vizitat o uzină de construcții de mașini, modernă, livrată de sovietici, mai modernă decât cea similară existentă la Moscova. Uzina are o capacitate anuală de producție de 120.000 de mașini auto. În primul an de funcționare s-au produs 14.000 de mașini. Cu ajutorul lozincii «salturilor» în al doilea an s-au produs 28.000 de mașini. În al treilea an producția a fost din nou dublată. Nici după al patrulea an de la instalare uzina n-a izbutit să producă conform capacității sale normale. Totuși, aceste rezultate obținute în

«salturi» chinezii le consideră realizări de seamă. Alt exemplu. În apropierea orașului Vuhan, într-o comună populară, s-a luat hotărârea să se construiască vreo 60 de cuptoare mici pentru producția de fier. Lipsind materialul necesar construcției cuptoarelor, au fost demolate locuințele sătenilor pentru a se asigura cărămida. După ce cuptoarele au fost construite, cu mare entuziasm, s-a constatat că ele nu sunt bune de nimic. S-a luat o nouă hotărâre pentru a se construi trei cuptoare mari. Restul au fost dărâmate, cărămida putând fi doar parțial recuperată la reconstrucția locuințelor. Sunt cazuri când chinezii își dau seamă că greșesc”.

– „Dar propaganda lor continuă totuși să popularizeze aceste metode și încearcă a le ridica la rangul de experiență care poate să servească drept model”.

– „E adevărat. Ei își dau însă seama că au greșit în unele privințe. Aceste greșeli nu sunt însă recunoscute ca greșeli de linie a partidului; ele sunt explicate ca fiind datorate organelor de jos. Poporul este mâhnit când constată că entuziasmul său a fost irosit în greșeli. El a crezut în justetea liniei partidului”.

– „Eu regret foarte mult, tov. Nemes, că necunoscând limba maghiară nu v-am putut citi lucrările tipărite până acum. Vă cunosc însă articolul pe care l-ați publicat în «Népszabadság» după reîntoarcerea din China. Articolul, după câte îmi amintesc, conține numeroase aprecieri admirative, pozitive, la adresa experienței tovarășilor chinezi în privința «salturilor» etc”.

– „Așa este, dar într-un articol de presă nu poți pune pe prim plan constatările negative. Din materialul pe care vi-l ofer să-l consultați veți vedea ce cred cu adevărat despre «experiența chineză». Mulți dintre acei tovarăși care au făcut cunoștință cu această dare de seamă, în care subliniez greșelile constatate, mi-au pus atunci la îndoială părerile, pentru ca mai târziu să se convingă că am avut dreptate”.

În general, tov. Nemes a avut în cursul discuției numeroase cuvinte de „condamnare a experienței chineze”. „Darea de seamă confidențială” nu este însă altceva decât un efort neîndemânatic camuflat, de a șterge proasta impresie lăsată de articolul său din «Népszabadság» și în același timp o dovadă neîndoielnică de duplicitate politică.

Deoarece trecuse o oră și un sfert, i-am cerut permisiunea de a ne retrage, timpul d-sale fiind atât de prețios.

– „O asemenea răpire de timp e folositoare” a răspuns tov. Nemes Dezső.

– „Sunt folositoare astfel de întâlniri pentru a ne cunoaște mai bine”.

– „Da. Și cred că e bine să ne împărtășim în asemenea ocazii părerile atât despre lucruri pe care le cunoaștem precis, cât și despre acele pe care le bănuim numai. Pentru a le clarifica”.

– „Sunt de aceeași părere. Vom putea astfel să contribuim la întărirea colaborării și prieteniei dintre popoarele noastre”, am încheiat eu.

La despărțire m-am făcut că uit darea de seamă oferită, dar tov. Nemes a avut grijă de a mi-o înmâna. Vizita a durat 1 oră și 25 de minute. A asistat tov. Moldovan Vasile, consilier cultural.

20.III.1961

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 71/1961, f.1-5)

[1] Corneliu C. Mănescu (1916-2000), adjunct al ministrului Apărării Naționale (1948-1955), comandant al Casei Centrale a Armatei (1952) și șef al Direcției Superioare Politice a Armatei (1959), cu gradul de general-maior. La 10 octombrie 1960 este numit ambasador în Ungaria

(până la 30 mai 1961), după care devine ministru al Afacerilor Externe (1961-1972), ambasador în Franța (1977-1982), reprezentant permanent pe lângă UNESCO, la Paris. A fost membru al CC al PCR (1965-1980).

[2] Dezső Nemes (1908-1985), istoric și om politic, între 1957-1961 fiind conducătorul comiteului redacțional al publicației „Népszabadság”. Ulterior va îndeplini funcția de director al Institutului de Istorie a Partidului (1965-1966 și 1980-1983), iar apoi al Școlii superioare de partid (1975-1980). În 1977 va reveni ca redactor șef la „Népszabadság” (până în 1980). În 1958 a fost ales membru corespondent al Academiei de Științe Ungare (titular din 1964).

[3] Iosif Bogdan fusese vicepreședinte al Comitetului pentru Așezăminte Culturale, adjunct al ministrului Sănătății, vicepreședinte al ARLUS (din 1952) și al Institutului Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea (din 1955).

[4] Liu Șao-ti era președintele Republicii Populare Chineze.

[5] Gracchus Babeuf (1760-1797), revoluționar francez, fondator al jurnalului „Le tribun du peuple”, în care și-a expus doctrina sa, apropiată de comunism („balbouvisme”), preconizând – printre altele – colectivizarea terenurilor agricole.

CC al PMR

Secția Relațiilor Externe

Înșire. Nr. 616 din 24.III.1961

NOTĂ DE CONVORBIRE

între tov. Vasile Moldovan, consilier cultural la Ambasada RPR din Budapesta, și tov. Béla Köpeczi, directorul general al Editurilor din RP Ungară[1].

În seara zilei de 18 februarie a.c. am fost invitat la masă de către Béla Köpeczi, directorul general al Editurilor din Ministerul Culturii. A mai fost prezent profesorul universitar Pál Sándor, șeful catedrei de materialism dialectic de la Universitatea „Eötvös Lóránd”[2].

Béla Köpeczi m-a informat că în curând, cu ocazia săptămânii cărții ungare, va apare în librării *Antologia poeziei românești*, sub îngrijirea sa. De asemenea, speră să mai apară cu această ocazie și volumul de culegeri reprezentative din opera poetică a lui Tudor Arghezi, la care își dau contribuția cei mai buni traducători maghiari. În cursul anului va apare, sub îngrijirea profesorului Endre Pálffy, și *Istoria literaturii române* la editura „Gondolat”[3].

Béla Köpeczi a adus în discuție problema relațiilor româno-ungare. După părerea sa, relațiile culturale dintre țările noastre ar trebui să se caracterizeze printr-o colaborare strânsă, masivă și multilaterală, astfel ca ele să depășească orice închipuiri ale reacțiunii. Făcând recent o vizită la Londra și Paris în fruntea unei delegații de scriitori maghiari, a avut ocazia să se convingă că anumite cercuri din apus urmăresc cu atenție evoluția relațiilor româno-ungare și au o imagine falsă a acestor relații.

Planul de schimburi pe anul 1961 în domeniul științific, semnat între cele două Academii, caracterizat – după părerea lui Béla Köpeczi – *printr-o reducere a volumului cercetărilor științifice, a fost și continuă să fie comentat nefavorabil de către unii intelectuali maghiari*. Delegația ungară care a participat la tratative a răspândit părerea că *Academia Română a avut o atitudine reținută*, a propus reducerea volumului de schimburi. Numai la insistențele delegației ungare, care ar fi motivat că în forma propusă de partea română schimburile dintre cele două Academii

ar fi cele mai reduse pe care le are Academia de Științe Ungară cu alte Academii prietene, s-a ajuns la forma actuală, nesatisfăcătoare însă.

Am răspuns tov. Köpeczi că, după părerea mea, relațiile culturale dintre țările noastre se desfășoară normal. În fond, nu numărul mare ori mai redus al delegațiilor determină calitatea și eficacitatea relațiilor. O folosire judicioasă a schimburilor, îmbunătățirea calității muncii de cercetare sunt factorii cei mai importanți care pot determina îmbunătățirea conținutului tuturor relațiilor. Delegațiilor trebuie să li se ofere, în timpul cât îl au la dispoziție pentru documentare, cel mai bun program de lucru efectiv cu colegii din țara gazdă, astfel ca vizitele lor să nu capete caracterului unor călătorii turistice, de cunoaștere exterioară a aspectelor din țara pe care o vizitează. Béla Köpeczi a fost de acord cu acest lucru, dar a insistat să afirme că schimburile dintre academiile noastre trebuie să crească și numericeste.

O altă problemă ridicată de Béla Köpeczi a fost apariția volumului *Din istoria Transilvaniei*[4]. Am convingerea că în prealabil Köpeczi discutasese această problemă cu mai multe persoane, cadre universitare și cadre din aparatul de partid și de stat ungar, între alții cu György Aczél, adjunct al Ministerului Culturii[5]. *Apariția volumului „Din istoria Transilvaniei” a stârnit o mare „zarvă” în cercurile istoricilor din RP Ungară*, a spus Béla Köpeczi. Dar nu numai în aceste cercuri, ci aproape toți acei care au citit lucrarea *o consideră ca având o influență negativă asupra relațiilor româno-ungare*. Părerea majorității acelor cu care a stat de vorbă despre această lucrare Béla Köpeczi, *este că publicarea și răspândirea ei este neavenită*. Unii cercetători istorici maghiari, după studierea lucrării, *susțin că ea este o manifestare a naționalismului român*. Cum volumul a apărut în preajma Congresului III al PMR[6], această manifestare a primit desigur aprobarea conducerii de partid și de stat române, deci ea nu poate fi considerată ca o inițiativă locală a grupului de istorici clujeni care au elaborat-o – spun acești istorici maghiari. Alții au ridicat în fața unor persoane oficiale problema *de ce istoricii români au permisiunea să publice astfel de lucrări, în timp ce istoricii maghiari sunt împiedicați să-și publice cercetări care ar putea să irite susceptibilitatea „vecinilor”*.

După părerea lui Béla Köpeczi, ar fi fost mult mai sănătos ca înainte de publicarea lucrării *să fie consultată și partea ungară*, așa cum se obișnuiește cu alte lucrări care tratează probleme de interes comun. S-a referit la *Lexiconul ungar* și la unele lucrări asupra conținutului cărora cele două direcții generale ale Editurilor s-au înțeles să se consulte în prealabil. *Pentru aceasta el crede că lucrarea n-ar fi trebuit să apară. În general, aceia cu care a discutat sunt de părere că în RP Română se irosesc inutil energii și fonduri pentru elucidarea unor probleme închise*. Noile relații dintre RP Română și RP Ungară consfințesc o situație de fapt, se recunoaște justetea apartenenței Transilvaniei la RP Română, se știe că majoritatea populației acestei provincii este românească. *Nu mai este deci necesar ca istorici și arheologii români să-și „piardă” timpul căutând dovezi cu privire la nașterea poporului român și la continuitatea pe teritoriul Daciei a populației daco-romane*.

Am răspuns că volumul *Din istoria Transilvaniei* îl consider ca una dintre cele mai valoroase contribuții pe care cercetarea istorică românească a adus-o la lămurirea unor probleme prezentate de unii istorici burghezi într-o lumină falsă. Prin apariția acestui volum și prin apariția în viitorul apropiat a următoarelor, precum și prin elaborarea noii istorii a României[7], se realizează una dintre sarcinile pe care Partidul Muncitoresc Român le-a trasat istoricilor noștri, de a aduce o contribuție în soluționarea unor probleme de bază ale istoriei noastre, printre care și a procesului de formare a poporului român, a problemei continuității etc. Cercetă-

torii români își desfășoară activitatea aplicând principiile concepției materialiste a istoriei. Colective puternice, sub îndrumarea partidului, au depus și continuă să depună o activitate susținută, plină de rezultate. Unul din aceste colective studiază după câte se știe problema formării poporului și a limbii române. Or, această problemă este una dintre problemele fundamentale și mult controversate. Cred că nu este deloc „inutil” să se descopere în fața lumii o nouă civilizație, civilizația poporului dac. Descoperirile noi, ale săpăturilor din apropierea Orăștiei, dovedesc această civilizație și ele trebuie considerate ca făcând parte din rezultatele cele mai de seamă ale cercetărilor istorice contemporane.

Se știe apoi că istoricii burghezi, în majoritatea lor, au susținut, fără a se baza pe date concrete, teoria evacuării totale a Daciei după părăsirea acestei provincii de către romani. Cât despre formarea poporului român și a limbii române teoriile au fost tot atât de neștiințifice. Arheologii noștri au dovedit în urma muncii lor din ultimii ani continuitatea dacilor în teritoriile din nordul Dunării. Acest lucru nu trebuie să supere pe nimeni; dimpotrivă, el este apreciat după cum se cuvine de către cercetătorii istorici din alte țări. Munca istoricilor noștri nu are nimic dușmănos; ea scoate la iveală dovezi și date care lămuresc fenomene explicate până acum unilateral și adeseori într-un chip fals. După părerea sa – l-am întrebat pe tov. Köpeczi – ar fi mai just ca să rămână cunoscute presupunerile false ale unor istorici și datele concrete care infirmă aceste presupuneri să rămână închise în sertare?

Dânsul a fost de părere că nimeni nu acordă o mare importanță acestor lucrări în afara cercetătorilor români și maghiari și dacă aceștia sunt de acord că nu mai are rost să răscolească probleme ale trecutului îndepărtat, prezentul rezolvând problemele litigioase, nu vede de ce ar fi necesar ca strădaniile unora să se îndrepte spre dovedirea unor lucruri de care nu mai e nevoie. În continuare, Köpeczi a spus că felul în care este tratată istoria Transilvaniei în secolul al XVII-lea este considerat de către acei maghiari care au citit cartea *ca fiind unilateral. Se neglijează tendința permanentă pe care au avut-o principii ardeleni din această perioadă de a realiza unitatea cu Ungaria* și se desconsideră faptul că ei au preferat suveranitatea turcească și relațiile bune cu Poarta tocmai pentru a crea în liniște condiții pentru recunoașterea și redobândirea independenței (și față de austrieci) pentru toate provinciile locuite de unguri.

Eu i-am replicat că nu văd de ce tratarea istoriei Transilvaniei în strânsă legătură cu celelalte provincii românești și sublinierea legăturilor strânse dintre ele ar fi o tratare unilaterală. Este absolut normal ca istoria Transilvaniei să fie tratată și mai strâns de cea a Țării Românești și de a Moldovei tocmai în secolul XVII. Acesta este secolul în care legăturile seculare dintre ele capătă un mare avânt. Atunci începe, cu totul accentuat, orientarea Transilvaniei spre răsărit și sud – spre Moldova și Țara Românească, principate cu care avea din punct de vedere politic o soartă asemănătoare. Aceste realități au fost trecute cu tăcerea de către istoriografia burgheză reacționară. A le trece cu tăcerea și în continuare înseamnă a te solidariza cu ideile reacționare, neștiințifice și necorespunzătoare realității, susținute de acea istoriografie. Or, în *Din istoria Transilvaniei* aceste idei reacționare capătă pentru prima dată o demascare hotărâtă. Cred de asemenea că volumul I *Din istoria Transilvaniei* tratează just aspectele unității de interese ale populației exploatate române și maghiare din Transilvania, după cum just se remarcă caracterul înaintat al luptelor de eliberare și a străduințelor de unire a românilor din Transilvania cu cei din celelalte provincii românești. Aceste fapte cu totul reale au

fost ascunse de către istoricii reacționari burhezi. Cunoașterea acestor realități ar fi foarte folositoare și pentru poporul maghiar.

Béla Köpeczi a trecut apoi din nou la actualele relații culturale româno-ungare și a afirmat că dorința de a avea legături mai strânse cu RP Română se manifestă tot mai vizibil în rândurile acelor maghiari care n-au nimic comun din punct de vedere al legăturilor de rudenie cu Transilvania.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cămară, dos. 71/1961, f.6-10)

[1] Béla Köpeczi (n. 1921), istoric, membru al Academiei de Științe Ungare (din 1976), a îndeplinit mai multe funcții de stat, din care amintim: director al Editurilor din Ministerul Culturii (1955-1965), director al Departamentului Cultural MSZMP (1964-1966), vicesecretar general (1980-1982) și ministru al Culturii. În perioada ministeriatului său va coordona o amplă *Istorie a Transilvaniei*, în trei volume (1986), apărută sub egida Academiei Ungare, care va cunoaște mai multe reeditări (1987, 1988) și traduceri în germană (1990), franceză (1992) și engleză (1994). La vremea respectivă, apariția lucrării, dar mai ales maniera de abordare, a stârnit în România profunde animozități și reacții polemice. Este autorul a mai multor volume, precum: *Esze Tamás* (1951), *II. Rákóczi Ferenc* (1955), *Eszme, történelem, irodalom* [Idei, istorie, literatură] (1972), *Függetlenség és haladás* [Independență și progres] (1976), *Nemzetképkutatás és a XIX. századi román irodalom magyarságképe* [Imagologia națiunii și imaginea despre maghiarime în literatura română din sec. XIX.] (1995) ș.a. Béla Köpeczi a fost ales *doctor honoris causa* al Universității Sorbona.

[2] Pál Sándor (1901-1972), inițial membru al Partidului Comunist Austriac, țară în care trăiește și lucrează ca jurnalist până în 1927. Revine în Ungaria, intrând în rândurile Partidului Muncitoresc Socialist Maghiar, iar după război devine redactor la „Gazdaság”. În 1950 este arestat, însă după patru ani va fi reabilitat, din acel an fiind numit director al biroului de traduceri rusești. După revoluția din 1956 participă la organizarea Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, în 1958 își ia doctoratul în filosofie și devine profesor universitar, mai întâi ca șef al catedrei de marxism-leninism la Facultatea de medicină, iar din 1959 până la moarte la catedra de filosofie a Universității ELTE. Autor al unor lucrări precum: *Arisztotelész* (1941), *A dialektika története* [Istoria dialecticii] (1943), *Arisztotelész logikája* [Logica aristotelică] (1958), *Henri Bergson filozófiája* [Filosofia lui H. Bergson] (1967); *A két frankfurti iskola* [Cele două școli din Frankfurt] (1972) ș.a.

[3] Endre Pálfi (1908-1975), cu studii universitare la Cluj și Sorbona, iar din 1931 profesor la Colegiul reformat din Aiud. Între 1937-1940 a fost singurul profesor maghiar care a participat, la invitația lui N. Iorga, la Universitatea Populară din Vălenii de Munte. În anii războiului este profesor și director al Liceului românesc din Năsăud. Din 1945 pleacă la Budapesta, ca funcționar la Ministerul Cultelor și Învățământului Public, între 1949-1955 fiind profesor la catedra de română a Școlii Superioare de Pedagogie. Din 1955 este docent la catedra de romanistică a Universității „Eötvös Loránd” (ELTE), apoi redactor șef la „Foaia noastră”, publicație în limba română din Ungaria. În afara unor manuale de *Istoria literaturii române* (împreună cu Sámuel Domokos, în 1953 și 1955), a mai publicat *A román irodalom a 20. században* [Literatura română în sec. XX] (1957), *A román irodalom története* [Istoria literaturii române] (1957), *Román társalgási könyv* [Manual de conversație în limba română] (1960), *A román irodalom története* [Istoria literaturii române] (1961), *George Coșbuc élete és költészete* [Viața și creația poetică a lui Coșbuc] (1973) ș.a.

[4] Este vorba de lucrarea în două volume *Din istoria Transilvaniei*, ce a avut ca autori pe C. Daicoviciu, Șt. Pascu, V. Cheresteșiu, Șt. Imreh, Al. Neamțu, T. Morariu, C. Bodea, B. Surdu, C. Mureșan, C. Nuțu, Á. Egyed și V. Curticăpeanu, lucrare ce a cunoscut mai multe ediții (a III-a în 1963).

[5] György Aczél (n. 1917), om politic maghiar, membru al Partidului Comunist din 1935, a fost condamnat în 1949 și reabilitat în 1955, moment din care va îndeplini înalte funcții politice: ministru adjunct al culturii (1957-1958), secretar al CC al MSZMP (1967-1974; reales în 1982), viceprim-ministru (1974-1982). Este și autorul unor lucrări precum: *Eszményk fegyverével* [Cu arma ideologiei noastre] (1970), *Szocialista kultúra, közösségi ember* [Cultura socialistă, omul comunității] (1974), *A kor, amelyben élünk* [Epoca în care trăim] (1979), *Folytatás és megújulás* [Continuare și înnoire] (1980).

[6] Este vorba de Congresul al III-lea al PMR din 20-25 iunie 1960.

[7] Apăruse deja, în 1960, primul volum din tratatul de *Istoria României (Comuna primitivă, sclavagismul, perioada de trecere la feudalism)*, editat de Academia Republicii Populare Române. Asupra comandamentelor ideologice vezi: Andi Mihalache, *Ideologie și politică în istoriografia română (1948-1965)*, în „Anuarul Institutului de istorie A.D. Xenopol”, Iași, XXXVI, 1999, p.45-66; C. Moraru, *Teama de „influențele burgheze” în ideologia partidului*, în vol. *Anii 1954-1960. Fluxurile și refluxurile stalinismului*. Comunicări prezentate la Simpozionul de la Sighetu Marmației, 2-4 iulie 2000, ed. Romulus Rusan, București, Fundația Academia Civică, 2000, p.39-51.

Magyar Népköztársaság Nagykövetsége, Bukarest
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Szám: 344/1961. sz.t.
Előadó: György Jenő

Bukarest, 1961. április 10.
Szigorúan titkos!

**Tárgy: Román népköztársasági látogatás a román
Állami Egyházügyi Hivatal főtitkáránál**

Fenti számú rendeletére való hivatkozással jelentem, hogy György Jenő I. titkár felkereste a román Egyházügyi Hivatal főtitkárát, Dumitru Dogaru elvtársat, és átadta Olt Károly elvtársnak Hoszták János romániai katolikus pap áttelepülési kérelmével kapcsolatos levelét. Dogaru et. megjegyezte, hogy a választ rövid időn belül közli. György et. egyben felhasználta az alkalmat, hogy tájékozódjék a romániai egyházügyi kérdésekről, különös tekintettel a Vatikán azon törekvéseivel kapcsolatban, hogy az összes keresztény egyházat egyesítse a pápa fennhatósága alatt.

Ami az utóbbi kérdést illeti, Dogaru et. elmondotta, hogy a Vatikán kezdeményezésével kapcsolatban – ami mögött voltaképpen az amerikai imperializmusnak a szocialista országok és általában a kommunizmus ellen irányuló mesterkedése rejlik – a román ortodox egyház, élén a pátriárkával, szilárd magatartást tanúsít. A Vatikán terveivel kapcsolatban a konstantinápolyi pátriárka – aki egyébként amerikai állampolgár, és támogatja a pápa kezdeményezését – a múlt év folyamán mint az ortodox egyházfők között a rangidős főpap kongresszusra hívta meg az ortodox egyházak pátriárkáit, hogy a fenti kérdésben döntsenek. A kongresszus azonban nem jött létre, mert a két legtekintélyesebb egyház vezetője, Alekszej orosz és Jusztinian román pátriárka a meghívást ugyan elfogadták, de kijelentették, hogy a kongresszuson csak úgy hajlandók részt venni, ha azon valamennyi ortodox egyház képviselteti magát. Tudomásukra jutott ugyanis, hogy a bolgár és az albán ortodox egyházak képviselőit – politikai okok miatt – nem hívták meg, és így természetesen a kongresszus megrendezését nem tudták megvalósítani. A konstantinápolyi pátriárka nem mondott le tervéről, és továbbra is azon mesterkedik, hogy a kongresszust összehívja, amit ez év őszére tervez. Ez a kongresszus lenne hivatva dönteni abban, hogy a pápa által javasolt „conciliumon” az ortodox egyházak részt vesznek-e vagy sem. A román ortodox egyház pátriárkája a vatikáni „conciliumon” való részvétel kérdésében is kinyilvánította véleményét, amelynek lényege az alábbiakban foglalható össze. A pátriárka hajlandó részt venni az említett „conciliumon” abban az esetben: a) ha a pápa csálhatatlanságáról szóló katolikus dogmát elvetik; b) ha a „concilium” által hozott határozatok pápai jóváhagyás nélküli érvényességgel bírnak; c) ha a protestáns egyházak képviselői is részt vesznek azon.

Lényegében tehát – mondotta Dogaru et. – a pátriárka nem utasította el a „concilium”-on való részvételt, azonban annak feltételeit olyan ortodox vallási dogmák betartásához köti, melyek a pápa számára elfogadhatatlanok, s melyek voltaképpen évszázadokra visszanyúló nyugati-keleti egyházak közötti ellentétek alapja.

A pátriárka egyébként minden tekintetben együttműködik az állami hatóságokkal, és minden ténykedését az állam érdekeivel összhangban teszi. Művelt, értelmes ember – mondotta Dogaru et. –, akivel a legjobb viszonyuk van az összes romániai egyházfő közül. Általában megállapítható, hogy az ortodox egyház nem tanúsít ellenséges magatartást a szocialista rendszerrel szemben, sőt külpolitikai téren és a békemozgalom vonalán gyakran hasznos tevékenységet fejt ki a szocialista társadalmi rendszer támogatása érdekében.

Korábban a legtöbb problémájuk a római katolikus egyházzal volt, de az utóbbi években a katolikus egyház részéről is változás tapasztalható, jöllehet a gyulafehérvári püspök, Márton Áron nem változtatott eddigi ellenséges magatartásán. Ismeretes, hogy az 50-es évek elején Márton Áront államellenes tevékenység miatt többévi börtönbüntetésre ítélték, de Groza Péter közbenjárására, akinek jó ismerőse volt, szabadlábra helyezték. Márton Áron ezután is folytatta uszító tevékenységét, különösen körmenetek és búcsújárások alkalmával, míg végül a román hatóságok kénytelenek voltak kényszerlakhelyet kijelölni számára.

Nagyváradon működik egy püspöki helynök, akit a Vatikán nevezett ki. Legnagyobb meglepetésükre ez a püspöki helynök igen lojális magatartást tanúsít az állammal szemben, s az Egyházügyi Hivatallal is szívélyes kapcsolata van, amit a Vatikán nem jó szemmel néz. A nagyváradi püspöki helynökkel való jó viszonyukat – mondotta Dogaru et. – igyekeznek kihasználni Márton Áron ellen, oly módon, hogy egyházkerületének több előnyt biztosítanak, mint Márton Áron egyházkerületének.

A református egyházzal való viszonyuk ugyancsak jónak mondható – mondotta Dogaru et. –, különösen dicsérte Vásárhelyi volt kolozsvári református püspököt, aki az elmúlt évben halt meg. Arдай nagybányai püspökről viszont nem volt jó véleményel. Arдай magatartása különösen meglepő azért, mivel a királyi Romániában üldöztetésben volt része, éppen a Tanácsköztársaság ideje alatt tanúsított pozitív magatartásáért, a régi Romániában kommunista püspököknek nevezték. A felszabadulás után többet vártak tőle, de noha nem ellensége a rendszernek, magatartása nem mindig barátságos.

A legtöbb problémájuk a különféle vallási szektákkal – szombatosok, adventisták, reszketősök stb. – van, akik mindent rossznak, bűnösnek, istentelennek tartanak a szocialista államban; gyermekeiket nem járatják iskolákba, szombaton nem dolgoznak, és általában a szocialista építés ellen agitálnak azzal, hogy az isten úgyis mindent összerombol, egyszóval a legelkeseredettebb, fanatikus ellenségei a rendszernek. Ezekhez a szektákhoz tartozó hívők száma jelentős, meghaladja a 100.000-et. A többi vallási csoporttal – mohamedánok, zsidók stb. – különösebb problémájuk nincsen, egyébként az azokhoz tartozó hívők száma sem jelentős.

Ami az egyházak befolyását illeti a társadalmi életre, megállapítható, hogy a vallási befolyás az elmúlt 10 év folyamán jelentősen csökkent, különösen a fiatalság körében, amihez nagymértékben hozzájárul az a körülmény, hogy megszüntették a vallásoktatást az iskolákban. Az egyházak irányában a román állam türelmes politikát folytat, és ennek tulajdonítható – mondotta Dogaru et. –, hogy az egyházak és az állam között szívélyes viszony alakult ki, másrészt abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy Romániában a legtekintélyesebb vallási közösség a görög-

keleti ortodox egyház, melynek vezetője, a pátriárka nem ellensége a szocialista társadalomnak, hanem ellenkezőleg, lojális az állammal szemben.

Ateista propaganda voltaképpen 2-3 éve folyik Romániában a TIT keretében. A vallási befolyás csökkenését mutatja az is, hogy az utóbbi időben az egyházak papok utánpótlása tekintetében nehézségekkel küzdenek, mert a tehetséges fiatalok közül senki nem akar teológiát tanulni, legfeljebb egy-két fanatikus, vallásos fiatal akad még, aki a papi pályát választja. Ebből következik az is, hogy a fiatal papság jelentős része kisképességű emberekből tevődik össze. Néhány évvel ezelőtt megtörtént, hogy volt kizsákmányolók, deklasszált elemek jelentkeztek teológiára (mert máshol nem vették fel őket az egyetemre), de a hívőkkel való ellentéteik miatt az egyházi hatóságok kénytelenek voltak eltanácsolni az ilyen jelentkezőket a papi pályától. A fenti jelenségek miatt a papok száma valamennyi egyházon belül csökkent: az ortodox egyház keretében 1100 hívőre jut egy pap, a katolikusoknál hasonló a helyzet, s a református egyházban 6-700 hívőre jut egy pap.

(Jelentésem megírása után Dogaru et. a válaszlevelet megküldte a követségnek, melyet mellékelten felterjeszték.)

Némety Béla nagykövet

Külügyminisztérium, Sík Endre miniszter elvtársnak, Budapest

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Ungare
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Număr: 344/1961
Prezintă: Jenő György

București, 10 aprilie 1961
Strict secret!

**Subiect: Vizita la Secretarul General
al Oficiului Național al Cultelor din România**

Cu referire la ordinul cu numărul de mai sus, raportează că primul secretar Jenő György a făcut o vizită la tovarășul Dumitru Dogaru, secretarul general al oficiului național al Cultelor din România[1], și a predat scrisoarea tovarășului Károly Olt[2] în legătură cu cererea de emigrare a preotului catolic din România, János Hoszták. Tov. Dogaru a declarat că va comunica răspunsul în scurt timp. Tov. György a profitat de ocazie să se informeze în legătură cu problemele bisericești din România, mai ales despre încercările Vaticanului ca toate bisericile creștine să fie reunite sub conducerea Papei.

În ceea ce privește întrebarea din urmă, tov. Dogaru a spus că Biserica Ortodoxă Română, în frunte cu patriarhul[3], manifestă o atitudine foarte hotărâtă, deoarece în spatele inițiativei Vaticanului se ascund uneltirile imperialismului american împotriva țărilor socialiste și în general împotriva comunismului. În legătură cu planurile Vaticanului, patriarhul din Constantinopol – care de altfel este cetățean american și sprijină inițiativa Papei –, ca veteran în rândurile conducătorilor bisericilor ortodoxe, în cursul anului trecut a invitat patriarhii bisericilor ortodoxe să ia o decizie în problema de mai sus. Însă congresul nu s-a întrunit, deoarece cei doi conducători ai celor mai de seamă biserici, patriarhii Alexei (rus) și Iustinian

(român) – deși au acceptat invitația – au declarat că vor participa la congres doar dacă fiecare biserică ortodoxă va fi reprezentată. Ei aflaseră că reprezentanții bisericilor ortodoxe din Bulgaria și Albania – din motive politice – nu au fost invitați, și din această cauză congresul nu a avut loc. Patriarhul din Constantinopol însă nu a renunțat la plan și muncește în continuare să organizeze acest congres în cursul toamnei acestui an. Acest congres ar fi îndreptățit să decidă dacă bisericile ortodoxe vor participa sau nu la „conciliul” propus de Papă. Patriarhul bisericii ortodoxe din România și-a exprimat opinia în problema participării la „conciliul” de la Vatican, părere ce poate fi rezumată după cum urmează. Patriarhul este dispus să participe la „conciliul” respectiv dacă: a) se renunță la dogma conform căreia Papa este infailibil; b) deciziile luate de „conciliu” sunt valabile și fără aprobarea Papală; c) reprezentanții bisericilor protestante vor participa și ei.

În esență deci – a spus tov. Dogaru –, patriarhul nu a refuzat participarea la „conciliu”, dar condițiile puse necesită respectarea unor dogme religioase ortodoxe care pentru Papă sunt de neacceptat și care – de fapt – de secole întregi constituie baza diferențelor dintre bisericile occidentale și orientale.

De altfel, patriarhul cooperează în toate privințele cu autoritățile statului și toate acțiunile pe care le întreprinde le face în acord cu interesele statului. Este un om cult, inteligent, a spus tov. Dogaru, cu care avem cele mai bune relații dintre toți capii bisericilor din România. În general, se poate constata că biserica ortodoxă nu abordează o atitudine potrivnică sistemului socialist, dimpotrivă, în domeniul politicii externe și al mișcării pentru pace deseori depune eforturi benefice în sprijinul societății socialiste românești.

Mai demult, cele mai numeroase probleme le-au avut cu biserica catolică, dar în ultimii ani se constată un anumit sprijin și din partea bisericii catolice, cu toate că episcopul de Alba Iulia, Áron Márton, nu și-a modificat atitudinea dușmănoasă de până acum. Este cunoscut faptul că la începutul anilor '50, datorită activităților sale antistatale, Áron Márton a fost condamnat la mai mulți ani de închisoare, dar la intervenția lui Petru Groza, al cărui cunoscut bun era, l-au eliberat. Chiar și după aceasta, Áron Márton și-a continuat munca de instigare, în special cu ocazia unor procesiuni, până când autoritățile române au fost nevoite să îl condamne la domiciliu forțat.

La Oradea funcționează un reprezentant episcopal, care a fost numit de Vatican. Spre cea mai mare surprindere, acest reprezentant episcopal a manifestat foarte multă loialitate față de stat, având în același timp și relații amiabile cu Oficiul Cultelor, lucru care nu bucură Vaticanul[4]. Există încercări de a folosi relația lor cu reprezentantul episcopal de la Oradea – a spus tov. Dogaru – împotriva lui Áron Márton, în sensul că diocesa lui va avea mai multe avantaje decât cea a lui Áron Márton.

Relația cu biserica reformată este bună și ea, a spus tov. Dogaru, lăudându-l mai ales pe fostul episcop reformat de Cluj, Vásárhelyi, care a decedat anul trecut[5]. Însă despre episcopul de Baia Mare, Arđai, nu a avut o părere bună. Atitudinea lui Arđai a fost cu atât mai surprinzătoare cu cât în timpul monarhiei a fost persecutat, iar ca urmare a atitudinii pozitive manifestate în timpul Republicii Sovietice, în România a fost numit atunci episcopul comunist. După eliberare, așteptările față de el erau mai mari, și deși nu manifestă o atitudine negativă față de regim, nici nu este tot timpul amiabil.

Cele mai multe probleme le au cu diferitele secte – sâmbetiști, adventiști, tremurători etc –, care consideră că tot ce ține de statul socialist este rău, păcătos și lipsit de

Dumnezeu; nu își trimit copiii la școală, nu lucrează sâmbăta și în general duc o propagandă îndreptată împotriva construirii socialismului, spunând că Dumnezeu oricum va distruge totul, pe scurt, sunt cei mai înrăiți, cei mai înverșunați inamici ai regimului. Numărul celor care aparțin acestor secte este semnificativ, depășind 100.000 de persoane. Celelalte grupuri religioase – mohamedanii, evreii etc – nu prezintă probleme deosebite, de altfel și numărul membrilor fiind nesemnificativ.

În ceea ce privește influența bisericilor asupra vieții sociale, se poate constata că influența religioasă a scăzut mult în ultimii zece ani, în special în rândurile tinerilor, aspect determinat în mare parte de faptul că educația religioasă în cadrul școlilor a încetat. Statul român duce o politică tolerantă în direcția bisericilor, aspect căruia i se atribuie și faptul că între biserici și stat s-a dezvoltat o relație amiabilă, a spus Dogaru, iar pe de altă parte se află în situația fericită în care în România cea mai semnificativă biserică este cea Ortodoxă orientală, conducătorul căreia, patriarhul, nu este potrivnic societății socialiste, ci dimpotrivă, este loial statului.

În România se duce o propagandă ateistă de 2-3 ani în cadrul TIT [Universităților Populare]. Tot scăderea influenței bisericii o indică și faptul că în ultimul timp bisericile se confruntă cu dificultatea de a-i asigura preoții, deoarece tinerii talentați nu doresc să studieze teologia, cu excepția a unu-doi tineri fanatici, religioși, care aleg cariera bisericească.

De aici decurge și faptul că majoritatea tinerilor preoți sunt persoane mai puțin capabile. Cu câțiva ani în urmă, au fost cazuri în care elemente ale clasei exploatare s-au înscris la teologie (pentru că nu au fost acceptați la alte activități), dar după conflictele avute cu sectanții, autoritățile bisericești au fost nevoite să refuze astfel de candidați. Din cauza fenomenelor descrise mai sus, numărul preoților a scăzut în cadrul fiecărei biserici: în cadrul bisericii ortodoxe există câte un preot la 1500 de credincioși, la catolici situația este asemănătoare, iar în cazul bisericilor reformate unui preot îi revin 700 de credincioși.

(După redactarea raportului de față, tovarășul Dogaru a trimis scrisoarea de răspuns la ambasadă, scrisoare pe care o anexează la acest raport.)

Béla Némety, ambasador

(*Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-4/c-003956-1961*)

[1] Dumitru Dogaru era secretarul general al Oficiului Național al Cultelor din România, iar între 7 septembrie 1970-1 aprilie 1975 va fi președintele acestui departament.

[2] Károly Olt (1904-1985) fusese între 1946-1947 conducătorul secției de cadre al PCU, apoi ministru al Finanțelor (1950-1956), iar din 1959 până la pensie (1961) președinte al Oficiului de Stat al Cultelor.

[3] Este vorba de Justinian Marina (1901-1977), patriarh al Bisericii Ortodoxe române între 1948-1977. Asupra lui vezi Gabriel Catalan, *Înscăunarea patriarhului Justinian*, în „Analele Sighet”, VI, 1998, p.706-711.

[4] Asupra acestei probleme vezi László Virt, *Katolikus kisebbség Erdélyben* [Minoritatea catolică în Ardeal], Budapest/Luzern, Egyházforum, 1991.

[5] János Vársárhelyi (1888-1960), cu studii teologice la Cluj, Berlin, Jena și Geneva, preot și vicar episcopal între 1923-1936, iar apoi episcop al Bisericii Reformate din Transilvania. În perioada interbelică, după dizolvarea partidelor politice (1938), Vársárhelyi a fost singurul reprezentant al maghiarilor în senatul României. În legătură cu diverse aspecte ale existenței Bisericii reformate (calviniste) în Ardeal vezi *Akik imádkoztak üldözőikért. Börtönvallomások, emlékezések* [Cei care s-au rugat pentru prigonitori. Relatări din temniță, aduceri aminte], 2 vol., ed. László Miklós, Kolozsvár, Kiadja az Erdélyi Református Egyházkerület, 1996.

REZUMAT

al celor spuse de tov. Kis Károly, în discuția avută cu tov. Gh. Gheorghiu-Dej și Ion Gheorghe Maurer[1], în zilele de 23 și 28 aprilie 1961, cu ocazia trecerii prin Ungaria a delegației de partid și guvernamentale a RPR

Cu ocazia trecerii delegației de partid și guvernamentale române, care a vizitat Polonia, prin Republica Populară Ungară, la graniță a fost întâmpinată oficial de un grup de tovarăși unguri, care a condus delegația pe teritoriul RP Ungare până la frontiera Cehoslovacă. Grupul era condus de tovarășul Kis Károly, membru al Biroului Politic, secretar al Comitetului Central al partidului și vicepreședinte al Consiliului de Stat, și avea în compoziția sa încă trei tovarăși: doi de la MAE și unul din conducerea Comitetului de Stat al Planificării.

După o conversație uzuală în astfel de împrejurări și unele schimburi de informații și păreri care au avut loc în prezența tuturor tovarășilor, tovarășul Kis Károly s-a adresat unui membru al delegației române, exprimând dorința să aibă o convorbire intimă cu tovarășii din conducerea delegației române. Tovarășul Kis a mai rugat ca la această convorbire intimă oficiul de traducător să fie făcut de un tovarăș român și nu de traducătoarea maghiară cu care venise dânsii. În urma acestei cereri a tovarășului Kis, s-a aranjat să aibă loc o convorbire la care au participat tovarășul Kis, tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej și tov. Ion Gheorghe Maurer. Traducerea a fost făcută de un tovarăș adjunct al ministrului de la MAE al RPR.

Tovarășul Kis, după o frază în care făcea aprecierea că situația politică în Ungaria este bună, că partidul și guvernul au simpatia maselor, a început să arate că situația economică a Ungariei este foarte grea și se înrăutățește continuu. A exprimat serioasa sa îngrijorare pentru această situație și mai ales pentru faptul că o parte a tovarășilor din conducerea partidului nu vor să ia în mână serios această problemă și nu sprijină pe tovarășii care sunt preocupați de redresarea situației economice și vin cu studii și propuneri realiste în acest sens. Tovarășul Kis a repetat de mai multe ori că dânsul este atât de preocupat și frământat de situația economică dificilă pe care o are Ungaria, cât și de perspectivele ei de înrăutățire, încât nu poate dormi nopți întregi din această cauza.

Pentru a demonstra dificultățile din economie, tovarășul Kis a dat unele exemple, și anume:

- Ceea ce caracterizează în prezent economia ungară este că se consumă și se investește mai mult decât se produce.

- Planul de cinci ani al Ungariei, care a început în ianuarie 1961, nu este încă definitivat datorită faptului că nu este real. Dacă s-ar accepta prevederile proiectului de plan, așa cum este el în prezent, aceasta ar avea ca urmare crearea unor dificultăți și mai mari în balanța de plăți a Ungariei în ce privește datoriile sale față de alte țări. De aceea, planul nu a fost supus plenarei Comitetului Central și Parlamentului pentru aprobare, cu toate că fusese prevăzute mai multe termene pentru aceasta.

- Una din problemele cele mai dificile în momentul de față este aceea a datoriei externe a Ungariei, în special a datoriei pe care Ungaria o are față de țările capitaliste. În prezent, Ungaria are în total o datorie de 6 miliarde de forinți valută, din care 2 miliarde pe țări capitaliste. De anul trecut și până acum, datoria pe țări capitaliste a crescut cu un miliard de forinți și tendința de creștere există și în prezent.

– Banii care sunt în circulație, împreună cu sumele depuse la Casele de Depuneri, reprezintă circa 17 miliarde forinți, iar toate mărfurile de care dispun în depozite, în comerțul cu ridicata și comerțul cu amănuntul sunt egale, ca valoare, cu aproximativ aceeași sumă.

– Dând alte exemple despre situația anormală care există în economie, tovarășul Kis a arătat că planul de trei ani, care s-a terminat anul trecut, a fost depășit mult la toate prevederile care se referă la creșterea veniturilor salariaților, de exemplu creșterea nivelului de viață care a fost prevăzută, a fost depășită cu sută la sută. În schimb prevederile planului privind creșterea productivității muncii și reducerea prețului de cost nu au fost realizate. Creșterea productivității muncii a fost realizată numai în proporție de 50%.

– Normele sunt mici, realizându-se în medie în șase ore și jumătate, iar toate adausurile pe care le primesc salariații la salariul de bază, în afară de depășirea normelor, se ridică în medie la 76%.

– La tramvaiele și autobuzele din Budapesta statul acoperă anual un deficit de circa 210 milioane forinți, iar atunci când s-a venit cu propuneri pentru a se lichida cu acest deficit, sau cu o parte din el, s-a răspuns cu argumentul că „nu te poți atinge de drepturile câștigate”.

– La calea ferată de asemenea este o situație nesănătoasă. Peste 800.000 cetățeni au dreptul permanent la gratuitate sau reducere la taxele de călătorie. Aceasta face ca numărul călătoriilor cu gratuitate sau cu reducere de preț să fie cu mult mai mare decât al celor cu preț integral.

– Despre felul cum s-a trecut la plata pensiei pentru țărani, tovarășul Kis a arătat că atunci când a fost prezentată această problemă conducerii de partid, s-a spus că numărul acelor țărani care ar urma să primească pensie este de circa 40.000. În realitate, astăzi primesc pensii circa 150.000 țărani și mai sunt circa 50.000 cereri. Fiecare țaran primește 260 forinți pe lună, sumă care până în prezent se plătește din bugetul statului. Văzându-se ce situație s-a creat, s-a amânat rezolvarea celor 50.000 cereri.

– Foarte multă lume beneficiază gratuit de haine de protecție. Numărul călătoriilor în străinătate este foarte mare etc, etc.

Câțiva specialiști în probleme economice și câțiva tovarăși din Biroul Politic – și tov. Kis a menționat pe tovarășul Apró, Fock și pe dânsul – au încercat și încearcă, pe baza unor studii și fapte concrete, să demonstreze că această stare de lucruri nu poate să continue și trebuie luate măsuri serioase pentru remedierea situației. Sunt însă unii tovarăși, membri ai Biroului Politic, care s-au împotrivit și se împotrivesc acestor propuneri, folosind astfel de argumente: „Nu asta am promis noi oamenilor muncii”, acuzând pe cei care propun măsuri pentru îndreptarea situației că vor să se întoarcă la metodele folosite înainte de 1956 de către Rákosi. A menționat printre aceștia pe Szirmay, care face mare caz, împreună cu alți tovarăși, că nu trebuie să fie atinse „drepturile câștigate” și nu trebuie să se reducă din ceea ce au astăzi muncitorii și salariații în general.

Economiștii care vin cu studii și propuneri de măsuri pentru remedierea situației și chiar membri ai Biroului Politic, care susțin aceste propuneri, sunt intimidați cu argumente ca acestea: „Aceasta nu este linia partidului”, „nu trebuie să ne atingem de ceea ce au muncitorii”, „nu asta am promis noi muncitorilor” ș.a., fiind determinați astfel să nu-și mai susțină propunerile oricât de reale și juste ar fi acestea. Tovarășii care sunt convingeți că problema economică trebuie să fie luată serios în mână prin măsuri ferme și mai hotărâte, au făcut, de exemplu, propunerea să se

desființeze cazarea gratuită în așa numitele „hoteluri ale burlacilor”, iar în căminele pentru copiii salariaților să se plătească măcar jumătate din întreținerea copiilor, să se majoreze prețul la bere cu 40 de fileri la litru, menționând că consumul de bere este foarte mare, iar producția actuală nu mai poate satisface consumul și trebuie construite noi fabrici; să se majoreze prețul la țigări cu 2 fileri la bucată. Numai aceste măsuri ar fi adus un venit de un miliard de forinți și ar fi acoperit deficite și goluri existente în economie. S-au dus multe discuții, s-au adus contra-argumente de natura celor arătate mai sus și după lungi discuții și târăgănări au fost cu greu acceptate primele două propuneri, urmând să se vadă cum vor fi aplicate până la urmă și acestea.

În loc de a lua în mână serios problema situației economice, de a o studia și a lua măsuri corespunzătoare pentru lichidarea fenomenelor îngrijorătoare care există în multe sectoare ale economiei, orientarea unor tovarăși este să se ceară un nou credit în materii prime de la Uniunea Sovietică în valoare de 250 milioane ruble și amânarea cu trei ani a plății creditelor luate în 1956 și după 1956. În același timp, s-a hotărât ca planul cincinal să fie dat spre consultare specialiștilor sovietici, trimițându-se o delegație la Moscova în luna mai pentru a discuta cu aceștia orientarea și prevederile proiectului de plan. S-a mai ivit ideea întocmirii unui alt proiect de plan care să țină seama de realități, dar până în prezent nu s-a luat nici o măsură în legătură cu aceasta.

În cursul informării, tovarășul Kis a menționat de mai multe ori poziția nejustă, demagogică, a unor membri ai Biroului Politic față de seriozitatea situației economice a Ungariei, precum și atitudinea șovăitoare a tovarășului Kádár față de aceste probleme. A dat exemplu, afară de Szirmay, pe tov. Maroșan, pe care l-a caracterizat ca un om superficial, care nu se ocupă cu seriozitate de probleme și face numai demagogie. El vine cu astfel de propuneri ca „conducătorii, dacă merg la teatru, să nu se ducă în lojile guvernamentale, ci la locurile obișnuite, la rând cu ceilalți spectatori” și „să frecventeze restaurantele, ca să fie în mase” etc.

II

La întoarcerea prin Ungaria, delegația RPR a fost întâmpinată la graniță tot de tov. Kis Károly, împreună cu alți doi tovarăși din MAE. Aflându-se la un moment dat alături de tovarășul Gheorghiu-Dej, tov. Kis, folosind traducerea aceluiși tovarăș român, a mai informat despre următoarele:

– Organele de Securitate au descoperit o organizație subversivă, cu caracter contrarevoluționar, condusă de preoți, foști călugări și călugărițe. În presă s-a publicat arestarea a 10 persoane din această organizație. În realitate, au fost arestați 50 conducători. Aceștia erau organizați în grupe și aveau în total circa 3000 membri, în marea majoritate tineri, studenți și elevi de școală. Activitatea lor se desfășura în direcția editării și difuzării de literatură anticomunistă, o parte din acestea fiind o reeditare a materialelor de pe vremea regimului horthyst. Ei foloseau metodele comunistilor din ilegalitate, organizând excursii unde prelucrau o serie de materiale, făceau adunări în biserici, răspândeau manifeste etc. Deocamdată au fost arestați numai conducătorii, membrii organizației fiind puși sub supraveghere și se pregătește procesul celor arestați. Se pare, după cât spunea tov. Kis, că episcopii, conducători ai bisericii catolice, n-ar fi avut cunoștință de această organizație. S-a mai descoperit o altă organizație de mai mică proporție, care răspândea manifeste reacționare și lucra sub egida „Societății pentru creșterea câinilor”.

– Vorbind din nou despre situația din Ungaria, tov. Kis a accentuat de mai multe ori necesitatea de a se lichida demagogia socială care se face pe scară largă și a subliniat din nou influența pe care o are tov. Szirmay asupra tovarășului Kádár. Reieșea că el este mereu în anturajul tovarășului Kádár, îi pregătește toate materiile și că ar avea o atitudine de lingusire.

– În continuare, tovarășul Kis a menționat că într-o parte a aparatului Comitetului Central există din nou tendința care era pe vremea lui Rákosi, de a se considera că Ungaria merge mai bine decât alte țări socialiste și că această părere se răspândește chiar de către unii membri ai Biroului Politic.

– Discutându-se despre Rákosi, tov. Kis a informat că acesta a trimis mai multe scrisori Comitetului Central, prin care a cerut să i se permită să vină înapoi în țară, arătând că în țările vecine s-au făcut aceleași greșeli care le-a făcut el și totuși nu s-au luat măsuri împotriva conducătorilor, cum s-a luat împotriva lui, că dacă Comitetul Central al partidului nu va rezolva problema lui, el se va adresa conducătorilor celorlalte partide comuniste.

[Documentul are aplicat următoarea ștampilă: „Intrare strict secret nr. 2, ziua 4, luna mai, anul 1961]

[ANEXĂ]

NOTĂ

despre convorbirea cu tov. Kádár János din ziua de 28 aprilie 1961

Tovarășul Kádár János, când a întâmpinat delegația la Budapesta, printre altele a spus că în general în Ungaria toate lucrurile merg bine, dar cu problemele economice sunt până în gât; mai mult în glumă, spunând că semnarea acordului de schimburi pe 1961 cu România a fost în Ungaria o sărbătoare, el a afirmat că „ne vom înțelege cu tovarășii români și atunci vom rezolva și problemele economice ce le avem”.

Venind vorba despre viitoarea vizită în Ungaria a unei delegații de partid și guvernamentale, tov. Gh. Gheorghiu-Dej a spus în glumă că va veni în Ungaria și neinvitat, la care tov. Kádár a spus că până acum tov. Gheorghiu-Dej a fost invitat în Ungaria de vreo șase ori. Tot în cadrul acestei discuții, tov. Kádár a insistat ca vizita delegației să aibă loc și a afirmat că dânsul a făcut declarații când a fost în România în legătură cu problema frontierei dintre RPR și RPU, dar dacă tov. Gh. Gheorghiu-Dej ar face declarații similare în Ungaria, aceasta ar avea altă rezonanță.

În legătură cu ritmul transformării socialiste a agriculturii din RPU, el a afirmat că deși acum ei au greutăți pentru că au mers într-un ritm rapid, aceasta a fost necesar și în viitor vor învinge greutățile.

În discuțiile avute cu tovarășii maghiari, care au întâmpinat delegația, tov. Kádár, Marosán și Kis au afirmat că ei au fost de mai multe ori în concediu în RPR și nu vor mai veni în concediu în RPR până nu vor veni și tovarășii din conducerea RPR în concediu în RPU.

[Documentul are aplicat următoarea ștampilă: „Intrare strict secret nr. 1, ziua 4, luna mai, anul 1961]

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 71/1961, f.12-19)

[1] Ion Gheorghe Maurer (1902-2000), avocat ce a pledat în mai multe procese intentate comuniștilor înainte de 1944. Din 1945 este membru al Biroului Politic și al CC al PCR, devine apoi subsecretar de stat la Ministerul Industriilor și Comerțului (1945-1948), ministru de Externe (1957-1958), președinte al Marii Adunări Naționale (1958-1961), vicepreședinte al Consiliului de Stat (1961-1965) și președinte al Consiliului de Miniștri (1961-1974). La 2 iulie 1955 a fost ales membru titular al Academiei Române.

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj

HOTĂRÂRE

Din 3 mai 1961, cu privire la Nagy Ioan

Născut la 14 iulie 1908 în orașul Făgăraș, regiunea Brașov, de profesie mecanic de locomotivă. Domiciliat în Cluj, Piața Gării nr. 8, în prezent arestat.

A fost exclus din partid de adunarea generală a organizației de bază din cadrul Depoul CFR la 16 februarie 1961 și confirmată excluderea de Biroul Comitetului Orășenesc PMR Cluj în ședința din 3 martie 1961 pentru următoarele fapte:

Nagy Ioan de mai mulți ani a desfășurat activitate dușmănoasă, naționalistă, calomniind politica partidului și guvernului în problema națională și încercând să creeze dezbinări între muncitorii români și maghiari din depoul CFR, unde a lucrat.

În 1956 – perioada evenimentelor din RP Ungară – s-a situat pe poziția elementelor contrarevoluționare, afirmând că aceasta este „revoluție” și că ea se va extinde și în RPR. După zdrobirea contrarevoluției a adus calomniile la adresa URSS, răspândind diferite zvonuri cu caracter dușmănos.

Atitudinea lui dușmănoasă s-a manifestat și cu ocazia unificării celor două universități din Cluj, afirmând că în țara noastră s-ar duce o politică naționalistă, că copiii maghiari nu vor avea posibilitatea să meargă la școli și că în curând se va interzice să se vorbească limba maghiară.

Pentru activitatea lui dușmănoasă este arestat de organele de Securitate. Colegiul de partid a verificat dosarul de cercetare și a stabilit că motivele de excludere sunt întemeiate. Pe baza celor de mai sus, Biroul Comitetului Regional PMR Cluj, în ședința din 3 mai 1961, hotărăște: confirmarea excluderii din partid a lui Nagy Ioan.

Prim-secretar
V. Vaida

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 57/1961, f.29)